

Plegers van partnergeweld en kindermishandeling: verschillen, overeenkomsten en overlap

K. Woicik, MSc

M. Eisenberg, MSc

V.W.G. Burgers, BSc

D. Tressova-van Veldhoven, MSc

Dr. J.J. Sijtsema

Prof. dr. S. Bogaerts

M.m.v. Dr. K. van Zijp-Lens

Januari 2019

Colofon

Opdrachtgever

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC), Ministerie van Justitie en Veiligheid

Financiering

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC)

Ministerie van Justitie en Veiligheid & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Tilburg University, Departement Ontwikkelingspsychologie

Warandelaan 2

5037 AB Tilburg

2019 WODC, Ministerie van Justitie.

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Summary	5
2 Samenvatting	13
HOOFDSTUK 1 INLEIDING	21
1.1 Inleiding.....	21
1.2 Definities	23
1.3 Onderzoeksvragen en opzet.....	25
1.4 Literatuurverkenning	26
1.5 Theoretische achtergronden.....	26
1.5.1 <i>Theorieën over partnergeweld, kindermishandeling en overlap</i>	26
1.5.2 <i>Unieke en gedeelde risicofactoren</i>	27
1.5.3 <i>Empirische voorspellers van partnergeweld</i>	29
1.5.4 <i>Voorspellers van kindermishandeling</i>	32
1.5.5 <i>Overlap tussen partnergeweld en kindermishandeling</i>	36
1.5.6 <i>Beschermende factoren</i>	38
1.5.7 <i>Vershil in huiselijk geweld tussen mannen en vrouwen</i>	39
1.6 Van theorie naar empirisch onderzoek: resume.....	40
HOOFDSTUK 2 ONDERZOEKSMETHODEN	42
2.1 Werving van de respondenten	42
2.2 De steekproef voor het survey-onderzoek (kwantitatief).....	43
2.3 De onderzoeksgroep voor het interview (kwalitatief)	44
2.4 De representativiteit van de onderzoeksgroep.....	45
2.5 Kwantitatief onderzoek.....	46
2.5.1 <i>Instrumentarium</i>	46
2.5.2 <i>Statistische analyses</i>	54
2.6 Kwalitatief onderzoek.....	55
2.6.1 <i>Instrumentarium</i>	55
2.6.2 <i>Kwalitatieve analyse</i>	56
HOOFDSTUK 3 KWANTITATIEVE ONDERZOEKSRESULTATEN	57
3.1 Vormen van partnergeweld, (grensgedrag van) kindermishandeling en overlapgeweld.....	57
3.1.1 <i>Vormen van partnergeweld</i>	57
3.1.2 <i>Vormen van grensgedrag van kindermishandeling</i>	58
3.1.3 <i>Vormen van kindermishandeling</i>	59
3.1.4 <i>Vormen van overlapgeweld</i>	60
3.2 Achtergrondkenmerken van de onderzoeksgroep.....	61

3.3	Het samenvoegen van de groepen grensgedrag van kindermishandeling en kindermishandeling	63
3.4	Verschillen tussen plegers van partnergeweld, kindermishandeling en niet-plegers.....	64
3.5	Welke factoren voorspellen huiselijk geweld: kindermishandeling en partnergeweld?.....	68
3.6	Conclusie kwantitatieve resultaten	69
HOOFDSTUK 4 KWALITATIEVE ONDERZOEKSRESULTATEN.....		72
4.1	De respondenten	72
4.2	Deel 1: beschrijvende analyse	75
4.2.1	<i>Partnergeweld</i>	75
4.2.2	<i>Kindermishandeling</i>	80
4.2.3	<i>Individuele interviews met paren</i>	82
4.3	Deel 2: verdiepende analyse	83
4.3.1	<i>Introductie</i>	83
4.3.2	<i>Partnergeweld</i>	83
4.3.3	<i>Kindermishandeling</i>	89
4.4	Zijn er verschillen tussen mannen en vrouwen?.....	93
4.5	Zijn er verschillen tussen plegers en niet-plegers van partnergeweld?.....	94
4.6	De ontwikkeling van een data-gestuurd hypothetisch conceptueel model	94
4.7	Conclusie	96
4	HOOFDSTUK 5 CONCLUSIE EN BESCHOUWINGEN.....	98
5.1	Inleiding.....	98
5.2	Aard en frequentie van partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld.....	99
5.3	Achtergrondfactoren en risicofactoren van plegers en niet-plegers.....	100
5.4	Factoren die aan incidenten van partnergeweld en kindermishandeling voorafgaan	102
5.5	Verschillen tussen mannen en vrouwen	102
5.6	Het veroorzaken en verminderen van een escalatie.....	103
5.7	Discussie en kritische beschouwingen.....	103
5.7.1	<i>Discussie</i>	103
5.7.2	<i>Kritische beschouwingen</i>	105
5	Referentielijst.....	107
6	Bijlagen.....	114
	Bijlage 1. Informatiebrief	114
	Bijlage 2. Toestemmingsverklaring.....	116
	Bijlage 3. Vragenlijst qualtrics (kwantitatieve data).....	117
	Bijlage 4. Semigestructureerd interviewprotocol	145
	Bijlage 5. Labels voor partnergeweld en kindermishandeling.....	151
	Bijlage 6. Tabellen frequenties partnergeweld	153

Bijlage 7. Tabel frequentie items KM “plegers grensgedrag kindermishandeling”	157
Bijlage 8. Tabellen frequenties kindermishandeling	158
Bijlage 9. Tabellen frequenties overlapgeweld.....	161
Bijlage 10. Statistische informatie grensgedrag	163
Bijlage 11. Statistische informatie mannen-vrouwen	167

Voorwoord

Het rapport ‘Plegers van partnergeweld en kindermishandeling: verschillen, overeenkomsten en overlap’, biedt een overzicht van achtergronden en risicofactoren van plegers van partnergeweld, kindermishandeling en overlap van beide vormen van geweld in de algemene populatie. In het onderzoek worden verschillen in risicofactoren tussen plegers van partnergeweld, kindermishandeling en de samenloop van beide vormen van geweld onderzocht. Er wordt gekeken naar demografische factoren, coping, persoonlijkheidskenmerken, stress, angst en depressie, de kwaliteit van relaties en de ouder-kind interactie. Daarnaast wordt onderzocht of er factoren zijn die aan incidenten van partnergeweld, kindermishandeling en de samenloop van beide vormen van geweld voorafgaan. Vervolgens wordt aandacht besteed aan genderspecifieke verschillen voor (de samenloop van) partnergeweld en kindermishandeling. Tenslotte worden risicofactoren, dynamieken en mechanismen in kaart gebracht die een escalatie van partnergeweld en kindermishandeling veroorzaken of verminderen. Bij de uitvoering van het onderzoek is gebruik gemaakt van een schriftelijke enquête en van face-to-face interviews. Door cijfers aan te vullen met verhalen, hopen we een vollediger en genuanceerder beeld te kunnen geven van de complexe werkelijkheid van partnergeweld en kindermishandeling. Tevens hopen we hiermee professionals en beleidsmakers handvatten te geven in hun aanpak van partnergeweld en kindermishandeling.

Onderzoek uitvoeren naar plegers van partnergeweld en kindermishandeling in een algemene populatie is een moeilijke opgave. Het is niet evident dat mensen zich bereid verklaren om informatie te geven over hun ervaringen als plegers van huiselijk geweld. Toch levert deze studie nieuwe informatie op over welke factoren aanleiding kunnen geven tot geweld en welke factoren een escalatie van geweld kunnen afwenden. Deze nieuwe inzichten zijn vooral tot stand gekomen dankzij de face-to-face interviews.

De aanleiding van dit onderzoek betreft de brede aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties met als doel partnergeweld en kindermishandeling vroegtijdig te detecteren, aan te pakken en de gevolgen ervan zoveel mogelijk te beperken. Het ministerie van Volksgezondheid, het ministerie van Welzijn en Sport en het ministerie van Justitie en Veiligheid zijn verantwoordelijk voor het onderzoek en de coördinatie van het onderzoek gebeurt door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.

Zonder de bereidwillige medewerking van alle respondenten was dit onderzoek niet mogelijk geweest. Verder danken we de leden van de begeleidingscommissie en WODC voor hun bijdrage.

Prof. dr. Stefan Bogaerts

Projectleider

Tilburg, 2 januari 2019

Summary

Introduction

Domestic violence is a huge problem that often has far-reaching personal and social consequences. Domestic violence may have psychological consequences, such as anxiety, depression and post-traumatic stress symptoms, but also physical consequences, such as bruising and injuries. Extreme forms of domestic violence, moreover, may even be fatal. In this study, we examine three types of domestic violence: partner violence, child abuse and overlapping violence. Partner violence refers to physical, emotional and sexual violence between intimate (ex-)partners, violating the integrity of the victim. The WHO (2017) has defined child abuse as acts of physical, emotional and sexual neglect, abuse and exploitation, resulting in actual or potential damage to the health, development or dignity of the child. Overlapping violence refers to the co-occurrence of partner violence and child abuse in a household (ten Boom & Witkamp, 2016).

Figures by Movisie (2013) suggest that more than 5% of the Dutch population have been victims of partner violence over the past five years. Figures from 2010 show that more than 3% of children have been exposed to some kind of abuse, such as emotional or physical neglect. The most serious forms of child abuse, such as emotional, physical or sexual abuse occurred to a lesser degree (Alink et al., 2013). It is difficult to determine the exact prevalence of partner violence and child abuse in the Dutch population because both types of violence tend to be concealed and because about 80% of domestic violence goes unreported. This study examines partner violence, child abuse and overlapping violence in the general population and is one of the few studies to perform empirical research (quantitative and qualitative) into these phenomena.

Partner violence and child abuse may co-occur, and children that grow up in families where partner violence takes place are at greater risk of becoming victims of child abuse. Although the idea of such overlap between partner violence and child abuse is not new, this subject has not been given a great deal of attention so far because researchers tend to focus exclusively on either partner violence or child abuse. In addition, research into overlapping violence is complex and time-consuming as it involves longitudinal research designs and multilevel methodologies (individual, relational and contextual) to study this phenomenon. The few studies that are available, therefore, often show contradictory and undifferentiated results. Further research into this overlap, therefore, is crucial because overlapping partner violence and child abuse also implies overlapping and interacting risk factors.

We have to make a distinction between unique and shared risk factors. Unique risk factors only relate to either partner violence or child abuse, whereas shared risk factors relate to both partner violence and child abuse. There are some shared risk factors that are involved in both types of violence, such as demographic factors (age, sex and education level), family factors (poverty, high levels of family stress), perpetrator characteristics (such as antisocial personality), coping strategies (avoidance coping), internalising issues, substance abuse and relationship problems (stressed partner relationships, family conflicts).

There are also unique risk factors. The need for power and control in relationships and their exercise, for instance, are unique risk factors for partner violence, mainly applying to men. This means that sex in association with power and control is a unique risk factor for partner violence. Unique and shared risk factors, therefore, should always be examined in the context in which they operate and should be studied in their interaction with other risk factors operating at different levels (individual, relational and contextual).

In the Netherlands, little research has been done so far into the overlap of risk factors in perpetrators of child abuse and partner violence. Those overlap studies that are available predominantly tend to focus on clinical groups that cannot be generalised to the general population, nor do these studies do justice to the concealed cases of partner violence and child abuse. Research, moreover, generally tends to focus on one individual in the family, obscuring interaction patterns between members of the family.

The current study aims to enhance our understanding of the backgrounds and risk factors of perpetrators of partner violence, child abuse and the overlap of both types of violence in the general population. In doing so, it will examine possible gender-specific differences in perpetrators and risk factors that precede violence and either cause or avoid escalation.

Research methods

Different research methods have been used to acquire this insight. Firstly, a literature study has been performed to ascertain the current state of affairs relating to unique and shared risk factors involved in (overlapping) child abuse and partner violence.

Secondly, the risk factors of partner violence and child abuse and their overlap have been mapped out in the general population by means of a survey study. Through the CentERdata health monitor, 234 respondents were recruited in the general population. The health monitor is representative of Dutch households. Because people's willingness to participate in the study was limited, we also selected respondents (n=6) who were undergoing voluntary treatment into outpatient forensic centres (de Waag and Fivoor Ambulant) without there being any legal ground. In addition, partners (n=7) of respondents who participated in the health monitor were voluntarily prepared to take part in the study, and some respondents (n=3) joined up after they had attended a lecture by one of the researchers. This put the total number of respondents at 250.

Within this group, a distinction was made between perpetrators (n=69) and non-perpetrators (n=181) of partner violence, child abuse and both types of violence. By means of qualitative research, finally, information was obtained about triggers that might give rise to conflicts and violence, about underlying mechanisms that might cause conflicts and violence to escalate and about gender-specific aspects of violence. To this purpose, semi-structured interviews were conducted with some of the CentERdata respondents (n=49) who completed the questionnaires. These included 25 non-perpetrators and 24 respondents who were in some way involved in child abuse (n=10) or partner violence (n=14).

Literature study

To acquire a survey of risk factors of child abuse and partner violence and their overlap, a selective survey study was performed using search engines such as Web of Science, ScienceDirect and PubMed. The search terms that were used were related to domestic violence (for example, ‘intimate partner violence’), child abuse (for example, ‘child abuse* AND escalation’) and overlap (for example, ‘partner violence* AND child abuse’). We also searched for explanatory models for the overlap of partner violence and child abuse.

On the basis of previous research, it is estimated that the overlap between partner violence and child abuse in the general population ranges between 5-11% and that the risk of child abuse is greater in families in which partner violence is already taking place. The severity of partner violence is also an important predictor of child abuse. Several demographic, individual and relational risk factors have been proposed for both types of violence, with low income, low education, mental issues, abuse in a parent’s past, substance abuse, stress, conflicts and low connectedness in the family playing an important role in explaining both partner violence and child abuse.

Though previous research has tended to focus on these and other single risk factors for partner violence and child abuse separately, it is preferred to use an integrated dynamic-systemic development model that takes the interaction between different factors into account. This is particularly the case in the general population, in which violence tends to be incidental and situational, arising as a consequence of the combination or interaction of several factors (aggression in a relationship conflict, for example, escalates with substance abuse). It should be made clear at once that it is harder to study integrated multifactorial models empirically. With the aid of the survey study and the interviews, we have undertaken to improve our understanding of the relevance and the interaction of demographic, individual and relational risk factors in explaining partner violence, child abuse and their overlap.

Survey study

To study the risk factors for partner violence, child abuse and their overlap, we made use of self-reporting questionnaires. Respondents digitally completed a number of validated questionnaires that dealt with various expressions of partner violence and child abuse. Based on the scores on the Control Tactics Scale-2 and the Unpleasant and Bad Events Questionnaire (*Vragenlijst Vervelende en Nare Gebeurtenissen*), five groups were demarcated: partner violence (n=25), behaviour bordering on child abuse (n=21), child abuse (n=15), overlapping violence (n=8) and the control group (n=181: 92 with children and 89 without children).

Because the group with behaviour bordering on child abuse and the child abuse group did not differ with regard to the risk factors that were examined in the study (relationship quality, personality features (negative affectivity and social inhibition), stress, anxiety and depression, parent-child interaction, problematic alcohol consumption, coping styles and control and power in the relationship), it was decided to merge both groups under the heading of child abuse (n=36). It was also decided to restrict the control group to respondents with children (n=92).

Where necessary and following Field 2014, the control group was then randomly downsized to 35 to be able to make comparisons with perpetrator groups.

Perpetrators of partner violence, child abuse and control respondents were then compared for a number of risk factors mentioned earlier. Due to its small number of respondents ($n=8$), the overlap group was not involved in the statistical analysis.

Differences in demographic risk factors show that perpetrators of partner violence were less often married and more often single (with or without children) than perpetrators of child abuse and non-perpetrators. With regard to individual risk factors, perpetrators and non-perpetrators proved to have different ways of handling conflicts. Perpetrators of partner violence more often sought distraction and paid attention to other matters so as not to have to think about the problem (palliative coping). Non-perpetrators were less worried about the past, were less introverted and were less preoccupied with problems.

Perpetrators of partner violence also differed from non-perpetrators and from perpetrators of child abuse in relational risk factors. They reported they were less satisfied with their relationship, were doing fewer things together with their partner, were less of one mind with their partner and were showing less affection. Perpetrators of partner violence also exercised power and control more often than control subjects, and than perpetrators of child abuse. Despite these differences, it was striking that, at the time of the study, the groups did not differ from each other in terms of other characteristics, such as education level, internalising issues and alcohol use.

To increase our understanding of the relation between the different risk factors and domestic violence, the risk factors were used to predict perpetrators of domestic violence (both perpetrators of partner violence and child abuse) versus non-perpetrators of domestic violence. The same was done for perpetrators of partner violence versus non-perpetrators of partner violence, and for perpetrators of child abuse versus non-perpetrators of child abuse. These analyses showed that four factors made a unique contribution to explaining domestic violence: perpetrators of domestic violence showed more social inhibition, were less active in handling problems, showed more avoidance behaviour and exercised more power and control in their romantic relationship than non-perpetrators.

When perpetrators of partner violence were compared with non-perpetrators of partner violence, and perpetrators of child abuse were compared with non-perpetrators of child abuse, the following unique risk factors appeared. Perpetrators of partner violence had high scores on palliative responses to problems (no problem-oriented approach), on lack of consensus between partners and on the exercise of power and control. Perpetrators of child abuse had high scores on lack of satisfaction with their relationship, showed more avoidance behaviour causing problems to remain unsolved, showed lack of cohesion in their relationship and experienced more feelings of depression than non-perpetrators of child abuse.

Semi-structured interviews

To enhance our understanding of the role of risk factors in escalating domestic conflicts, 49 semi-structured interviews were conducted in a subpopulation of respondents that participated in the survey study. Most of the interviews were held face-to-face (n=34). In addition, 15 respondents were interviewed on Skype. In total, 13 heterosexual couples (n=26 individual respondents) were individually interviewed, and 23 individuals were interviewed. All interviews were transcribed and then coded in Atlas-ti. Fourteen respondents identified themselves as perpetrators of partner violence, 10 as perpetrators of child abuse, and 25 respondents were control subjects. None of the eight perpetrators of overlapping violence was found prepared to participate in the interviews.

Disagreements or arguments occurred in both perpetrators and non-perpetrators of partner violence, and escalations in both groups were often connected with specific triggers. Triggers were predominantly related to fatigue, child upbringing aspects, money worries and money matters, stress and tension and pressure of work. If and when disagreements or arguments led to verbal and/or physical aggression or not was particularly due to the presence of reinforcing or buffering mechanisms in response to the triggers. Perpetrators and non-perpetrators of partner violence did differ in how they responded to a trigger: non-perpetrators were better able to leave a conflict alone for a while, and they were more sensitive to their partners' signals. They were also better able to work out their problems and they gave more consideration to their partner.

Triggers of child abuse could be related to the child's character or the respondent's character, to fatigue and stress and to lack of patience. Nevertheless, such triggers were less frequent and less prominent in the interviews in comparison with the triggers for partner violence. In both groups, most respondents corrected their children verbally and by making clear rules and arrangements and indicated that they felt it was very important to talk to their children. What was striking is that some respondents in both groups indicated they had smacked or hit their child, which is also evident in quantitative research.

Answers to the main research questions

At the centre of this study are perpetrators of partner violence, perpetrators of child abuse and perpetrators of both types of violence in the general population. In this study, we have examined overlap and differences in risk factors for types of perpetrators and we have compared them to non-perpetrators. In addition, we have looked at factors that are involved in conflict escalation and that may lead to domestic violence. Brief answers to the main research questions are given below.

To what extent is there any overlap in risk factors between committing partner violence and committing child abuse?

Previous research suggests that there is some overlap between partner violence and committing child abuse and that common risk factors can be found in individual, relational and parent-child interaction aspects. Unique risk

factors for child abuse include: an inadequate parenting style, sub-optimal parent-child attachment, mental or physical problems in the child and internalising and externalising issues in the child. Risk factors that are shared in both partner violence and child abuse include: young age at first child, low education and low income, mental and psychiatric issues in the parents, alcohol and drug use, stress in the family and conflicts between the parents. The literature survey suggests that risk factors should be integrated, as the interaction and combination of different risk factors provides a better explanation of domestic violence than a focus on single risk factors.

Are there any risk factors that differ between perpetrators of partner violence, perpetrators of child abuse, perpetrators of overlapping violence and non-perpetrators?

The quantitative study showed that perpetrators of partner violence, child abuse and non-perpetrators differed in marital status, coping and adjustment in the relationship, but that they did not differ in education level, psychopathology (including negative affectivity, social inhibition, stress, anxiety and depression) and substance use. Compared to non-perpetrators, perpetrators of domestic violence were less inhibited in social respects, less active in handling problems, showing more avoidance behaviour in the relationship and exercising more power and control in the relationship than non-perpetrators. Perpetrators of partner violence had higher scores on palliative responses (no problem-oriented approach), on lack of consensus between partners and on the exercise of power and control in the relationship than non-perpetrators of partner violence. Perpetrators of child abuse were less satisfied with their relationship, showed more avoidance behaviour, reported less cohesion in their relationship and had higher scores on depression than non-perpetrators of child abuse. The group of perpetrators of overlapping violence, finally, proved to be too small (8 out of 69 perpetrators of violence) for any meaningful statistical comparison to be made.

Are there factors that precede incidents and escalation of partner violence and child abuse? And are there gender-specific differences for (the co-occurrence of) partner violence and child abuse?

The interviews showed that perpetrators of partner violence respond differently from non-perpetrators to triggers that are responsible for arguments and disagreements. Perpetrators of partner violence were less well able to express their irritations and feelings, did not listen so well to their partner, showed less understanding and respect for their partner, avoided discussing problems and had greater difficulty stepping back from a conflict. In some cases, their partner's composed character prevented escalation. Specific triggers of escalation could not be clearly specified for perpetrators of child abuse.

With regard to differences between men and women, there are no differences with regard to triggers, such as fatigue and making the wrong remarks, causing irritation, disagreement and arguments in the relationship. There are differences between men and women, however, regarding the build-up and the consequences of violence. Feelings of fear for the male partner are more often present in female respondents. This fear is tied in with feelings of themselves and their children being unsafe, and the fear of possible escalation. Expressions of escalation are also different: men tend to resort to hitting while women tend to resort to throwing objects and screaming. The exercise of control and power as a risk factor for partner violence is mainly performed by men

towards women. We can see no differences between men and women with respect to the risk factors for child abuse.

Discussion and recommendations

There are some observations to be made about the above findings. The recruitment of respondents in the general population for the current study proved to be complex and difficult. Partner violence and child abuse are sensitive subjects that people tend not to talk about and prefer to keep concealed. The numbers we obtained may seem small at first glance, but they represent the concealed nature of cases of domestic violence. At the same time, we are convinced that the results we found may be called robust. It is unfortunate that there was little empirical attention for the overlapping group in the study, which was due to the smallness of the group of perpetrators of overlapping violence (n=8). This number of perpetrators of overlapping violence is, however, in line with figures mentioned in previous studies (5-11%). Though the chosen research method (making use of a big and representative online panel) was certainly appropriate, it is advisable also to recruit respondents through other channels, such as social networks like Facebook. In addition, the time available for data collection needs to be such that several rounds of data collection can take place.

The current findings need to be considered in perspective. The current sample was a general population, which made it essentially different from a clinical population of perpetrators of domestic violence and child abuse. The majority of respondents were unknown to police and healthcare agencies. Current and previous studies, however, show that relatively many cases of domestic violence remain under the radar and, hence, are inaccessible to kinds of formal support that are in order. It is recommended for future policy to target this hidden group of perpetrators and victims in order to be able to offer proper care to this group and to take legal measures to protect and help the victims and to sanction and treat the perpetrators.

It is important to make domestic violence open to discussion, which might start in schools. At the same time, however, we know that teachers have difficulty discussing partner violence and child abuse, and the question is how teachers can take any responsibility in the matter of domestic violence. It is important to report a suspicion of child abuse to Safe Home (*Veilig Thuis*), as the reporting code prescribes, but this does not mean that parents are immediately charged. Perhaps teachers should contact Safe Home at an earlier stage when they suspect domestic violence to be taking place, but then they should be given the tools to enable them to detect the signals. Healthcare workers should also be trained to recognise the signs of partner violence and child abuse. Research clearly shows that there is a lack of basic knowledge and skills to recognise domestic violence (Ruijne, Howard, Trevillion, Jongejan, Garofalo, Bogaerts, Mulder, & Kamperman, 2017).

In conclusion, the current study shows that domestic violence occurs in the general population and that there are different demographic, individual and relational risk factors for such violence. It is essential in preventing

domestic violence to structurally focus on multiple risk factors at the same time that may prevent escalation in such situations.

Samenvatting

Inleiding

Huiselijk geweld vormt een groot probleem met vaak zeer ingrijpende persoonlijke en maatschappelijke gevolgen. Huiselijk geweld kan psychische klachten geven, zoals angst, depressie, posttraumatische stress symptomen, maar ook fysieke gevolgen, zoals blauwe plekken en verwondingen. Daarnaast kunnen extreme vormen van huiselijk geweld zelfs tot de dood leiden. In het huidige onderzoek wordt gekeken naar drie vormen van huiselijk geweld, te weten partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld. *Partnergeweld* omvat fysiek, emotioneel en seksueel geweld tussen intieme (ex)partners dat de integriteit van de ander aantast. De WHO (2017) definieert *kindermishandeling* als handelingen van fysieke, emotionele en seksuele verwaarlozing, mishandeling en uitbuiting, die resulteren in daadwerkelijke of potentiële schade aan de gezondheid, ontwikkeling of waardigheid van het kind. *Overlapgeweld* betekent het samen voorkomen van partnergeweld en kindermishandeling in een huishouden (ten Boom & Witkamp, 2016).

Cijfers van Movisie (2013) suggereren dat ruim vijf procent van de Nederlandse bevolking in de afgelopen vijf jaar slachtoffer is geweest van partnergeweld. Cijfers uit 2010 laten zien dat ruim drie procent van de kinderen is blootgesteld aan een of andere vorm van mishandeling, zoals emotionele of fysieke verwaarlozing. In mindere mate was er sprake van ernstigere vormen van kindermishandeling, zoals emotionele, fysieke of seksuele mishandeling (Alink et al., 2013). De precieze prevalentie van partnergeweld en kindermishandeling in de Nederlandse bevolking is lastig te bepalen omdat beide vormen van geweld vaak in de verborgenheid plaatsvinden en omdat ongeveer 80% van het huiselijk geweld niet gerapporteerd wordt. Dit onderzoek richt is op partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld in de algemene bevolking en is een van de weinige studies die empirisch onderzoek (kwantitatief en kwalitatief) doet naar deze fenomenen.

Partnergeweld en kindermishandeling kunnen samen voorkomen. Zo lopen kinderen die opgroeien in gezinnen waar partnergeweld plaatsvindt een groter risico om slachtoffer te worden van kindermishandeling. Hoewel het idee van overlap tussen partnergeweld en kindermishandeling niet nieuw is, heeft het onderwerp tot dusver weinig aandacht gekregen, omdat onderzoekers zich vaak eenzijdig richten op partnergeweld of kindermishandeling. Daarnaast is onderzoek naar overlapgeweld complex en tijdrovend, omdat een longitudinaal onderzoeksdesign en bijvoorbeeld multilevel methoden (individueel, relationeel en omgevingsniveau) aangewezen zijn om het fenomeen te bestuderen. De weinige studies die er zijn laten dan ook vaak tegenstrijdige en ongenueanceerde resultaten zien. Meer onderzoek naar deze overlap is dus cruciaal omdat overlap van partnergeweld en kindermishandeling ook een overlap en wisselwerking van risicofactoren impliceert, waarbij een onderscheid moet worden gemaakt tussen unieke en gedeelde risicofactoren. Unieke risicofactoren hebben bijvoorbeeld alleen betrekking op partnergeweld of kindermishandeling, terwijl gedeelde risicofactoren zowel gelden voor partnergeweld als voor kindermishandeling.

Er zijn (gedeelde) risicofactoren die voor beide geweldsvormen gelden, zoals demografische factoren (leeftijd, geslacht en opleidingsniveau), gezinsfactoren (armoede, hoge gezinsstress), daderkenmerken (zoals een antisociale persoonlijkheid), coping (vermijdende coping), internaliserende problematiek, middelengebruik en problemen in de relatie (stress in de partnerrelatie, familieconflicten). Er zijn ook unieke risicofactoren. Behoeftes aan macht en controle in de relatie en het toepassen ervan zijn bijvoorbeeld unieke risicofactoren voor partnergeweld dat vooral op mannen van toepassing is. Dit betekent dat geslacht in associatie met macht en controle een unieke risicofactor is voor partnergeweld. Unieke en gedeelde risicofactoren moeten dus steeds bekeken worden in de context waarin ze actief zijn en moeten worden onderzocht in wisselwerking met andere risicofactoren die zich op verschillende niveaus (individueel, relationeel, omgeving) situeren.

Tot nog toe is er in Nederland weinig onderzoek gedaan naar overlap van risicofactoren van plegers van kindermishandeling en partnergeweld. De overlapstudies die er zijn, richtten zich voornamelijk op klinische groepen die moeilijk te generaliseren zijn naar een algemene populatie en ook doen deze studies geen recht aan de verborgen gevallen van partnergeweld en kindermishandeling. Daarnaast richt onderzoek zich meestal op één persoon in het gezin waardoor interactiepatronen tussen gezinsleden buiten beeld blijven.

In het huidige onderzoek wordt beoogd inzichten te krijgen in achtergronden en risicofactoren van plegers van partnergeweld, kindermishandeling en overlap van beide vormen van geweld in de algemene populatie. Daarbij wordt onder meer ingestoken op mogelijke genderspecifieke verschillen in plegers en (risico)factoren die voorafgaan aan geweld of een escalatie veroorzaken dan wel afhouden.

Onderzoeksmethode

Om dit inzicht te verwerven is gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden. Ten eerste is literatuuronderzoek gedaan naar de stand van zaken omtrent unieke en gedeelde risicofactoren van (overlap tussen) kindermishandeling en partnergeweld.

Ten tweede zijn risicofactoren van partnergeweld en kindermishandeling en de overlap daartussen in kaart gebracht in de algemene populatie via vragenlijstonderzoek. Via de gezondheidsmonitor van CentERdata zijn 234 respondenten vanuit de algemene bevolking geworven. De gezondheidsmonitor is representatief voor de Nederlandse huishoudens. Vanwege beperkte bereidwilligheid om mee te werken aan het onderzoek zijn er ook respondenten zonder juridische titel die vrijwillig in behandeling waren ($n = 6$) geselecteerd bij twee poliklinische forensische centra (de Waag en Fivoor Ambulant). Daarnaast waren partners ($n = 7$) van respondenten die deelnemen aan de gezondheidsmonitor vrijwillig bereid mee te werken aan het onderzoek en meldden zich ook enkele respondenten ($n = 3$) die een lezing van een van de onderzoekers hadden bijgewoond om mee te werken aan het onderzoek. Daarmee komt het totale aantal respondenten op 250. Binnen deze groep is een onderscheid gemaakt tussen plegers ($n = 69$) en niet-plegers ($n = 181$) van partnergeweld, kindermishandeling en beide vormen van geweld. Tot slot is door middel van kwalitatief onderzoek informatie

verzameld over triggers die aanleiding kunnen geven tot conflicten en geweld en onderliggende mechanismen die leiden tot escalatie van conflicten en geweld en genderspecifieke aspecten van het geweld. Hiervoor zijn semigestructureerde interviews afgenomen bij een gedeelte van de CentERdata respondenten ($n = 49$) die de vragenlijsten hebben ingevuld. Het ging om 25 niet-plegers en 24 respondenten die op enige wijze te maken hadden met kindermishandeling ($n = 10$) of partnergeweld ($n = 14$).

Literatuuronderzoek

Om een overzicht te verkrijgen van risicofactoren van (overlap tussen) kindermishandeling en partnergeweld is een selectieve overzichtsstudie gedaan via zoekmachines zoals Web of Science, ScienceDirect en PubMed. Hiervoor werden trefwoorden gebruikt gerelateerd aan huiselijk geweld (bijv. “intimate partner violence”), kindermishandeling (bijv. “child abuse* AND escalation”) en overlap (bijv. “partner violen* AND child abuse”). Ook werd gezocht naar verklaringsmodellen van de samenloop van partnergeweld en kindermishandeling. Op basis van eerder onderzoek wordt geschat dat de overlap tussen partnergeweld en kindermishandeling in een algemene bevolking tussen de vijf en 11% ligt en dat het risico op kindermishandeling groter is in gezinnen waarin er reeds sprake van partnergeweld is. Ook is de ernst van partnergeweld een belangrijke voorspeller voor kindermishandeling. Er worden verschillende demografische, individuele, en relationele risicofactoren aangedragen voor beide vormen van geweld. Zo spelen onder meer een laag inkomen en laag opleidingsniveau, psychische problematiek, ouderlijk verleden van misbruik en middelengebruik en stress, conflicten en gebrekkige verbondenheid in het gezin een belangrijke rol in de verklaring van zowel partnergeweld als kindermishandeling. Hoewel eerder onderzoek zich vaak richt op deze en andere enkelvoudige risicofactoren voor partnergeweld en kindermishandeling afzonderlijk, heeft een geïntegreerd dynamisch systemisch-ontwikkelingsmodel de voorkeur waarbij naar de wisselwerking tussen verschillende factoren wordt gekeken. Dit geldt met name in de algemene populatie waar eerder sprake is van incidenteel en situationeel geweld dat ontstaat als gevolg van een combinatie of wisselwerking tussen meerdere factoren (bijv. agressie tijdens een relatieconflict escaleert door middelengebruik). Maar onmiddellijk moet worden gesteld dat geïntegreerde multifactoriële modellen moeilijker empirisch te onderzoeken zijn. Met behulp van het vragenlijstonderzoek en de interviews is getracht meer inzicht te krijgen in de relevantie en wisselwerking van demografische, individuele en relationele risicofactoren in de verklaring van partnergeweld, kindermishandeling en de overlap hiertussen.

Vragenlijstonderzoek

Voor het nader onderzoeken van de risicofactoren voor partnergeweld, kindermishandeling en de overlap hiertussen is gebruik gemaakt van zelf-rapportagelijsten. Respondenten hebben een aantal gevalideerde vragenlijsten digitaal ingevuld die ingaan op verschillende uitingen van partnergeweld en kindermishandeling. Op basis van scores op de Control Tactics Scale-2 en de Vragenlijst Vervelende en Nare Gebeurtenissen werd de groep partnergeweld ($n = 25$), grensgedrag van kindermishandeling ($n = 21$), kindermishandeling ($n = 15$), overlapgeweld ($n = 8$) en de controlegroep ($n = 181$: 92 met kinderen en 89 zonder kinderen) afgebakend. Omdat

de groep grensgedrag van kindermishandeling en kindermishandeling niet verschilde op de onderzochte risicofactoren in het onderzoek (kwaliteit van de relatie, persoonlijkheidskenmerken (negatieve affectiviteit en sociale inhibitie), stress, angst en depressie, ouder-kind interactie, problematisch alcoholgebruik, coping stijlen en controle en macht in de relatie), werd beslist om beide groepen samen te voegen onder de noemer kindermishandeling (n = 36). Ook werd beslist om de controlegroep te beperken tot de respondenten met kinderen (n = 92) en waar nodig en in lijn met Field (2014) werd de controlegroep ad random teruggebracht naar 35 om vergelijkingen te maken met de groepen geweldplegers.

Vervolgens zijn plegers van partnergeweld, kindermishandeling en controlerespondenten vergeleken met elkaar op een aantal reeds vermelde risicofactoren. De overlapgroep werd vanwege de kleine aantallen (n = 8) niet betrokken in de statistische analyses.

Verschillen in demografische risicofactoren laten zien dat partnergeweldplegers minder vaak gehuwd waren en vaker alleenstaand (met of zonder kinderen) waren dan plegers van kindermishandeling en niet-plegers. Met betrekking tot individuele risicofactoren bleken plegers en niet-plegers anders om te gaan met conflicten. Partnergeweldplegers zochten vaker afleiding en gaven aandacht aan andere zaken om niet met het probleem te hoeven bezig zijn (palliatieve coping). Niet-plegers piekerden minder over het verleden, waren minder in zichzelf gekeerd en lieten zich minder door problemen in beslag nemen. Ook verschilden plegers van partnergeweld van niet-plegers en plegers van kindermishandeling op relationele risicofactoren. Zo rapporteerden zij minder tevreden te zijn met hun relatie, deden zij minder zaken samen met de partner, zaten ze minder op een lijn met de partner en toonden ze minder affectie. Ook pasten plegers van partnergeweld vaker macht en controle toe in de relatie dan controlesubjecten en plegers van kindermishandeling. Ondanks deze verschillen is het opvallend dat de groepen op andere kenmerken, zoals opleidingsniveau, internaliserende problematiek en alcoholgebruik, niet van elkaar verschilden ten tijde van het onderzoek.

Om meer zicht te krijgen op de relatie tussen de verschillende risicofactoren en huiselijk geweld, zijn de risicofactoren gebruikt in de voorspelling van plegers van huiselijk geweld (zowel plegers van partnergeweld als kindermishandeling) vs. niet-plegers van huiselijk geweld. Hetzelfde gebeurde voor partnergeweldpleger vs. niet-plegers van partnergeweld en plegers van kindermishandeling vs. niet-plegers van kindermishandeling. Uit deze analyses bleek dat vier factoren uniek bijdroegen aan de verklaring van huiselijk geweld: huiselijk geweldplegers vertoonden meer sociale inhibitie, pakt problemen minder actief aan, vertoonden vaker vermijdend gedrag en lieten meer macht en controle in de romantische relatie zien in vergelijking met niet-plegers. Wanneer plegers van partnergeweld werden vergeleken met niet-plegers van partnergeweld en plegers van kindermishandeling met niet-plegers van kindermishandeling zien we volgende unieke risicofactoren. Partnergeweldplegers scoorden hoger op palliatief reageren op problemen (geen probleemgerichte aanpak), een gebrek aan consensus tussen de partners en het gebruik van macht en controle. Plegers van kindermishandeling scoorden hoger op een gebrek aan tevredenheid met de relatie, vertoonden meer vermijdend gedrag waardoor problemen niet worden aangepakt,

vertoonden een gebrek aan cohesie in de relatie en ervoeren meer gevoelens van depressie vergeleken met niet-plegers van kindermishandeling.

Semigestructureerde interviews

Om inzichten te krijgen in de rol van risicofactoren bij de escalatie van conflicten in de huiselijke sfeer, zijn 49 semigestructureerde interviews afgenomen bij een deelpopulatie van de respondenten dat meedeed aan het vragenlijstonderzoek. De meerderheid van de interviews is face-to-face afgenomen (n = 34). Daarnaast zijn 15 respondenten via Skype geïnterviewd. Er zijn in totaal 13 heteroseksuele paren (n = 26 individuele respondenten) individueel geïnterviewd en 23 individuen geïnterviewd. Alle interviews zijn getranscribeerd en vervolgens gecodeerd in Atlas-ti. Veertien respondenten identificeerden zich als partnergeweldpleger, 10 als pleger van kindermishandeling en 25 respondenten waren controlesubjecten. Geen van de acht plegers van overlapgeweld was bereid mee te werken aan de interviews.

Bij zowel plegers als niet-plegers van partnergeweld kwam onenigheid of ruzie voor en escalaties hingen in beide groepen vaak samen met specifieke triggers. Triggers waren voornamelijk gerelateerd aan vermoeidheid, opvoedingsaspecten met betrekking tot de kinderen, geldzorgen en geldzaken, stress en spanning en werkdruk. Of en wanneer onenigheid of ruzie al dan niet uitmondde in verbale en/of fysieke agressie, hing vooral samen met de aanwezigheid van versterkende of bufferende mechanismen als reactie op de triggers. Hoe vervolgens op een trigger werd gereageerd, verschilde *wel* tussen plegers en niet-plegers van partnergeweld. Niet-plegers waren beter in staat om een conflict even te laten rusten dan plegers en waren sensitiever voor de signalen van de partner. Zij waren ook beter in staat om problemen uit te praten en hielden ook meer rekening met de ander. Triggers van kindermishandeling konden te maken hebben met het karakter van het kind of het karakter van de respondent, vermoeidheid en stress en een gebrek aan geduld. Toch kwamen dergelijke triggers minder vaak en minder duidelijk naar voren in de interviews in vergelijking met de triggers voor partnergeweld. In beide groepen corrigeerden de meeste respondenten hun kinderen met woorden en het maken van duidelijke afspraken en regels en gaven ze aan dat praten met de kinderen zeer belangrijk is. Wat opviel is dat een deel van de respondenten in beide groepen aangaf hun kind wel eens een tik te hebben gegeven of te hebben geslagen wat ook tot uiting komt in het kwantitatief onderzoek.

Beantwoording van de belangrijkste onderzoeksvragen

Centraal in dit onderzoek staan plegers van partnergeweld, plegers van kindermishandeling en plegers van beide vormen van geweld, afkomstig uit de algemene bevolking. In dit onderzoek is gekeken naar overlap en verschillen in risicofactoren voor type plegers en is een vergelijking met niet-plegers gemaakt. Daarnaast is gekeken naar de factoren die een rol spelen bij de escalatie van conflicten en uit kunnen monden in huiselijk geweld. Hieronder volgt een korte beantwoording van de belangrijkste onderzoeksvragen.

In hoeverre is er sprake van overlap (in risicofactoren) tussen het plegen van partnergeweld en kindermishandeling?

Eerder onderzoek suggereert dat er enige overlap is tussen partnergeweld en het plegen van kindermishandeling en dat er gemeenschappelijke risicofactoren zijn die zich bevinden op individueel, relationeel en de ouder-kind interactie. Als unieke risicofactoren van kindermishandeling komen naar voren: inadequate opvoedingsstijl van de ouders, geen optimale ouder-kind hechting, mentale of fysieke problemen bij het kind en internaliserende en externaliserende problematiek bij het kind. Gedeelde risicofactoren die zowel bij partnergeweld als kindermishandeling naar voren komen zijn: jonge leeftijd bij het eerste kind, een lage opleiding en laag inkomen, psychische en psychiatrische problemen bij de ouders, alcohol en drugsgebruik, stress in het gezin en conflicten tussen de ouders. Het literatuuronderzoek pleit verder voor een integratie van risicofactoren waarbij de wisselwerking en combinatie van verschillende risicofactoren een betere verklaring voor huiselijk geweld geeft dan de focus op enkelvoudige risicofactoren.

Zijn er risicofactoren die verschillen tussen plegers van partnergeweld, plegers van kindermishandeling, plegers van overlapgeweld en niet-plegers?

Uit het kwantitatieve onderzoek bleek dat plegers van partnergeweld, kindermishandeling en niet-plegers verschillen op huwelijks status, coping en aanpassing in de relatie, maar niet op opleidingsniveau, psychopathologie (o.a., negatieve affectiviteit, sociale inhibitie, stress, angst en depressie) en middelengebruik. In vergelijking met niet-plegers, waren plegers van huiselijk geweld sociaal minder geremd, pakten ze problemen minder actief aan, vertoonden ze meer vermijdend gedrag in de relatie en lieten ze meer macht en controle in de relatie zien dan niet-plegers. Plegers van partnergeweld scoorden hoger op palliatief reageren (geen probleemgerichte aanpak), een gebrek aan consensus tussen de partners en macht en controle in de relatie dan niet partnergeweldplegers. Plegers van kindermishandeling waren minder tevredenheid met de relatie, lieten meer vermijdend gedrag zien, rapporteerden minder cohesie in de relatie en scoorden hoger op depressie dan niet-plegers van kindermishandeling. Tot slot bleek de groep plegers van overlapgeweld te klein (8 van 69 geweldplegers) voor een zinvolle statistische vergelijking.

Zijn er factoren die aan incidenten en escalatie van partnergeweld en kindermishandeling voorafgaan; en zijn er genderspecifieke verschillen voor (de samenloop van) partnergeweld en kindermishandeling?

Op basis van de interviews kwam naar voren dat plegers van partnergeweld anders reageren op triggers die verantwoordelijk zijn voor ruzie en onenigheid dan niet-plegers. Plegers van partnergeweld slaagden er minder goed in om irritaties en gevoelens uit te spreken, luisterden minder goed naar elkaar, toonden minder begrip en respect voor de partner, vermeden het bespreekbaar maken van problemen en konden moeilijker afstand nemen van een conflict. Een rustig karakter van de partner voorkwam in sommige gevallen een escalatie. Voor plegers van kindermishandeling zijn er geen duidelijke triggers van escalaties aan te geven. Wat verschillen tussen mannen en vrouwen betreft zijn er geen verschillen inzake triggers, zoals vermoeidheid en het maken van

verkeerde opmerkingen wat kan leiden tot irritaties en onenigheid en ruzie in de relatie. Wel zijn er verschillen tussen mannen en vrouwen inzake de opbouw en de gevolgen van geweld. Angstgevoelens bij de vrouw voor de mannelijke partner zijn vaker aanwezig bij vrouwelijke respondenten. Angst heeft te maken met gevoelens van onveiligheid voor zichzelf en voor de kinderen en de angst voor een mogelijke escalatie. De uiting van een escalatie verschilt ook: mannen gaan vaker over tot slaan terwijl vrouwen eerder gaan gooien met spullen en schreeuwen. Controle en macht als risicofactor voor partnergeweld wordt vooral toegepast door mannen ten aanzien van vrouwen. Wat risicofactoren voor kindermishandeling betreft zien we geen verschillen tussen mannen en vrouwen.

Discussie en aanbevelingen

Er zijn een aantal kanttekeningen bij de bovenstaande bevindingen te plaatsen. De werving van respondenten in de algemene bevolking voor het huidige onderzoek bleek complex en moeilijk. Partnergeweld en kindermishandeling zijn gevoelige onderwerpen waar niet gemakkelijk over gepraat wordt en liefst verborgen worden gehouden. De verkregen aantallen lijken op het eerste oog klein, maar weerspiegelen de verborgenheid van gevallen van huiselijk geweld. Tevens zijn we overtuigd dat de gevonden resultaten robuust mogen genoemd worden. Het is onfortuinlijk dat er in het onderzoek weinig empirische aandacht voor de overlapgroep is geweest wat te wijten was aan de kleine groep overlappers ($n = 8$). Dit aantal overlappers is wel in lijn met cijfers die genoemd worden in eerdere studies (5-11%). Voor vervolgonderzoek in een algemene bevolking is de gekozen onderzoeksmethode zeker geschikt (gebruik maken van een groot en representatief onlinepanel), maar is het ook raadzaam om respondenten via andere kanalen te werven, zoals sociale netwerken als Facebook. Daarnaast moet de beschikbare tijd voor dataverzameling voldoende groot zijn zodat meerdere rondes van dataverzameling kunnen plaatsvinden.

De huidige bevindingen moeten in perspectief worden geplaatst. De huidige steekproef betrof een algemene populatie en verschilt daarmee wezenlijk van een klinische populatie van huiselijk geweldplegers en plegers van kindermishandeling. De meerderheid van de respondenten is niet bekend bij instanties, zoals politie en zorg. Desalniettemin blijkt uit het huidige onderzoek en uit eerder onderzoek dat er relatief veel gevallen van huiselijk geweld zijn die onder de radar blijven en daarmee niet kunnen rekenen op formele steun die wel noodzakelijk is. Het strekt tot de aanbeveling dat toekomstig beleid zich richt op deze verborgen groep van plegers (en slachtoffers) om zo de juiste hulp bij deze groep te krijgen en om justitiële maatregelen te nemen om slachtoffers te beschermen en te helpen en plegers te bestraffen en te behandelen. Het bespreekbaar maken van huiselijk geweld is belangrijk en kan bijvoorbeeld beginnen in school. Echter, tegelijk is ook bekend dat leerkrachten het moeilijk vinden om partnergeweld en kindermishandeling bespreekbaar te stellen en dringt de vraag zich op hoe leerkrachten verantwoordelijkheid kunnen nemen inzake huiselijk geweld. Het melden van een vermoeden van kindermishandeling aan Veilig Thuis zoals de meldcode voorschrijft, is belangrijk maar betekent niet automatisch dat ouders direct in staat van beschuldiging worden gesteld. Leerkrachten moeten misschien vaker in een vroeg stadium bij een vermoeden van huiselijk geweld contact opnemen met Veilig Thuis, maar leerkrachten moeten

ook voldoende handvatten krijgen om deze signalen te detecteren. Ook gezondheidswerkers moeten geschoold worden in het herkennen van signalen van partnergeweld en kindermishandeling. Onderzoek laat duidelijk zien dat er een gebrek aan basiskennis en –vaardigheden bestaat om huiselijk geweld te herkennen ((Ruijne, Howard, Trevillion, Jongejan, Garofalo, Bogaerts, Mulder, & Kamperman, 2017).

In conclusie, het huidige onderzoek laat zien dat huiselijk geweld voorkomt in de algemene populatie en dat er verschillende demografische, individuele en relationele risicofactoren voor dit geweld zijn. Structureel inzetten op meerdere risicofactoren tegelijk die escalatie in dergelijke situaties kunnen voorkomen is essentieel in de preventie van huiselijk geweld.

HOOFDSTUK 1

INLEIDING

DEFINITIES, THEORIEEN, ACHTERGRONDEN EN RISICOFACTOREN VAN PARTNERGEWELD, KINDERMISHANDELING EN OVERLAP

1.1 Inleiding

Huiselijk geweld (partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld) vormt een groot probleem met vaak ernstige persoonlijke en maatschappelijke gevolgen. Huiselijk geweld binnen de algemene bevolking is een verborgen probleem omdat ongeveer 80% van de incidenten in de huiselijke sfeer niet wordt gemeld bij politie (Mitchell, 2011; Van der Veen & Bogaerts, 2010). Eerder onderzoek laat zien dat ongeveer negen procent van de Nederlandse volwassen populatie tussen 2004-2008 minstens een keer te maken had met evident huiselijk geweld en 40% rapporteerde minder ernstige incidenten in de afgelopen vijf jaar (Van der Veen & Bogaerts, 2010).

Huiselijk geweld heeft een grote impact op directe en indirecte (getuigen van huiselijk geweld) slachtoffers en kan leiden tot fysieke gevolgen (Sugg, 2015) en psychische klachten (Devries et al., 2013; Dijk et al., 2010).

Daarnaast kunnen extreme vormen van huiselijk geweld zelfs tot de dood leiden (Mitchell, 2011). In Nederland vielen in 2006 49 doden door huiselijk geweld. In 17 gevallen ging het om partnermoord, in acht gevallen om moord op de ex-partner, in 12 gevallen betrof het minderjarige kinderen en in vier gevallen ging het om ouders. In vijf en drie gevallen was er respectievelijk sprake van overige familie of huisvrienden. Tussen 2009 en 2011 werden 34 volwassenen (man: 38,2%; vrouw: 61,8%) en 13 kinderen slachtoffer van doodslag door huiselijk geweld (CBS, 2012). In 2016 rapporteerde de Rijksoverheid dat jaarlijks ongeveer 50 mensen de dood vinden door huiselijk geweld en dat ondanks de aandacht voor preventie en hulpverlening, men er niet in slaagt om het aantal overlijdens door huiselijk geweld terug te dringen (Rijksoverheid, 2016).

In 2010 werd ruim drie procent van de kinderen blootgesteld aan een of andere vorm van mishandeling, zoals emotionele verwaarlozing (36%) of fysieke verwaarlozing (24%). Daarnaast was er sprake van ernstigere vormen van kindermishandeling, zoals emotionele mishandeling (11%), fysieke mishandeling (18%) en seksueel misbruik (4%). In de overige zeven procent ging het om andere vormen van mishandeling, zoals een gebrek aan preventieve gezondheidszorg of ernstige problemen van de ouders (Alink et al., 2013).

Partnergeweld en kindermishandeling kunnen samen voorkomen (overlapgeweld). Kinderen die opgroeien in gezinnen waar partnergeweld plaatsvindt, lopen een groter risico om slachtoffer te worden van kindermishandeling (Bidarra et al., 2016; Rumm et al., 2000; ten Boom & Witkamp, 2016). Overlap in partnergeweld en kindermishandeling krijgt zeer weinig aandacht dat door Namy, Carlson, O'Hara et al. (2017, p. 40) wordt omschreven als 'distinct fields of research'. Redenen zijn dat veel onderzoekers zich eenzijdig richten op partnergeweld of kindermishandeling (Appel & Holden, 1998). Daarnaast is het vaak complex om kindermishandeling en partnergeweld samen te onderzoeken en omdat de vraag of partnergeweld kindermishandeling uitlokt of omgekeerd moeilijk te beantwoorden is omdat een longitudinaal onderzoeksdesign

vereist is om dit te onderzoeken (ten Boom & Witkamp, 2016). De weinige studies laten vaak tegenstrijdige en ongenueanceerde overlapperpercentages zien (Lévesque et al., 2007). Appel and Holden (1998) vonden in 31 studies dat mannen die geweld plegen op hun vrouwelijke partner vaker ook kindermishandeling plegen. Deze overlap varieerde tussen de vijf en 11% voor bevolkingspopulaties en was ongeveer 40% voor klinische populaties. De auteurs geven aan dat overlapperpercentages worden beïnvloed door de aard van de steekproef, de gebruikte definities en de dataverzamelmethode. Tajima, Herrenkohl, Huang en Whitney (2004) vonden in een representatieve steekproef een overlap van ongeveer acht procent wat in lijn is met de prevalentiecijfers van Appel en Holden (1998)¹. Andere studies rapporteren hogere overlapperpercentages in de algemene bevolking (30-80%) (Smith Slep & O'Leary, 2005; Langhinrichsen-Rohling, Selwyn, & Rohling, 2012; Straus & Stewart, 1999).

Overlap van partnergeweld en kindermishandeling impliceert ook een overlap (en wisselwerking) van risicofactoren (Lévesque et al., 2007; ten Boom & Witkamp, 2016). Er zijn specifieke en gedeelde risicofactoren voor partnergeweld en kindermishandeling die mogelijk ook gelden voor overlapgeweld, zoals demografische factoren (lage sociaal economische status, leeftijd, geslacht), gezinsfactoren (armoede, grote huishoudens, hoge gezinsstress, relatieproblemen), daderkenmerken (persoonlijkheidskenmerken), coping (internaliserende problematiek, middelengebruik) en problemen in de relatie (stress in de partnerrelatie, familieconflicten, niet op één lijn zitten) (Coohey, 2004; ten Boom & Witkamp, 2016).

In Nederland is er weinig onderzoek naar overlap van risicofactoren van plegers van partnergeweld en kindermishandeling en overlapstudies zijn voornamelijk gebaseerd op klinische groepen die moeilijk te generaliseren zijn naar een algemene populatie (Henrichs et al., 2015). Daarnaast richt onderzoek zich meestal op één persoon in het gezin waardoor interactiepatronen tussen gezinsleden buiten beeld blijven (ten Boom & Witkamp, 2016). In dit onderzoek wordt op zoek gegaan naar unieke en gedeelde risicofactoren van partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld vanuit een ontwikkelings-systemische benadering (zie verder).

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC), op aanvraag van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Het onderzoek maakt deel uit van een groter onderzoeksprogramma naar de aard en omvang van huiselijk geweld in Nederland. In dit onderzoek wordt beoogd inzicht te krijgen in achtergronden en risicofactoren van plegers van partnergeweld, kindermishandeling en overlap van beide vormen van geweld in de algemene populatie. Daarnaast heeft het onderzoek als doel om via kwalitatief onderzoek, informatie te

¹ In onze eigen studie stellen we vast dat er in acht cases sprake is van overlap op een totaal van 69 cases van partnergeweld en kindermishandeling wat neerkomt op 11,6% en vergelijkbaar is met internationale studies.

verzamelen over de dynamiek en onderliggende mechanismen die leiden tot escalatie en geweld.

1.2 Definities

Huiselijk geweld wordt omschreven als “geweld tussen bloedverwanten, of personen die verbonden zijn door het huwelijk, of die met elkaar een liefdesrelatie hebben, of met elkaar verbonden zijn door het ouderschap, of die met elkaar samenleven als een familie (Van der Veen & Bogaerts, p.19, 2010)”. Huiselijk geweld heeft betrekking op partnergeweld en kindermishandeling. Van Dijk et al. (2010) onderscheiden ernstige voorvallen van huiselijk geweld (evident huiselijk geweld genoemd) en voorvallen van minder ernstige aard. Lichamelijke geweld, stalking en seksueel geweld vallen (ook al is het eenmalig) onder ernstige voorvallen. Andere geweldsvormen die passen onder evident huiselijk geweld zijn: ‘slaan met een voorwerp, verstikken, wurgen, branden, dreigen met een mes of wapen, verwonden met een mes of wapen, voortdurend in de gaten houden, stalking en verkrachting, seks opdringen, dwingen seksuele handelingen te verrichten en ander seksueel geweld’. Incidenten van minder ernstige aard worden als huiselijk geweld gezien, afhankelijk van hoe vaak de gedragingen voorkomen. Volgens van Dijk et al. (2010) passen de volgende gedragingen onder minder ernstig huiselijk geweld, mits ze maximaal tien keer voorgevallen zijn in de afgelopen 12 maanden: verbieden om uit te gaan, verbieden te praten op feestjes, geen afspraak mogen maken, activiteit op de telefoon controleren en psychisch geweld, bespotten, kleineren, dreigen de relatie te verbreken (partner), dreigen lichamelijk pijn te doen, spullen vernielen, voorwerp gooien, lichamelijk geweld, duwen, grijpen, aan haar trekken, slaan, schoppen, bijten en stompen’.

Partnergeweld is volgens de World Health Organization (WHO) (2012) elk gedrag binnen een intieme relatie dat fysiek, psychologisch of seksueel geweld veroorzaakt aan een van de partners binnen deze relatie. Voorbeelden van fysiek geweld zijn slaan en schoppen; voorbeelden van seksueel geweld zijn gedwongen geslachtsgemeenschap en andere vormen van seksuele dwang. Voorbeelden van emotioneel (psychologisch) geweld zijn beledigingen, kleineren, constante vernedering, intimidatie, bedreigingen om de kinderen weg te nemen, het beheersen en controleren van gedrag, waaronder het isoleren van een persoon ten aanzien van familie en vrienden, en het beperken van de toegang tot financiële middelen, werkgelegenheid, onderwijs of medische zorg. De Home Office (2013) omschrijft partnergeweld als elk incident of patroon van incidenten dat te maken heeft met controlerend, dwingend of bedreigend gedrag, geweld of misbruik tussen volwassenen die met elkaar een liefdesrelatie hebben of hadden en/of familieleden van elkaar zijn of waren ongeacht hun geslacht of gender. Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) (2014) definieert partnergeweld als gedragingen, handelingen en houdingen van één van de partners of ex-partners die erop gericht zijn de ander te controleren en te domineren. Het omvat fysieke, psychische, seksuele en economische agressie, bedreigingen of geweldplegingen die zich herhalen of kunnen herhalen en die de integriteit van de ander aantasten.

Kindermishandeling wordt door de WHO (2017) omschreven als handelingen van verwaarlozing en misbruik die alle vormen omvat van fysieke en emotionele mishandeling, seksueel misbruik, verwaarlozing en uitbuiting, die resulteren in daadwerkelijke of potentiële schade aan de gezondheid, ontwikkeling of waardigheid van het kind. Kindermishandeling onderscheidt vijf subtypes, namelijk fysiek misbruik, seksueel misbruik, verwaarlozing en nalatige behandeling, emotionele mishandeling en uitbuiting. De definitie van kindermishandeling, zoals is vastgelegd in de Wet op de Jeugdzorg (2018), omvat “Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Bij kindermishandeling wordt verder nog een onderscheid gemaakt in ernst, duur en frequentie. In de wet op de Jeugdzorg wordt kindermishandeling als volgt omschreven: “Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard. Deze interactie kan uitgaan van de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of onvrijheid staat. De interactie kan actief of passief zijn waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel” (Wet op de Jeugdzorg, 2018, artikel 1, lid m). In deze studie worden de volgende definities gehanteerd:

Huiselijk geweld: “Geweld (fysiek, verbaal, psychisch en seksueel) dat door iemand uit de huiselijke kring of familiekring van het slachtoffer (minderjarig of meerderjarig) is gepleegd. Deze kring kan bestaan uit (ex-) partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden” (Van der Veen & Bogaerts p.19, 2010).

Partnergeweld: “Gedragingen handelingen en houdingen van één van de partners of ex-partners die erop gericht zijn de ander te controleren en te domineren. Het omvat fysieke, psychische, seksuele en economische agressie, bedreigingen of geweldplegingen die zich herhalen of kunnen herhalen en die de integriteit van de ander aantasten” (WHO, 2012; NJI, 2014).

Kindermishandeling: “Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel” (Wet op de Jeugdzorg, 2018, artikel 1, lid m).

1.3 Onderzoeksvragen en opzet

In deze studie staan de volgende onderzoeksvragen en deelvragen centraal:

- 1) *Zijn er risicofactoren die verschillen tussen plegers van partnergeweld (PG), plegers van kindermishandeling (KM), plegers van partnergeweld en kindermishandeling (PG&KM) en niet-plegers? Zijn er verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke plegers?*
 - a) Verschillen deze groepen in de demografische factoren?
 - b) Verschillen deze groepen in internaliserende problematiek?
 - c) Verschillen deze groepen in coping?
 - d) Verschillen deze groepen in hun kwaliteit van hun relaties?
 - e) Verschillen deze groepen in de ouder-kind interactie?
- 2) *Zijn er factoren en/of patronen die aan incidenten van PG/KM/PG&KM voorafgaan?*
- 3) *Zijn er genderspecifieke verschillen voor (de samenloop van) partnergeweld en kindermishandeling?*
- 4) *Zijn er risicofactoren en mechanismen die een escalatie in PG, KM, PG&KM veroorzaken of verminderen?*

Het onderzoek valt uiteen in drie delen.

Ten eerste wordt via een literatuurstudie een overzicht gegeven van achtergrondfactoren en risicofactoren van (samenloop van) kindermishandeling en partnergeweld. Ten tweede wordt kwantitatief onderzoek uitgevoerd op een steekproef plegers en niet-plegers (n=161: 69 plegers en 92 niet-plegers met kinderen) van partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld die via CentERdata (gezondheidsmonitor) zijn verzameld. Respondenten hebben online een aantal vragenlijsten ingevuld (zie hoofdstuk onderzoeksmethoden). Met behulp van deze data wordt getracht antwoorden te geven op de volgende vragen:

- 1) Welke achtergrondkenmerken en risicofactoren onderscheiden plegers van niet-plegers? Zijn er verschillen tussen plegers in het algemeen en niet-plegers?
- 2) Zijn er risicofactoren die verschillen tussen plegers van partnergeweld (PG), plegers van kindermishandeling (KM), plegers van partnergeweld en kindermishandeling (PG&PM) en niet-plegers?
- 3) Zijn er verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke plegers? Zijn er genderspecifieke verschillen voor (de samenloop van) partnergeweld en kindermishandeling?

Ten derde wordt kwalitatief onderzoek uitgevoerd op basis van 49 semigestructureerde interviews bij een gedeelte van de CentERdata respondenten die de online vragenlijsten hebben ingevuld. Het kwalitatief onderzoek dient ter ondersteuning en verdieping van het kwantitatief onderzoek en richt zich met name op onderwerpen die in het kwantitatieve deel niet naar voren komen (zoals mechanismen die escalaties kunnen versterken of bufferen en interacties in gezinnen en tussen (ex)partners). Met deze kwalitatieve data wordt inzicht verkregen in mogelijke factoren die aan incidenten van partnergeweld, kindermishandeling of overlapgeweld voorafgaan en in factoren en mechanismen die een escalatie in partnergeweld, kindermishandeling of overlapgeweld kunnen veroorzaken of verminderen.

1.4 Literatuurverkenning

Relevante literatuur werd verzameld via zoekmachines, zoals Web of Science, ScienceDirect en PubMed. De volgende trefwoorden werden gebruikt: “domestic violence”, “intimate partner violence”, “child abuse”, “co-occurring violence or/and abuse”, “partner violence and escalation”, “partner violence and coping”, “partner violence and gender specificity”, “child abuse and escalation”, “child abuse and coping” en “child abuse/partner violence and risk factors, protective factors, personality, stress, anxiety, depression, dyadic, control, power, substance abuse, escalation and turning point”. Tevens werd gericht gezocht naar artikelen die verklaringmodellen, kenmerken, risicofactoren, voorspellers en samenloop/ samenhang van partnergeweld en kindermishandeling beschrijven. Eerst werd gezocht naar overzichtsartikelen over partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld. Verder werd gezocht naar theoretische en empirische studies over risicofactoren en voorspellers van partnergeweld en kindermishandeling en naar studies over kindermishandeling en partnergeweld én overlap in relatie tot negatieve affectiviteit en sociale isolatie, coping strategieën, stress, angst en depressie en dyadische relationele aspecten, zoals relatiecohesie en –tevredenheid. Tenslotte werd gezocht naar studies over factoren die een escalatie-bevorderende en –bufferende werking hebben op (het risico op) een escalatie in de relatie en in de opvoeding².

1.5 Theoretische achtergronden

Eerst wordt kort ingegaan op algemene theorieën van partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld om de thematiek in te leiden. Vervolgens worden unieke en gedeelde risicofactoren voor partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld onderzocht vanuit de literatuur en vervolgens onderzocht in de empirie. Deze risicofactoren worden opgedeeld in demografische, individuele en relationele factoren. Naast risicofactoren wordt ook gekeken naar beschermende factoren.

1.5.1 Theorieën over partnergeweld, kindermishandeling en overlap

Er zijn meerdere theorieën over oorzaken en motieven van huiselijk geweld. Sommige theorieën richten zich op individuele kenmerken, zoals psychopathologie en persoonlijkheidskenmerken van de daders (Dutton, 1995; Holtzworth-Munroe & Stuart, 1994), socioculturele aspecten, zoals het sociaal leren via observeren van rolmodellen of de omgeving waarin iemand leeft (Bandura, 1973, 1992; Bell & Naugle, 2008; Lewis & Fremouw, 2001) en situationele factoren, zoals tevredenheid in de relatie of beperkte communicatiestijlen (Riggs & O'Leary, 1989, 1996). Ecologische theorieën houden rekening met complexe dyadische interacties en met (bredere) samenlevingsaspecten, zoals het individu, de buurt, school, werk, geloof in politiek, politie en religie (o.a., Slep et al. (2015)). Enkelvoudige theorieën zijn minder goed in staat om de complexiteit van partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld te onderzoeken. Geïntegreerde theorieën daarentegen trachten individuele

² Deze literatuurstudie betreft geen systematisch review.

factoren, gezinsfactoren en omgevingsfactoren te integreren waardoor interacties tussen variabelen kunnen worden onderzocht.

Capaldi et al. (2005) stellen een ontwikkelings-systemisch of geïntegreerd model van partnergeweld voor omdat factoren op meerdere niveaus met elkaar kunnen worden onderzocht. Zij onderscheiden individuele factoren (zoals persoonlijkheidskenmerken of coping), contextuele factoren (belangrijke gebeurtenissen in het leven van iemand) en sociale ervaringen (hoe iemand zelf is opgegroeid). Deze factoren kunnen stabiel of dynamisch zijn, waardoor er sprake is van een duurzaam patroon, maar ook acuut dynamisch, waardoor ze kunnen wisselen van dag tot dag en/of van uur tot uur. Hierdoor kan de ernst en frequentie van partnergeweld in de tijd variëren (Capaldi et al., 2005).

Ook kindermishandeling kan vanuit een ontwikkelings-systemisch model worden onderzocht. Volgens Bronfenbrenner (1974) wordt kindermishandeling veroorzaakt door een combinatie van risicofactoren op vier verschillende niveaus, namelijk risicofactoren op microniveau waarbij het kind als microsysteem in relatie staat tot andere microsystemen zoals het gezin. Het mesosysteem betreft interacties tussen bijvoorbeeld het gezin en de school. Het exosysteem is het niveau dat om het mesosysteem heen zit en heeft betrekking op bijvoorbeeld het werk van de ouders en het beleid van de school. Kinderen maken niet direct deel uit van het exosysteem maar kunnen er wel door worden beïnvloed. Het vierde niveau is het macrosysteem dat alle andere systemen kan beïnvloeden. Voorbeelden van macrosystemen zijn religie en politiek.

Overlapgeweld kan eveneens vanuit een geïntegreerde benadering worden onderzocht. Het is belangrijk om te weten hoe beide fenomenen voorkomen binnen een huishouden, welke vorm van geweld eerst aanwezig is en welke risicofactoren of afwezigheid van beschermende factoren verantwoordelijk zijn voor overlapgeweld. Daarom is dit onderzoek niet alleen een verkenning van het samen voorkomen, maar ook van de correlatie. In dit hoofdstuk vertrekken we van het ontwikkelings-systemisch model om risicofactoren van partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld op de verschillende niveaus in kaart te brengen. Deze worden ingedeeld in de volgende hoofdcategorieën; demografische factoren, individuele factoren en relationele factoren vanuit de empirische evidentie dat deze drie hoofdfactoren gerelateerd zijn aan huiselijk geweld.

1.5.2 Unieke en gedeelde risicofactoren

Zoals al eerder werd aangegeven is er in vijf tot 11% van het huiselijk geweld sprake van overlapgeweld. Een belangrijke vraag is welke risicofactoren partnergeweld, kindermishandeling of overlapgeweld voorspellen en of er unieke en/of gedeelde risicofactoren voor partnergeweld, kindermishandeling of overlapgeweld zijn. Unieke risicofactoren hebben alleen betrekking op partnergeweld, kindermishandeling of overlapgeweld. Gedeelde risicofactoren gelden zowel voor partnergeweld, kindermishandeling of overlapgeweld.

Als het gaat om risicofactoren van partnergeweld zijn kenmerken van de pleger belangrijk. Volgens Johnson (2006) gebruiken mannen, vaker dan vrouw, macht en controle in de relatie waarbij het geweld over tijd extremere vormen kan aannemen (door Johnson intiem terrorisme genoemd) (Frye, Manganello, Campbell, Walton-Moss, & Wilt, 2006). Het fenomeen intiem terrorisme doet zich ook voor in de algemene bevolking maar

in mindere mate dan in klinische populaties. Bogaerts, van der Veen en van der Knaap (2011) vonden in een algemene populatie onder 320 respondenten dat controle en macht vaker kan worden toegeschreven aan mannen dan aan vrouwen. Macht ten controle wordt vooral door mannen toegepast en geldt als een *unieke risicofactor* voor partnergeweld. Macht en controle komen in veel mindere mate voor bij wat Johnson noemt situationeel koppelgeweld. Bij deze vorm van partnergeweld ligt er meestal een interpersoonlijk probleem (bijvoorbeeld vermijding gedrag of een gebrek aan probleemoplossend vermogen) aan de basis. Risicofactoren die bij situationeel koppelgeweld voorkomen, zijn vaker *gedeelde risicofactoren*, dus minder specifiek, zoals stress in het gezin en een gebrek aan communicatie. Alcoholmisbruik komt in een aantal studies naar voren als *unieke risicofactor* voor partnergeweld, vooral wanneer er bovendien sprake is van hoge negatieve affectiviteit bij de agressor. Een minder goed executief functioneren en wanneer minder adequaat op sociale situaties kan worden gereageerd omdat de verwerking van sociale informatie onvoldoende verloopt, kunnen worden gezien als *gedeelde risicofactoren* (Quigley, Levitt, Derrick, et al., 2018).

Bij kindermishandeling zijn er ook *unieke risicofactoren*, zoals persoonlijkheidskenmerken van de pleger bij ernstigere vormen van kindermishandeling (bijvoorbeeld een antisociale persoonlijkheidsstoornis, impulscontrole problematiek). Belsky (1984) gaat uit van een ecologisch cumulatief risicomodel en veronderstelt dat hoe meer *gedeelde risicofactoren* aanwezig zijn op verschillende niveaus (kind, ouder, omgeving), hoe groter het risico wordt dat er kindermishandeling kan plaatsvinden. Zo kunnen demografische factoren (armoede, werkloosheid, criminaliteit of specifieke buurtfactoren), individuele kenmerken (de geschiedenis en kenmerken van de ouders of verslaving), relationele kenmerken (zoals problemen in de relatie) en gezinsfactoren (zoals gezinnen waar een gezond pedagogisch klimaat ontbreekt, of gezinnen die gekenmerkt worden door een gebrek aan regels of een teveel aan regels, of gezinnen waar de gezinsleden structureel negatief op elkaar reageren) een bijdrage leveren aan de verklaring van kindermishandeling (Bronfenbrenner & Morris, 2006). Echter, het is nog maar de vraag of het model van Belsky (1984) dat kindermishandeling voorstelt als een procesmatig gebeuren toelaat om een uitspraak te doen over *unieke en gedeelte risicofactoren* omdat het testen van dit model longitudinaal moet gebeuren en het bijzonder lastig is om dit model in zijn geheel te testen. Redenerend vanuit Belsky (1984), is het samenspel van risicofactoren complex: een voorbeeld, wanneer een van de ouders een verleden heeft van mishandeling dan zal dit gebeuren een invloed hebben op de ontwikkeling van persoonlijkheid en van ouderschap. Kindfactoren, zoals temperament, zullen eveneens een invloed hebben op ouderschap en omgekeerd, waardoor er sprake is van een circulair proces. Wanneer er bovendien spanningen in de relatie en op het werk zijn en er weinig sociale informele hulpbronnen beschikbaar zijn, dan zal dit een invloed hebben op het voorkomen van partnergeweld, kindermishandeling of overlappend.

Bij overlap van partnergeweld en kindermishandeling kunnen *unieke als gedeelde risicofactoren* van partnergeweld en kindermishandeling samenvallen. Bepaalde gebeurtenissen die plaatsvinden in de ene context (binnen de partnerrelatie) kunnen een ‘ongewild’ effect hebben op een andere context (ouder-kind relatie). Zo

kan bijvoorbeeld de kwaliteit van de partnerrelatie positief samenhangen met de kwaliteit van de ouder-kind relatie (ten Boom & Witkamp, 2016). Wanneer de partnerrelatie gekenmerkt wordt door veel ruzie, spanning, stress en de onmogelijkheid om relatieproblemen samen op te lossen, dan is het risico groter dat een of beide ouders moeilijkheden ondervinden bij het uitoefenen van de ouderrol en bijvoorbeeld minder sensitief en responsief kunnen zijn ten aanzien van het kind.

Verklaringen voor samenloop van partnergeweld en kindermishandeling zijn vaak gebaseerd op een concentratie van risicofactoren die zowel op partnergeweld als kindermishandeling van toepassing zijn (Slep & O'leary, 2001). We kunnen denken aan stressvolle gebeurtenissen, problematische coping strategieën van (een van) de ouders, gedragsproblemen bij het kind en persoonlijkheidskenmerken van de ouders. De factoren kunnen een versterkende of dempende werking hebben op het gecombineerd voorkomen van partnergeweld en kindermishandeling, zeker wanneer deze factoren conflicteren of kortsluiten tussen partners en/of tussen ouder(s) en kind. Deze factoren sluiten aan bij het dynamisch ontwikkelings-systemisch model wat eerder werd voorgesteld bij partnergeweld en kindermishandeling. Ook hier geldt dat complexe en multifacatoriële verklaringssystemen interessant zijn omdat meerdere factoren op verschillende niveaus met elkaar in verband worden gebracht. Het testen van deze modellen daarentegen is moeilijk uitvoerbaar maar tegelijk wel vereist om gefundeerde uitspraken te mogen doen over unieke en gedeelde risicofactoren. Dit betekent dat we voorzichtig moeten zijn met onderscheid te maken tussen unieke en gedeelde risicofactoren.

1.5.3 Empirische voorspellers van partnergeweld

In tabel 1.1 wordt een overzicht van voorspellers van partnergeweld gegeven. Deze zullen onderstaand uitgebreider besproken worden.

Tabel 1.1. *Overzicht van voorspellers van partnergeweld*

Risicofactor	Beschermende factor	Studie
Demografische factoren		
Jonge leeftijd	Ouder worden	Capaldi et al. (2012); Herrera et al. (2008); Kim et al. (2008)
Laag inkomen, werkloosheid	Een baan hebben, hoog inkomen, meer opleiding	Capaldi et al. (2012); Costa et al. (2015); Guterman and Lee (2005); Jennings et al. (2017); Menaker and Kercher (2011)
Individuele factoren		
Sprake van mishandeling en/of misbruik in het gezin van herkomst		Capaldi et al. (2004); Capaldi et al. (2012); Linder and Collins (2005); Margolin et al. (2003)
Vermijdende coping	Probleem oplossende coping	Rizo (2016); Rubenstein et al. (2017)
Alcoholgebruik en/of een combinatie van middelen		Capaldi et al. (2012); Costa et al. (2015); Guterman and Lee (2005); Jennings et al. (2017)
Depressie, angst, negatief affect en lage zelfwaardering		Capaldi et al. (2012); Jennings et al. (2017); Birkley and Eckhardt (2015)
Eerder en ernstig partner-geweld		(Holtzworth-Munroe et al., 2003)
Relationele factoren		
Beperkte sociale cohesie	Sociale cohesie en steun	Capaldi et al. (2012)
Stress in de relatie zoals financiële stress of de geboorte van een kind		Capaldi et al. (2012); Guterman and Lee (2005)
Ongelijkheid in de relatie/ traditioneel rollen patroon		Capaldi et al. (2012); Menaker and Kercher (2011)
Bezitterig/ jaloers gedrag		Capaldi et al. (2012)
Weinig binding/ niet op één lijn liggen		Capaldi et al. (2012)

1.5.3.1 Demografische factoren

Een vaak besproken risicofactor is gender. In de meer traditionele visie over partnergeweld, meestal gebaseerd op gender-ideologische socioculturele theorieën, worden mannen aangemerkt als daders en vrouwen als slachtoffers. In verschillende studies is echter ook aangetoond dat de werkelijkheid genuanceerder is (Archer, 2000; Capaldi et al., 2004; Herrera et al., 2008). Onderzoek laat zien dat fysieke agressie tussen partners vaak wederzijds is (Stets, 1990) en samenhangt met gebrekkige dyadische interacties (Capaldi & Langhinrichsen-Rohling, 2012). Bij situationeel partnergeweld vertonen zowel mannen als vrouwen pleeggedrag. Bij intiem terrorisme is er vooral sprake van macht en controle, bedreigen, intimideren en het isoleren van de partner. Johnson (2006) rapporteert dat meer dan 95% van de plegers van intiem terrorisme man is. Ook onder algemene populaties blijkt dat mannen vaker macht en controle gebruiken dan vrouwen (Bogaerts, van der Veen, & van der Knaap, 2011). Bij gewelddadig verzet, wat een vorm van zelfverdediging is, geeft onderzoek aan dat meer dan 90% van de plegers die onder de categorie gewelddadig verzet kan worden geschaard, vrouw is (Howe, 2012). Wat leeftijd betreft zou geweld afnemen met het ouder worden, zowel bij mannen als vrouwen (Herrera et al., 2008; Kim et al., 2008).

Als gekeken wordt naar sociaal economische status, zijn een laag inkomen en werkloosheid sterke risicofactoren van partnergeweld (Capaldi et al., 2012). Sociaal economische status is echter zelden een unieke risicofactor, maar wordt vaak als onderdeel van een aantal gebundelde risicofactoren gezien.

1.5.3.2 Individuele factoren

Persoonlijkheid hangt samen met het plegen van partnergeweld (Capaldi et al., 2012). Omdat onderzoek naar partnergeweld voornamelijk in klinische samples wordt uitgevoerd, zijn verschillende persoonlijkheidsstoornissen duidelijke voorspellers van partnergeweld. Zo wordt de borderline persoonlijkheidsstoornis of de antisociale persoonlijkheidsstoornis vaak in verband gebracht met partnergeweld (Capaldi et al., 2012). Onderzoek in een algemene populatie laat echter de noodzaak van breder onderzoek naar persoonlijkheidskenmerken zien. Neuroticisme wordt als belangrijke voorspeller genoemd, maar ook een gebrek aan vaardigheden in het oplossen van problemen en chronische stress (Hellmuth & McNulty, 2008). Meer specifiek blijkt bijvoorbeeld negatieve affectiviteit (veel negatieve emoties ervaren of emotionele instabiliteit), partnergeweld te voorspellen (Birkley & Eckhardt, 2015). Zowel bij mannen als vrouwen is een depressie positief geassocieerd met partnergeweld, waarbij het bij vrouwen zowel slachtoffer- als daderschap voorspelt en bij mannen uitsluitend daderschap (Capaldi et al., 2012). Naast depressieve symptomen worden ook andere kenmerken genoemd, zoals angst, vijandigheid en een lage mate van zelfwaardering (Capaldi et al., 2012). Een andere belangrijke risicofactor is coping. Hoewel er relatief weinig onderzoek is gedaan naar copingstrategieën van geweldplegers, blijkt uit de literatuur dat slachtoffers van partnergeweld verschillende copingstrategieën gebruiken om met distress om te gaan. In het algemeen wordt het actief aanpakken van problemen en het zoeken van steun gezien als beschermende copingstrategieën tegen partnergeweld. Vermijden van problemen en middelengebruik worden vooral als risicoverhogende coping strategieën gezien (Capaldi et al., 2012; Costa et al., 2015). Rubenstein et al. (2017) geven in hun systematische review aan dat coping een voorspeller is van partnergeweld in het gezin. Er wordt echter niet ingegaan op welke copingstrategieën risico verhogend of -verlagend kunnen werken.

Uit onderzoek blijkt dat als het om plegers gaat, alcoholgebruik het risico op partnergeweld vergroot (Jennings et al., 2017). Zo beïnvloedt alcoholgebruik de cognitieve functies, waardoor de zelfcontrole van iemand afneemt en de kans op geweld kan toenemen, in plaats van dat een discussie of ruzie op een rationele en communicatieve wijze wordt opgelost. Wanneer iemand meer en stevig drinkt, is er een grotere kans op geweld. Tevens neemt de kans op partnergeweld toe wanneer er sprake is van een combinatie van middelen. Het gebruik van middelen kent verschillende gevolgen waardoor het kan leiden tot huiselijk geweld. In een onderzoek naar vaders die middelen gebruiken, bleek dat zij minder sensitief waren en zich negatiever naar de kinderen toe toonden. Zij waren bijvoorbeeld sneller geïrriteerd en agressief (Guterman & Lee, 2005). Hoewel dit niet in bovenstaand artikel is onderzocht, zou dit mogelijk tevens voor moeders kunnen gelden.

1.5.3.3 Relationale factoren

Andere voorspellende factoren van partnergeweld zijn veranderingen in de relatiedynamiek. Wanneer er sprake is van stress in de relatie, kan de kans op partnergeweld toenemen. Financiële stress wordt zowel bij mannen als vrouwen vaak als risicofactor genoemd (Capaldi et al., 2012). Ook kan de geboorte van een kind spanning in een relatie veroorzaken. Ouders moeten plotseling grote aanpassingen doen in het leven en er verandert veel in het gezin. De rol als ouder is vaak nog niet duidelijk en ook de rollen als partner veranderen. De verantwoordelijkheid neemt toe waardoor ook de stress in het gezin groter wordt (Guterman & Lee, 2005) en de kans op partnergeweld toeneemt. De verbondenheid die partners voelen speelt in het verlengde hiervan een belangrijke rol. Het blijkt dat wanneer partners zich minder verbonden met elkaar voelen, de kans op partnergeweld toeneemt (Capaldi et al., 2012).

Daarnaast kan een traditioneel rollenpatroon een rol spelen in partnergeweld. Er wordt gedacht dat in de meer traditionele rollenpatronen de man zijn status en autoriteit wil behouden door fysieke mishandeling en ander gewelddadig gedrag toe te passen (Guterman & Lee, 2005). Dit geldt tevens wanneer dominantie en controle in de relatie voorkomen (Capaldi et al., 2012). Mogelijk zijn een traditioneel rollenpatroon of dominantie en controle in de relatie, vooral voorspellers van intiem terrorisme.

1.5.4 Voorspellers van kindermishandeling

Onderstaande risicofactoren zijn onder meer gebaseerd op de meta-analyse van Assink et al. (2016). In deze meta-analyse worden drie vormen van kindermishandeling onderzocht, namelijk fysieke kindermishandeling, verwaarlozing en seksuele kindermishandeling. Hoewel deze vormen ook emotionele kindermishandeling bevatten, worden deze onder de noemer verwaarlozing beschreven. Er bestaan namelijk verschillende vormen van emotionele verwaarlozing, maar daar is nauwelijks onderzoek naar gedaan. Daarom is gekozen om de lijn van Assink en collega's (2016) te volgen en deze onder de algemene noemer verwaarlozing te beschrijven (Assink et al., 2016). In tabel 1.2. wordt een overzicht gegeven van voorspellers van kindermishandeling die in dit rapport onderzocht worden. Deze zullen daarna uitgebreider besproken worden.

Tabel 1.2. *Overzicht van risicofactoren van kindermishandeling*

Risicofactor	Beschermende factor	Studie
Demografische gegevens		
Jonge leeftijd ouders (jonger dan 25 jaar) ¹		Assink et al. (2016); Berkout and Kolko (2016); Stith et al. (2009)
Laag opleidingsniveau, lage SES	Hoog opleidingsniveau en SES	Assink et al. (2016); Doidge et al. (2017); Lloyd and Kepple (2017)
Individuele factoren		
Huiselijk geweld of misbruik in het gezin van herkomst		Assink et al. (2016); Seto and Lalumiere (2010)
Alcoholgebruik en/of een combinatie van middelen		Assink et al. (2016); Berkout and Kolko (2016); Lloyd and Kepple (2017)
Mentale problemen zoals angst, depressie, boosheid of een lage zelfwaardering		Assink et al. (2016); Berkout and Kolko (2016); Stith et al. (2009)
Sprake van eerder en ernstiger geweld		(Hindley et al., 2006) Hindley et al. (2006)
Relationele factoren		
Familieconflicten of stress in het gezin		Assink et al. (2016); Tucker et al. (2017)
Lage mate van sociale cohesie en weinig steun ervaren	Sociale steun van omgeving en partner	Assink et al. (2016); Rooijen & Berg (2010); Tucker et al. (2017)
Fysiek geweld tussen ouders en naar de kinderen toe		Assink et al. (2016)
Ouder-kind interactie		
Slechte interactie tussen ouder en kind (weinig affectie, negatieve kijk op het kind, te veel controleren of juist niet omkijken naar het kind)	Positieve interactie tussen ouder en kind (grenzen stellen, aanmoedigen)	Assink et al. (2016); Guterman and Lee (2005); Levendosky et al. (2003); Stith et al. (2009); Wilson et al. (2008); Berger et al. (2004); Burnette et al. (2017); Beckerman et al. (2017); Kluczniok et al. (2016)
Kindfactoren		
Mentale of fysieke problemen en/of gedragsproblemen	Goede zelfwaardering en sociale vaardigheden en makkelijker temperament	Assink et al. (2016); Stith et al. (2009); Berger et al. (2004)
Middelengebruik		Assink et al. (2016)
Geslacht ² (meisje)		Assink et al. (2016)

1.5.4.1 Demografische factoren

Voor de drie vormen van kindermishandeling zijn er meerdere overlappende voorspellers. Wanneer demografische gegevens bekeken worden, blijkt de leeftijd van de ouders een rol te spelen. Ouders die kindermishandeling plegen zijn gemiddeld vaker op jongere leeftijd ouder geworden vergeleken met de groep waarin er geen sprake is van mishandeling (Assink et al., 2016; Stith et al., 2009). Echter, bij seksuele kindermishandeling is een oudere leeftijd van de ouder (ouder dan 35 jaar) een risicofactor, waarbij het in een aantal gevallen ook gaat om een stiefouder (Assink et al., 2016). Daarnaast is er bij (een van) de ouders vaker sprake van een laag opleidingsniveau (bijv. het voortgezet onderwijs niet hebben voltooid of niet kunnen lezen en/of schrijven) en een lage sociaal economische status (Doidge et al., 2017; Lloyd & Kepple, 2017).

De meeste studies naar kindermishandeling hebben betrekking op moeders als plegers omdat in de meeste culturen, moeders de eerste zorgverleners zijn en moeders meer tijd doorbrengen met kinderen en dus ook meer kans hebben om in conflict te komen met hun kinderen. Aan de andere kant gebruiken moeders vaker een gendergerelateerde opvoedingsstijl, wat wil zeggen dat ze vaker dan mannen een emotioneel-ondersteunende en responsieve opvoedingsstijl gebruiken terwijl vaders meer autoritair en minder ondersteunend zijn (Russell et al., 2003). Mogelijk zou een autoritaire opvoedstijl dus een risicofactor kunnen zijn.

Ook het geslacht van het kind speelt een rol bij kindermishandeling. Jongens worden vaker fysiek mishandeld dan meisjes, terwijl meisjes meer dan jongens de kans lopen om verwaarloosd te worden (Liao et al., 2011). Deze systematische review had echter betrekking op de Chinese samenleving die kan verschillen van de Westerse samenleving en rekening moet worden gehouden met andere culturele dynamieken, waarden en gewoonten. Het verband tussen het geslacht van de mishandelende ouder(s) en het geslacht van het kind wordt echter ook aangetroffen als risicofactor in een cross-culturele studie (Parenting Across Cultures Project). Volgens Lansford et al. (2010) richt het geweld van de ouder(s) zich vaker op jongens dan op meisjes zonder dat van een structureel gender-interactie-effect mag gesproken worden. Hiervoor is een longitudinaal design nodig.

1.5.4.2 Individuele kenmerken

Er zijn veel ouders die in hun gezin van herkomst te maken hebben gehad met mishandeling (Assink et al., 2016; Seto & Lalumiere, 2010). Vooral ouders in gezinnen waarin er sprake is van seksueel misbruik of verwaarlozing, blijken een verleden van mishandeling te kennen (Assink et al., 2016).

Daarnaast zijn alcohol- en/of drugsproblemen bij één van de ouders belangrijke voorspellers van kindermishandeling (Assink et al., 2016; Berkout & Kolko, 2016; Doidge et al., 2017). Alcohol belemmert de capaciteit om problemen op een adequate manier op te lossen, waardoor de zorg van het kind op een negatieve manier beïnvloed wordt. Er is mogelijk sprake van een indirect effect, waarbij depressieve symptomen en weinig sociale steun tevens een belangrijke rol spelen (Lloyd & Kepple, 2017). Daarnaast vergroot een laag inkomen in combinatie met frequent alcoholgebruik het risico op verwaarlozing (Lloyd & Kepple, 2017).

Mentale problemen, zoals depressie, blijken een belangrijke rol te spelen bij kindermishandeling (Doidge et al., 2017). Ouders met een depressie ervaren meer negatieve emoties, zoals boosheid of agitatie, maar kunnen ook meer internaliserende problemen vertonen, zoals angst (Stith et al., 2009). Tevens kan er sprake zijn van een lagere zelfwaardering. Ouders die hun kinderen fysiek mishandelen en verwaarlozen, schatten hun opvoedingskwaliteiten slechter in dan ouders die geen ervaring hebben met mishandeling (Berkout & Kolko, 2016).

1.5.4.3 Relationele factoren

De gezinsinteractie speelt een rol bij kindermishandeling. Veel familie-, - en of huwelijksconflicten, weinig affectie tussen de ouders, stress en een lage mate van ervaren cohesie in het gezin, zorgen ervoor dat er eerder sprake kan zijn van kindermishandeling (Assink et al., 2016; Stith et al., 2009; Tucker et al., 2017). Voor

seksueel misbruik geldt dat er een hoger risico is dat kinderen slachtoffer worden wanneer er fysiek geweld tussen de ouders speelt en als het kind zelf aan andere vormen van mishandeling wordt blootgesteld.

1.5.4.4 Ouder-kind interactie

In gezinnen waarin er sprake is van fysieke kindermishandeling of seksueel misbruik, uiten ouders zich negatiever. Zo kunnen zij afkeurend zijn of maken zij vernederende opmerkingen naar de kinderen (Assink et al., 2016; Wilson et al., 2008). Ze zijn minder geneigd om het gesprek met het kind aan te gaan wanneer het zich misdraagt (Guterman & Lee, 2005) en vinden het moeilijk om hun kind op een positieve manier te benaderen of affectie te tonen (Assink et al., 2016). Zij zullen bijvoorbeeld meer negatieve maatregelen gebruiken om hun kind te straffen zoals fysieke straffen, streng zijn en afkeuring geven (Guterman & Lee, 2005). Ze kunnen het kind te veel willen controleren of zich juist helemaal niet met het kind bemoeien. Het blijkt dat ouders die hun kinderen verwaarlozen meer moeite hebben met het inschatten van de emoties van hun kinderen waardoor zij niet adequaat weten te reageren (Berger et al., 2004).

Tenslotte is bij ouders die kinderen mishandelen vaak sprake van disfunctionele opvattingen over ouderschap, waardoor de kans op kindermishandeling toeneemt (Assink et al., 2016). Mannen die kindermishandeling plegen hebben bijvoorbeeld vaker disfunctionele opvattingen, zoals weinig empathie voor kinderen, ontwikkelingsverwachtingen die niet passend zijn bij de leeftijd van het kind en het goedkeuren van lijfelijke straffen (Burnette et al., 2017). In een onderzoek waarin moeders zijn ondervraagd over de opvoeding van hun kind, blijkt dat wanneer er meer ouderlijke stress wordt ervaren, zij de ouder-kind relatie en hun functioneren als ouder negatiever ervaren, wat de kans op kindermishandeling kan vergroten. Mogelijk kan dit ook de andere kant op werken waarbij het ervaren van deze negatieve emoties zorgt voor meer ouderlijke stress en kindermishandeling kan voorspellen (Beckerman et al., 2017).

1.5.4.5 Kindfactoren

Hoewel ook kindfactoren een risicofactor kunnen zijn voor kindermishandeling, is het belangrijk te benadrukken dat de genoemde eigenschappen niet op zichzelf staande factoren zijn maar een bijdrage leveren aan het risico op kindermishandeling, indien er ook andere risicofactoren aanwezig zijn in het gezin (Cash, 2001). Mogelijke risicofactoren zijn mentale, fysieke, of gedragsproblemen, zoals ontwikkelings- en leerstoornissen, zoals een laag IQ of ADHD (Assink et al., 2016). Tevens zijn er enkele belangrijke persoonlijkheidskenmerken, zoals externaliserend gedrag, die zowel de kans op fysieke kindermishandeling als verwaarlozing vergroten. Ook internaliserend gedrag (terugtrekken en somber worden wanneer problemen zich voordoen) kan de kans op verwaarlozing en mishandeling vergroten (Stith et al., 2009; Berger et al., 2004).

Verder zijn sociale vaardigheden van belang, bijvoorbeeld, hoe het kind met andere kinderen omgaat (Stith et al., 2009). Voor seksueel misbruik zijn er enkele unieke risicofactoren, zoals alcohol en/of drugsgebruik, schoolproblemen (spijbelen of geschorst worden) en ongezonder seksueel gedrag van het kind. Een belangrijk

aandachtspunt is dat dit mogelijk beide kanten op kan werken. Bovenstaande risicofactoren kunnen het risico op seksueel misbruik vergroten, echter kunnen zij ook een gevolg zijn van het plaatsvinden van seksueel misbruik. Tenslotte is het geslacht een risicofactor voor seksuele kindermishandeling. Meisjes lopen meer kans om seksueel misbruikt te worden dan jongens (Assink et al., 2016). Een kanttekening die gemaakt moet worden voor misbruik is dat kindfactoren van ondergeschikt belang zijn. De correlaties tussen kindfactoren en misbruik zijn veel lager dan die tussen ouderfactoren en misbruik (Assink et al., 2016).

1.5.5 Overlap tussen partnergeweld en kindermishandeling

Kinderen in gezinnen met partnergeweld hebben meer kans om mishandeld en/of verwaarloosd te worden (Bidarra et al., 2016; Rumm et al., 2000). Zoals eerder vermeld wordt aangenomen dat de overlap tussen partnergeweld en kindermishandeling tussen de vijf en de 11% is, maar er zijn ook studies die grotere overlapperpercentages rapporteren (Appel & Holden, 1998; Archer, 2000; Edleson, 1999). Zo rapporteren studies met de CTS-2 ('Conflict Tactics Scale') hogere overlap-percentages (51%-72%), dan studies met de moeder als informatiebron (33%) (Appel & Holden, 1998). De CTS-2 kent echter beperkingen omdat het instrument geen rekening houdt met de context van partnergeweld en de betekenis en gevolgen van partnergeweld voor slachtoffers en plegers. Inzicht in deze context is essentieel omdat partnergeweld anders is voor mannen dan voor vrouwen waardoor gewelddadig gedrag van mannen en vrouwen binnen de huiselijke sfeer niet zomaar met elkaar kan vergeleken worden. Contextfactoren moet worden meegenomen om percentages te begrijpen. Verschillen in overlapperpercentages worden ook veroorzaakt door de operationalisering van partnergeweld en kindermishandeling (Appel & Holden, 1998). Ook de populatie (klinische populaties of bevolkingspopulaties) waarin het onderzoek wordt uitgevoerd, de referentieperiode die wordt gehanteerd om partnergeweld en kindermishandeling te meten en het onderscheid in prevalentie en incidentie, beïnvloeden overlapperpercentages (Appel & Holden, 1998).

Deze studie heeft betrekking op de algemene bevolking, waardoor overlapperpercentages lager liggen en de eerder genoemde percentages (5-11%) realistisch zijn (Appel & Holden, 1998; Tajima et al., 2004). We kunnen echter concluderen dat het risico op kindermishandeling groter is in gezinnen waarin er reeds sprake van partnergeweld is (Bidarra et al., 2016; Edleson, 1999; Hartley, 2004; Margolin et al., 2003; Rodriguez et al., 2016; Rumm et al., 2000; Slep & O'leary, 2001) en dat de ernst van partnergeweld een voorspeller is voor kindermishandeling (Hartley, 2004). In tabel 1.3. wordt de overlap van risicofactoren van partnergeweld en kindermishandeling gepresenteerd.

Tabel 1.3. *Overlap in de voorspellers van partnergeweld en kindermishandeling*

	P	FK	V	SK
Demografische gegevens				
Jonge leeftijd 1e ouderschap	X	X	X	X
Laag opleidingsniveau	X	X	X	X
Laag inkomen	X	X	X	X
Individuele factoren				
Psychische of psychiatrische problematiek	X	X	X	X
Ouderlijk verleden van mishandeling en/of misbruik	X		X	X
Ouderlijk gebruik van alcohol en/of drugs	X	X	X	X
Relationele factoren				
Stress in het gezin	X	X	X	X
Geen verbondenheid in het gezin	X	X		X
Conflicten tussen ouders	X	X		X
Ouder-kind interactie				
Inadequaate opvoedingsgedrag (overcontrolerend of juist weinig aandacht geven, weinig communiceren met kind)		X		X
Geen optimale hechtingsrelatie (weinig affectie, weinig emotioneel verbonden)		X		X
Kindfactoren				
Mentale of fysieke problemen bij het kind		X		X
Internaliserende of externaliserende problematiek		X	X	

P= partnergeweld, FK= fysieke kindermishandeling, V= verwaarlozing en SK= seksuele kindermishandeling

1.5.5.1 Demografische factoren

Leeftijd komt bij zowel partnergeweld als kindermishandeling als risicofactor voor. De kans op partnergeweld is groter bij jongere mannen en vrouwen (vanaf de adolescentie) (Capaldi et al., 2007; Herrera et al., 2008; Kim et al., 2008). Maar ook kindermishandeling komt vaker voor in gezinnen waarin de ouders op jonge leeftijd, vader of moeder zijn geworden. Daarnaast is sociaal economische status een risicofactor in beide groepen, maar geldt ook hier de eerder gemaakte opmerking dat sociaal economische status in relatie tot andere risicofactoren moet worden onderzocht. Zo wordt een laag opleidingsniveau zowel bij partnergeweld als kindermishandeling genoemd (Assink et al., 2016; Capaldi et al., 2012).

1.5.5.2 Individuele kenmerken

Als er gekeken wordt naar ouderkenmerken valt op dat psychopathologie een belangrijke risicofactor is van partnergeweld (Capaldi et al., 2012), wat ook belangrijke risicofactor is voor kindermishandeling. Psychische problemen, zoals depressie en angst, maar ook negatieve emoties zoals boosheid en agressie, worden genoemd (Assink et al., 2016; Stith et al., 2009). Uit een studie van Kluczniok et al. (2016) komt naar voren dat naast een gebrek aan maternale sensitiviteit bij depressieve moeders, er ook een bijkomend effect is van ernstige kindermishandeling in het verleden. Moeders met een depressie (in remissie) en een voorgeschiedenis van ernstig misbruik in de kindertijd, zijn minder sensitief dan moeders zonder depressie en zonder misbruik in de kindertijd.

Depressie blijkt dus een negatieve impact te hebben op de maternale beschikbaarheid (Kluczniok et al., 2016). Middelengebruik speelt ook een rol in beide groepen. Zowel alcohol- als drugsgebruik verhogen de kans op huiselijk geweld (Assink et al., 2016; Capaldi et al., 2012; Guterman & Lee, 2005). Alcohol- en of drugsproblemen bij één van de ouders zijn voorspellers voor zowel kindermishandeling als partnergeweld (Assink et al., 2016; Berkout & Kolko, 2016; Doidge et al., 2017). Mogelijk is er bij beide vormen sprake van een indirect effect.

1.5.5.3 Relationale factoren en ouder-kind interactie

In gezinnen waarin partnergeweld en kindermishandeling plaatsvindt, voelen gezinsleden zich minder met elkaar verbonden en is er weinig sociale steun. Partners liggen niet met elkaar op één lijn en er wordt op een negatieve manier naar de kinderen toe gereageerd. Er is vaker sprake van bijvoorbeeld afkeuring of vernedering, in plaats van een positieve benadering zoals het gesprek aangaan (Assink et al., 2016; Capaldi et al., 2012; Guterman & Lee, 2005; Stith et al., 2009; Wilson et al., 2008).

1.5.5.4 Kindfactoren

Wat kindfactoren betreft, kunnen psychische of fysieke problemen de kans op fysieke kindermishandeling en/of seksuele kindermishandeling vergroten o.a., ontwikkelings- en leerstoornissen (Assink et al., 2016). Daarnaast kan agressief probleemgedrag of teruggetrokken, somber gedrag een aanwijzing zijn van fysieke kindermishandeling of verwaarlozing (Stith et al., 2009) (Berger et al., 2004).

1.5.6 Beschermende factoren

Naast risicofactoren zijn er ook beschermende factoren. Hoe komt het dat een ruzie in het ene gezin wel escaleert in geweld en niet in het andere gezin? Helaas richt onderzoek zich voornamelijk op risicofactoren, terwijl beschermende factoren kunnen bijdragen om de weerbaarheid te vergroten en kunnen helpen bij het bieden van een passende behandeling (De Vries Robbé & Willis, 2017).

Er zijn enkele beschermende factoren van partnergeweld en kindermishandeling. In eerste instantie blijkt dat oudere ouders op het moment dat het eerste kind geboren wordt een beschermende factor te zijn (Archer, 2000; Capaldi et al., 2012; Menaker & Kercher, 2011). Daarnaast is opleiding een beschermende factor voor partnergeweld en kindermishandeling. Ook het hebben van werk en een hoger inkomen kunnen beschermend werken voor partnergeweld (Daigneault, Hébert, & McDuff, 2009; Menaker & Kercher, 2011). Echter, deze demografische kenmerken worden best altijd onderzocht in relatie tot andere factoren.

Individuele factoren, zoals een adequate en probleemoplossende copingstijl en goede communicatieve vaardigheden zijn buffers tegen geweld (Overstreet, 2017).

Ook spelen factoren mee die al vroeg in het gezin van herkomst aangeleerd of gezien werden. Ouders die grenzen stellen en positief betrokken zijn bij de opvoeding, bieden meer sociale steun aan hun kinderen, waardoor de kinderen minder kans hebben om in de eigen volwassen partnerrelatie geweld te gebruiken (Capaldi et al., 2012).

Wanneer ouders tevreden zijn over hun relatie en steun ervaren, kan dit de kans op kindermishandeling verlagen (Tucker et al., 2017). Ook komt naar voren dat kinderen uit gezinnen waarin geweld getolereerd wordt, vaker vrienden kiezen die hetzelfde denken over geweld; het hebben van een goede ondersteunende vriendschap kan dan juist een beschermende factor zijn tegen het toepassen van geweld (Capaldi et al., 2012). Mogelijk zou ook de steun van de partner, de omgeving of de buurt waarin iemand woont, beschermend kunnen werken tegen het toepassen van geweld. Studies zijn hier echter niet eenduidig over (Capaldi et al., 2012).

1.5.7 Verschil in huiselijk geweld tussen mannen en vrouwen

Belangrijk in het onderzoek naar huiselijk geweld is het verschil tussen mannen en vrouwen als plegers van huiselijk geweld. Er is relatief weinig onderzoek gedaan naar (verschillen in) risicofactoren van mannelijke en vrouwelijke plegers. Dit is omdat onderzoek zich voornamelijk richt op slachtoffers van huiselijk geweld, waar mannen in de traditionele visie vaker dader zijn (Archer, 2000). Dit type geweld wordt ondersteund door de feministische theorie, waarin de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen binnen patriarchale samenlevingen centraal staat (Dobash & Dobash, 1977; Lenton, 1995; Yllö & Bograd, 1988). Maatschappelijk gedefinieerde sociale rollen plaatsen mannen in machtsposities en kunnen de kans op partnergeweld vergroten (Mihalic & Elliott, 1997). Onderzoek laat zien dat vrouwen met mannelijke partners die veel waarde hechten aan conservatieve patriarchale waarden meer kans lopen om slachtoffer te worden van partnergeweld (Leonard & Senchak, 1996; Smith, 1990). Geweld is niet enkel sociocultureel bepaald maar komt ook voort uit kenmerken van de familiestructuur (Bell & Naugle, 2008; Straus, 1976). Gezinsconflicten, sociale acceptatie van geweld en genderongelijkheid zijn positief geassocieerd met geweld en kunnen het geweld in stand houden. In verschillende studies wordt de traditionele visie echter ter discussie gesteld. (Archer, 2000; Capaldi et al., 2004; Herrera et al., 2008). Zo blijken vrouwen in de late adolescentie en jongvolwassenheid twee keer zo vaak geweld toe te passen als mannen (Capaldi et al., 2007). In andere studies wordt benoemd dat 20 tot 51% van de mannen en 22 tot 43% van de vrouwen geweld gebruiken (Capaldi et al., 2004; Herrera et al., 2008).

Babcock et al. (2003) onderscheiden twee soorten vrouwelijke plegers, namelijk vrouwen die in het algemeen geweld gebruiken en vrouwen die alleen geweld gebruiken in de relatie, een onderscheid dat ook bij mannelijke plegers is gevonden. Vrouwen die alleen geweld in de relatie gebruiken, hebben wellicht geleerd dat fysieke agressie geaccepteerd wordt en een manier is om conflicten in de relatie op te lossen (sociaal leren). Babcock et al. (2003) stellen dat zij agressie mogelijk gebruiken om zich te verdedigen of vanuit een angst om verlaten te worden. Vrouwen die agressie in het algemeen gebruiken (en dus niet alleen in de relatie), hebben tevens een uitgebreidere justitiële voorgeschiedenis. Op basis van de verschillende typen mannelijk partnergeweld die Holtzworth-Munroe et al. (2003) en Johnson (2006) omschrijven, lijken vrouwelijke partnergeweldplegers minder te verschillen van mannelijke geweldplegers dan eerst gedacht. In een onderzoek van De Vaan, Dijkstra en Witkamp (2016) zijn bovenstaande punten ter discussie gesteld. Zij vinden dat verder gekeken moet worden dan alleen het geweld op zich. Zij adviseren dat in onderzoek naar verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke geweldplegers voldoende aandacht moet zijn voor de impact van geweld, de motieven van geweld, de

aanwezigheid van angst, macht en controle en dat er gekeken moet worden of het geweld zich ook voortzet na het beëindigen van de relatie. Dit betekent dat sekse en gender moeten worden onderscheiden. Sekse verwijst naar biologische verschillen tussen mannen en vrouwen terwijl gender betrekking heeft op verschillen in sociaal-culturele rollen tussen mannen en vrouwen en de interpretatie en uiting van deze rollen (Daru, Mejdoubi, De Vaan, & Visser, 2016; De Vaan et al., 2013). We zagen eerder dat bijvoorbeeld intiem terrorisme haast uitsluitend wordt gepleegd door mannen terwijl situationeel partnergeweld zowel door mannen als vrouwen wordt gepleegd (Van der Veen & Bogaerts, 2010). Prevalentie van geweld zegt weinig over de impact van geweld en in het begrijpen van geweld dient de context te worden betrokken. In het begrijpen van partnergeweld en de aanpak ervan is daarom aandacht voor genderverschillen belangrijk, juist omdat de impact van geweld anders kan zijn voor vrouwen dan voor mannen en de psychische, fysieke en sociale gevolgen kunnen verschillen. Angst voor de geweldpleger kan verschillen tussen mannen en vrouwen; het gebruik van macht, dwang en controle voor, tijdens en na partnergeweld kan zich anders uiten voor mannen en vrouwen. Macht en controle kunnen ook gevolgen hebben op economisch en financieel vlak en verschillen tussen mannen en vrouwen. Verder blijkt bijvoorbeeld dat een mannelijke pleger met een vrouwelijk slachtoffer meer kans heeft om te recidiveren in partnergeweld dan omgekeerd (Gerstenberger & Williams, 2013). Onderzoek naar partnergeweld en kindermishandeling met aandacht voor genderspecificiteit kan de hulpverlening verbeteren.

1.6 Van theorie naar empirisch onderzoek: resume

In het voorgaande werd partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld theoretisch gekaderd. Daaruit kwam naar voren dat een geïntegreerd verklaringsmodel (dynamisch systemisch-ontwikkelingsmodel) de voorkeur geniet boven verklaringen gebaseerd op enkelvoudige factoren. Daarnaast moeten risicofactoren gezocht worden op verschillende domeinen (demografisch, individueel en relationeel) en moet rekening worden gehouden met de wisselwerking tussen al deze domeinen. Echter, multivariate verklaringsmodellen hebben een keerzijde omdat ze modelniveau moeilijk empirisch te onderzoeken zijn en longitudinale onderzoeksdesigns en multilevel technieken noodzakelijk zijn om gefundeerde uitspraken te doen over unieke en gedeelde risicofactoren van partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld.

We kunnen concluderen dat de meeste studies over partnergeweld en kindermishandeling zijn uitgevoerd bij klinische samples en in mindere mate bij bevolkingspopulaties wat kan hebben geleid tot vertekening van de resultaten. Dit onderzoek heeft als doel inzichten te krijgen in achtergrondfactoren, risicofactoren, dynamieken en escalatieprocessen van partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld in een algemene populatie: een populatie die nog niet wegens geweld in beeld was bij justitie of de gedwongen hulpverlening.

In dit hoofdstuk komt naar voren dat risicofactoren meestal afzonderlijk voor partnergeweld of kindermishandeling worden onderzocht. Daarom hebben we op basis van literatuuronderzoek een overzicht gegeven van risicofactoren én/of voorspellers die gelden voor partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld. We hebben in dit hoofdstuk gekozen voor demografische factoren, individuele en relationele factoren, kindfactoren en ouder-kind interactie.

In het empirisch onderzoek dat hierna volgt is getracht uit elk domein (demografisch, individueel en relationeel) belangrijke risicofactoren te includeren die verder worden toegelicht in het hoofdstuk onderzoeksmethoden. We onderzoeken demografische kenmerken, persoonlijkheidskenmerken, coping, internaliserende problemen (o.a., angst en depressie), alcoholgebruik en kwaliteit van de relatie tussen partners en tussen ouder en kind. Ook onderzoeken we de behoefte aan macht en controle in de relatie. Verder is er aandacht voor verschillen tussen mannen en vrouwen en de rol van gender in relatie tot risicofactoren (waarin behoefte aan macht en controle in de relatie is meegenomen).

Met behulp van kwalitatief onderzoek wordt gekeken naar, triggers van partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld en bevorderende en –bufferende mechanismen van geweld. Onderzoek naar geweld richt zich vaak op de ernst van het geweld, maar de context waarin geweld plaatsvindt wordt vaak niet meegenomen. Daarom is deze studie vernieuwend omdat juist binnen een algemene populatie gekeken wordt naar partnergeweld en kindermishandeling en op basis van interviews veel aandacht wordt besteed aan contextelementen (triggers van geweld en mechanismen die geweld kunnen bevorderen of bufferen). Dit onderzoek valt dus uiteen in een kwantitatief en een kwalitatief deel.

HOOFDSTUK 2

ONDERZOEKSMETHODEN

2.1 Werving van de respondenten

Dit onderzoek is een cross-sectionele observationele studie onder volwassen mannen en vrouwen uit de algemene bevolking en peilt naar huiselijk geweld: partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld dat in de voorbije vijf jaar heeft plaatsgevonden. In eerste instantie kregen de respondenten een aantal vragenlijsten voorgelegd.

Respondenten die op het einde van de vragenlijst aangaven mee te willen werken aan het semigestructureerde interview, werden vervolgens online uitgenodigd en getelefoneerd om details te bespreken.

De onderzoeksgroep is geworven uit een algemene populatie steekproef via het Longitudinal Internet Studies for the Social Sciences panel (LISS: zie verder in dit hoofdstuk) van CentERdata. Dit panel dat is opgezet door Tilburg University is representatief voor de Nederlandse huishoudens en neemt tweemaandelijks deel aan de gezondheidsmonitor waarin vragen worden gesteld over lichamelijke en psychische gezondheid en gezondheidsgedrag. Omdat het onderwerp huiselijk geweld aansluit bij de inhoud van de gezondheidsmonitor, werd gekozen om de respondenten via deze weg te selecteren. Er werd gekozen voor een bevolkingspopulatie omdat de meeste studies over huiselijk geweld hoofdzakelijk zijn uitgevoerd in klinische settings. Onderzoek naar kindermishandeling, partnergeweld en overlapgeweld in een bevolkingspopulatie is schaars: de beschikbare informatie is oppervlakkig en vooral beschrijvend van aard. Interviews met plegers uit de algemene bevolking zijn zover ons bekend nog niet gehouden. Omdat het onderwerp weerstand kan oproepen en zeer gevoelig ligt in een algemene bevolking wilden we op voorhand anticiperen op een lage respons. Daarom werd in het begin voorgesteld om ook respondenten te werven bij twee poliklinische forensische centra (de Waag en het DOK (Fivoor Ambulant)). Deze respondenten mochten geen juridische titel hebben en moesten vrijwillig in behandeling zijn.

In het oorspronkelijke onderzoeksvoorstel werd *ten eerste* beoogd om 120 respondenten met partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld uit de algemene bevolking via vragenlijsten te vergelijken met 120 respondenten die geen ervaring hadden gehad met partnergeweld, kindermishandeling of overlapgeweld. *Ten tweede* werd beoogd om uit beide groepen (plegers en controlegroep telkens 20 koppels te selecteren voor een koppel-interview. *Ten derde* werd beoogd om 120 interviews te houden met plegers: 40 plegers van partnergeweld, 40 plegers van kindermishandeling en 40 plegers van overlapgeweld evenredig verdeeld over mannen en vrouwen.

Echter, tijdens de dataverzameling bleek dat het beoogde aantal plegers niet gehaald zou worden. Bovendien werd door de Ethics Review Board van Tilburg University – die het onderzoek hebben goedgekeurd - geen toestemming gegeven om koppel-interviews te houden omwille van het risico dat er tijdens het interview een escalatie zou kunnen plaatsvinden. Om toch maar zoveel mogelijk respondenten te selecteren, werd beslist om de respondenten van het LISS-panel een tweede keer te benaderen, wat echter weinig extra respondenten

opleverden. Daarom werden nog enkele respondenten buiten het LISS panel en de twee poliklinieken omgeworven.

2.2 De steekproef voor het survey-onderzoek (kwantitatief)

Voor de steekproef uit de algemene populatie zijn respondenten benaderd die deelnemen aan het LISS panel van de gezondheidsmonitor. Het panel dat de gezondheidsmonitor invult is een representatieve steekproef van ongeveer 7.000 individuen die meedoen aan verschillende onderzoeken die kunnen gaan over familie en gezondheid. Panelleden vullen periodiek online vragenlijsten in wat ongeveer 30 minuten tijd in beslag neemt. Dit deel van het onderzoek werd uitgevoerd door medewerkers van CentERdata en panelleden krijgen een vergoeding voor het invullen van de vragenlijst (zie www.lissdata.nl voor meer informatie over het panel).

Eerste ronde werving van respondenten. Voor het huidige onderzoek zijn in totaal 5.054 respondenten benaderd door CentERdata. Minderjarigen werden niet bevraagd. Zij kregen eerst algemene informatie over het onderzoek en vervolgens werden drie vragen gesteld, namelijk, of zij ervaring hadden met huiselijk geweld (partnergeweld, kindermishandeling of overlapgeweld), of zij bereid waren hier iets over te vertellen via een vragenlijst en/of een interview (alleen dan wel met partner) en om contactgegevens achter te laten aan het einde van de vragenlijst. Van de 5.054 respondenten hebben 2.631 aan CentERdata aangegeven mee te willen doen aan het onderzoek (52% respons).

Tweede ronde werving van respondenten. Van de 2.631 respondenten die wilden meewerken, werden vervolgens 350 volwassenen geselecteerd die voldeden aan het criterium pleger of referent. Deze 350 respondenten werden online benaderd met het verzoek de vragenlijsten in te vullen. Van de 350 respondenten waren er 234 bereid om de vragenlijst in te vullen. Het ging om 60 plegers en 174 controlerespondenten. Honderdzesentien van de 350 individuen die eerst aan CentERdata hadden aangegeven mee te willen werken, waren toch niet bereid mee te doen. Redenen konden niet worden achterhaald. Ongevraagd waren zeven ‘partners van’ CentERdata respondenten spontaan bereid om de vragenlijsten in te vullen (zij waren geen vast panellid). Deze zeven partners werden toegevoegd aan de referentiegroep ($174 + 7 = 181$).

Van de 181 respondenten in de controlegroep hadden er 92 kinderen en 89 geen kinderen. Aangezien overlapgeweld (partnergeweld én kindermishandeling) een belangrijk onderdeel is in deze studie, werden alleen controlerespondenten met kinderen geïnccludeerd; controlerespondenten zonder kinderen werden niet geïnccludeerd in het onderzoek. Als onderbouwing voor deze keuze: diverse vormen van partnergeweld, zoals gemeten met de CTS-2 deden zich ook voor in de groep kindermishandeling en ongeveer de helft van de partnergeweldplegers had ook kinderen. Omdat de groep partnergeweldplegers relatief klein was ($n = 25$), was het methodologisch onverantwoord om de groep plegers van partnergeweld op te delen in twee groepen, namelijk met en zonder kinderen. Mocht de onderzoeksgroep partnergeweldplegers groter zijn geweest, dan was het methodologisch correct geweest om een controlegroep met en zonder kinderen te selecteren.

Derde werving plegers buiten CentERdata. Om de groep plegers te vergroten werd ook geworven bij twee ambulante forensische behandelcentra (De Waag en Fivoor Ambulant) ($n = 6$). Daarnaast waren drie personen

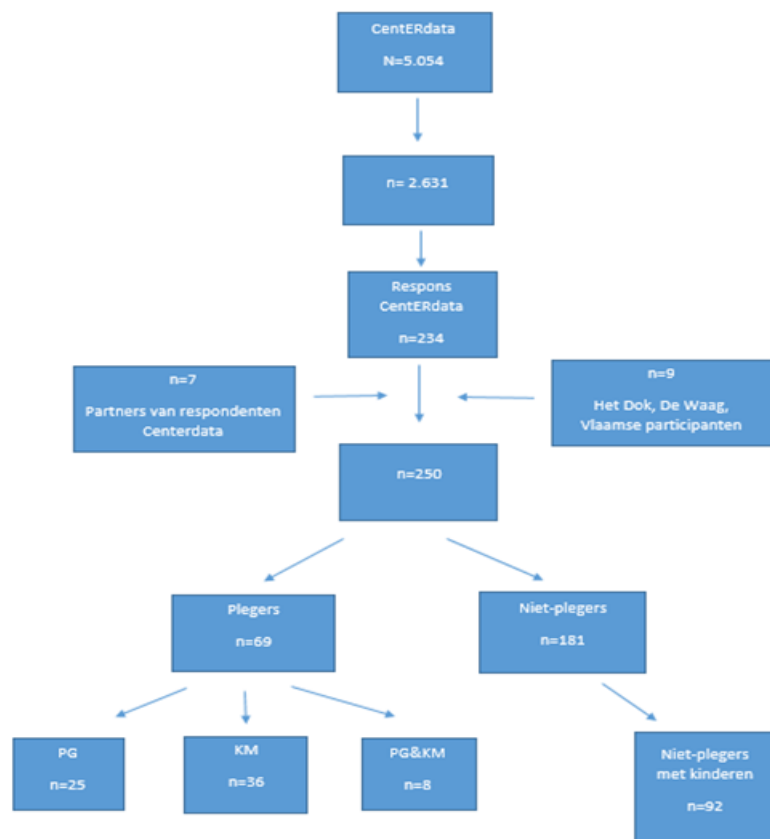
(plegers) uit Vlaanderen die een lezing over huiselijk geweld bijwoonden bereid om mee te werken aan het onderzoek. De zes plegers uit de twee forensische behandelcentra waren vrijwillig in behandeling en hadden geen juridische titel. Ze weken af van de gemiddelde forensische patiënt met juridische titel in ernst van het geweld en psychopathologie. Hierdoor kon de groep plegers worden opgevoerd tot 69 respondenten: 25 plegers van partnergeweld, 36 van kindermishandeling en acht plegers van overlapgeweld. Het aantal plegers dat via de twee poliklinieken werd geselecteerd was beperkt en lager dan oorspronkelijk werd verwacht. Het bleek achteraf moeilijk te zijn om behandelaren bereid te vinden patiënten te benaderen voor het onderzoek. Vanwege de kleine aantallen konden geen statistische analyses worden gedaan om na te gaan of de negen plegers die niet via CentERdata werden geselecteerd afweken van de CentERdata plegers. Zie bijgevoegde flowchart (figuur 1) voor een schematisch overzicht van de selectie.

Alle respondenten werden op dezelfde manier benaderd. Wanneer zij hun e-mailadres hadden doorgegeven, kregen ze online een link toegestuurd en konden ze de vragenlijsten openen en invullen. Na uitleg over het onderzoek kregen zij de toestemmingsverklaring te zien (zie bijlage 1 en 2). Wanneer zij hiermee akkoord gingen werd de vragenlijst gestart.

2.3 De onderzoeksgroep voor het interview (kwalitatief)

Op het einde van de survey konden de respondenten aangeven of ze wilden meewerken aan het semigestructureerde interview (met of zonder partner). Respondenten die bereid waren, werden via e-mail benaderd zodat er telefonische afspraken konden worden gemaakt over het tijdstip en de locatie. Interviews konden plaats op Tilburg University, bij de forensische polikliniek De Waag of het Dok, thuis bij de respondent of op een andere locatie. Een aantal respondenten werd via Skype geïnterviewd wanneer het maken van een fysieke afspraak niet mogelijk was. De interviews zijn uitgevoerd door de onderzoekers. Interviews werden afgenomen bij 49 respondenten: 23 individuen en 13 koppels (26 individuen). Het ging om 25 controlesubjecten (geen partnergeweld en/of kindermishandeling), 10 plegers van kindermishandeling, acht plegers van partnergeweld die ook allen slachtofferschap rapporteerden tijdens het interview en zes respondenten die zich eerst hadden opgegeven als pleger van partnergeweld maar zich tijdens het interview voorstelden als slachtoffer van partnergeweld³. Van de acht overlapplegers was niemand bereid om mee te werken aan het interview. Wanneer koppels individueel geïnterviewd werden, gingen meestal twee onderzoekers naar de afgesproken locatie. Elke respondent sprak dan afzonderlijk met één van de onderzoekers. Wanneer één onderzoeker het interview afnam, werden de respondenten na elkaar geïnterviewd.

³ Hen werd gevraagd zich te verplaatsen in de persoon van de pleger. In enkele gevallen kwam het eigen pleeggedrag wel ter sprake.

Figuur 1. Flowchart van het selectieproces en de respondenten in het onderzoek

2.4 De representativiteit van de onderzoeksgroep

Als de demografische kenmerken van de onderzoeksgroep ($n = 250$) vergeleken worden met gegevens uit de algemene Nederlandse populatie (CBS, 2017), dan is de verdeling mannen en vrouwen acceptabel. In de huidige onderzoeksgroep is 43% man en 57% vrouw. Uit de CBS data blijkt dat 49,6% van de Nederlandse bevolking uit mannen bestaat en 50,4% uit vrouwen. Mannen zijn in Nederland gemiddeld 40,7 jaar oud en vrouwen zijn gemiddeld 42,5 jaar oud. De leeftijd van de respondenten in de steekproef is ongeveer 54 jaar en ligt gemiddeld ruim 10 jaar boven het landelijk gemiddelde. Wanneer de burgerlijke staat bekeken wordt, zijn over het algemeen meer respondenten gehuwd (55,6%) dan in de algemene Nederlandse bevolking (39,3%). In totaal is 25,7% van de respondenten ongehuwd, dit in tegenstelling tot 48,0% in de algemene Nederlandse bevolking. Het percentage echtscheidingen is 13,3% in de onderzoeksgroep in tegenstelling tot 7,6% in de algemene bevolking. Als gekeken wordt naar het opleidingsniveau in de algemene Nederlandse bevolking, dan heeft van de mensen die onderwijs hebben gevolgd, 30,8% lager onderwijs, 39,1% middelbaar onderwijs en 28,7% hoger onderwijs gevolgd. In onze onderzoeksgroep is dit 19,7% voor lager onderwijs, 33,3% voor middelbaar onderwijs en 47,0% voor hoger onderwijs. We kunnen concluderen dat de onderzoeksgroep gemiddeld aanzienlijk ouder is, hoger is opgeleid, vaker gehuwd en vaker gescheiden is vergeleken met de Nederlandse bevolking. Deze conclusie is in lijn met eerder Nederlands onderzoek onder plegers van huiselijk geweld (Van der Knaap, el Idrissi, & Bogaerts, 2010).

Het betrof een algemene bevraging onder de algemene bevolking en onder een groep plegers geregistreerd bij de reclassering. In dit onderzoek zagen we dat bijna 60% van de respondenten uit de algemene bevolking die binnen de vijf jaar huiselijk geweld had gepleegd, vrouw was en dat meer dan 50% hoger onderwijs had gevolgd. Informatie over de burgerlijke staat was onbekend. Ook in dit onderzoek is het aandeel gerapporteerde vrouwelijke plegers hoger en zijn de respondenten hoger opgeleid. Echter, heeft representativiteit betrekking op de algemene Nederlandse bevolking of is de vraag niet eerder of de respondenten in dit onderzoek representatief zijn voor de totale groep plegers van partnergeweld, kindermishandeling en overlappende plegers in de algemene bevolking en of de resultaten kunnen geëxtrapoleerd worden naar de totale populatie huiselijk geweldplegers in de algemene bevolking. Het antwoord op deze vraag moeten we schuldig blijven omdat het een verborgen groep is waar weinig over bekend is. In eerdere studies over huiselijk geweld werd gebruik gemaakt van zelfrapportage vragenlijst en werden vangst-hervangst methoden toegepast om verborgen populaties die huiselijk geweld hebben gepleegd te schatten, maar deze studies zeggen weinig over deze verborgen groep en zijn niet representatief voor de totale groep plegers van huiselijk geweld. Het feit dat onze onderzoeksgroep een verborgen groep is geldt ook voor het kwalitatief gedeelte van het onderzoek maar kwalitatief onderzoek is minder onderhevig aan assumpties van representativiteit, omdat op de eerste plaats interactiepatronen, triggers van huiselijk geweld en mechanismen die een escalatie kunnen versterken of bufferen worden onderzocht, waarbij aantallen minder belangrijk zijn maar vooral processen en pathways op de voorgrond staan.

2.5 Kwantitatief onderzoek

2.5.1 Instrumentarium

Een overzicht van alle vragenlijsten is te vinden in bijlage 3.

2.5.1.1 Demografische gegevens

Demografische gegevens, zoals geslacht, leeftijd, burgerlijke staat (ongehuwd, gehuwd, gescheiden en verweduwd), gezinssamenstelling (alleenstaand, (on)gehuwd samenwonend zonder kind(eren), (on)gehuwd samenwonend met kind(eren), alleenstaand met kind(eren) en anders) en opleiding ((nog) geen onderwijs afgerond, basisonderwijs, VMBO, HAVO/VWO, MBO, HBO, WO en anders) zijn uitgevraagd. Om de resultaten goed te kunnen interpreteren zijn er drie aanpassingen gedaan. Zo is burgerlijke staat gehercodeerd naar gehuwd of ongehuwd, is bij gezinssamenstelling de optie 'overig' verwijderd (deze zijn als missing gecodeerd) en is opleidingsniveau gehercodeerd naar laag, gemiddeld en hoog.

2.5.1.2 *Partnergeweld*

Om inzichten te krijgen in de aard en frequentie van partnergeweld is de Revised Control Tactics Scale (CTS-2) gebruikt (Straus, 1996). Dit is een veelgebruikt instrument om partnergeweld te meten, waarbij de frequentie van partnergeweld binnen de afgelopen 12 maanden gespecificeerd wordt en ook partnergeweld dat langer dan een jaar geleden gepleegd werd en geen partnergeweld kunnen worden geregistreerd. Het instrument geeft inzichten in de aard en frequentie van verschillende vormen van partnergeweld en wordt gebruikt om bij koppels de wederkerigheid en symmetrie van geweld te onderzoeken. In deze studie maken we gebruik van de verkorte versie die bestaat uit 20 items (CTS2-SF) (Straus & Douglas, 2004). In totaal zijn er vijf subschalen; onderhandelen (bijv. *'Ik legde mijn kant van de zaak uit als ik van mening verschilde met mijn partner'*), fysieke mishandeling (bijv. *'ik heb mijn partner geduwd of geslagen'*), seksuele mishandeling (bijv. *'ik heb geweld gebruikt (bijv. slaan, hoofd neerduwen, of een wapen gebruiken) om te zorgen dat mijn partner seks met mij zou hebben'*), verwonding (bijv. *'mijn partner had een verstuiking, blauwe plek, of kleine wond opgelopen omdat hij/zij met mij vocht'*) en psychische mishandeling (bijv. *'ik heb mijn partner beledigd of ik vloekte tegen hem/haar'*). Elk item kan worden gescoord op een schaal van 0 tot 7 en heeft betrekking op de frequentie waarmee het geweld werd gepleegd en loopt van 0 = nooit sprake van geweld in de relatie, 1 = een keer in het voorbije jaar; 2 = twee keer in het voorbije jaar; 3 = 3-5 keer in het voorbije jaar, 4 = 6-10 keer in het voorbije jaar, 5 = 11-20 keer in het voorbije jaar tot 6 = meer dan 20 keer in het voorbije jaar. Score 7 = geen sprake van geweld in het voorbije jaar maar wel in het verleden. Uit onderzoek blijkt dat de interne consistentie van de CTS-2 goed is: onderhandelen $\alpha = 0,91$, fysieke mishandeling $\alpha = 0,91$, seksuele mishandeling $\alpha = 0,80$, verwonding $\alpha = 0,84$ en psychologisch geweld $\alpha = 0,77$. In dat onderzoek geldt voor de totale vragenlijst een interne consistentie van $\alpha = 0,86$ (Straus & Douglas, 2004). In de huidige studie is de interne consistentie van de totale vragenlijst goed ($\alpha = 0,83$). Dit geldt ook voor de subschalen: onderhandelen $\alpha = 0,88$; fysieke mishandeling $\alpha = 0,89$; seksuele mishandeling $\alpha = 0,77$; verwonding $\alpha = 0,83$ en psychologisch geweld $\alpha = 0,80$.

We hebben vervolgens de 20 items ingedeeld volgens de definitie van partnergeweld zoals gesteld door Van Dijk et al. (2010), die een onderscheid maken tussen incidenten van partnergeweld en evident partnergeweld. Deze verfijning is noodzakelijk omdat we een mogelijke overrapportering van partnergeweld willen voorkomen. De 20 items van de CTS-2 werden in eerste instantie door twee onafhankelijke onderzoekers ingedeeld in 'geen partnergeweld, incidenten van partnergeweld en effectief partnergeweld'. Vervolgens werd deze indeling besproken in de voltallige onderzoeksgroep en werd beslist om drie items (beledigen, vloeken of schreeuwen; duwen, wegschuiven of slaan; spullen van de partner stuk maken of dreigen om te slaan slaan) pas als effectief partnergeweld te zien wanneer ze opgeteld meer dan 11 keer in het afgelopen jaar hadden plaatsgevonden. In tabel 2.1. is een overzicht te vinden van de items en de codering. Wanneer respondenten aan één of meerdere items voldeden van de categorie 'evident huiselijk geweld', werden zij geclassificeerd als pleger van partnergeweld.

Tabel 2.1. *Overzicht CTS-2 items ingedeeld naar geen partnergeweld, incidenten en evident partnergeweld*

Geen partnergeweld	Incidenten ¹	Evident partnergeweld
Ik legde mijn kant van de zaak uit of stelde een compromis voor als ik van mening verschilde met mijn partner	Ik heb mijn partner beledigd, of ik vloekte of schreeuwde tegen hem/haar	Ik duwde, schopte of sloeg mijn partner in elkaar
Ik toonde respect voor mijn partner of liet mijn partner zien dat ik om zijn/haar gevoelens gaf, hoewel we van mening verschilden	Ik heb mijn partner geduwd, weggeschoven of geslagen	Mijn partner had een verstuiking, blauwe plek of kleine wond opgelopen of voelde de volgende dag nog (fysieke) pijn omdat hij/zij met mij had gevochten
	Ik heb wel eens iets kapot gemaakt wat van mijn partner was of dreigde mijn partner te slaan	Ik heb een verstuiking, blauwe plek of kleine wond opgelopen of voelde de volgende dag nog (fysieke) pijn omdat ik met mijn partner had gevochten
		Ik moest naar mijn (huis)arts omdat ik met mijn partner had gevochten Mijn partner moest naar de (huis)arts omdat hij/zij met mij had gevochten
		Ik heb geweld/ kracht of dreigementen gebruikt (zoals slaan, neerdrukken of een wapen gebruiken) om er voor te zorgen dat mijn partner seks met mij had
		Ik stond erop dat we seks hadden toen mijn partner niet wilde, of stond erop seks zonder condoom te hebben (maar gebruikte geen fysiek geweld)

¹ Incidenten die 11-20 keer in het afgelopen jaar zijn voorgevallen worden gecodeerd als evident partnergeweld.

2.5.1.3 Kindermishandeling

Om psychische en fysieke kindermishandeling te meten, werd de ‘Vragenlijst Vervelende en Nare Gebeurtenissen (VVNG)’ (Lamers-Winkelman, Slot, Bijl, & Vijlbrief, 2007) gebruikt. Voor dit onderzoek werden de 22 items uit het onderdeel ‘ruzie en onenigheid met je ouders’ gebruikt. Omdat deze vragenlijst eigenlijk door jongeren wordt ingevuld, werden de items eerst geherformuleerd zodat ze door volwassenen (met kinderen) konden worden ingevuld. Elk item kan gescoord worden op een 8-puntsschaal, waarbij 1 = dit is nog nooit gebeurd, 2 = dit is niet in het afgelopen jaar, maar wel in de jaren daarvoor gebeurd, 3 = dit is in het afgelopen jaar gebeurd, 4 = twee keer in het afgelopen jaar gebeurd, 5 = 3-5 keer in het afgelopen jaar gebeurd, 6 = 6 tot 10 keer in het afgelopen jaar gebeurd, 7 = 11 tot 20 keer in het afgelopen jaar gebeurd, 8 = meer dan 20 keer in het afgelopen jaar gebeurd. Door twee onderzoekers werd eerst onafhankelijk van elkaar gekeken welke

items uit de VVNG lijst kunnen worden ingedeeld in ‘geen betrekking op kindermishandeling, grensgedrag van kindermishandeling en kindermishandeling’. Daarna werden de bevindingen besproken in de voltallige onderzoeksgroep en op basis van consensus is tabel 2.2. tot stand gekomen. We hebben gekozen voor deze verfijning om overrapportage van kindermishandeling te voorkomen. Bijvoorbeeld, het negeren van een kind of incidenteel schreeuwen tegen een kind staat niet gelijk aan kindermishandeling. Echter, is er sprake van vijf of meer items in deze minder ernstige categorie, dan kan dat duiden op een patroon van kindermishandeling (zie tabel 2.2.). Dit wordt in het rapport als “grensgedrag” omschreven. De reden voor dit onderscheid is dat de items die in de categorie van kindermishandeling vallen, allemaal fysieke kindermishandeling uitvragen. De items die in de ‘minder ernstige’ categorie vallen, vragen naast fysiek gedrag ook naar verbaal gedrag en mogelijke emotionele vormen van mishandeling. Wanneer iemand aangaf dat er sprake was van één item in de ernstige categorie, werd dit gescoord als kindermishandeling. In tabel 2.2. worden de items weergegeven. In het onderzoek van Lamers-Winkelmann et al. (2007) worden geen psychometrische kwaliteiten van de vragenlijst gegeven. In ons onderzoek is de interne consistentie van de geherformuleerde schaal ‘ruzie en onenigheid met je ouders’ goed ($\alpha = 0,83$).

Tabel 2.2. *Vragenlijst kindermishandeling ingedeeld naar geen kindermishandeling, grensgedrag en kindermishandeling*

Geen kindermishandeling	Grensgedrag ² (minder ernstig)	Kindermishandeling (ernstig)
k leg mijn kind altijd uit waarom iets fout is ¹ .	Ik heb mijn kind wel eens genegeerd	Ik heb mijn kind wel eens met een mes of pistool bedreigd.
Ik heb mijn kind wel eens gezegd dat het iets anders moest gaan doen om de ruzie te laten stoppen.	Ik heb wel eens tegen mijn kind geschreeuwd, gegild of gekrijsd.	Ik heb mijn kind wel eens op de kont geslagen met een riem, een borstel een stok of een ander hard voorwerp.
Ik heb mijn kind wel eens verboden te computeren, tv te kijken (of zoiets), of huisarrest gegeven.	Ik heb mijn kind wel eens met de blote hand een tik op de kont gegeven.	Ik heb mijn kind wel eens met een vuist geslagen of (heel) hard geschopt.
Ik heb mijn kind wel eens naar de kamer gestuurd.	Ik heb wel eens tegen mijn kind gevloekt of het uitgescholden.	Ik heb mijn kind wel eens bij de keel gegrepen of de adem afgeknepen.
	Ik heb mijn kind wel eens bedreigd om het te slaan maar heb het niet gedaan.	Ik heb mijn kind wel eens in elkaar geslagen (d.w.z. achter elkaar hard geslagen).
	Ik heb mijn kind wel eens op de hand, arm of been geslagen.	Ik heb mijn kind wel eens expres verwond met een heet of gloeiend voorwerp.
	Ik heb mijn kind wel eens stom of lui genoemd.	Ik heb mijn kind wel eens met een riem, borstel, stok of een ander voorwerp op een deel van het lichaam anders dan de kont geslagen.
	Ik heb mijn kind wel eens door elkaar geschud.	Ik heb mijn kind wel eens tegen de grond gegooid of geslagen.
	Ik heb mijn kind wel eens geknepen.	Ik heb mijn kind wel eens een klap in het gezicht, op het hoofd of op de oren gegeven.

¹ Wanneer iemand aangaf nooit aan zijn kind uit te leggen waarom hij of zij iets fout heeft gedaan werd dit aangemerkt als grensgedrag.

² Deze gedragingen werden als grensgedrag gescoord als er minimaal vijf aangegeven werden.

2.5.1.4 Inventarisatie van de kwaliteit van de relatie

De kwaliteit van de relatie werd door middel van de Dyadic Adjustment Scale (DAS) gemeten (Crane, Middleton, & Bean, 2000). Dit is een zelfrapportagevragenlijst die gebruikt wordt als een indicator om de kwaliteit van de romantische relatie te meten. Het is een betrouwbaar en valide instrument (Cuenca Montesino, Graña Gómez, Peña Fernández, & Andreu Rodríguez, 2013). Daarnaast is de DAS zeer geschikt om te differentiëren tussen stressvolle en niet-stressvolle relaties. De DAS bestaat uit 32 items en meet vier relationele constructen. Het eerste construct meet consensus (13 items). Een voorbeeld item is *huishoudelijke taken of doelstellingen en dingen die je belangrijk vindt*. Er kan op een 6-puntsschaal aangegeven worden in hoeverre

iemand het eens of oneens is in de huidige relatie over de verschillende onderwerpen, waarbij een 1 = altijd niet akkoord en een 6 = altijd akkoord. Het tweede construct meet tevredenheid (10 items). Een voorbeeld item is *globaal genomen, hoe vaak denkt u dat de dingen goed gaan tussen u en uw partner?* Antwoord wordt gegeven op een 6-puntsschaal die loopt van 1 = nooit tot 6 = altijd. Het derde construct meet cohesie (5 items). Een voorbeeld item is *samen lachen of een stimulerende uitwisseling van gedachten hebben*. Er kan gescoord worden op een 6-puntsschaal gaande van 1 = nooit tot 6 = vaker. Tenslotte meet het laatste construct affectieve expressie (4 items). Een voorbeeld items is *geen genegenheid tonen*. Dit wordt gemeten op een 2-puntsschaal (ja of nee) (Graham, 2006). Er kan een totaalscore van 32 tot 151 worden bereikt, waarbij een hogere score een positievere aanpassing in het huwelijk indiceert. Een cut-off range van 92-107 en lager, indiceert relationele distress (Baucom & Hoffman, 1986; Crane, Allgood, Larson, & Griffin, 1990; Eddy, Heyman, & Weiss, 1991). In eerder onderzoek is gebleken dat de interne van verschillende constructen goed is: consensus $\alpha = 0,93$, tevredenheid $\alpha = 0,91$, cohesie $\alpha = 0,87$, affectionele expressie $\alpha = 0,72$. Ook voor de totaalscore was er sprake van een goede interne consistentie ($\alpha = 0,95$) (o.a., Crane et al., 2000). In dit onderzoek was de interne consistentie van de schalen consensus ($\alpha = 0,87$), tevredenheid ($\alpha = 0,88$), cohesie ($\alpha = 0,88$) en affectionele expressie ($\alpha = 0,75$) goed, alsook de interne consistentie van de vragenlijst als geheel ($\alpha = 0,89$)

2.5.1.5 Aanwezigheid van persoonlijkheidskenmerken sociale inhibitie en negatieve affectiviteit.

Om negatieve affectiviteit en sociale inhibitie te meten is gebruik gemaakt van de DS-14 (Type D Scale-14) (Denollet, 2005). Dit is een zelfrapportagevragenlijst bestaande uit 14 vragen die de aanwezigheid van een Type D persoonlijkheid meet. Een type D persoonlijkheid kenmerkt zich door een sombere kijk op het leven en ongelukkig zijn. Naast deze negatieve gevoelens speelt het niet bespreken van deze gevoelens een belangrijke rol. Dit lijkt voornamelijk uit angst voor afwijzing en afkeuring te zijn ontstaan. De DS-14 bestaat uit zeven vragen die negatieve affectiviteit (het voelen van negatieve emoties) meten (voorbeeld van een item is *ik ben vaak geïrriteerd of ik zie de zaak somber in*) en zeven vragen die sociale geremdheid (niet in staat om negatieve emoties te delen) meten (voorbeeld van een item is *ik ben een gesloten persoon of ik vind het moeilijk om een gesprek te beginnen*). Bij een score van 10 of hoger voldoet men aan type D persoonlijkheid (Denollet, 2000). De DS-14 beschikt over een hoge interne consistentie en voldoende interne validiteit (Denollet, 2005). De interne consistentie voor de subschalen is goed (sociale inhibitie $\alpha = 0,87$, negatieve affectiviteit $\alpha = 0,86$). In het eigen onderzoek was de interne consistentie voor sociale inhibitie ($\alpha = 0,88$) en negatieve affectiviteit ($\alpha = 0,86$) eveneens goed.

2.5.1.6 Aanwezigheid van stress, angst en depressie

Daarnaast is de Depression Anxiety Stress Scales (DASS-21) afgenomen (Lovibond & Lovibond, 1995). Dit is een zelfrapportagevragenlijst die bestaat uit 21 items en die wordt gebruikt om depressie, angst en stress te screenen bij volwassenen. De schalen voor depressie, angst en stress zijn elk opgebouwd uit 7 items die worden gescoord op een 4-puntsschaal (1 = is helemaal niet op mij van toepassing, 2 = is soms op mij van toepassing, 3 =

is voor een groot deel van de tijd op mij van toepassing, 4 = is in de meeste gevallen op mij van toepassing). Alle items hebben betrekking op de afgelopen week. Een voorbeeld item van depressie is *ik was niet in staat om ook maar enig positief gevoel te ervaren*. Een voorbeeld item van angst is *ik had moeite met ademen(bijvoorbeeld overmatig snel ademen, buiten adem zijn zonder me in te spannen* en tenslotte een voorbeeld item van stress is *ik vond het moeilijk me te ontspannen*. De psychometrische kwaliteiten van de DASS-21 zijn goed tot zeer goed (Gomez, Summers, Summers, Wolf, & Summers, 2014). Zo beschikt de DASS-21 over een goede validiteit en een hoge interne consistentie voor de drie schalen. De DASS-21 is een screener en geen diagnostisch instrument. Het instrument geeft een indicatie van stress, angst en depressie en is zeer geschikt om stress, angst en depressie uit te sluiten (Gomez, Summers, Summers, Wolf, & Summers, 2014). Er zijn geen normscores beschikbaar, maar de gemiddelden kunnen gebruikt worden om individuen en groepen te vergelijken (de Beurs, Van Dyck, Marquenie, Lange, & Blonk, 2001). Uit eerder onderzoek blijkt dat de interne consistentie voor de drie constructen goed is: angst $\alpha = 0,80$, depressie $\alpha = 0,88$, stress $\alpha = 0,85$ (de Beurs et al., 2001). In ons onderzoek was de interne consistentie van de schalen angst ($\alpha = 0,82$), depressie ($\alpha = 0,89$) en stress ($\alpha = 0,87$) eveneens goed.

2.5.1.7 Inventarisatie van de ouder-kind interactie

Om de interactie tussen de ouders en het kind te meten is de Ouder-Kind Interactie Vragenlijst- Revised (OKIV-R) afgenomen. De OKIV-R meet de kwaliteit van de opvoedingsrelatie. Het meet feitelijk gedrag en het affect van de ouder op twee dimensies; conflicthantering (kwaliteit in het voorkomen en oplossen van conflicten) (een voorbeeld item is *er bestaan veel conflicten tussen mij en ... die niet uitgesproken kunnen worden*) en acceptatie (warmte, troost en bescherming) (een voorbeeld item is *ik neem de tijd om naar ... te luisteren*). De vragenlijst bestaat uit 21 vragen (12 items voor conflicthantering en 9 items voor acceptatie). De ouders nemen één kind tussen de 8 en 18 jaar oud in gedachten en geven aan in hoeverre zij vinden dat de uitspraak op hen van toepassing is. Antwoorden kunnen gegeven worden op een schaal van helemaal niet van toepassing (1) tot precies van toepassing (5) (Lange, 2001). Een hogere score geeft een positievere interactie tussen de ouder en het kind weer. De OKIV is voldoende valide (Lange & Jansen, 2000). De interne consistentie voor acceptatie is goed ($\alpha = 0,80$). De interne consistentie voor conflicthantering is onvoldoende ($\alpha = 0,49$). De interne consistentie voor de gehele vragenlijst is voldoende ($\alpha = 0,76$) (Lange & Jansen, 2000). In ons onderzoek is de interne consistentie voor de totale vragenlijst goed ($\alpha = 0,77$) en voor de schaal acceptatie ($\alpha = 0,81$) eveneens goed. De interne consistentie voor de schaal conflicthantering is net als in de studie van Lange en Jansen (2000) onvoldoende: $\alpha = 0,58$.

2.5.1.8 Aanwezigheid van problematisch alcoholgebruik

Om de aanwezigheid van alcoholgebruik en daaraan gerelateerde problemen te meten is de AUDIT afgenomen. De AUDIT is ontworpen door de World Health Organization (WHO) om personen met riskante en schadelijke patronen van alcoholgebruik te identificeren (Schippers & Broekman, 2010). De vragenlijst bestaat uit 10 item

die worden gescoord op een 5-puntschaal en de laatste twee items worden gescoord op een 3-puntsschaal. Een voorbeeld item van de AUDIT is *op een dag waarop u alcohol drinkt, hoeveel glazen drinkt u dan gewoonlijk?* De AUDIT geeft de mogelijkheid om te differentiëren tussen de ernst van de alcoholproblematiek, afhankelijkheid, gevaarlijke hoeveelheid alcohol consumptie en schade door drinkgedrag (Schippers & Broekman, 2010). De AUDIT is een betrouwbaar en valide meetinstrument om risico-drinkers en alcoholverslaafden te identificeren (Daepfen, Yersin, Landry, Pécoud, & Decrey, 2002). De interne consistentie is voldoende ($\alpha = 0,75$) wat ook geldt voor de interne consistentie voor AUDIT in dit onderzoek ($\alpha = 0,75$).

2.5.1.9 Copingstijl

Om copingstijl te meten is de Utrechtse Coping Lijst (UCL) gebruikt. De UCL is een zelfrapportage-vragenlijst die meet hoe men reageert op problemen of gebeurtenissen die aanpassing vereisen. De UCL bestaat uit 47 items die onderverdeeld worden in 7 schalen: Actief aanpakken (*direct ingrijpen als er moeilijkheden zijn*), Palliatieve reactie (*je met andere dingen bezighouden om niet aan een probleem te hoeven denken*), Vermijden (*toegeven om moeilijke situaties te vermijden*), Sociale steun (*je zorgen met iemand delen*) Passief reactiepatroon (*je volledig afzonderen van anderen*), Expressie van emoties/ boosheid (*je ergernis laten blijken*) en Geruststellende en troostende gedachten (*je bedenken dat er nog wel ergere dingen kunnen gebeuren*). Er wordt gescoord op een 4-puntschaal van 1-4 waarbij men aangeeft hoe vaak men reageert op de beschreven manier bij problemen of onplezierige gebeurtenissen. Een hogere schaalscore betekent dat de bijbehorende strategie(ën) vaak gebruikt worden. De UCL is zowel betrouwbaar als valide (Schauffelli & Dierendock, 1992; Sanderman & Ormel, 1992). Uit onderzoek is gebleken dat de interne consistentie voor de verschillende schalen voldoende tot goed is (actief aanpakken $\alpha = 0,83$, palliatieve reactie $\alpha = 0,72$, vermijden $\alpha = 0,70$, sociale steun $\alpha = 0,84$, passief reactiepatroon $\alpha = 0,72$, expressie van emoties $\alpha = 0,66$, geruststellende gedachten $\alpha = 0,71$) (Scheurs, van de Willige, Brosschot, Tellegen, & Graus, 1993). In dit onderzoek was de interne consistentie voor de meeste schalen goed: actief aanpakken $\alpha = 0,83$; palliatieve reactie, $\alpha = 0,72$; sociale steun, $\alpha = 0,85$; passief reactiepatroon, $\alpha = 0,75$ en geruststellende gedachten, $\alpha = 0,71$. De interne consistentie voor expressie van emoties, $\alpha = 0,60$ en vermijden, $\alpha = 0,69$, was iets lager maar acceptabel.

2.5.1.10 Controle en macht

Om het gebruik van controle en macht tussen romantische partners te inventariseren is de Intimate Partner Violence Control Scale (IPVCS) gebruikt (Bledsoe & Sar, 2011) De IPVCS bestaat uit 16 items waarin wensen/situaties worden beschreven, zoals 'ik zou graag meer te zeggen hebben over wie de vrienden van mijn partner zijn'. Men dient bij elk item aan te geven hoe vaak deze situatie is voorgekomen. Er kan gescoord worden op een schaal van 1 (nooit) tot 5 (heel vaak). De totale score van de IPVCS wordt berekend door alle antwoorden van de 16 items bij elkaar op te tellen. Een hogere score indiceert een grotere behoefte aan controle en macht over de partner. De validiteit en betrouwbaarheid van de vragenlijst zijn in eerder onderzoek als goed bevonden met

een interne consistentie van $\alpha = 0.97$ (o.a., Bedsoe & Sar, 2011). In dit onderzoek was de interne consistentie ook goed ($\alpha = 0,90$).

2.5.2 Statistische analyses

Voor het beantwoorden van de eerste onderzoeksvraag; *Welke achtergrondkenmerken en risicofactoren onderscheiden plegers van partnergeweld, kindermishandeling en niet-plegers?* en de deelvraag *Zijn er verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke plegers?* zijn een aantal Chi-kwadraat analyses en een-weg variantieanalyses uitgevoerd. Bij de Chi-kwadraat analyses is gebruik gemaakt van de Fisher's exact test indien meer dan 20% van de verwachte waarde een score heeft van minder dan 5. In de variantieanalyses is gebruik gemaakt van Tukey HSD post-hoc vergelijkingen om te onderzoeken welke groepen van elkaar verschillen op de risicofactoren. Effectgroottes voor de één-weg variantie analyses zijn uitgedrukt in Eta Squared. In dit geval geeft 0,01 een klein effect, 0,06 een gemiddeld effect en 0,14 een groot effect weer (Pallant, 2007). Het aantal overlappende plegers was klein ($n = 8$). We beperken ons dan ook voor deze groep tot het beschrijven van enkele achtergrondfactoren, zoals geslacht, burgerlijke staat en opleiding.

Voor het beantwoorden van de tweede onderzoeksvraag; *Zijn er unieke risicofactoren die verschillen tussen plegers van partnergeweld (PG) en plegers van kindermishandeling (KM)⁴, en niet-plegers?* en van de deelvraag *Zijn er verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke plegers?* zijn binaire logistische regressie-analyses uitgevoerd voor partnergeweld en kindermishandeling afzonderlijk (als gedichotomiseerde afhankelijke variabelen: ja/nee). De onafhankelijke variabelen, zoals coping, stress, angst en depressie, alcoholgebruik en de persoonlijkheidskenmerken negatieve affectiviteit en sociale inhibitie worden in het regressiemodel ingebracht als onafhankelijke variabelen.

Grootte van de onderzoeksgroepen. Omdat de groepen plegers van partnergeweld ($n = 25$), (grensgedrag van) kindermishandeling ($n = 36$) en de controlegroep ($n = 181$) sterk verschillen in grootte en de controlegroep substantieel groter is dan beide pleeggroepen, is beslist om alleen de respondenten in de controlegroep met kinderen ($n = 92$) als referentiegroep te nemen en de controlesubjecten zonder kinderen niet te betrekken in de analyse. Verder werd ook beslist om de groep niet-plegers te reduceren tot een random groep van 35 respondenten omdat het uitvoeren van variantie-analyses en multiple regressieanalyse bij voorkeur wordt uitgevoerd met vergelijkbare groepen (Field, 2013)⁵. Een poweranalyse is nodig om deze keuze te onderbouwen: voor het uitvoeren van een χ^2 -test is een sample-size van 105 gewenst (effect-size 0,35; $\alpha = 0,05$; $\beta = 0,80$, $df = 5$). Voor het uitvoeren van een anova is een sample-size vereist van 102 (effect-size = 0,40; $\alpha = 0,05$; $\beta = 0,80$, df

⁴ Het aantal overlappende plegers is te klein om te betrekken in de analyse.

⁵ Controle-analyses die we hebben uitgevoerd tonen aan dat de verkregen resultaten met 35 niet-plegers, nauwelijks verschillen van de resultaten met 92 niet-plegers. Dit wijst erop dat de resultaten robuust zijn.

= 8 en aantal groepen = 3). Een binaire logistische regressieanalyse met een effect-size = 0,20; $\alpha = 0,05$; $\beta = 0,80$, $df = 10$ en 10 voorspellers vereist een sample-size van 82.

Toetscorrectie. Vanwege het aantal toetsen, is in alle analyses gecorrigeerd voor type 1 fouten met de Bonferroni-Holmes correctie (Gaetano, 2013). Een type 1 fout is de kans dat de nulhypothese onterecht wordt verworpen. De kans op een type 1 fout wordt groter naarmate er meerdere toetsen worden uitgevoerd (Field, 2013). De gerapporteerde p-waarden in de resultatensectie betreffen dus de gecorrigeerde waarden.

2.6 Kwalitatief onderzoek

2.6.1 Instrumentarium

Het kwalitatief onderzoek is uitgevoerd om antwoord te kunnen geven op de onderstaande drie onderzoeksvragen;

1. *Zijn er factoren en/of patronen die aan PG/KM⁶ voorafgaan?*
2. *Zijn er genderspecifieke verschillen voor (de samenloop van) partnergeweld en kindermishandeling?*
3. *Zijn er risicofactoren en mechanismen die een escalatie in PG/KM veroorzaken of verminderen?*

Het kwalitatief onderzoek is aan de hand van het interviewprotocol uitgevoerd (zie bijlage 4). In het interviewprotocol zijn vragen meegenomen die niet via kwantitatief onderzoek konden worden beantwoord: oorzaken van ruzie en geweld, inhoud van versterkende en bufferende mechanismen van geweld of turning points die een escalatie kunnen voorkomen. Het interviewprotocol was als volgt opgesteld. Ten eerste werden *algemene gezinskenmerken* uitgevraagd en thema's zoals taakverdeling, zorg voor de kinderen en het nemen van belangrijke beslissingen. Daarna werd ingegaan op *partnergeweld* en kwamen vragen over conflicten (onenigheid, ruzie en escalatie) in de partnerrelatie aan bod, waarbij ook vragen over 'stalking' werden gesteld. Ook werd aandacht besteed aan man-vrouw verschillen, meer bepaald gelijkwaardigheid in de relatie, perceptie van geweld, de gevolgen en de impact ervan en de betekenis van de behoefte aan macht en controle.

Ten tweede zijn vragen gesteld over triggers of uitlokkers van ruzie, onenigheid en escalatie, zoals geldzorgen, werkloosheid, stress, vermoeidheid, moeilijke combinatie werk en gezin en andere problemen. Tevens werd aan de pleger gevraagd in hoeverre deze triggers ook aanwezig waren bij de partner en welk effect deze triggers veroorzaakten bij de partner. Ook werd gepeild naar het voorkómen van onenigheid, ruzie en escalatie. Om (verschillen in) patronen te onderscheiden van plegers en niet-plegers, werden agressie versterkende

⁶ Ook hier geldt dat de groep overlappers klein is. Bovendien was niemand bereid om mee te werken aan het interview.

mechanismen, agressie verminderende/bufferende mechanismen en turning-points uitgevraagd. Onder mechanisme wordt de gevolgtrekking en interactie tussen twee personen bedoeld naar aanleiding van een trigger vanwege onenigheid, ruzie of escalatie. We maken een onderscheid tussen agressie versterkende mechanismen en bufferende mechanismen. Met turning-points bedoelen we het afwenden van een escalatie en/of het aanwenden van adequate strategieën waardoor een ruzie/onenigheid niet uitmondt in een escalatie.

Ten derde werden vragen gesteld over *kindermishandeling*. In een eerste reeks vragen werd aandacht besteed aan de aanwezigheid van kinderen tijdens partnergeweld en de consequenties ervan voor de kinderen. Daarna kwamen vragen aan bod over het gebruik van regels bij de opvoeding van kinderen, de wijze van corrigeren van de kinderen en voorvallen van psychische en fysieke mishandeling van kinderen. Vervolgens werden vragen gesteld over verschillende vormen van verwaarlozing, zoals ongewassen of zonder eten naar school en niet voorzien in basisbehoeften zoals eten en kleding. Tenslotte werden nog enkele vragen gesteld over seksueel misbruik.

In het laatste blok vragen werd ingegaan op het verleden van de geweldpleger, meer bepaald onenigheid, ruzie en escalatie in het gezin van oorsprong, de wijze hoe ouders corrigerend optraden naar de geweldpleger en werd gepolst naar steun uit de omgeving.

2.6.2 Kwalitatieve analyse

De interviews zijn met het programma 'Atlas/ti' verwerkt. Atlas/ti is een programma voor het verwerken van kwalitatieve data. Het programma ondersteunt bij het systematisch analyseren van de data en is geschikt om op basis van de interviews, labels aan te brengen. Labels worden op basis van de interviews bepaald door twee onderzoekers en dit onafhankelijk van elkaar. Na consensusoverleg in de onderzoeksgroep wordt beslist welke labels worden gebruikt om het interviewmateriaal te ordenen en te analyseren. Dit gebeurt zowel voor partnergeweld als voor kindermishandeling. Vervolgens worden alle labels ingevoerd in Atlas/ti en worden alle interviews door een derde onderzoeker gelezen en worden tekstfragmenten en citaten ondergebracht bij het desbetreffende relevante label. Labels kunnen tijdens het analyseproces niet meer gewijzigd worden. Wel is het mogelijk om tijdens het analyseproces labels toe te voegen of labels een andere naam te geven. Een voorbeeld: tijdens het analyseproces werd in consensus beslist om aan het label 'escalatie' en de sublabels 'voorkomen, aard, proces, issues, situaties en uitlokkers van escalatie', de termen bufferende en versterkende mechanismen toe te voegen. Ook het begrip turning points werd achteraf pas toegevoegd omdat uit de verhalen van enkele respondenten bleek dat een specifieke gebeurtenis het partnergeweld had doen stoppen (Friese, 2014). De labels voor partnergeweld en kindermishandeling zijn te vinden in bijlage 5.

HOOFDSTUK 3

KWANTITATIEVE ONDERZOEKSRESULTATEN

3.1 Vormen van partnergeweld, (grensgedrag van) kindermishandeling en overlapgeweld

Partnergeweld, (grensgedrag van) kindermishandeling en overlapgeweld kenmerken zich door verschillende vormen van geweld. Acht items uit de verkorte versie van de Control Tactics Scale-2 (CTS-2) geven informatie over concrete vormen van partnergeweld en hoe vaak ze zijn voorgekomen in de onderzoeksgroep (afgelopen jaar, langer dan een jaar geleden, niet gebeurd). Zestien items uit de Vragenlijst Vervelende en Nare Gebeurtenissen (VVNG) geven informatie over geweld tegenover kinderen en de frequenties (afgelopen jaar, langer dan een jaar geleden, niet gebeurd). De dataverzameling die door CentERdata werd uitgevoerd (zie hoofdstuk onderzoeksmethode) levert uiteindelijk 25 plegers van partnergeweld, 36 plegers van kindermishandeling en acht plegers van overlapgeweld op. In het hoofdstuk onderzoeksmethode hebben we uitgelegd waarom kindermishandeling in eerste instantie werd opgesplitst in grensgedrag van kindermishandeling ($n = 21$) en effectief kindermishandeling ($n = 15$). In dit hoofdstuk beargumenteren we waarom we beide groepen samenvoegen onder de noemer kindermishandeling. Verder zijn 181 controlesubjecten geselecteerd: 92 respondenten met kinderen en 89 zonder kinderen. In het hoofdstuk onderzoeksmethoden werd toegelicht dat alleen de controlegroep met kinderen of een random steekproef ervan ($n = 35$) als referentiegroep wordt gebruikt. Hierna gaan we eerst op itemniveau in op de verschillende vormen van partnergeweld, grensgedrag van kindermishandeling, effectief kindermishandeling en overlapgeweld op basis van de CTS-2 en de VVNG. We doen geen uitspraken of de onderzochte vormen van geweld en de frequentie waarmee ze plaatsvinden, verschillen tussen bijvoorbeeld een bevolkingsgroep en klinische groepen omwille van selectiebias. De groep geweldplegers in dit onderzoek is slechts een topje van de ijsberg die zich vrijwillig heeft aangemeld voor het onderzoek; de grootste groep blijft echter verborgen en onbekend.

3.1.1 Vormen van partnergeweld

In tabel 3.1. wordt een overzicht gegeven van verschillende vormen van partnergeweld en de frequenties ($n = 25$ plegers). De frequenties binnen het jaar zijn opgedeeld in ‘minder dan drie keer per jaar en meer dan drie keer per jaar.’ In bijlage 6 zijn de frequenties weergegeven in ‘1 keer, 2 keer, 3-5 keer, 6-10 keer, 11-20 keer en meer dan 20 keer). Twaalf van de 25 respondenten hebben meer dan 3 keer in het afgelopen jaar de partner beledigd, gevloekt of geschreeuwd. Vier respondenten rapporteren dat dit minder dan drie keer in een jaar is gebeurd en vijf geven aan dat het langer dan een geleden is gebeurd. Vier respondenten hebben dit nooit gedaan. Zeven plegers (1 pleger > 3 keer p/j, 6 plegers < 3 keer p/j) hebben minstens een keer in een jaar letselschade opgelopen door een gevecht met de partner en zeven partners (3 plegers > 3 keer p/j, 4 plegers < 3 keer p/j) hebben volgens de respondenten minstens een keer in het jaar letselschade opgelopen. Acht plegers geven aan dat ze minstens een keer in een jaar de partner hebben geduwd, weggeschoven of geslagen en vijf plegers hebben de partner minstens een keer in het afgelopen jaar in elkaar geduwd, geschopt of geslagen. Vier plegers rapporteren dat ze in het

afgelopen jaar iets van de partner hebben stuk gemaakt of bedreigd hebben om te slaan. Een pleger rapporteert in het voorbije jaar geweld te hebben gebruikt voor seks en een pleger heeft in het afgelopen jaar seks geëist of seks zonder condoom geëist maar zonder fysiek geweld te gebruiken. Een pleger heeft in het voorbije jaar een bezoek aan de huisarts gebracht vanwege een gevecht met de partner. We zien dat een aantal geweldsvormen ook langer dan een jaar geleden is gebeurd: (partner geduwd, weggeschoven of geslagen (n = 10), letsel of pijn door gevecht met partner (n = 9), partner beledigd, gevloekt of geschreeuwd (n = 5), naar huisarts vanwege gevecht met partner (n = 5), etc. We hebben aan de respondenten gevraagd om alleen geweld te rapporteren dat niet langer dan vijf geleden heeft plaatsgevonden maar sluiten niet uit dat enkele respondenten ook partnergeweld hebben gerapporteerd dat ouder is dan vijf jaar. In het kader van de analyses hebben we beslist om alle respondenten te includeren.

Tabel 3.1. *Vormen van partnergeweld en frequentie*

Items partnergeweld	Nooit gebeurd	>1j geleden	< 3 keer p/j	>3 keer p/j
Partner beledigd, of ik vloekte of schreeuwde	4	5	4	12
Letsel opgelopen of pijn omdat ik met partner gevochten heb	9	9	6	1
Partner heeft letsel opgelopen of pijn door gevecht met mij	13	5	4	3
Partner geduwd, weggeschoven of geslagen	7	10	5	3
Duwde, schopte of sloeg partner in elkaar	16	4	2	3
Iets kapot gemaakt van partner of bedreigd te slaan	17	4	2	2
Naar huisarts vanwege gevecht met partner	19	5	0	1
Geweld, kracht of dreigementen gebruikt voor seks	23	1	1	0
Seks eisen/seks zonder condoom eisen zonder fysiek geweld	23	1	1	0

3.1.2 Vormen van grensgedrag van kindermishandeling

In tabel 3.2. worden de frequenties van verschillende vormen van grensgedrag van kindermishandeling (n = 21 plegers) gerapporteerd. Ook hier geldt dat we een onderscheid maken tussen ‘minder dan drie keer per jaar en meer dan drie keer per jaar.’ In bijlage 7 worden de frequenties gedetailleerd weergegeven. In tabel 3.2. zien we dat het merendeel van de grensgedragingen van kindermishandeling langer dan een jaar geleden hebben plaatsgevonden en dat een aantal geweldsvormen niet heeft plaatsgevonden. Zeer ernstige vormen van kindermishandeling zijn geen grensgedragingen van kindermishandeling en worden ook niet als dusdanig als grensgedrag gescoord (kont geslagen met voorwerp, vuist geslagen/heel hard geschopt, keel gegrepen, in elkaar geslagen, bedreigd om te slaan, met mes of pistool bedreigd, kind op de grond gegooid of geslagen, kind klap in gezicht, hoofd of oren gegeven). Zes plegers geven aan het kind in het voorbije jaar te hebben genegeerd en vier plegers hebben het kind door elkaar geschud in het voorbije jaar. Schreeuwen, krijsen en gillen in het voorbije jaar wordt door zeven plegers gerapporteerd, het kind stom of lui noemen door vijf plegers, vloeken en uitschelden door vier, het kind op de hand, arm of been slaan door vier plegers, het kind knijpen door drie plegers en het kind met de blote hand een tik op de kont geven wordt door een pleger gerapporteerd.

We stellen vast dat de meerderheid van de grensgedragingen langer dan een jaar geleden heeft plaatsgevonden: het kind met blote hand een tik op de kont geven ($n = 16$), schreeuwen, krijsen of gillen ($n = 13$), kind op de hand, arm of been slaan ($n = 12$), kind stom of lui noemen ($n = 10$), kind door elkaar schudden ($n = 8$), kind negeren ($n = 7$) en het kind knijpen ($n = 3$) hebben (zeer) regelmatig plaatsgevonden. Bij de uitnodiging om deel te nemen aan het onderzoek hebben we (potentiële) respondenten gevraagd naar geweld tegenover hun kinderen in de afgelopen vijf jaar. We hebben achteraf vastgesteld dat een aantal respondenten zich hier niet aan gehouden hebben en geweld dat langer dan vijf jaar geleden heeft plaatsgevonden werd ook gerapporteerd. Dit blijkt uit de hoge(re) gemiddelde leeftijd van de groep plegers die geweld tegen hun kinderen hebben gerapporteerd. We hebben – ook vanwege de lage respons – besloten om alle respondenten te includeren in het onderzoek.

Tabel 3.2. *Vormen van grensgedrag van kindermishandeling en frequentie*

Items grensgedrag van kindermishandeling	Nooit gebeurd	>1j geleden	< 3 keer p/j	>3 keer p/j
Kind genegeerd	8	7	1	5
Kind door elkaar geschud	9	8	3	1
Op de kont geslagen met een voorwerp	21	0	0	0
Tegen kind geschreeuwd, gekrijst of gegild	1	13	4	3
Kind met vuist geslagen of heel hard geschopt	21	0	0	0
Kind met blote hand tik op de kont gegeven	4	16	0	1
Kind bij de keel gegrepen	21	0	0	0
Tegen kind gevloekt of uitgescholden	9	8	2	2
Kind in elkaar geslagen	21	0	0	0
Kind gedreigd om het te slaan	21	0	0	0
Kind op hand, arm of been geslagen	5	12	2	2
Kind geknepen	15	3	3	0
Kind met mes of pistool bedreigd	21	0	0	0
Kind tegen grond gegooid of geslagen	21	0	0	0
Kind stom of lui genoemd	6	10	1	4
Kind klap in gezicht, hoofd of oren gegeven	21	0	0	0

3.1.3 Vormen van kindermishandeling

Tabel 3.3. presenteert de frequenties van verschillende vormen van kindermishandeling ($n = 15$ plegers). Het onderscheid ‘minder dan drie keer en meer dan drie keer per jaar’ wordt aangehouden. Bijlage 8 presenteert de frequenties meer in detail. Niemand in deze groep heeft het kind in elkaar geslagen en het kind geslagen, het kind gedreigd te slaan en het kind tegen de grond gegooid of geslagen. Een pleger rapporteert het kind met een mes of pistool te hebben bedreigd (< 1 jaar geleden), bij de keel te hebben gegrepen (> 1 jaar geleden) en het kind met de vuist te hebben geslagen of heel hard te hebben geschopt (> 1 jaar geleden). Het kind negeren ($n = 4$), tegen het kind schreeuwen, krijsen of gillen ($n = 3$), het kind stom of lui noemen ($n = 3$), het kind op de hand, arm of been slaan ($n = 2$), het kind met de blote hand een tik op de kont geven ($n = 2$), het kind met een voorwerp op de kont slaan ($n = 1$), het kind in het gezicht, tegen het hoofd of om de oren slaan ($n = 1$) is minstens een keer gebeurd in

het afgelopen jaar. Ook voor deze groep geldt dat de meeste geweldsvormen van kindermishandeling langer dan een jaar geleden hebben plaatsgevonden en dat wellicht ook een aantal geweldsincidenten betrekking heeft op langer dan vijf jaar geleden. Ook hiervoor geldt dat deze respondenten geïncludeerd zijn in het onderzoek.

Tabel 3.3. *Vormen van kindermishandeling en frequenties*

Items kindermishandeling	Nooit gebeurd	>1j geleden	< 3 keer p/j	>3 keer p/j
Kind genegeerd	6	5	3	1
Kind door elkaar geschud	12	3	0	0
Op de kont geslagen met een voorwerp	8	6	1	0
Tegen kind geschreeuwd, gekrijst of gegild	3	9	1	2
Kind met vuist geslagen of heel hard geschopt	14	1	0	0
Kind met blote hand tik op de kont gegeven	4	9	1	1
Kind bij de keel gegrepen	14	1	0	0
Tegen kind gevloekt of uitgescholden	8	7	0	0
Kind in elkaar geslagen	15	0	0	0
Kind bedreigd om het te slaan	15	0	0	0
Kind op hand, arm of been geslagen	6	7	2	0
Kind geknepen	11	4	0	0
Kind met mes of pistool bedreigd	14	0	1	0
Kind tegen grond gegooid of geslagen	15	0	0	0
Kind stom of lui genoemd	8	4	2	1
Kind klap in gezicht, hoofd of oren gegeven	7	7	1	0

3.1.4 Vormen van overlapgeweld

Slechts acht respondenten hebben overlapgeweld gerapporteerd. In tabel 3.4. is een overzicht te vinden van de vormen van partnergeweld én kindermishandeling die samen zijn voorgekomen. Gedetailleerde overzichten van frequenties van overlapgeweld zijn te vinden in bijlage 9. Wat partnergeweld betreft valt op dat de meeste vormen van gerapporteerd partnergeweld meer dan een jaar geleden hebben plaatsgevonden, met uitzondering van beledigen, vloeken of schreeuwen ($n = 5$), letsel opgelopen door gevecht met partner ($n = 1$), partner geduwd, weggeschoven of geslagen ($n = 2$) en iets kapot gemaakt van de partner of bedreigd te slaan ($n = 1$), dat in het voorbije jaar is gebeurd. Met betrekking tot kindermishandeling hebben de volgende vormen van geweld betrekking op de periode binnen het jaar: tegen het kind gevloekt of uitgescholden ($n = 4$), op de hand, arm of been geslagen ($n = 4$), het kind negeren ($n = 3$), tegen het kind geschreeuwd, gekrijst of gegild ($n = 3$), het kind stom of lui genoemd ($n = 2$), het kind door elkaar geschud ($n = 1$) en het kind met de blote hand een tik op de kont gegeven ($n = 1$).

Tabel 3.4. *Vormen van overlapgeweld en frequenties*

Items partnergeweld	Nooit gebeurd	>1j geleden	< 3 keer p/j	>3 keer p/j
Partner beledigd, of ik vloekte of schreeuwde	1	2	2	3
Letsel opgelopen of pijn omdat ik met partner gevochten heb	4	3	1	0
Partner heeft letsel opgelopen of pijn door gevecht met mij	4	4	0	0
Partner geduwd, weggeschoven of geslagen	2	4	1	1
Duwde, schopte of sloeg partner in elkaar	6	2	0	0
Iets kapot gemaakt van partner of bedreigd te slaan	5	2	1	0
Naar huisarts vanwege gevecht met partner	8	0	0	0
Geweld, kracht of dreigementen gebruikt voor seks	8	0	0	0
Seks eisen/seks zonder condoom eisen zonder fysiek geweld	7	1	0	0
Kind genegeerd	3	2	0	3
Kind door elkaar geschud	3	4	1	0
Op de kont geslagen met een voorwerp	8	0	0	0
Tegen kind geschreeuwd, gekrijst of gegild	0	2	1	2
Kind met vuist geslagen of heel hard geschopt	8	0	0	0
Kind met blote hand tik op de kont gegeven	2	5	1	0
Kind bij de keel gegrepen	8	0	0	0
Tegen kind gevloekt of uitgescholden	2	2	2	2
Kind in elkaar geslagen	8	0	0	0
Kind bedreigd om het te slaan	8	0	0	0
Kind op hand, arm of been geslagen	1	3	2	2
Kind geknepen	4	4	0	0
Kind met mes of pistool bedreigd	8	0	0	0
Kind tegen grond gegooid of geslagen	7	1	0	0
Kind stom of lui genoemd	4	1	0	2
Kind klap in gezicht, hoofd of oren gegeven	3	5	0	0

3.2 Achtergrondkenmerken van de onderzoeksgroep

In tabel 3.5. wordt een overzicht gegeven van achtergrondfactoren van plegers van partnergeweld, kindermishandeling, grensgedrag van kindermishandeling, overlapgedrag en niet-plegers.

Partnergeweld. Van de 250 respondenten, geven 25 respondenten aan in de voorbije vijf jaar partnergeweld te hebben gepleegd. Van deze 25 plegers hebben acht respondenten aangegeven ook grensgedrag met betrekking tot kindermishandeling⁷ of effectief kindermishandeling te hebben gepleegd. Van de 25 respondenten die alleen partnergeweld plegen, is iets meer dan de helft man (52%). De respondenten zijn gemiddeld 44 jaar oud. Op het moment van het onderzoek is iets meer dan de helft (56%) ongehuwd en ongeveer een derde (36%) alleenstaand.

⁷ Zoals eerder reeds aangegeven in het hoofdstuk onderzoeksmethoden spreken we van grensgedrag wanneer er een combinatie van vijf items of meer in de ‘minder ernstige’ categorie gekozen wordt. Er is dan mogelijk sprake van een problematisch gedragspatroon wat we omschrijven als *grensgedrag*.

Iets minder dan een derde (28%) heeft alleen middelbare school afgerond en ongeveer twee derde (64%) heeft een vervolgopleiding afgerond.

Kindermishandeling. Vijftien respondenten rapporteren kindermishandeling. Vijf van hen hebben ook partnergeweld gerapporteerd. Twee-derde (67%) van de respondenten die uitsluitend kindermishandeling pleegde is vrouw. De respondenten zijn gemiddeld 55 jaar oud⁸. De meerderheid van de respondenten (67%) woont samen, waarvan de helft gehuwd en de andere helft ongehuwd samenwoont. Een derde (34%) van de respondenten heeft alleen de middelbare school afgerond, terwijl het grootste deel (61%) ook een vervolgopleiding heeft afgerond.

Grensgedrag van kindermishandeling. Eenentwintig respondenten geven aan grensgedrag te hebben gepleegd. Drie van hen hebben ook partnergeweld gepleegd. Een kleine meerderheid is man (57%). De gemiddelde leeftijd is 63 jaar. De meeste respondenten zijn gehuwd (81%). Inzake gezinssamenstelling geven de meeste respondenten (52%) aan dat zij (on)gehuwd samenwonen zonder kinderen. Het merendeel (81%) heeft tenminste een MBO opleiding afgerond.

Overlapgeweld. Bij acht respondenten is er sprake van overlapgeweld. Zij plegen partnergeweld en (grensgedrag van) kindermishandeling. Zes (75%) van hen zijn vrouw en de gemiddelde leeftijd is 46 jaar. De meesten (63%) zijn gehuwd en driekwart (75%) woont samen met kinderen. Daarnaast heeft de helft (50%) een vervolgopleiding afgerond.

Niet-plegers. Oorspronkelijk waren er 181 respondenten die geen partnergeweld of kindermishandeling hebben gepleegd; 92 met en 89 zonder kinderen. De niet-plegers met kinderen zijn meegenomen in de analyses als controlegroep zoals eerder is onderbouwd. Dit zijn in totaal 36 mannen (39%) en 56 vrouwen (61%) met een gemiddelde leeftijd van 56 jaar. Ongeveer tweederde van de respondenten (64%) is gehuwd en iets minder dan de helft (48%) woont (on)gehuwd samen met kinderen. De grootste groep (62%) geeft aan een vervolgopleiding te hebben afgerond.

⁸ Deze hogere leeftijd (55 jaar) is een duidelijke indicatie dat kindermishandeling bij een aantal respondenten langer dan vijf jaar geleden heeft plaatsgevonden. Dit geldt zeker voor de gemiddelde leeftijd (63 jaar) van de respondenten in de groep grensgedrag van kindermishandeling. We kunnen niet achterhalen wanneer het geweld heeft plaatsgevonden.

Tabel 3.5. *Achtergrondkenmerken van plegers en niet-plegers tijdens het onderzoek*

	Partnergeweld (n=25)	Grensgedrag (n=21)	Kinder- mishandeling (n=15)	Overlap (n=8)	Niet-plegers met kinderen (n=92)
Geslacht N(%)					
Man	13 (52)	12 (57)	5 (33)	2 (25)	36 (39)
Vrouw	12 (48)	9 (43)	10 (67)	6 (75)	56 (61)
Leeftijd M (SD)	44 (14)	63 (14)	55 (13)	46 (14)	56 (16)
Burgerlijke staat N(%)					
Ongehuwd	14 (56)	1 (5)	2 (13)	2 (25)	13 (14)
Gehuwd	5 (20)	17 (81)	10 (67)	5 (63)	59 (64)
Gescheiden	6 (24)	2 (10)	2 (13)	1 (13)	12 (13)
Verweduwd	0 (0)	1 (5)	1 (7)	0 (0)	8 (9)
Gezinssamenstelling N(%)					
Alleenstaand	9 (36)	0 (0)	2 (13)	0 (0)	10 (11)
(on)gehuwd samenwonend, zonder kinderen	6 (24)	11 (52)	5 (33)	1 (13)	25 (27)
(on)gehuwd samenwonend, met kind(eren)	4 (16)	7 (33)	5 (33)	6 (75)	44 (48)
Alleenstaand, met kinderen	6 (24)	2 (10)	3 (20)	1 (13)	9 (10)
Anders	0 (0)	1 (5)	0 (0)	0 (0)	4 (4)
Opleidingsniveau N(%)					
Basisonderwijs	0 (0)	0 (0)	1 (7)	0 (0)	5 (5)
VMBO	4 (16)	3 (14)	1 (7)	3 (38)	21 (23)
HAVO/VWO	3 (12)	1 (5)	3 (20)	0 (0)	5 (5)
MBO	7 (28)	6 (29)	4 (27)	2 (25)	19 (21)
HBO	4 (16)	8 (38)	4 (27)	2 (25)	30 (33)
WO	5 (20)	3 (14)	1 (7)	0 (0)	7 (8)
Anders	2 (8)	0 (0)	0 (0)	1 (13)	5 (5)
Grensgedrag N(%)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	3 (38)	n.v.t.
Kindermishandeling N(%)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	5 (63)	n.v.t.

3.3 Het samenvoegen van de groepen grensgedrag van kindermishandeling en kindermishandeling

Eerder is een onderscheid gemaakt tussen plegers van grensgedrag van kindermishandeling en kindermishandeling. In deze paragraaf onderzoeken we of beide groepen verschillen op demografisch factoren, internaliserende problematiek, coping, relaties en ouder-kind interacties. Als beide groepen niet significant verschillen op deze factoren, zijn er goede redenen om beide groepen samen te voegen. Uit de independent sample T-test blijkt dat geen van de factoren in tabel 3.6. significant verschillen tussen beide groepen. We zien wel enkele grensgevallen (negatieve affectiviteit en depressie hebben een p-waarde tussen .05-.10). Negatieve affectiviteit en depressie scores hoger in de groep grensgedrag. Echter, aangezien geen enkele factor significant

verschilt tussen beide groepen, besluiten we om beide groepen samen te voegen onder de noemer *kindermishandeling* voor vervolganalyses.

Tabel 3.6. *Verschillen tussen de groepen grensgedrag van kindermishandeling en kindermishandeling*

	<i>N</i>	<i>Grensgedrag (n = 21)</i>		<i>Kindermishandeling (n = 15)</i>		<i>T</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
Demografische factoren								
Leeftijd	36	62,52	3,09	55,47	3,39	1,52	34	0,14
Internaliserende problematiek								
Depressie	36	5,62	6,22	2,67	1,83	1,76	33,42	0,09
Stress	36	5,90	5,23	4,13	5,15	1,01	34	0,32
Angst	36	3,90	5,57	1,73	2,60	1,56	30,10	0,13
Sociale inhibitie	36	8,57	5,89	6,93	4,38	0,91	34	0,37
Negatieve affectiviteit	36	9,33	5,78	5,93	4,01	1,96	34	0,06
Coping								
Actief aanpakken	36	18,00	3,36	18,00	4,11	0,00	34	1,00
Sociale steun zoeken	36	13,29	3,38	14,27	4,20	-0,78	34	0,44
Geruststellende gedachten	36	11,71	2,19	12,13	2,62	-0,52	34	0,61
Palliatieve reactiepatroon	36	15,86	2,24	16,73	4,48	-0,70	19,03	0,49
Vermijden	36	16,24	3,74	15,80	2,04	0,45	32,17	0,66
Passief reactiepatroon	36	11,43	2,56	10,27	1,91	1,49	34	0,15
Expressie van emotie	36	6,14	1,15	5,67	1,68	1,01	34	0,32
Alcoholgebruik	31	14,33	2,74	13,62	1,61	0,91	28,04	0,37
Relatie								
Dyadische aanpassing	34	150,10	18,22	154,86	17,64	-0,76	32	0,45
Consensus	34	63,00	8,39	63,64	8,66	-0,22	32	0,83
Tevredenheid	34	48,05	5,97	51,21	4,26	-1,70	32	0,10
Cohesie	34	21,95	4,21	21,64	3,86	0,22	32	0,83
Affectieve expressie	34	17,10	3,97	18,36	3,46	-0,96	32	0,35
Macht en controle	35	1,32	0,39	1,24	0,32	0,64	33	0,53
Fysieke mishandeling	36	0,33	0,97	0,13	0,52	0,73	34	0,47
Seksuele mishandeling	36	0,19	0,87	0,07	0,26	0,53	34	0,60
Verwonding	36	0,00	0,00	0,00	0,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Psychologische mishandeling	36	3,00	2,92	2,87	3,23	0,13	34	0,90
Ouder-kind interactie								
Conflicthantering	36	49,71	5,87	52,13	5,06	-1,29	34	0,21
Acceptatie	36	34,19	5,98	37,13	4,47	-1,61	34	0,12
Ouder-kind interactie	36	83,90	9,80	89,27	9,00	-1,67	34	0,10

3.4 Verschillen tussen plegers van partnergeweld, kindermishandeling en niet-plegers

Voor het uitvoeren van variantieanalyses wordt aangeraden om groepen van vergelijkbare grootte te vergelijken (Field, 2013). Om deze reden is met behulp van IBM SPSS 20.0 een willekeurige steekproef van 35 niet-plegers uit de controlegroep ($n = 92$) getrokken, zodat de groepsgrootte vergelijkbaar is met de groep kindermishandeling

($n = 36$) en de partnergeweldgroep ($n = 25$)⁹. Onze resultaten hebben betrekking op de situatie tijdens het onderzoek en niet ten tijde van het geweld.

Demografische kenmerken. Om te onderzoeken of er verschillen zijn voor demografische kenmerken tussen de partnergeweldgroep, de respondenten die kindermishandeling rapporteren en de niet-plegers, zijn Chi-kwadraat analyses uitgevoerd (zie tabel 3.7.). Hieruit blijkt dat de drie groepen significant verschillen voor burgerlijke staat, waarbij het opvalt dat er in de partnergeweldgroep minder respondenten gehuwd zijn. Daarnaast verschillen de drie groepen significant in gezinssamenstelling. Het merendeel van de alleenstaanden en alleenstaanden met kinderen zijn partnergeweldplegers. Respondenten in de groep kindermishandeling wonen relatief het vaakst (52%) (on)gehuwd samen zonder kinderen, terwijl het merendeel van de niet-plegers het best vertegenwoordigd (56%) is in de groep die (on)gehuwd samenwoont met kinderen. Geslacht en opleidingsniveau verschillen niet significant tussen de drie groepen.

Tabel 3.7. *Chi-kwadraat voor kindermishandeling, partnergeweld en niet-plegers tijdens het onderzoek*

	Kindermishandeling ($n=36$)		Partnergeweld ($n=25$)	Niet-plegers ($n=35$)	
	N	N (%)	N (%)	N (%)	<i>p</i>
Geslacht	96				0,782
Mannen		17 (37,8)	13 (28,9)	15 (33,3)	
Vrouwen		19 (37,3)	12 (23,5)	20 (39,2)	
Burgerlijke staat	96				0,000
Gehuwd		27 (48,2)	5 (8,9)	24 (42,9)	
Ongehuwd		9 (22,5)	20 (50,0)	11 (27,5)	
Gezinssamenstelling	93				0,000
Alleenstaand		2 (15,4)	9 (69,2)	2 (15,4)	
(On)gehuwd samenwonend, zonder kind(eren)		16 (51,6)	6 (19,4)	9 (29,0)	
(On)gehuwd samenwonend, met kind(eren)		12 (33,3)	4 (11,1)	20 (55,6)	
Alleenstaande, met kind(eren)		5 (38,5)	6 (46,2)	2 (15,4)	
Opleidingsniveau	91				0,398
Lager onderwijs		5 (31,3)	4 (25,0)	7 (43,8)	
Middelbaar onderwijs		14 (45,2)	10 (32,3)	7 (22,6)	
Hoger onderwijs		16 (36,4)	9 (20,5)	19 (43,2)	

⁹ We hebben ter informatie de totale groep plegers ($n = 69$) vergeleken met de totale groep niet-plegers. Met een independent Sample T-test stellen we significante verschillen vast tussen de totale groep plegers en niet-plegers. Plegers vertonen meer negatieve affectiviteit ($t = -2,08$, $p < 0,05$), laten meer palliatieve ($t = -2,10$, $p < 0,05$) en passieve ($t = -3,54$, $p < 0,001$) reactiepatronen zien en zijn meer vermijdend ($t = -2,77$, $p < 0,005$) in het contact dan niet-plegers. Tevens zijn ze binnen de relatie minder tevreden ($t = 4,04$, $p < 0,001$) en is er in de relatie minder sprake van consensus ($t = 3,30$, $p < 0,001$), cohesie ($t = 3,44$, $p < 0,001$) en affectieve expressie ($t = 2,94$, $p < 0,005$). Verder zien we dat plegers vergeleken met niet-plegers, significant hoger scores op stress ($t = -2,57$, $p < 0,01$), angst ($t = -2,27$, $p < 0,05$) en depressie ($t = -3,79$, $p < 0,01$). Tenslotte laten de analyses zien dat plegers van huiselijk geweld significant hoger scores op behoefte aan macht en controle dan niet-plegers van huiselijk geweld ($t = -4,70$, $p < 0,001$).

Om de groepen te vergelijken op leeftijd, internaliserende problematiek, coping, relatie en ouder-kind interactie, is een aantal een-weg variantieanalyses uitgevoerd. In tabel 3.8. worden de gemiddelden en standaarddeviaties op deze factoren per groep gegeven.¹⁰

Leeftijd. De groepen verschillen significant in leeftijd ($F(2, 93) = 8,65, p < 0,001$). Post-hoc vergelijkingen laten zien dat partnergeweldplegers tijdens het onderzoek gemiddeld jonger zijn dan plegers van kindermishandeling en niet-plegers. Dit verschil is groot in termen van effectgrootte ($\eta^2 = 0,24$). De laatste twee groepen verschillen niet significant van elkaar in leeftijd. We moeten deze resultaten echter nuanceren en in het juiste perspectief plaatsen. Leeftijd heeft geen betrekking op het tijdstip van het geweld maar wel op het tijdstip van het onderzoek. Dat plegers van kindermishandeling ouder zijn tijdens het onderzoek wordt verklaard door het feit dat een aantal plegers geweld heeft gerapporteerd dat langer dan vijf jaar geleden heeft plaatsgevonden.

Internaliserende problematiek. Er zijn tijdens het onderzoek geen significante verschillen gevonden tussen de drie groepen plegers voor depressie, angst, stress, negatieve affectiviteit en sociale inhibitie. Stress, angst en depressie interageren met persoonlijkheidskenmerken (sociale inhibitie en negatieve affectiviteit) en hangen sterk met elkaar samen. Verschillende oorzaken, zoals negatieve levensgebeurtenissen, neurobiologische mechanismen en genetische aanleg kunnen deze negatieve stressoren beïnvloeden. Onze resultaten hebben betrekking op de situatie tijdens het onderzoek en niet ten tijde van het geweld. Of deze kenmerken ook aanwezig waren ten tijde van het geweld is onbekend. Onderzoek is onduidelijk of bijvoorbeeld persoonlijkheid en depressie toestandsbeelden (state) of een karaktertrek (trait) zijn. Onderzoeken of stress, angst en depressie een rol spelen tijdens het moment vereist een ander onderzoeksdesign. Herhaalde en intensieve metingen zijn geschikt om dit te onderzoeken¹¹ (Chien & Dunner, 1996; Hansenne & Bianchi, 2009). Wanneer we de constructen die hierna worden besproken, zoals depressie, angst, stress, persoonlijkheidstrekken, coping en de behoefte aan macht en controle bekijken als kwetsbaarheidsfactoren, dan zijn onze resultaten die betrekking hebben op de huidige situatie zeker valide in hun associatie met geweld.

Coping. Er is een significant verschil tussen de drie groepen in palliatieve reactiepatronen ($F(2, 93) = 6,64, p < 0,05$) en passieve reactiepatronen ($F(2, 93) = 6,92, p < 0,05$). Post-hoc vergelijkingen laten zien dat partnergeweldplegers significant vaker een palliatief reactiepatroon rapporteren dan plegers van kindermishandeling en niet-plegers, terwijl deze laatste twee groepen niet significant van elkaar verschillen. Niet-plegers laten verder significant minder vaak een passief reactiepatroon zien dan plegers van zowel kindermishandeling als partnergeweld. Deze verschillen tussen de groepen zijn middelgroot tot groot in termen van effectgrootte (η^2 tussen 0,12 en 0,24).

¹⁰ Hoewel in eerste instantie getracht is te controleren voor de demografische factoren, bleek uit de analyses dat de variantie niet gelijk was, waardoor de assumpties werden geschonden. In de regressieanalyses werd er wel gecontroleerd voor demografische factoren.

¹¹ Experience sampling Method is een methode om intensieve data te verzamelen. Deelnemers vullen gedurende een aantal dagen en meerdere keren per dag een vragenlijst in (via app) of dragen een wearable, zoals de Empatica 4, zodat real-time metingen van Hart Ritme Variabiliteit (HRV) en huidgeleiding (EDA) kunnen plaatsvinden. HRV en EDA zijn goede operationalisaties van stress.

Concreet zoeken partnergeweldplegers dus vaker afleiding en geven ze aandacht aan andere zaken om niet met het probleem te hoeven bezig zijn (palliatief reactiepatroon). Daarnaast piekeren niet-plegers minder over het verleden, zijn ze minder in zichzelf gekeerd en minder somber en laten ze zich minder door problemen in beslag nemen dan beide geweldgroepen.

Aanpassing in de relatie. De drie groepen verschillen daarnaast op de totaalscore van positieve dyadische aanpassing in de relatie met hun partner ($F(2, 86) = 13,92, p < 0,001$). Post-hoc vergelijkingen laten een significant lagere score in positieve dyadische aanpassing zien in de plegers van partnergeweld ten opzichte van de plegers van kindermishandeling en de niet-plegers. Plegers van partnergeweld zouden dus gemiddeld minder tevreden zijn met de relatie, minder zaken samen doen, minder op een lijn zitten en minder affectie vertonen zoals genegenheid. Tenslotte wordt er een significant groepsverschil gevonden voor macht en controle die in de relatie werd toegepast ($F(2, 85) = 11,13, p < 0,001$). Post-hoc vergelijkingen laten zien dat plegers van partnergeweld significant vaker macht en controle in de relatie toepassen in vergelijking met de plegers van kindermishandeling en niet-plegers. De bovengenoemde verschillen tussen de groepen zijn middelgroot tot groot in termen van effectgrootte (η^2 tussen 0,12 en 0,24).

Ouder-kind interactie. Er zijn geen significante verschillen gevonden tussen partnergeweldplegers, plegers van kindermishandeling en niet-plegers in de ervaren ouder-kind interactie. Dat er geen verschillen worden gevonden in de kwaliteit van de opvoedingsrelatie, meer bepaald in het feitelijk gedrag van de ouder en het affect van de ouder met betrekking tot conflicthantering (voorkomen/oplossen van conflicten) en acceptatie (geven van warmte), moet voorzichtig worden geïnterpreteerd. Voor de meeste respondenten heeft de ouder-kind interactie betrekking op het verleden.

Tabel 3.8. *Een-weg variantieanalyse voor kindermishandeling, partnergeweld en niet-plegers*

	Kindermishandeling (n=36)			Partnergeweld (n=25)		Niet-plegers (n=35)		<i>p</i>
	N	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	
Demografische factoren								
Leeftijd	96	59,58	13,99	43,56	14,22	56,29	17,09	0,000
Internaliserende problematiek								
Depressie	96	4,39	5,49	4,32	7,06	1,43	2,20	0,232
Angst	96	3,00	4,65	3,36	6,40	0,97	2,29	0,560
Stress	96	5,17	5,20	8,08	7,01	3,31	4,52	0,072
Sociale inhibitie	96	7,89	5,31	8,08	5,02	7,91	4,82	0,120
Negatieve affectiviteit	96	7,92	5,33	8,72	5,75	5,97	4,53	0,618
Coping								
Actief aanpakken	96	18,00	3,63	19,60	3,25	19,17	3,85	0,780
Palliatieve reactiepatroon	96	16,22	3,33	18,80	3,87	15,71	3,06	0,028
Vermijden	96	16,06	3,12	15,60	3,28	14,11	2,64	0,198
Sociale steun	96	13,69	3,72	14,88	3,18	14,00	3,82	1,000
Passief reactiepatroon	96	10,94	2,35	11,68	3,26	9,34	2,07	0,028
Expressie van emoties	96	5,94	1,39	6,40	1,89	5,60	1,22	0,625
Geruststellende gedachten	96	11,89	2,35	11,96	2,79	11,40	2,42	1,000
Alcoholgebruik	82	14,03	2,33	14,95	5,08	15,07	3,37	1,000
Relatie								
Dyadische aanpassing	89	152,06	17,87	129,54	32,90	159,94	12,98	0,000
Macht en controle	88	1,29	0,36	1,61	0,59	1,10	0,12	0,000
Ouder-kind interactie								
Totaalscore op ouder-kind interactie	80	86,14	9,72	94,56	4,19	90,91	7,55	0,099

Noot. Gerapporteerde p-waarden zijn gecorrigeerd voor 'multiple testing' middels de Bonferonni-Holmes correctie.

3.5 Welke factoren voorspellen huiselijk geweld: kindermishandeling en partnergeweld?

Eerst is aan de hand een multiple logistische regressie (Backward Stepwise, conditional) onderzocht welke factoren de dichotome uitkomstmaat huiselijk geweld (partnergeweld en kindermishandeling) versus geen huiselijk geweld voorspellen. Volgende factoren zijn ingevoerd in het regressiemodel¹²: kwaliteit van de relatie (consensus, tevredenheid en affectieve expressie), persoonlijkheid (negatieve affectiviteit en sociale inhibitie), internaliserende problemen (stress, angst en depressie), alcoholgebruik, copingstrategieën (affectief aanpakken, palliatieve reactie, vermijden, sociale steun, passief reactiepatroon, expressie van emoties en geruststellende gedachten) en controle en macht. Het basisidee achter logistische regressie is dat de uitkomstvariabele zodanig getransformeerd wordt dat er een soort lineaire regressie mogelijk is. Van de 96 cases zijn er 85 voor de analyse gebruikt. Vanwege missende waarden werden 11 cases niet meegenomen in de analyse. Het model is in staat om

¹² Leeftijd, geslacht, burgerlijke staat, gezinssamenstelling en opleidingsniveau waren alleen bekend ten tijde van het onderzoek en werden daarom niet meegenomen in de regressieanalyse. Redenen waarom de andere factoren wel werden meegenomen zijn toegelicht.

72% van de respondenten correct te classificeren. Vier factoren dragen significant bij in de voorspelling van huiselijk geweld: sociale inhibitie ($b = 0,87, p < 0,05$; actief aanpakken ($b = 0,82, p < 0,05$), vermijden ($b = 1,32, p < 0,05$) en behoefte aan macht en controle ($b = 4,84, p < 0,01$). De kans (Odds Ratio: OR) op aanwezigheid van sociale inhibitie bij huiselijk geweldplegers ten opzichte van niet huiselijk geweldplegers is 1,15 (1/0,87). De OR voor actief aanpakken is 1,22 (1/0,82), voor vermijden 1,32 en voor de behoefte aan macht en controle 4,84. Deze vier voorspellers verklaren samen 29,8% van de variantie in de uitkomstmaat (Cox & Snell R^2), terwijl het model met alle factoren amper meer voorspelt in de uitkomstmaat ($R^2 = 33,4\%$).

Ondanks de kleinere aantallen binnen de pleeggroepen en het feit dat de resultaten met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden, onderzoeken we ook welke factoren bijdragen in de voorspelling van partnergeweld of kindermishandeling. Van de 61 respondenten, worden er 57 geïnccludeerd (4 missing) in de analyse en is het regressiemodel in staat om 84% van de respondenten correct te classificeren. De voorspellers palliatieve reactie ($b = 1,68, p < 0,005$), consensus ($b = 1,20, p < 0,05$) en behoefte aan macht en controle ($b = 3,69, p < 0,001$) leveren een significante bijdrage in de voorspelling van partnergeweld. Tevredenheid ($b = 0,68, p < 0,005$), vermijden ($b = 0,72, p < 0,05$), cohesie ($b = 1,31, p < 0,05$) en depressie ($b = 0,61, p < 0,01$) voorspellen significant in kindermishandeling. De verklaarde variantie van deze betekenisvolle predictoren is 44% (Cox & Snell $R^2 = 0,44$).

3.6 Conclusie kwantitatieve resultaten

In dit hoofdstuk werden verschillende vormen van partnergeweld, (grensgedrag van) kindermishandeling en overlapgeweld onderzocht.

Wat *partnergeweld* betreft zien we emotionele vormen, fysieke vormen en seksuele vormen van geweld.

Beledigingen, vloeken en schreeuwen tegen de partner wordt het vaakst gerapporteerd. De partner wegduwen en slaan, de partner duwen, schoppen of in elkaar slaan, of spullen van de partner stuk maken of dreigen met geweld, komen regelmatig voor. Een niet gering aantal plegers rapporteert een letsel te hebben opgelopen of de partner te hebben bezeerd. In een enkel geval is geweld gebruikt voor seks of seks geëist, of seks zonder condoom geëist. Een pleger bracht een bezoek aan de huisarts vanwege een letsel. Een aantal geweldsvormen vond plaats in het voorbije jaar of dateerde van meer dan een jaar geleden.

Grensgedrag van kindermishandeling kent ook verschillende vormen (emotioneel en fysiek). Er is in het onderzoek sprake van het kind negeren, schreeuwen, krijsen en gillen tegen het kind of het kind stom of lui noemen. Fysieke vormen van grensgedrag komen voor maar vinden wel minder plaats, zoals slaan op de hand, arm of been, het kind door elkaar schudden, knijpen, of het kind met de blote hand een tik geven. We stellen vast dat de meerderheid van de grensgedragingen betrekking heeft op de periode langer een jaar geleden zonder juist te weten wanneer het geweld heeft plaatsgevonden. Er zijn goede aanwijzingen (o.a., door de gemiddelde leeftijd van de respondenten) om aan te nemen dat een aantal respondenten zich niet gehouden heeft aan onze tijdslijm 'in de afgelopen vijf jaar' en ook grensgedragingen gerapporteerd hebben die langer dan vijf jaar geleden zijn gebeurd.

Kindermishandeling uit zich ook door een combinatie van emotionele en fysieke vormen van geweld. Negeren van het kind, schreeuwen, krijsen of gillen, het kind stom of lui noemen komen regelmatig voor. Het kind op de hand, arm of been slaan, met een voorwerp op de kont slaan, in het gezicht, op het hoofd of om de oren slaan komen geregeld voor. In een enkel geval werd het kind bedreigd met een wapen. Ook hier zien we dat de meeste geweldsvormen langer dan een jaar geleden hebben plaatsgevonden.

Overlapgeweld komt slechts in acht gevallen voor wat weinig lijkt maar wel in lijn is met de 5-11% overlapperpercentages die worden genoemd door Appel en Holden (1998) in bevolkingspopulaties. Andere studies rapporteren hogere percentages wat mogelijk te verklaren is door de informatiebron (bijvoorbeeld de moeder) of de operationalisering van overlapgeweld.

Uit de analyses blijkt dat plegers van grensgedrag van kindermishandeling en kindermishandeling konden worden samengevoegd voor verdere analyses, omdat beide groepen niet significant verschillen op demografisch factoren, internaliserende problematiek, coping, relaties en ouder-kind interacties.

De analyses laten belangrijke overeenkomsten en verschillen zien tussen partnergeweldplegers, plegers van kindermishandeling en niet-plegers. De groepen verschillen van elkaar in burgerlijke staat en gezinssamenstelling, waarbij partnergeweldplegers vaker ongehuwd zijn en geen thuiswonende kinderen hebben in vergelijking met plegers van kindermishandeling en niet-plegers. Daarnaast verschillen de groepen in coping en relationele kenmerken. Zo laten partnergeweldplegers vaker een gebrekkige coping zien (palliatief en reactief) en kennen ze meer relationele problemen in termen van aanpassing en de behoefte aan macht en controle in vergelijking met de andere groepen. Deze verschillen zijn niet perse ten tijden van het geweld. Ondanks deze verschillen, is het opvallend dat de groepen op andere kenmerken, zoals opleidingsniveau, internaliserende problematiek en alcoholgebruik, niet van elkaar verschillen.

Op basis van de verklarende analyses blijkt dat partnergeweldplegers minder tevreden zijn dan plegers van kindermishandeling en niet-plegers over hun relatie en de gelijkheid in de relatie, als er rekening wordt gehouden met geslacht. Daarnaast lijken er verschillen te zijn in internaliserende problemen. Zo rapporteren mannelijke partnergeweldplegers meer stress dan vrouwelijke partnergeweldplegers en niet-plegers. Pleeggroep hangt ook samen met copingstrategieën. Partnergeweldplegers hebben een grotere kans om palliatieve copingstrategieën toe te passen dan de andere groepen. Dit houdt in dat zij zich meer richten op anderen zaken dan op het probleem zelf en daarmee dus afleiding zoeken om niet aan het probleem te hoeven denken of het probleem op te lossen. In een aantal gevallen kan palliatieve coping ook leiden tot alcohol- of druggebruik of andere verslavingsvormen. Ook hebben partnergeweldplegers en plegers van kindermishandeling een grotere kans om passieve copingstrategieën toe te passen dan niet-plegers. Tot slot hangt pleeggroep samen met aanpassing in de romantische relatie.

Partnergeweldplegers hebben meer behoefte aan macht en controle in de relatie en hebben een groter kans om hun relatie (en de aanpassingen die zij hiervoor moeten doen) als minder positief te beoordelen dan plegers van kindermishandeling en niet-plegers.

Concluderend kan worden gesteld dat er enkele unieke risicofactoren zijn die eerder voorkomen bij partnergeweldplegers dan bij plegers van kindermishandeling en niet-plegers. Zo hebben partnergeweldplegers een grotere kans om problemen te ervaren op het gebied van stress, coping en aanpassing in de relatie. Plegers van kindermishandeling en niet-plegers hebben een kleinere kans op deze problemen. Daarnaast valt op dat partnergeweldplegers, plegers van kindermishandeling en niet-plegers op veel vlakken (bijv. demografische factoren, alcoholgebruik, depressie en angst) niet van elkaar verschillen. Ook zijn er weinig verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke plegers van geweld.

HOOFDSTUK 4

KWALITATIEVE ONDERZOEKSRESULTATEN

4.1 De respondenten

Bij 51 respondenten is een semigestructureerd interview afgenomen om partnergeweld en kindermishandeling te onderzoeken. Beide geweldsvormen hadden betrekking moeten hebben op de voorbije vijf jaar, maar een aantal respondenten rapporteerde ook geweld dat langer dan vijf jaar geleden had plaatsgevonden. In twee gevallen bleek achteraf dat de audio-opname niet bruikbaar was vanwege een technisch probleem waardoor er geen transcripties beschikbaar waren en de resultaten niet in Atlas zijn verwerkt. Van deze twee interviews zijn wel samenvattingen beschikbaar, maar deze zijn niet meegenomen in de rapportage. Dit vanwege het gebruik van letterlijke transcriptie, waarbij enkel een samenvatting die achteraf werd gemaakt, onvolledige en onbetrouwbare resultaten tot gevolg kon hebben. Hierdoor bestaat de uiteindelijke steekproef uit 49 respondenten: 20 mannen en 29 vrouwen. De gemiddelde leeftijd op het moment van het interview is 53 jaar (spreiding: 23-87 jaar) en de meerderheid is op het tijdstip van het interview gehuwd ($n = 30$). Veertien respondenten hebben een HBO opleiding gevolgd, 11 respondenten een WO opleiding, 10 een VMBO opleiding, negen een MBO opleiding en twee hebben een HAVO/VWO opleiding gevolgd. Van de 49 respondenten heeft de meerderheid ($n = 35$) thuis- of uitwonende kinderen. De meerderheid van de interviews is face-to-face afgenomen ($n = 34$). Daarnaast zijn 15 respondenten via Skype geïnterviewd. Er zijn in totaal 13 heteroseksuele paren ($n = 26$ individuele respondenten) individueel geïnterviewd en 23 individuen geïnterviewd. Van de 49 interviews ging het bij 24 individuen om plegers ($n=14$ partnergeweld (pleger en/of slachtoffer), $n=10$ (grensgedrag van) kindermishandeling, 0 overlappers) en bij 25 om controlerespondenten.

Acht respondenten (vijf vrouwen en drie mannen) gaven aan dat ze pleger én slachtoffer waren van partnergeweld. Zes respondenten (vijf vrouwen en één man) vertelden aan het begin van het interview dat ze alleen slachtoffer waren (geweest) van partnergeweld, terwijl ze tijdens de fase van de respondentenselectie hadden aangegeven pleger te zijn (geweest) van partnergeweld en vanuit die hoedanigheid ook wilden meewerken aan het interview. Deze respondenten werden gevraagd zich te verplaatsen in de pleegrol, of de positie in te nemen van de geweldpleger van wie ze slachtoffer waren (geweest). Tien respondenten (zes vrouwen en vier mannen) zijn pleger van kindermishandeling en 25 respondenten (14 vrouwen en 11 mannen) vallen in de groep controlesubjecten. Zesentwintig respondenten vormen samen 13 paren die allen individueel zijn geïnterviewd. Voor een overzicht van de geïnterviewde respondenten naar pleeggedrag en geslacht wordt verwezen naar tabel 4.1.

Van de acht respondenten die eerder hebben aangegeven pleger te zijn van partnergeweld én kindermishandeling (overlap), was niemand bereid mee te werken aan het interview. Dit heeft implicaties voor het beantwoorden van enkele onderzoeksvragen. Bij onderzoeksvraag 3 kan de deelvraag “*Zijn er factoren/patronen die aan incidenten van partnergeweld en (grensgebied van) kindermishandeling voorafgaan*”, niet worden beantwoord voor de overlapgroep. Dit geldt ook voor de deelvraag (onderzoeksvraag 4) “*Zijn er genderspecifieke verschillen voor de samenloop van partnergeweld en (grensgebied van) kindermishandeling*” en deelvraag (onderzoeksvraag 5) “*Zijn*

er risicofactoren en mechanismen die een escalatie in partnergeweld en (grensgebied van) kindermishandeling veroorzaken en verminderen". De drie onderzoeksvragen worden wel beantwoord voor partnergeweld en kindermishandeling afzonderlijk.

Tabel 4.1. Overzicht van de respondenten naar pleeggedrag en geslacht

Resp. nr	Geslacht	Indeling groep	Resp. nr	Geslacht	Indeling groep
1	V	Pleger en slachtoffer PG	26	M	Pleger (G)KM
2	V	Pleger (G)KM	27	V	Controlegroep
3	M	Pleger en slachtoffer PG	28	M	Controlegroep
4	M	Pleger en slachtoffer PG	29	V	Pleger (G)KM
5	V	Slachtoffer PG	30	V	Slachtoffer PG
6	V	Controlegroep	31	M	Pleger (G)KM
7	M	Controlegroep	32	V	Pleger en slachtoffer PG
8	M	Controlegroep	33	M	Pleger (G)KM
9	M	Controlegroep	34	V	Slachtoffer PG
10	V	Controlegroep	35	V	Pleger en slachtoffer PG
11	V	Controlegroep	36	M	Controlegroep
12	V	Slachtoffer PG	37	M	Pleger en slachtoffer PG
13	V	Controlegroep	38	V	Controlegroep
14	V	Controlegroep	39	V	Pleger (G)KM
15	M	Pleger (G)KM	40	V	Controlegroep
16	V	Slachtoffer PG	41	V	Pleger (G)KM
17	V	Controlegroep	42	V	Controlegroep
18	M	Slachtoffer PG	43	M	Controlegroep
19	V	Controlegroep	44	V	Pleger en slachtoffer PG
20	M	Controlegroep	45	M	Controlegroep
21	V	Pleger en slachtoffer PG	46	V	Controlegroep
22	V	Controlegroep	47	V	Pleger (G)KM
23	M	Controlegroep	48	V	Pleger (G)KM
24	M	Controlegroep	49	V	Controlegroep
25	M	Controlegroep			

Noot. Resp. nr = respondent nummer, M = man, V = vrouw, PG = pleger van partnergeweld, Pleger (G)KM = pleger van (grens)gedrag kindermishandeling.

De resultaten worden in twee delen gepresenteerd. In Deel 1 wordt een beeld geschetst van de geïnterviewde respondentengroep. Hierbij wordt inzicht gegeven in een aantal fenomenen die gerelateerd zijn aan partnergeweld zoals, onenigheid, ruzie¹³ of escalatie¹⁴ in de relatie, de opbouw van geweld en escalatie in de relatie. Daarna komen gelijkwaardigheid, controle en macht in de relatie aan bod en wordt gekeken naar het gezin van herkomst en de ervaren steun in de omgeving. In Deel 1 wordt ook het fenomeen kindermishandeling belicht. Thema's die aan bod komen zijn kinderen als getuige van onenigheid, ruzie of escalatie en het corrigeren en straffen van de kinderen. Dertien paren (26 respondenten) zijn individueel geïnterviewd. We beschrijven hoe onenigheid, ruzie of escalatie zich in de partnerrelatie en in de ouder-kind relatie manifesteren. Omdat het gesproken woord van de respondenten centraal staat wordt er vaak gebruik gemaakt van citaten waardoor het kwalitatieve materiaal gaat leven.

In Deel 2 vindt een verdiepingsslag plaats en wordt gezocht naar *triggers*¹⁵ en *versterkende en/of bufferende mechanismen*¹⁶ van partnergeweld en kindermishandeling. Aan bod komen triggers gerelateerd aan onenigheid, ruzie of escalatie, versterkende en bufferende mechanismen bij partnergeweld, *turning-points*¹⁷ en escalaties. Wat kindermishandeling betreft, bespreken we triggers gerelateerd aan kindermishandeling, versterkende en bufferende mechanismen bij kindermishandeling, turning-points en escalaties. Centraal staan de vragen welke triggers voorafgaan aan de kans op incidenten van partnergeweld en kindermishandeling, welke triggers voorkomen/verschillen bij mannen en vrouwen, of triggers en versterkende/bufferende mechanismen samenhangen en al dan niet aanleiding kunnen geven tot escalaties in de partnerrelatie en de ouder-kindrelatie. Verder wordt onderzocht of plegers en niet-plegers verschillen inzake triggers, mechanismen en turning-points (zie onderzoeksvragen 3, 4 en 5 in het methoden hoofdstuk). Deel 2 wordt afgesloten met een conceptueel model op basis van het interviewmateriaal.

¹³ Onenigheid en ruzie zijn subjectieve kwalificaties en inherente kenmerken van (inter)persoonlijke stijlen, de context waarin iemand is opgegroeid en leeft en aspecten die met culturele achtergrond kunnen te maken hebben. Omdat het onderscheid moeilijk kan worden gemaakt, zien we beide begrippen als inwisselbaar.

¹⁴ Van escalatie is sprake wanneer de respondent expliciet aangeeft een gebeurtenis of incident te zien als een escalatie, of wanneer de respondent aangeeft dat er sprake is van fysiek, psychologisch of seksueel geweld. Voorbeelden hiervan zijn, slaan, schoppen, met spullen gooien, beheersen en controleren van de partner of kleineren.

¹⁵ Een trigger is een situatie (bijvoorbeeld een specifieke manier van bejegenen) of een bepaald gedrag van iemand dat een negatief proces in gang kan zetten.

¹⁶ Een mechanisme betreft de interactie tussen twee personen en de gevolgen naar aanleiding van een trigger die aanleiding kan geven tot bijvoorbeeld een escalatie. We onderscheiden versterkende en bufferende mechanismen. In sommige gevallen is het onderscheid tussen trigger en mechanisme moeilijk te maken en kunnen beide overlappen.

¹⁷ Van een turning-point is sprake wanneer een situatie of een proces ten gevolge van een beslissing drastisch verandert en verschilt van de situatie of het proces van vóór het turning-point.

4.2 Deel 1: beschrijvende analyse

4.2.1 Partnergeweld

Onenigheid of ruzie in de relatie

Eerder vermeldden we dat onenigheid en ruzie werden samengenomen. Volgens de respondenten komt onenigheid of ruzie in het gezin het meeste voor met de partner (n = 35). Naast de partner geven sommige respondenten aan onenigheid en ruzie te hebben met de ex-partner (n = 10). In enkele gevallen geval is er sprake van onenigheid en ruzie met de kinderen (n = 1) of met de partner én de kinderen (n = 3). De meerderheid van de respondenten vertelde meestal te reageren met verbaal geweld (n = 29: 16 controles, 7 plegers (g)km, 6 plegers en/of slachtoffers). Er is voornamelijk sprake van een opeenstapeling van frustraties die op de ander worden afgereageerd. Dit uit zich in luider praten, stemverheffingen of schreeuwen. Zo stelde een respondent:

“Er kan sprake zijn van onenigheid als we beiden moe zijn, of geïrriteerd zijn door iets anders. Dan zeg je iets en je maakt je zin of verhaal te kort of niet duidelijk. Je merkt dat je dan iets denkt terwijl de helft maar wordt gezegd en dat er dan aannames heen en weer gedaan worden. Als we moe zijn merk ik dat we beiden met een kort lontje reageren en er fel op zitten bij elkaar.” (Respondent 7: controlegroep)

Naast verbaal reageren, geven andere respondenten juist aan dat ze tijdens een onenigheid en ruzie stil werden (n = 5: 3 plegers (g)km, 1 pleger en slachtoffer pg en 1 controlerespondent), de partner negeren (n = 4: 3 controles, 1 pleger (g)km), of weglopen uit de situatie (n = 3: 2 plegers (g)km, 1 pleger en slachtoffer pg)¹⁸. Onderstaand voorbeeld geeft weer hoe een respondent de verbale confrontatie uit de weg gaat.

“Ik kan geen ruzie maken. Als het iets is wat tot ruzie zou kunnen leiden, vraag ik mezelf af of het waard is en dat is het eigenlijk nooit. Ik ontloop het dan. We accepteren elkaars mening, iedereen kan een eigen en andere mening hebben.” (Respondent 39: pleger van kindermishandeling)

Twee respondenten (1 pleger en slachtoffer pg, 1 controlerespondent) geven aan dat fysiek geweld werd aangewend als antwoord op onenigheid en ruzie. Dit gebeurt door het gooien met spullen en door middel van een ‘kleine tik’ tegen hun partner. Beide respondenten geven aan dat het om een uitzonderlijke situatie ging en dat er geen sprake is van een terugkerend patroon. Volgens acht respondenten geven onenigheid en ruzie aanleiding tot dreigementen om de relatie te beëindigen. Voor vijf respondenten is het een uiting van een frustratie en voor drie respondenten wordt het dreigement gebruikt om de onveilige situatie om te buigen in een veilige situatie. Door te dreigen de relatie te stoppen, wordt gedacht dat de onenigheid en ruzie wel stopgezet kan worden. Een respondent verwoordt dit als volgt.

“Er is wel eens geroepen ‘als je dit blijft doen dan heb ik er geen zin meer in’. Maar dat is eigenlijk niet echt aan de orde en meer van ‘he, let op!’” (Respondent 23: controlegroep)

¹⁸ Niet alle aantallen tellen op tot 49. Dit komt omdat de vraagstelling niet van toepassing was of omdat hun antwoord van toepassing was op meerdere categorieën.

De duur en frequentie van onenigheid en ruzie varieert van een half uur tot maximaal een dag (waarbij de onenigheid en ruzie soms pas de volgende dag wordt uitgesproken). Bij de meeste respondenten komt onenigheid en ruzie gemiddeld één keer maand voor, al varieert het van één keer per week tot slechts één keer in het half jaar. Ongeveer een derde van de respondenten (n=15) benadrukt dat onenigheid en ruzie vaak wel volgens eenzelfde soort patroon verloopt, wat uit onderstaand voorbeeld blijkt:

“Ja, het verloopt altijd via hetzelfde patroon. Het gaat er altijd om dat er even iets verkeerd valt of dat een opmerking verkeerd geïnterpreteerd wordt, als je moe bent kan dat een beetje oplopen. Ik merk het aan mezelf, dat ik als ik moe ben, druk ben of iets me irriteert, dan kan iets verkeerd vallen en dan kan ik daar ook geïrriteerd, bozig of misplaatst op reageren. Dit zie ik ook bij mijn partner, ze reageert ook anders als ze veel aan haar hoofd heeft dan als ze uitgerust is.” (Respondent 30: slachtoffer van partnergeweld)

Zij geven tevens aan dat zodra de onenigheid en ruzie eenmaal volgens een bepaald patroon verloopt, dit patroon gedurende de relatie ongewijzigd blijft (bijvoorbeeld als partners eenmaal gewend zijn om ruzies uit te praten, dan blijven zij dat doen).

De meeste respondenten ervaren geen negatieve gevolgen van de onenigheid of ruzie (n = 15). Als er wel negatieve gevolgen worden gemeld, dan is er vooral sprake van verdriet (n = 5: 4 controles, 1 plegger (g)km), teleurstelling (n = 2: 1 controlerespondent, 1 plegger (g)km), angst (n = 1), boosheid (n = 1) en frustratie (n = 1). Naast negatieve gevolgen worden er ook positieve gevolgen benoemd, zoals uit onderstaande citaten blijkt:

“Op lange termijn kom je achter dingen van iemand waar je meer rekening mee kan houden. Je kunt iemand niet veranderen maar je kunt je wel een beetje aanpassen en rekening houden met de ander.” (Respondent 29: plegger van kindermishandeling)

“Het heeft tot gevolg dat we heel goed van elkaar weten wat de ander stoort. Wat maakt dat we nu na 20 jaar gemakkelijk dingen kunnen afronden. Het gaat steeds over dezelfde situaties. We beheersen het probleem steeds beter waardoor je de onenigheid gemakkelijk kunt uitpraten.” (Respondent 47: plegger van kindermishandeling)

Vooraf in de beginfase van de relatie is er volgens de respondenten (n = 13) regelmatig sprake van onenigheid en ruzie, wat echter na verloop van tijd afneemt. Met het ‘ouder worden’ komt er meer ‘levenservaring’ en het samen leven zorgt ervoor dat de respondenten ‘elkaar beter leren kennen’. Levenservaring en elkaar beter leren kennen zijn buffers voor onenigheid en ruzie. Vier respondenten rapporteren een toename in de ernst van onenigheid en ruzie. In alle vier gevallen liep de relatie ten einde volgens de respondenten en bouwde de frustraties zich al langer op.

Er werd gevraagd aan de respondenten of zij zich kunnen herinneren wanneer de ruzies zijn begonnen. In drie gevallen wordt de geboorte van een kind genoemd, twee respondenten vertellen dat er in het begin van de relatie meer tegengas werd geboden, waardoor zij beiden minder toegeeflijk waren. Dit gaf aanleiding tot meer onenigheid en ruzie. Zo geeft één van deze respondenten aan:

“In het begin moesten we leren samenleven en dat we nog beiden onze scherpe kantjes hadden.”

(Respondent 49: controlegroep)

Opbouw van geweld en gevolgen

In veel gevallen is er sprake van een opbouw van geweld in de relatie. De frequentie waarmee het geweld plaatsvindt, verschilt tussen de respondenten; in sommige gevallen gebeurt dit dagelijks, in andere gevallen is er wekelijks of maandelijks sprake van geweld. Naarmate de relatie langer duurt, wordt het geweld erger, totdat het moment is aangebroken om te besluiten de relatie stop te zetten. Zes vrouwelijke respondenten rapporteren angst te hebben voor de partner als gevolg van escalaties en geweld. Deze angst heeft voornamelijk betrekking op de veiligheid voor henzelf en voor de kinderen. Eén respondent geeft aan veel verdriet te ervaren vanwege het geweld, zoals hieronder wordt aangegeven:

“Ik huilde vaak in mijn eentje, durfde het niet te zeggen. Door de vernederingen ging ik ook heel erg aan mezelf twijfelen, maar later denk je van: doe even normaal!”(Respondent 34: slachtoffer van partnergeweld)

Twee plegers en/of slachtoffers van partnergeweld geven aan boos te worden door de situatie omdat ze zich onrechtvaardig behandeld voelden. Op langere termijn noemden drie respondenten dat het geweld ervoor zorgde dat ze het vertrouwen in mensen geleidelijk aan verloren en dat het herstelproces om bijvoorbeeld weer een nieuwe relatie aan te gaan langer duurde.

Escalatie in de relatie

Bij 14 respondenten (12 plegers en/of slachtoffers pg, 1 pleger (g)km, 1 controlerespondent) was er wel eens sprake geweest van een escalatie in de relatie. Tien keer gebeurde deze escalatie met de partner en vier keer met de ex-partner. De escalatie kan zowel fysiek als psychisch zijn. Vijf respondenten hebben wel eens fysiek geweld gebruikt, zoals met spullen gooien, de partner slaan, een worsteling met elkaar of een gat in de muur slaan.

“Er is een moment geweest dat ik tegen hem aan begon te beuken, nog nooit eerder geweest. Wel eens geroepen van ‘ik zou jee..’ maar nu uit boosheid en machteloosheid dus wel. Hij heeft mij toen ook gelijk heel hard vast gegrepen zodat ik er echte blauwe plekken van had.” (Respondent 32: pleger en slachtoffer van partnergeweld)

Tien respondenten gebruiken verbaal geweld tegenover de partner door heel hard te schreeuwen, te schelden en te ‘pushen’ (bij de ander over de grens gaan). Zo vertelt een respondent dat zijn ex-partner hem niet betrok bij belangrijke beslissingen over hun kind en hoe hij daar dan vervolgens op gereageerd heeft:

“Ik ben fysiek ziek geworden en voelde me zo onmachtig, niet gehoord en onbelangrijk, dat ik op een gegeven moment mezelf niet meer was. Dan ga je dingen doen en zeggen die eigenlijk een brug te ver zijn. Ik kan niet tegen onrechtvaardigheid, ik verlies mezelf dan in een nare houding: vloeken en schreeuwen.” (Respondent 4: pleger en slachtoffer van partnergeweld)

Zes respondenten zijn slachtoffer geweest van fysiek geweld en zes respondenten rapporteren slachtofferschap van psychisch geweld. Dit uit zich in dreigend verbaal gedrag, kleineren, manipuleren en het inzetten van de kinderen tijdens de ruzie. Een voorbeeld van een respondent dat psychisch geweld heeft ervaren:

“Hij was heel grof in zijn taalgebruik, vloeken en vernederend, mij een slecht zelfbeeld aanpraten. Hij heeft me een keer van de trap af gegooid, hier heb ik nog een litteken van. Ik heb toen op 5 plekken mijn kaken gebroken.” (Respondent 34: slachtoffer van partnergeweld)

We zien dat zowel mannen als vrouwen overgaan tot verbaal en/of fysiek escalerend gedrag. Wel is het zo dat de vier mannen die zichzelf als pleger van partnergeweld hebben geïdentificeerd, gebruik maakten van fysiek geweld (slaan) terwijl vrouwen eerder met spullen gooiden en schreeuwden. Van de zes respondenten die zich in het begin van het interview eerst als slachtoffer van partnergeweld identificeren, blijkt dat de enige mannelijk respondent wel eens geweld heeft gebruikt tegenover de partner en dat twee van de vijf vrouwelijke respondenten met spullen heeft gegooid.

Eén respondent is slachtoffer van seksueel geweld, waarbij de partner seksueel contact afdwong.

Gelijkwaardigheid in de relatie

Aan de respondenten is gevraagd of er in de relatie sprake is van gelijkwaardigheid met betrekking tot drie thema's: belangrijke beslissingen nemen, verdeling van huishoudelijke taken en de zorg voor de kinderen. De meerderheid geeft aan dat belangrijke beslissingen samen worden genomen (n = 32 v.d. 39), en er een gelijke verdeling is van huishoudelijke taken (n = 36 v.d. 39). Bij het nemen van belangrijke beslissingen wordt vaak gekozen voor een compromis. De verdeling van het huishouden komt geregeld tot stand zonder veel woorden. Er wordt bijvoorbeeld gekeken naar de beschikbare tijd, eventuele gezondheidsklachten en wat iemand goed kan of leuk vindt om te doen. Eén respondent vertelt dat hij geneigd was om zonder overleg beslissingen te nemen en drie respondenten voelen zich ongelijkwaardig behandeld in het nemen van belangrijke beslissingen (3 plegers en/of slachtoffers pg). Hun partners vinden dat zij het meeste werk in het huishouden voor hun rekening moeten nemen. Een van de respondenten zegt:

“Die beslissingen nam hij helemaal zelf. Hier zat misschien een klein beetje macht in. Hij was zelf ook zo opgevoed door zijn ouders. Zijn moeder deed alles voor hem en zijn veronderstelling was ook dat een vrouw dat allemaal zou doen.” (Respondent 21: pleger en slachtoffer van partnergeweld)

Ten slotte wordt gevraagd naar de verdeling van de opvoeding en zorg van de kinderen. Van de respondenten met kinderen (n=35, thuis of uitwonend), rapporteren 10 respondenten (4 plegers (g)km, 3 plegers en/of slachtoffers pg, 3 controles) geen gelijke verdeling te ervaren in de opvoeding en zorg van de kinderen omdat zorg- en opvoedingstaken voornamelijk bij één van de partners werd neergelegd. In acht van de 10 gevallen kwam de zorg terecht op de schouders van de vrouw. Twaalf respondenten geven aan dat er wel een eerlijke verdeling is. Het valt op dat de eerlijke verdeling niet wordt afgemeten aan het aantal bestede uren aan opvoeding en zorg, maar voornamelijk wordt afgemeten aan subjectieve criteria, zoals een goede communicatie en het op één lijn zitten in de opvoeding. Zo geeft een respondent aan:

“Mijn vrouw had meer contact met de kinderen dan ik, ik was veel uit huis. Ook 's avonds was ik veel weg. Maar we overlegden er wel over, praatten er over. Niet dat ik me er niet mee bemoeide, we deden het wel samen. Bv. gesprekken over hun carrière. Ook bespraken we of vrienden en vriendinnen juist waren voor onze kinderen, welke invloed ze hadden en of het een goede zaak was. Dat probeerden we dan over te dragen aan onze kinderen.” (Respondent 28: controlegroep)

Controle en macht in de relatie

Controle en macht in de relatie is onderzocht door de respondenten te vragen of ze altijd op de hoogte waren/zijn van waar de ander zich bevindt. De meeste respondenten (n = 21) weten meestal waar de partner is, maar dit heeft niets te maken met controle of macht, maar eerder met interesse of vanuit praktische overwegingen (n = 19). Twee respondenten geven aan dat zij zich in een eerdere relatie moesten verantwoorden tegenover hun partner. De partner wilde dan weten waar de respondent zich bevond omdat er geen vertrouwen in de partner was. Vier respondenten wisten niet altijd van elkaar waar ze waren wat geen probleem was omdat ze elkaar vertrouwden. Ook wordt gevraagd of er bepaalde plekken zijn waar iemand naar toe wilde gaan, maar dat niet deed omdat de partner dit niet leuk zou vinden. Bij vier respondenten is dit het geval. (3 plegers en/of slachtoffers pg, 1 controlerespondent) Eén van deze respondenten vertelt over de controle van haar partner waardoor zij zich steeds meer van anderen afsloot:

“Iedereen was slecht, iedereen had een slechte invloed. Ik ging smoesjes verzinnen waarom ik niet meeding naar de stad en op een gegeven moment haakten vriendinnen af. Dit ging daarna over op familie, die deugt niet, die deugt niet. Eén keer in de zoveel tijd bezocht ik mijn familie. Als ik nieuwe kleding kocht dan was hij weer op mij aan het inpraten voor wie ik dat deed en wie ik wilde versieren, of ik een vriend had. Hij speelde heel erg in op mijn emoties en gemoedstoestand.” (Respondent 5: slachtoffer van partnergeweld)

Hoewel er geen respondenten zijn die hun partner iets verboden, zijn er vier vrouwelijke respondenten die aangeven dat hun ex-partner hen verbood om vrienden te zien of om leuke dingen te ondernemen. Met betrekking tot controle benoemen zeven respondenten (vijf vrouwen en twee mannen) dat zij na het beëindigen van de relatie gestalkt werden door middel van overmatig bellen, ongevrraagd aan de deur staan of berichten sturen via social media. Eén respondent geeft aan dat hij, nadat de relatie was beëindigd, zijn ex-partner dreigende berichten via social media stuurde.

Gezin van herkomst

Bijna vier op 10 vertelt als kind door de ouders fysiek gecorrigeerd te zijn (n = 20: 10 controles, 5 plegers (g)km, 5 plegers en/of slachtoffers pg). In de meerderheid van de gevallen gaat het om een tik op de billen, een pak rammel, een stomp, een klap in het gezicht, knijpen. Drie respondenten vinden dat er een verschil was in de opvoeding tussen jongens en meisjes: meisjes werden strakker opgevoed en jongens mochten meer. Een grote groep respondenten (n = 19) geeft aan dat er wel eens ruzies tussen de ouders was maar dat erover gepraat werd.

Er werd dan wel eens geschreeuwd of één van de ouders ging even weg. In negen van deze gevallen werd haast geen ruzie gemaakt waar de kinderen bij waren en werd er ook niet over gesproken. Volgens sommige respondenten bespraken de ouders dit met elkaar als de kinderen in bed lagen. In zes gevallen was er volgens de respondenten sprake van fysiek geweld in het gezin van herkomst waarbij de ouders elkaar sloegen.

Steun in de omgeving

De meeste respondenten worden gesteund door de omgeving en vooral door vrienden (n = 24) en familie (n = 21). Desondanks geeft de meerderheid van de respondenten aan deze steun niet zo snel op te zoeken. Meerdere respondenten vinden zichzelf geen echte ‘prater’ of houden de problemen liever voor zichzelf. Zij vertellen wel dat als het echt niet ging, zij wel op deze personen konden rekenen. Eén andere reden is schaamte en het niet in vertrouwen nemen van anderen ten tijde van het slachtofferschap:

“Voor de rest heb ik het eigenlijk nooit aan iemand durven te vertellen, ik schaamde me eigenlijk. Ik praat er nooit over, omdat ik me nog steeds schaam.” (Respondent 14: controlegroep, maar slachtoffer van kindermishandeling door moeder in het gezin van herkomst).

Een andere respondent geeft juist aan hoe belangrijk het voor haar was om juist wel aan anderen te vertellen dat zij slachtoffer was van huiselijk geweld:

Ongelofelijke steun van een paar mensen gehad (opa, oma, neven, moeder). Zonder hen had ik er nu niet zo bij gezeten.” (Respondent 4: pleger en slachtoffer van partnergeweld)

4.2.2 Kindermishandeling

Kinderen als getuige van onenigheid, ruzie of escalatie

De meeste respondenten hebben wel eens onenigheid of ruzie met hun partner gehad waar de kinderen bij waren. In twee gevallen zijn de kinderen getuige geweest van een escalatie. Beide respondenten vertellen dat hun partner een driftbui had waar het kind getuige van was. Eén respondent vertelt dat op het einde van de relatie getracht werd escalaties te vermijden wanneer de kinderen in de buurt waren. Ondanks dat er dan niet geschreeuwd of geslagen werd, kon de spanning hoog oplopen zoals blijkt uit onderstaande citaat:

“Wij probeerden geen ruzie te maken waar ons kind bij was, maar er was wel spanning. Dat heb ik vroeger ook meegemaakt en dat wilde ik ook niet. Ik probeerde de spanning weg te halen, maar het was geforceerd. We hebben nooit geschreeuwd waar ons kind bij was, maar je kunt alsnog heel vervelend tegen elkaar doen. Geen ruzie maken maar op een psychologische manier vervelend doen naar elkaar.”
(Respondent 36: controlegroep)

Door meerdere respondenten wordt benoemd dat wanneer er een onenigheid of ruzie plaatsvond, zij dit naar de kinderen toe benoemden of probeerden uit te leggen, wat blijkt uit volgend citaat:

“Ja, ze zijn wel eens aanwezig. Ze vragen dan of papa bijvoorbeeld boos was of beginnen zelf ook te huilen of worden verdrietig. Dan leggen we uit dat papa boos was en dat dit niet erg is.” (Respondent

23: controlegroep) *Of: "Ik denk dat het wel goed is als ze zien dat er ruzie kan en mag zijn en dat het daarna ook goed is."* (Respondent 48: pleger van kindermishandeling)

Drie respondenten geven aan dat als zij onenigheid of ruzie hadden met hun partner, zij iets minder konden verdragen van hun kinderen waardoor ze zich soms op hen afreageerden door bijvoorbeeld chagrijniger te reageren. Vermoedheid is bij de meeste respondenten aanleiding tot onenigheid of ruzie: hierdoor kunnen ze minder verdragen en gaan eerder strenger reageren dan normaal. Twee respondenten vertellen dat de kinderen tijdens een ruzie soms meer aandacht gingen vragen, wellicht om op die manier de ruzie te temperen.

Corrigeren en straffen van kinderen

Ongeveer 60% van de 35 respondenten met kinderen geeft aan dat zij hun kinderen corrigeren met woorden (n=21: 13 controles, 6 plegers (g)km, 2 plegers en/of slachtoffers pg), door de kinderen op hun gedrag aan te spreken, de regels duidelijk te maken, of de consequenties te benadrukken wanneer regels niet werden nageleefd. Er wordt ook aangegeven dat de kinderen de tijd kregen om over hun gedrag na te denken en dat er bijvoorbeeld later op het onderwerp werd teruggekomen. Daarnaast worden vaker grenzen aangegeven door bijvoorbeeld duidelijk aan te geven: 'nu is het afgelopen'. Naast het corrigeren met woorden, werden kinderen soms naar de gang of de kamer gestuurd (n = 10) of werd er iets van de kinderen afgenomen, zoals de I-pad of zakgeld (n = 3). Negentien respondenten geven aan dat zij de kinderen corrigeren door het geven van een tik of door te slaan (11 plegers (g)km, 4 controles, 4 plegers en/of slachtoffers pg). Er werd bijvoorbeeld een tik op de billen (of op de pampers), de vingers, het gezicht of de rug genoemd. Er wordt eenmaal gesproken over het slaan met een voorwerp wat als afschrikmiddel wordt gebruikt. Bij de meerderheid van de respondenten wordt een tik incidenteel gegeven. In drie gevallen is de tik het gevolg van onmacht. De kinderen zijn bijvoorbeeld al langere tijd bezig met het opzoeken van grenzen, waardoor het geven van een tik een laatste redmiddel is. Eén respondent vertelt hierover:

"Dat is heel lastig, je voelt je je er heel schuldig over. Het hoort niet en dat weet je maar je komt toch in die situatie terecht." (Respondent 47: pleger van kindermishandeling)

Andere minder genoemde corrigerende en straffende gedragingen zijn hard schreeuwen, schelden en een time-out inzetten. Vier respondenten vertellen dat hun partner of zichzelf de kinderen wel eens hebben gekleineerd, bijvoorbeeld door ze te treiteren (over de grenzen van het kind heengaan), uit te schelden of kinderen op een kwetsende manier aan te spreken op hun gedrag.

4.2.3 Individuele interviews met paren

Onenigheid, ruzie en escalatie in de partnerrelatie

In totaal zijn 13 heteroseksuele paren geïnterviewd. Eén paar vertelt afzonderlijk van elkaar dat er sprake is geweest van partnergeweld in de relatie. Het geweld heeft volgens beiden een duidelijke oorzaak¹⁹ wat veel frustraties opleverde, terwijl dit eerder in de relatie niet het geval was. Het niet gehoord worden en het gevoel hebben dat er niet over gesproken kon worden, leidde uiteindelijk tot een uitbarsting. Het partnergeweld is echter incidenteel en niet iets dat zich vaak herhaalde. Paren geven aan dat naarmate ze langer bij elkaar zijn, de kans op een escalatie verminderd. Ze geven aan dat naarmate de tijd ze elkaar beter leren kennen en zich vaker bewust zijn van signalen van onenigheid en ruzie bij de ander. Zo geeft een respondent die ruim 30 jaar samen is met zijn partner het volgende aan over ruzie in de relatie:

“Toen we net bij elkaar waren hadden we dat wel veel meer. Als je zo lang bij elkaar bent en je kent elkaar zo goed, dan weet je waarom iemand iets zegt of waarom iemand iets doet. Je leert met elkaar omgaan na zo een lange tijd en je begrijpt het van elkaar, ‘De handleiding is duidelijk.’” (Respondent 31: pleger van kindermishandeling)

Onenigheid, ruzie en escalatie naar het kind toe

Zeven van de 26 respondenten geven aan hun kind wel eens een tik te hebben gegeven (tegen de billen, rug of hoofd), om het te corrigeren, wat vrijwel altijd een uiting van frustratie is. Bijvoorbeeld als gevolg van vermoeidheid of stress op het werk. Eén paar geeft aan strenge regels te handhaven ten aanzien van de kinderen, met inbegrip van fysiek geweld. Dit paar heeft dit ook in hun eigen opvoeding meegemaakt. We kunnen echter niet stellen dat het fysiek geweld zich regelmatig herhaalde.

Gezin van herkomst

Bij alle 13 paren wordt door zowel de man als vrouw een consistent verhaal verteld. Zelfs wanneer respondenten inzien dat bepaalde handelingen niet werken (bijvoorbeeld dreigementen uiten tegen de kinderen of ‘het bloed onder de nagels bij de ander vandaan halen’), geven ze toe dat het toch gebeurt op de momenten waarop de frustratie het hoogste is. In sommige gevallen gebeurde dit ook in het eigen gezin van herkomst. Zo vertelt een respondent dat hij erg vermijdend is in een ruzie omdat er in het gezin van herkomst geen ruzie werd gemaakt en ruzies uit de weg werden gegaan. Andersom is er ook een respondent die aangeeft in zijn jeugd juist veel strenge regels te hebben ervaren en deze regels ook in het eigen gezin probeert te hanteren.

¹⁹ Vanwege privacy redenen kunnen er geen details gegeven worden over de oorzaak van het geweld.

4.3 Deel 2: verdiepende analyse

4.3.1 Introductie

In deze paragraaf wordt eerst een overzicht gegeven van triggers die aanleiding kunnen geven tot ruzie, onenigheid of escalaties. Zoals eerder reeds gedefinieerd kan een trigger een vervolgstap inleiden. Niet elke woordenwisseling of ruzie hoeft per definitie een trigger te zijn, maar als ze aanleiding geeft tot een vervolgstap dan spreken we van een trigger. Een vervolgstap kan een versterking van een uitspraak of gedraging zijn. Deze negatieve vervolgstap noemen we ook wel een versterkend mechanisme dat bijvoorbeeld een escalatie in de hand kan werken. Naast versterkende mechanismen zijn er ook bufferende mechanismen die een escalatie kunnen voorkomen of temperen. Van turning-points spreken we wanneer de situatie (de relatie of opvoeding) op enig moment structureel is veranderd.

4.3.2 Partnergeweld

4.3.2.1 Triggers gerelateerd aan onenigheid, ruzie of escalatie

Tijdens de interviews wordt een gedetailleerde opsomming gegeven van triggers die respondenten relateren aan een verhoogde kans op onenigheid, ruzie of escalaties. Deze triggers zijn zowel aanwezig bij respondenten die partnergeweld rapporteren als bij respondenten die geen partnergeweld rapporteren. Van de 49 respondenten geven 42 respondenten een opsomming van een of meerdere triggers. We zien geen samenhang tussen het aantal triggers per respondent en het voorkomen van escalaties in de relatie. De volgende triggers worden genoemd: vermoeidheid (n = 18: 10 controles, 5 plegers en/of slachtoffers pg, 3 plegers (g)km), onenigheid over de (opvoeding van de) kinderen (n = 12: 5 plegers en/of slachtoffers pg, 4 controles, 2 plegers (g)km), geldzorgen en onenigheid over gelduitgaven (n = 11: 5 controles, 4 plegers en/of slachtoffers pg, 2 plegers (g)km), stress en spanning (n = 11: 5 plegers en/of slachtoffers pg, 4 plegers (g)km, 2 controles), werkdruk (n = 10: 5 plegers (g)km, 3 controles, 2 plegers en/of slachtoffers pg), onvoldoende hulp in het huishouden (n = 8: 5 plegers en/of slachtoffers pg, 2 controles, 1 pleger km). Ook persoonlijke problemen van psychische of fysieke aard van de respondent (n = 10: 4 plegers en/of slachtoffers pg, 4 plegers (g)km, 2 controles) of partner (n = 7: 4 controles, 2 plegers (g)km, 1 pleger en slachtoffer pg) kunnen ervoor zorgen dat er gemakkelijker onenigheid of ruzie ontstaat, doordat het spreekwoordelijke 'lontje' al korter is wanneer iemand psychische of fysieke klachten heeft. Alcoholproblemen bij de partner of de respondent (n = 8: 5 plegers en/of slachtoffers pg, 3 plegers (g)km) kunnen enerzijds de kans op onenigheid, ruzie of escalatie vergroten en anderzijds kan er onenigheid, ruzie of escalatie ontstaan over het alcoholgebruik. Aanvullend worden de volgende triggers benoemd: het gevoel niet gehoord te worden door de partner (n = 4: 4 plegers), de moeilijke combinatie tussen werk en gezin (n = 3), andere en te hoge verwachtingen van de relatie (n = 3), jaloezie van de partner (n = 3) en tenslotte

werkeloosheid, vreemdgaan, gebrekkige communicatie en macht en onmacht (n = 1). Stress, vermoeidheid of werkdruk worden door 12 van de 49 respondenten in combinatie opgegeven.

4.3.2.2 Versterkende mechanismen bij partnergeweld

Niet uitspreken van irritaties en emoties

Een versterkend mechanisme dat regelmatig wordt genoemd is het niet uitspreken van irritaties (n = 11: 3 plegers en/of slachtoffer pg, 1 pleger km, 9 controles). Redenen hiervoor zijn dat een partner het gesprek direct afkapt, het gesprek negeert als hij/zij zich aan iets ergert en zo de confrontatie uit de weg wil gaan.

“Mijn partner ventileert niet meteen, ik wel. Hij laat het dan oplopen en op een gegeven moment komt het er dan uit. Als ik het dan waarneem moet hij het eerst intern verwerken.” (Respondent 2: pleger van kindermishandeling).

Ook wordt gezegd dat er gezwegen wordt omdat de respondent bang is dat de partner zou weggaan en zich daarom dus liever aanpast en schikt, dan de confrontatie aan te gaan. Daarnaast geeft deze respondent aan snel dicht te slaan en af te haken omdat de partner verbaal sterker was.

Elkaars wensen niet respecteren

Twee respondenten geven aan dat elkaars wensen niet respecteren bij hen kan leiden tot een escalatie. Eén respondent uit de controlegroep die een escalatie heeft ervaren benoemt dat de partner het conflict probeerde te negeren door bijvoorbeeld weg te lopen terwijl de respondent zich op de ruzie had willen focussen en het probleem had willen oplossen. Echter, als het vluchten van de partner werd tegengehouden, escaleerde het bij de partner. Hetzelfde mechanisme wordt ook door een andere respondent genoemd die aangeeft dat elkaar geen ruimte geven om het voorval op een eigen manier te verwerken, een versterkend mechanisme kan zijn (controlegroep, geen escalatie). Een van de plegers geeft aan dat het tegen de wensen ingaan van de partner voor een escalatie kan zorgen.

“Tegen zijn wensen ingaan: mag niet aan hem komen, moet hem met rust laten en mag met niets gooien. Als ik dat wel doe is er een escalatie.” (Respondent 32: pleger en slachtoffer van partnergeweld)

Geen mentaal contact met de partner

Twee respondenten (pleger en slachtoffer van partnergeweld) die een escalatie hebben ervaren, geven aan dat hun partner mentaal niet bereikbaar was, dat er geen contact mogelijk was en dat de woorden niet aankwamen.

“Op een gegeven moment raakte ik steeds meer gefrustreerd; hij was totaal niet meer mentaal bereikbaar. Op een gegeven moment ga je met dingen gooien, ga je dingen verwijten en komen er kleine worstelingen. Uit onmacht. Dit was alleen van mij uit naar hem toe, wat ik ook zei, het kwam gewoon niet meer aan. Dit maakte dat mijn frustratie hoger op liep.” (Respondent 3: pleger en slachtoffer van partnergeweld)

Een overig versterkend mechanisme dat benoemd wordt is dat één van de twee zich niet altijd gehoord voelt (1 pleger en/of slachtoffer pg en 1 pleger km), men elkaar niet goed begrijpt en men niet goed naar elkaar kan luisteren (n= 5: 3 pleger en/of slachtoffer pg, 2 controles en 1 pleger km).

4.3.2.3 Bufferende mechanismen bij partnergeweld

Uitspreken van irritaties en gevoelens

Het meest genoemde bufferend mechanisme is het direct uitspreken van irritaties en gevoelens, of aangeven dat men het niet met elkaar eens is of iets niet bevalt (n=17: 11 controles, 4 plegers (g)km, 2 plegers en/of slachtoffers pg) . Eén van de 17 respondenten geeft aan dat er bij signalen gevraagd wordt aan de ander wat er aan de hand is wanneer de persoon in kwestie zelf niet aangeeft dat iets hem/haar irriteert of raakt.

“We benoemen waarom we zo doen of vragen dit aan de ander (soms ook suggestieve vragen). Dit kan ook andersom zijn: als de een stil is of anders overkomt (bv. geïrriteerd) dan vragen we of er iets is. En soms komt er dan ook echt iets uit.” (Respondent 7: controlegroep).

Respondenten geven aan dat het op deze manier niet wordt opgekropt en een explosie voorkomen wordt.

“Voorheen sprak ik niet alles goed uit en was het in mij en dan wheeeh. Maar we zijn er dus achter, als je irritaties dus meteen uitspreekt, loopt het ook niet zo hoog op dat het niet hoeft te exploderen.”

(Respondent 1: pleger en slachtoffer van partnergeweld).

Hierbij wordt aangeven dat het bufferend werkt wanneer men zich kwetsbaar opstelt als de partner iets verkeerd doet. Het doel is dan niet om de partner onmiddellijk te overhalen of te overtuigen of het grote gelijk te halen, maar om het probleem bespreekbaar te stellen. Ook geeft een respondent aan dat vragen stellen aan elkaar bufferend kan werken en beter is dan enkel maar eenzijdig een eigen mening geven.

“In plaats van, ik zie dit zo kan je beter zeggen: ik zie dit zo, hoe zie jij het?” (Respondent 40: controlegroep).

Ten slotte wordt benoemd dat niet reageren vanuit emoties maar juist rationeel zijn en blijven, escalaties kan voorkomen.

Bij het uitspreken van bepaalde irritaties of gevoelens worden enkele kanttekeningen gemaakt door de respondenten. Drie respondenten uit de controlegroep geven aan de gebeurtenis of het incident eerst te relativeren alvorens het uit te spreken.

“Is de ruzie het waard? Eigenlijk niet, dan kunnen we het beter ontlopen.” (Respondent 39: pleger van kindermishandeling).

Eén respondent geeft aan niet direct te reageren:

“Niet direct reageren, dan ben ik feller als dat ik er een nachtje over slaap. Dus geef wel direct je mening maar kom erop terug.” (Respondent 20: controlegroep)

Escalatie voorkomen door afstand te nemen en zaken uit te praten

Dit mechanisme verschilt van het vorige mechanisme (uitspreken van irritaties en gevoelens) omdat het direct gerelateerd is aan een escalatie. Voor tien van de respondenten die een escalatie hebben gerapporteerd werkt afstand nemen of niets zeggen bufferend. Echter zien we dat dit bij zeven respondenten die escalaties hebben ervaren, een andere inhoud heeft vergeleken met respondenten die geen escalatie hebben ervaren. De respondenten met escalaties benoemden namelijk dat niets zeggen, opmerkingen inslikken, wegduiken en niet confronteren eerder gebeurde om de ander de ruimte te geven af te koelen. Vervolgens wordt er niet meer teruggekomen op het voorval en blijft het onuitgesproken wat neigt naar vermijdend gedrag. Bij de groep die geen escalatie heeft meegemaakt, valt op dat ze eerst afstand nemen, het voorval laten bezinken maar er achteraf wel op terugkomen. Tevens benoemen deze respondenten dat ze rekening houden met de draagkracht van de partner en bijvoorbeeld de duur van de afkoeling afstemmen op de partner, wat wijst op adaptatie aan de partner. Bij de respondenten die escalaties rapporteren, wordt geen melding gemaakt van rekening houden met elkaars tempo en zich aan elkaar aanpassen.

Fysiek afstand nemen

Veel respondenten nemen op het hoogtepunt van een conflict fysiek afstand van de partner om zo uit de vervelende situatie te gaan (n= 16: 6 plegers en/of slachtoffers pg, 6 controles, 4 plegers (g)km). Zij geven elkaar de ruimte om het even te laten bezinken en om zelf over de gebeurtenis na te denken. Enkele voorbeelden van fysieke afstand nemen zijn met de hond wandelen of fietsen, candy crush spelen, slapen en de volgende dag erover praten en muziek luisteren.

“De laatste jaren ging ik weg. Ging ik een stukje rijden. Dit deed ik om af te koelen en als bescherming voor mezelf, zodat ik geen dingen ging doen waar ik spijt van ging krijgen. Dan kwam ik terug en dan was het weer bedaard.” (Respondent 3: pleger en slachtoffer van partnergeweld)

Ook worden stoom afblazen bij vrienden en vragen hoe anderen bepaalde problemen aanpakken als opties genoemd. Het is belangrijk om bij het fysiek afstand nemen de partner ook ruimte te geven zich terug te trekken en hem/haar het gevoel te geven dat het niet fout is om even afstand te nemen. Andere voorbeelden van fysiek afstand nemen zijn ‘wegduiken’ om een explosie te voorkomen, zoals fietsen of naar een andere verdieping van het huis gaan en terugkomen als de partner weer rustig is. Maar in één geval wordt dit vervolgens niet uitgesproken (slachtoffer pg). Ook vermeldt één respondent dat zo weinig mogelijk bij de toenmalige partner zijn hielp om escalaties te voorkomen.

Niets zeggen

Drie pleger en slachtoffers van partnergeweld die een escalatie hebben ervaren geven aan stil te blijven en opmerkingen voor zich te houden om een escalatie te voorkomen of om erger te voorkomen.

“Altijd als er iets was schreeuwde hij en hield ik mijn mond, dan dacht ik: laat maar, dan maar niet”
(Respondent 30: slachtoffer van partnergeweld)

Ook geven drie plegers van kindermishandeling aan stil te blijven om escalatie met hun partner te voorkomen. Eén respondenten, waarbij geen escalatie wordt gerapporteerd, gaf aan dat zij soms stil bleven maar hierbij rekening hielden met wat er wel en niet gezegd kon worden.

“Je weet op een gegeven moment ook na zoveel jaar, als ik dit zeg, gooi ik helemaal olie op het vuur en dan weet ik hoe die gaat reageren en dat wil ik helemaal niet dus dat zeg ik maar niet. Je weet het gewoon” (Respondent 19: controlegroep)

Uitpraten

Bijna de helft van de respondenten geeft aan voorvallen uit te praten (n= 20: 12 controles, 5 plegers (g)km, 3 plegers en/of slachtoffers pg). Hierbij geven de respondenten aan dat ze elkaars standpunt beluisteren en dat er wordt gevraagd hoe beiden erin stonden, wat er gebeurde, wat de verwachtingen waren en hoe dit in de toekomst kan voorkomen worden. Hierbij zijn luisteren, elkaar goed begrijpen en elkaars mening accepteren belangrijke aspecten die door de meeste respondenten worden benoemd. Eén respondent geeft aan te spreken vanuit de ik vorm: ik voel dit, ik vind dit. Er wordt aangegeven te zoeken naar een oplossing.

“Ik probeer goed te observeren: hoe staat iemand erin, wat zijn de opvattingen zodat we samen een stap vooruit kunnen doen. Zoeken naar een win-win situatie.” (Respondent 9: controlegroep)

Waarna er een oplossing is gevonden en daarmee akkoord wordt gegaan, is het belangrijk dat er vervolgens niet alsnog op wordt terugkomen. Drie respondenten geven aan dat een excuses soms op zijn plaats is.

Rustig en toegeeflijk karakter

Dertien respondenten vertellen dat een rustig en toegeeflijk karakter van één van de twee, afstand nemen en het uitpraten van voorvallen, een bufferende invloed heeft op conflicten (9 controles, 3 plegers (g)km, 1 pleger en slachtoffer partnergeweld).

“Als er onenigheid is, gaat het vooral om de opvoeding. Consequent zijn. Dan zeg ik wel eens dat is het verschil tussen man en vrouw, hij snap dat gewoon niet. Onze kleindochter bijvoorbeeld, je kunt gek zijn op het kind maar je kunt ook gewoon vriendelijk zijn. Soms niet over eens over hoe mijn man met ons kleinkind omgaat. Op dat moment zeg ik er niks van maar naderhand wel, niet waar ze bij is. Hij gelooft dat dan niet, hij ziet zijn eigen manier dan als prima. Dan laat ik het meestal.” (Respondent 16: slachtoffer van geweld met dochter)

Een respondent die een escalatie rapporteert, geeft aan dat de partner erg rustig blijft wat een bufferende factor is voor een escalatie.

“Hij blijft gewoon rustig. Dit is goed voor mij. Denk niet dat als ik met dezelfde persoon ben dat er finaal bloed gaat vloeien ofzo.” (Respondent 1: pleger en slachtoffer van partnergeweld)

Zeven respondenten geven aan dat zich aanpassen aan elkaar en zich af en toe naar elkaar schikken, zeker werkt om een escalatie te voorkomen (6 controles, 1 pleger km). Ook het duidelijk aangeven van grenzen en goed weten waar de grens van de partner ligt en wanneer het tijd is om op te houden, kan werken om escalatie bij de

ander te voorkomen (n= 1 controle respondent). Een respondent van de koppelinterviews geeft aan dat één van de partners bijvoorbeeld dominant is en de ander wat passiever. Wanneer er sprake was van oplopende spanning, koos de ‘passievere’ partner ervoor om afstand te nemen of om niet te reageren, waardoor een escalatie werd vermeden. Een ander paar vertelt dat de vrouw vaker emotioneel reageerde en de man wat rationeler was, wat een bufferende werking had op een mogelijke escalatie.

4.3.2.4 *Turning-points*

Bij tien respondenten is er sprake van een turning-point of structureel keerpunt. Een turning-point is wanneer een situatie of een proces ten gevolge van een beslissing, drastisch verandert en wezenlijk verschilt van de situatie of het proces van vóór het turning-point.

Het is opvallend dat tien respondenten vertellen dat ‘de relatie stopzetten met de toenmalige partner’, het turning-point was dat voor structurele verandering zorgde en een einde stelde aan het geweld (7 plegers en/of slachtoffers pg, 3 controles). Drie van de negen tien volgden eerst een therapie samen maar dat bleek uiteindelijk onvoldoende te zijn om de relatie te redden. De therapie droeg er niet toe bij dat de partners gemakkelijker irritaties en emoties met elkaar gingen uitspreken. Bij één respondent heeft de therapie wel handvatten gegeven en verbetering gebracht in de relatie met de huidige partner.

“Nu gaat het anders, voorheen was er veel meer vuurwerk. Nu geef ik eerder aan wanneer mij iets stoort en het zelf kunnen relativiseren van 'nou ja kom op kijk eens naar wat er wel goed is en ik de zaken nu ook rustiger kan zeggen'. Sindsdien praten we de ene keer het rustig uit en de andere keer lukt dit niet en schreeuwen we wel. Ik heb wat geleerd van het pannetjes model. Als ik mopper ga ik bij mezelf na: je moppert iets om dit of dat, wat is er aan de hand en daar praat ik dan even over.” (Respondent 1: pleger en slachtoffer van partnergeweld)

Twee respondenten die aangeven dat het bij hun (nieuwe) huidige partner goed gaat en escalaties worden voorkomen, wijzen op het rustige karakter van de huidige partner en het feit dat de irritaties en gevoelens kunnen worden uitgesproken.

Vier respondenten die wel bij hun partner gebleven zijn laten weten dat de terugkerende escalaties in ernst zijn afgenomen als ze zich nog eens voordeden. Zo wordt er bijvoorbeeld minder snel gescholden of minder snel met voorwerpen gegooid. Deze respondenten geven aan dat ze er gemakkelijker in slagen om over het voorval te praten terwijl dit vroeger niet lukte.

Eén respondent geeft aan een therapie gevolgd te hebben waarna het beter ging.

“Ik heb 10 jaar geleden aangedrongen bij mijn partner om een soort cursus te volgen over relaties. Ik voelde mij niet meer goed in de relatie. Ik had het gevoel dat hij me niet meer begreep. Hij vluchtte toen vaak weg en daarom bleef het conflict/de onenigheid aanwezig. Ik kon er niks mee, moest het maar negeren. Bij de cursus moest je samen over thema's nadenken en in praktijk brengen wat je had geleerd. Ik dacht bij aanvang dat ik alles goed deed en diegene was die het bij het rechte eind had. Ik kwam tot het beseft dat ik mijn partner geen recht op time-out gaf, te dichtbij hem zat. We waren te verschillend in

conflicthantering. Sinds die cursus is er een andere dynamiek: hoe we naar elkaar kijken en hoe we met verschillen en conflicten omgaan. Ook een evenwicht gevonden in wanneer mijn partner wel kan vluchten en wanneer niet. Dat hij begrijpt dat hij moet investeren in mij, begrijpen en dat mijn manier van met conflicten omgaan niet perse fout is. Dat er twee kanten aanzitten.” (Respondent 47: controlegroep, escalatie)

4.3.3 Kindermishandeling

4.3.3.1 Triggers gerelateerd aan kindermishandeling

Triggers gerelateerd aan kindermishandeling worden slechts door acht van de 35 respondenten met thuiswonende of reeds uit huis wonende kinderen genoemd. Deze triggers zijn: psychische problemen bij het kind (1 pleger km, 1 slachtoffer pg), onmacht en controleverlies van de respondent (pleger km), een kind dat niet gehoorzaamt (pleger (g)km), een “pittig” kind (controlerespondent), frustraties bij de respondent ten gevolge van het gedrag van het kind (controlerespondent), fysiek geweld van het kind tegenover de respondent (slachtoffer pg), vermoeidheid van het kind en spanningen bij de respondent (1 pleger (g)km, 1 controlerespondent). Deze triggers worden niet in combinatie genoemd, met uitzondering van een ongehoorzaam kind en onmacht en controleverlies van de respondent.

4.3.3.2 Versterkende mechanismen bij kindermishandeling

Driftig karakter van het kind en driftig karakter van de respondent

Een driftig karakter van het kind wordt door twee respondenten genoemd (2 plegers (g)km). Met driftig karakter wordt verwezen naar het temperament van het kind, een kind dat tegendraads is en in een geval werd het driftig karakter geassocieerd met de puberteit van het kind. Twee respondenten verwezen naar het eigen driftige karakter dat kan leiden tot escalerend gedrag:

“Het driftig karakter heeft er ook wel eens toe geleid dat ik daarin doorschoot en dat mopperen verzandde in schreeuwen. Dit is dan iets dat gebeurt bij het huishoudelijke of de kamer die niet werd opgeruimd en dat ik daar dan over begon, jullie helpen ook nooit mee, bahbahbah, en dan bouwde zich dat op.” (Respondent 1: pleger en slachtoffer van partnergeweld)

“Ik kan helaas soms erg driftig worden. En heb mijn zoon wel eens een paar tikken verkocht. Dag later had ik er spijt van, maar niet op dat moment. En dat zit nog steeds in mijn hoofd. Ik praatte daarna met hem en dan kocht ik een cadeautje voor hem, hij hield niet van knuffelen of lichamelijk contact. Dat cadeautje was een soort goedmaker. Ik heb wel eens gezegd dat ik het niet had moeten doen. Ik heb niet het gevoel dat er angst was en het gevoel dat ze van me houden en om me geven.” (Respondent 33: pleger van kindermishandeling)

Een gebrek aan geduld van de respondent

Drie van de 35 respondenten met kinderen rapporteren een gebrek aan geduld als versterkend mechanisme (3 controles). In één geval heeft het ongeduld te maken met de tegendraadsheid van het kind en in een ander geval is het ongeduld gerelateerd aan onenigheid en ruzie met de partner, wat dan vervolgens leidt tot prikkelbaarheid en chagrijnig gedrag naar het kind waardoor het geduld op de proef wordt gesteld.

“Ik dacht uit het oogpunt: ik heb vroeger klappen gehad, ben zo geworden, denk zo over mijn moeder. Je moet niet doorgaan met die klappen want dan gaan ze ook zo over jou denken. Ik zei altijd: ik wil niet dat mijn kinderen zo over mij gaan denken zoals ik over mijn moeder dacht.” (Respondent 19: controlegroep)

Vermoeidheid en prikkelbaarheid door teveel werk

Vijf respondenten geven aan dat vermoeidheid, prikkelbaarheid en stress door het werk van invloed kan zijn op de bejegening van de kinderen (3 plegers (g)km, 1 slachtoffer pg, 1 controlerespondent).

“Enkele jaren geleden had ik een moeilijke periode. Mijn zoon heeft problemen maar is wel normaal begaafd. In de opvoeding voelden we sterk dat we geen grip kregen op dit kind en we begrepen hem niet. Die situatie escaleerde op zich. De opvoeding naar hem toe was heel lastig. Hij ging helemaal uit de bol. Het zwaarste incident was met voorwerpen gooien en zaken stuk maakte. In die periode hebben wij hem vaak in bedwang moeten houden met z'n tweeën. Ik heb hem toen ook wel eens een klap verkocht. Dat is heel lastig, je voelt je je er heel schuldig over. Het hoort niet en dat weet je maar je komt toch in die situatie terecht.” (Respondent 47: pleger van kindermishandeling)²⁰

Boosheid, onmacht en controleverlies van de respondent

Twee plegers van kindermishandeling rapporteren boosheid, onmacht en controleverlies als versterkende mechanismen die soms aanleiding kunnen geven tot escalaties. De ene respondent geeft aan dat ruzies tussen de kinderen onderling aanleiding kunnen geven tot boosheid, onmacht en controleverlies, terwijl de andere respondent het problematisch gedrag van het kind aanduidt als aanleiding tot boosheid, onmacht en controleverlies.

“Ik ben hier niet trots op maar denk dat het uiteindelijk uit onmacht is. Het gebeurt gewoon uit onmacht, controle verlies. Achteraf praten we erover en nu kunnen we er ook over praten. Hij wist het nog wel maar het is niet dat hij er wakker door heeft gelegen. Maar ik denk dan wel: waarom laat je mij tot dat punt komen. Ik weet dan niet hoe ik moet voorkomen dat ik tot dat punt kom, want soms moet iets gedaan worden of juist niet. Ik heb wel eens gedacht misschien moet ik een cursus anger- management doen, wie weet krijg ik daar tools in om mezelf. Ik weet dat ik onredelijk ben, sta te schreeuwen omdat het niet

²⁰ Om de privacy van de respondent te garanderen en te voorkomen dat dit citaat herleidbaar kan zijn tot de respondent, zijn enkele woorden weggelaten.

goed is. Van de week was hij de hele tijd ja aan het zeggen maar nee aan het doen. Toen heb ik gezegd: wat een kut kind ben je soms ook. Dan denk ik dit kan je echt niet maken om te zeggen maar op dat moment ben ik zo boos dat het eruit floept. Ik praat er daarna ook over en dan leg ik uit dat ik zo boos was. Ik ben daar echt niet trots op en vond het zo erg.” (Respondent 2: pleger van kindermishandeling)

Overige versterkende mechanismen

Als overige versterkende mechanismen wordt door twee respondenten conflicten met de partner genoemd die wel eens worden afgereageerd op de kinderen (1 pleger (g)km, 1 controlerespondent). Verder worden het kind negeren en spanning tussen ouder en kind aangehaald als versterkende mechanismen (1 pleger (g)km)

“Vroeger hebben we dit wel gedaan, maar dan had ik daar heel veel spijt van omdat ik het te heftig vond. Als ze niet wilden luisteren of iets niet wilden doen wat ik zei, dan kregen ze een tik met de vlakke hand en huilden ze daarna heel hard. Nu doe ik dit niet meer.” (Respondent 48: pleger van kindermishandeling)

4.3.3.3 Bufferende mechanismen bij kindermishandeling

Het gesprek aangaan met het kind en onderhandelen

Twaalf respondenten vinden dat het gesprek aangaan met het kind, duidelijk uitleg geven aan het kind waarom iets niet kan, samen op zoek gaan naar een oplossing en onderhandelen, een bufferende werking heeft en de kans op een escalatie doet verminderen (9 controles, 2 plegers (g)km, 1 slachtoffer pg). Onderhandelen en samen op zoek gaan naar een oplossing heeft het voordeel dat het kind een stem krijgt en er rekening wordt gehouden met het kind. Ook wordt door een respondent benadrukt dat het positieve benoemen tijdens het gesprek zeer belangrijk is (respondent 46: controlegroep).

“Als ik zie hoe mensen tegen hun kinderen zijn, denk ik, moet je eens voorstellen dat je manager zo tegen je zou praten, dan zou je hem toch voor zijn zak schoppen? En zo praat jij tegen je kind. Ik zeg: dit is mijn plan, wat vindt jij ervan? Ik wil zo en zo, dan stel ik voor, zullen we dan dit doen? Nou goed idee zegt ze dan. Ik ben van het mee laten beslissen en overleggen, zodat het kind het gevoel heeft dat ze gehoord wordt en voor een groot gedeelte ga ik ook met haar mee. Maar het moet wel normaal zijn. Jij mag elke dag kiezen wat we eten, 1 dag is het feest (chinees, shoarma) en de rest is in overleg. Daardoor heb ik nauwelijks problemen of discussie met haar. Ze voelt zich gehoord en gesteund. Probeer haar serieus aandacht te geven.” (Respondent 36: controlegroep)

Eigenschappen van de partner en op een lijn zitten met de partner

Vier respondenten geven aan dat op een lijn zitten met de partner, bufferend kan werken ten aanzien van de kinderen (2 plegers en/of slachtoffers pg, 2 controles). Een andere respondent laat weten dat het geduld van de partner een bufferende en rustgevend invloed heeft op de respondent:

“Als ik weer voorheen door kon draven of erin kon blijven hangen, keek hij mij wel even zo aan van.. En dan dacht ik ohja, ik moet even inbinden ik moet niet bahbahabah.” (Respondent 1: pleger en slachtoffer van partnergeweld)

Een andere respondent geeft aan dat de partner een corrigerende invloed heeft ten aanzien van de respondent, wat vervolgens een bufferend effect heeft op de respondent tegenover het kind:

“We hebben het hier wel vaak over samen. Hij geeft dan terug dat hij het te veel vond, maar hij gaat het niet voor me terugnemen. Me niet ‘over-rulen’. Als je het terug wilt draaien moet ik het zelf doen. We wijzen elkaar hier wel op.” (Respondent 2: pleger van kindermishandeling)

Overige bufferende mechanismen

In een vroegtijdig stadium aangeven wanneer er iets is, het kind rustig benaderen, het kind soms laten gaan en net doen alsof het niet gezien wordt, geduld en rustige kinderen, worden ook als bufferend ervaren. Twee respondenten uit de controlegroep geven aan dat het belangrijk is om de kinderen eerst onderling te laten uitzoeken hoe een probleem op te lossen alvorens in te grijpen.

4.3.3.4 Turning points

Turning-points kunnen door de respondenten niet worden aangegeven met uitzondering van een respondent die eraan had gedacht om een anger-management training te volgen. De respondent vertelde dat er regelmatig tegen het kind werd geschreeuwd, met speelgoed werd gegooid, dat er verwijten werden geroepen en dat het kind wel eens een ‘*klets tegen de kop*’ kreeg.

“Wat een kut-kind ben je soms ook.” (Respondent 2: pleger van kindermishandeling)

4.3.3.5 Escalaties

Tijdens het interview bleek wel dat bij een respondent (respondent 15: pleger kindermishandeling) regelmatig sprake was van corrigerende tikken met de vlakke hand en schreeuwen tegen het kind. Deze respondent geeft aan dat het corrigeren wel eens uitliep op extremiteiten en linkt haar gedrag aan haar eigen jeugd.

“Mijn moeder zei altijd: ga rechtop lopen. Dan kreeg ik een klap in de rug en daardoor zijn de nekervels afgebroken en kraakbeen er tussenuit. Dit deed ze met de hand. Geen prettige jeugd gehad thuis. Mijn moeder wilde misschien wel liefde geven maar ze wist niet hoe. Ik had zelf geen idee wat ik fout had gedaan. Er werd vaak gezegd: als grote mensen praten hou je je mond, jij bent een kleine snootap. Dit soort vernederende dingen zeiden ze als er niemand bij was.” (Respondent 15: pleger van kindermishandeling)

Bij een andere respondent is er ook sprake van kindermishandeling (respondent 31: pleger van kindermishandeling). De volgende citaties tonen verschillende vormen van escalaties aan, die in het kader van kindermishandeling kunnen plaatsvinden.

“Alles wat kan werd gedaan zoals de Islam beschreef. De regels waren de eerste 7^e jaar veel liefde aan

de kinderen, de tweede 7^e jaar zijn de zware jaren waarbij je het gedrag hardhandig aan moet pakken als het fout gaat. En dan de derde 7 jaar probeer je de relatie als een vriendschap te beschouwen. Af en toe met een voorwerp, met een lange stok (het was eigenlijk geen stok, was zacht materiaal maar het schrok wel af). En soms met een vlakke hand. Het was niet hard slaan, het was meer vernederen dan pijn veroorzaken.” (Respondent 26: pleger van kindermishandeling)

“Ik spreek ook wel andere dingen uit van: jij was pas 12 toen je veters kon strikken en die knul die VMBO deed die kon dat al op zijn 10^e. Om te laten weten dat ze niet superieur zijn omdat ze goed kunnen leren. Soms wel als de oudste te hoog van de toren blies, dan zei ik: ga jij maar eens dit doen, dit kan je toch niet. Maar niet iets waardoor ze zich zouden schamen of gekleineerd zouden voelen. De tik moest wel kletsen, zodat ze het voelden.” (Respondent 29: pleger van kindermishandeling)

“Ik zei wel eens dingen zoals: wat je deed was stom, niet acceptabel. Of: ik vind het stom gedrag. Ik denk wel dat ik opmerkingen heb gemaakt waarmee ik de kinderen heb gekleineerd. Ik heb een van mijn kinderen wel eens (1 of 2 keer) een klap verkocht en daar had ik meteen spijt van. Machteloze woede omdat mijn dochter gewoon heel erg lastig was en niet wilde luisteren en dan doe je dat soort dingen wel eens. Dit was met een vlakke hand, heel impulsief.” (Respondent 31: pleger van kindermishandeling)

4.4 Zijn er verschillen tussen mannen en vrouwen?

Onenigheid en ruzie in de relatie en triggers die hiertoe aanleiding kunnen geven, zoals vermoeidheid, het maken van verkeerde opmerkingen wat kan leiden tot irritaties, verschillen niet tussen mannen en vrouwen.

Wat opbouw en gevolgen van geweld betreft zijn er wel verschillen. Zes vrouwelijke respondenten spreken over angst voor de mannelijk partner tijdens een conflict en dit vanwege eerdere ervaringen met escalaties. Deze angst heeft te maken met onveiligheid voor zichzelf en voor de kinderen. Mannelijke respondenten hebben niet gesproken over angst. Ook zien we een verschil tussen mannen en vrouwen wat betreft het uiten van een escalatie. In onze onderzoeksgroep gingen meer mannen over tot slaan, terwijl vrouwen vaker met spullen gooien en schreeuwen. De opvoeding en zorg van de kinderen is ongelijk verdeeld tussen mannen en vrouwen; de zorg komt voornamelijk op de schouders van de vrouw terecht. Deze ongelijkheid wordt minder scherp ervaren wanneer de partner respect en waardering toont. Dit is uiteraard een breder maatschappelijk thema: uit tijdbestedingsonderzoek komt naar voren dat vrouwen dubbel zoveel tijd besteden aan de zorg en opvoeding van de kinderen dan mannen (Sociaal Cultureel Planbureau, 2013). Dit aspect hoeft niet geassocieerd te zijn met partnergeweld maar kan wel aanleiding geven tot bijvoorbeeld spanning en vermoeidheid tussen paren. Controle en macht in de relatie verschillen wel tussen mannen en vrouwen. Het zijn vooral mannen (5 van de 7 gevallen) die macht en controle aanwenden en stalken, wat een voorbeeld van macht en controle is. Inzake kindermishandeling kunnen we op basis van de interviews geen man-vrouw verschillen benoemen.

4.5 Zijn er verschillen tussen plegers en niet-plegers van partnergeweld?

Op basis van de interviews zijn er verschillen en gelijkenissen te duiden tussen plegers en niet-plegers van partnergeweld. Onenigheid en ruzies komen zowel voor bij plegers als niet-plegers. Triggers, zoals vermoeidheid, stress en werkdruk, onenigheid over de opvoeding en alcohol en drugs verschillen niet tussen beide groepen. Uit de interviews komt naar voren dat bijvoorbeeld het uiten van dreigementen als gevolg van onmacht of als poging om de ruzie te stoppen ook kan plaatsvinden bij controlerespondenten. Bij meer dan drie op 10 van de respondenten verloopt onenigheid en ruzies volgens een terugkerend patroon en laten onenigheid en ruzie zelden negatieve sporen na bij de respondenten. Beide groepen geven ook aan dat elkaar beter leren kennen tijdens de relatie, zich aanpassen aan elkaar zonder de ander te willen veranderen, zich inlevend opstellen, de scherpe kantjes van de ander ontdekken, respect tonen en de ander accepteren, ervoor kan zorgen dat triggers beter kunnen worden ingeschat.

Het verschil tussen plegers en niet-plegers betreft dus niet zozeer het voorkomen en de aard van de triggers, maar wel de wijze hoe met triggers wordt omgegaan en hoe op triggers wordt gereageerd. Niet-plegers van partnergeweld geven elkaar meer ruimte en vaker een time-out na een conflict en proberen achteraf het conflict te bespreken. Niet-plegers spreken gemakkelijker irritaties en frustraties uit en zullen meer rekening met de partner houden door bijvoorbeeld niet tegen de wensen van de partner in te gaan. Niet-plegers zijn sensitiever voor de signalen van de partner, durven zich kwetsbaarder op te stellen, hebben minder behoefte om het grote gelijk te halen, luisteren beter naar de partner en respecteren de mening van de ander beter. Plegers van partnergeweld beschikken over minder bufferende mechanismen, waardoor het uitspreken van irritaties en gevoelens, naar elkaar luisteren, begrip en respect tonen voor de ander en het bespreekbaar maken van problemen minder goed verloopt. Zij slagen er ook minder goed in om even afstand te nemen van het conflict.

Ook blijkt dat zwijgen een bufferende werking kan hebben. Echter, de functie van zwijgen kan verschillen tussen plegers en niet-plegers. Bij niet-plegers heeft zwijgen eerder de functie van afkoeling en een korte time-out, terwijl zwijgen bij plegers eerder de functie heeft van 'erger voorkomen'.

Tenslotte, hoewel controle en macht weinig voorkomen, vertellen vier vrouwelijke respondenten dat ze in een vroegere relatie te maken hebben gehad met een partner die hen verbood om vrienden te zien en leuke dingen te doen. Ook worden zeven respondenten na het beëindigen van de relatie gestalkt door de ex-partner. In vijf van de zeven gevallen was de pleger een man. Dit zijn in ieder geval duidelijke aanwijzingen van controle en macht waar hoofdzakelijk vrouwen slachtoffer van zijn.

Verschillen tussen niet-plegers en plegers van kindermishandeling zijn op basis van de data moeilijker te duiden, hoewel elkaar als koppel steunen en als koppel op dezelfde lijn zitten, spreken met het kind en duidelijke afspraken maken, de kans op kindermishandeling kan verminderen.

4.6 De ontwikkeling van een data-gestuurd hypothetisch conceptueel model

Op basis van de beschikbare kwalitatieve data (triggers, mechanismen, escalatie en turning points) wordt getracht een model te ontwikkelen dat een overzicht geeft van hoe triggers kunnen leiden tot escalaties enerzijds of

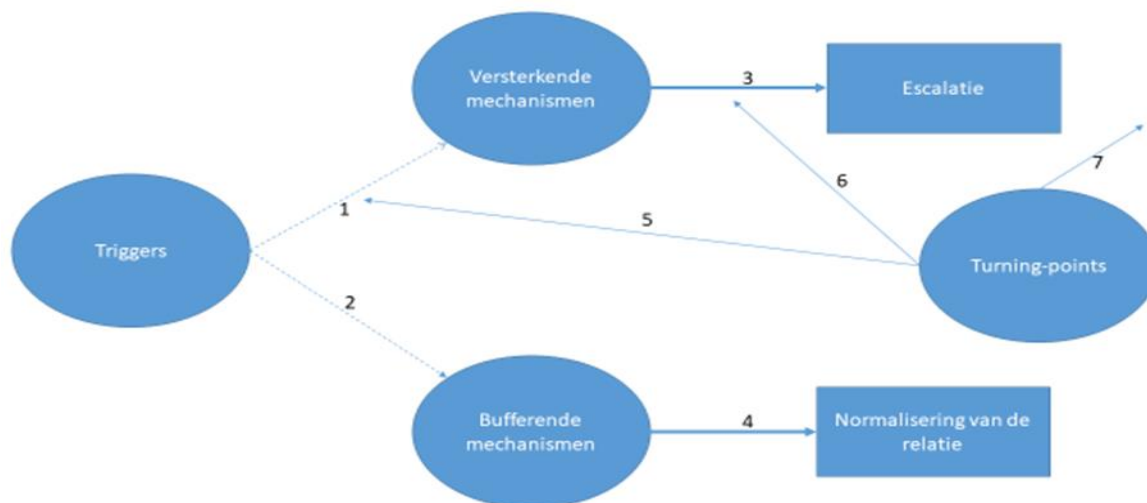
normaliseren van de relatie anderzijds en hoe mechanismen, al dan niet bufferend of versterkend, een mediërende invloed kunnen hebben op de relatie tussen triggers en escalaties en triggers en normalisering van de relatie. Ook turning-points krijgen een plaats in het model en betekenen op basis van de data veelal het einde van de relatie, terwijl turning-points ook in een vroegere fase van betekenis zouden kunnen zijn. Het model kan ook in de toekomst door onderzoekers worden aangewend om te toetsen. Hierna wordt overgegaan tot het onderbouwen van het model.

Wat triggers betreft worden vermoeidheid, opvoedingsaspecten met betrekking tot de kinderen, geldzorgen en geldzaken, stress, spanning en werkdruk het meest genoemd en de combinatie “vermoeidheid, stress en werkdruk” wordt door ongeveer een op vier respondenten genoemd (5 plegers (g)km, 4 controles, 4 plegers en/of slachtoffers pg). Of, en wanneer onenigheid of ruzie al dan niet kon uitmonden in verbale en/of fysieke agressie, hangt samen met de aanwezigheid van versterkende of bufferende mechanismen als reactie op de triggers.

Versterkende (V) en bufferende (B) mechanismen van partnergeweld zijn: zich niet uitspreken (V), het niet respecteren van wensen en verwachtingen (V), geen contact krijgen met de partner (V) en overige mechanismen. Bufferende mechanismen van partnergeweld waren, het uitspreken van irritaties en gevoelens (B), afstand nemen en het probleem achteraf uitpraten (B), letterlijke fysieke afstand nemen (B), niets meer zeggen (B), onmiddellijk uitpraten van het probleem (B) en een rustige en toegelijke partner (B). Versterkende en bufferende mechanismen van kindermishandeling waren; het moeilijke karakter van het kind en driftigheid van het kind en de respondent (V), vermoeidheid, stress en prikkelbaarheid door teveel werk (V), boosheid, onmacht en controleverlies (V) en een gebrek aan geduld (V). Als bufferend mechanismen kwamen spreken en onderhandelen met het kind (B) en op een lijn zitten met de partner en positieve eigenschappen van de partner naar voren (B).

Wat turning-points (T) betreft waren uit elkaar gaan (T) en het samen volgen van relatietherapie (T), de belangrijkste turning-points met betrekking tot partnergeweld.

De resultaten uit deze verdiepende analyse kunnen worden ondergebracht in onderstaand model. Dit model kan worden toegepast op zowel partnergeweld als kindermishandeling. Het model is opgebouwd uit zeven paden. Pad 1 legt een positieve associatie tussen triggers van partnergeweld (PG) en kindermishandeling (gKM) en versterkende mechanismen van PG en gKM. Pad 2 veronderstelt een negatieve associatie tussen triggers van PG en gKM en bufferende mechanismen van PG en gKM. Pad 3 veronderstelt een positieve associatie tussen versterkende mechanismen van PG en gKM en het voorkomen van een escalatie. Pad 4 veronderstelt een positieve associatie tussen bufferende mechanismen van PG en gKM en het normaliseren van de relatie met de partner of het kind. Ten slotte, de paden 5, 6 en 7 hebben betrekking op turning-points die aan het begin van een proces maar ook halverwege of aan het einde van een proces kunnen plaatsvinden. Deze turning-points kunnen een modifierend effect uitoefenen op de relatie tussen triggers en versterkende mechanismen en versterkende mechanismen en escalatie.

Figuur 2: Triggers, mechanismen en turning-points bij de verklaring van (het voorkomen van) kindermishandeling en partnergeweld: een hypothetisch model

4.7 Conclusie

Onenigheid of ruzie met de partner of ex-partner komt bij de meeste geïnterviewden voor en verschilt niet tussen plegers en niet-plegers. Onenigheid of ruzie in het begin van de relatie kan wel eens gebeuren omdat de partners elkaar onvoldoende kennen, ze zich onvoldoende aan elkaar hebben aangepast en de scherpe kantjes van de ander onvoldoende kennen. Onenigheid of ruzie, maar ook escalaties, hangen vaak samen met specifieke triggers, zowel bij plegers als niet-plegers van partnergeweld. De top vijf triggers die gerelateerd zijn aan onenigheid of ruzie, zijn vermoeidheid, opvoedingsaspecten met betrekking tot de kinderen, geldzorgen en geldzaken, stress en spanning en werkdruk. De combinatie “vermoeidheid, stress en werkdruk” wordt door 12 van de 49 respondenten genoemd. Of en wanneer onenigheid of ruzie al dan niet uitmonden in verbale en/of fysieke agressie, hangt vooral samen met de aanwezigheid van versterkende of bufferende mechanismen als reactie op de triggers. Hoe vervolgens op een trigger wordt gereageerd verschilt tussen plegers en niet-plegers. Wanneer aan elkaar fysieke en psychologische ruimte wordt gegeven, door bijvoorbeeld een time-out in te lassen, dan neemt de kans op agressie af. Als het conflict en de irritaties achteraf worden uitgesproken na een rustperiode, er naar elkaar geluisterd wordt en elkaars mening gerespecteerd wordt, dan kan agressie en escalatie worden afgewend. In deze processen verschillen plegers van niet-plegers. Niet-plegers zijn beter in staat om een conflict even te laten rusten dan plegers. Dit komt overeen met het kwantitatief gedeelte waarin blijkt dat plegers van partnergeweld wat coping betreft, meer palliatief en reactiever reageren dan niet-plegers. Niet-plegers zijn ook sensitiever voor signalen van de partner; hebben meer in de gaten wanneer er beter niet tegen de wensen van de partner kan worden ingegaan, durven zich kwetsbaarder opstellen en zijn minder bezig met het halen van het grote gelijk.

In een aantal gevallen is er sprake van verbaal en fysiek geweld en in een aantal gevallen is er sprake van een escalatie die in enkele gevallen regelmatig terugkeert. De meeste respondenten voelen zich voldoende gelijkwaardig met de partner, maar de opvoeding en zorg van de kinderen wordt vooral door vrouwelijke respondenten ervaren als ongelijk verdeeld: de meeste zorg en opvoeding komt terecht op de schouders van de vrouw. Hoe deze ongelijkheid vervolgens wordt gepercipieerd door vrouwen is afhankelijk van een aantal subjectieve factoren, zoals de kwaliteit van de communicatie en dezelfde visie hebben inzake opvoeding. Behoeftte aan controle en macht in de relatie komt zelden voor: enkele vrouwelijke slachtoffers vertellen dat er in de huidige relatie sprake was van macht en controle. Een viertal vrouwelijke slachtoffers zijn in een eerdere relatie slachtoffer geweest controle en macht. Dit wordt ook teruggevonden in het kwantitatief onderzoek: plegers van partnergeweld hebben meer relationele problemen en laten meer controle en macht in de relatie zien.

In enkele gevallen zijn relatieconflicten afgereageerd op de kinderen door bijvoorbeeld kortaf te reageren en in enkele gevallen verbale of fysiek geweld te gebruiken. In die gevallen waar kinderen getuige waren van ruzie en agressie tussen ouders, werd getracht het gebeuren uit te leggen. Er zijn door de respondenten weinig triggers van kindermishandeling genoemd: enkele triggers zijn het karakter van het kind of de respondent, vermoeidheid en stress en een gebrek aan geduld. De meeste respondenten corrigeren hun kinderen met woorden en het maken van duidelijke afspraken en regels. Opvallend is wel dat 19 respondenten vertellen dat ze hun kinderen wel eens een tik hebben gegeven of hebben geslagen. Dit is opvallend omdat acht van deze 19 respondenten niet behoren tot de subgroep kindermishandeling ($n = 11$), maar wel tot een van de andere twee groepen (partnergeweld of controlegroep). Zes van de acht respondenten refereren aan de periode langer dan vijf jaar geleden dat ze zelf nog kinderen in huis hadden en twee respondenten hadden kinderen maar hadden zich opgegeven als controlerespondenten. We kunnen moeilijker nagaan of er sprake is van genderverschillen omdat meer vrouwen dan mannen deelnamen aan de interviews inzake kindermishandeling.

Enkele respondenten die zich als controlesubjecten hebben opgegeven om mee te werken aan het onderzoek blijken tijdens het interview te hebben aangegeven toch geweld te hebben gebruikt tegenover hun kinderen. Dit kan niet worden geverifieerd omdat het koppelen op persoonsniveau van de interviews aan de data afkomstig van het vragenlijstonderzoek vanwege privacy redenen niet mogelijk was. Het kan er wel op wijzen dat zich schriftelijk identificeren als pleger van kindermishandeling ten aanzien van vreemde onderzoekers gevoelig is en dat het persoonlijk contact tussen interviewers en respondenten voor meer openheid kan zorgen.

HOOFDSTUK 5

CONCLUSIE EN BESCHOUWINGEN

5.1 Inleiding

In dit afsluitende hoofdstuk worden de centrale onderzoeksvragen beantwoord. In hoofdstuk 1 werd de literatuur gescand en een overzicht gegeven van theorieën over partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld. Daarna werd ingegaan op unieke en gedeelde voorspellers van partnergeweld en kindermishandeling die zich op vier niveaus situeren: demografisch, individueel, relationeel en ouder-kind interactie. Ook werd aandacht besteed aan beschermende factoren. In hoofdstuk 2 werd de onderzoeksmethode beschreven voor het kwantitatief en kwalitatief onderzoek en in hoofdstuk 3 en 4 werden vervolgens de kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksresultaten gepresenteerd.

Centraal in dit onderzoek staan plegers van partnergeweld, kindermishandeling en overlappers afkomstig uit de algemene bevolking die in de afgelopen 12 maanden of langer dan een jaar geleden, een of meerdere keren geweld gebruikt hebben tegenover de (ex)partner, kinderen of beiden. Via kwantitatieve analyse zijn 25 partnergeweldplegers, 36 plegers van kindermishandeling, 8 overlappers en een random onderzoeksgroep van 35 niet-plegers uit een totaal van 181 niet-plegers met elkaar vergeleken. Op basis van 49 interviews met 24 plegers en 25 niet-plegers zijn verdiepende analyses uitgevoerd die hierna worden toegelicht. Onderzoek naar plegers van huiselijk geweld onder de algemene bevolking wordt zelden uitgevoerd wat dit onderzoek dan ook belangrijk maakt, temeer omdat zowel gestandaardiseerde vragenlijst als interviews zijn gebruikt. De begrippen pleger/niet-pleger zijn minder onderscheidend dan eerst gedacht wat het uitvoeren van onderzoek complexer maakt. Zo blijkt uit de interviews dat acht respondenten zowel slachtoffer als pleger zijn en dat zes respondenten zich eerst als pleger hebben opgegeven maar tijdens het interview zich als slachtoffer hebben gepresenteerd.

In dit concluderend hoofdstuk gaan we achtereenvolgens in op de aard en frequentie van partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld (paragraaf 5.2.), achtergrondfactoren en risicofactoren van plegers van partnergeweld, kindermishandeling en overlappers. Meer concreet bespreken we verschillen tussen plegers en niet-plegers met betrekking tot demografische factoren, internaliserende factoren, coping, kwaliteit van de relatie en de ouder-kind interactie ten tijde van het onderzoek en niet ten tijde van het geweld waarbij we eerder hebben onderbouwd dat angst, stress, depressie en coping stijlen, stabiele trekken over tijd zijn (paragraaf 5.3). Daarna worden factoren besproken die aan incidenten van partnergeweld, kindermishandeling en overlap kunnen voorafgaan (paragraaf 5.4.). Vervolgens wordt ingegaan op verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke plegers van partnergeweld, kindermishandeling en overlap (paragraaf 5.5.). Tenslotte worden risicofactoren en onderliggende mechanismen besproken die een escalatie van partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld kunnen veroorzaken en verminderen (paragraaf 5.6.). Het geheel wordt afgesloten met een

discussie (paragraaf 5.7.) en een kritische reflectie op de steekproef, dataverzameling en resultaten (paragraaf 5.8.).

5.2 Aard en frequentie van partnergeweld, kindermishandeling en overlapgeweld

Partnergeweld uit zich in emotionele, fysieke en seksuele vormen van geweld. In het onderzoek komen beledigingen, vloeken en schreeuwen tegen de partner het vaakst voor. Ook de partner slaan en wegduwen, duwen, schoppen of in elkaar slaan, spullen stukmaken van de partner of met geweld dreigen komen geregeld voor. In meer dan de helft van de gevallen geeft de pleger aan een letsel te hebben opgelopen door een gevecht met de partner en in bijna de helft van de gevallen heeft het slachtoffer volgens de pleger een letsel opgelopen. Eén pleger rapporteert dat hij geweld, kracht of dreigementen heeft gebruikt voor seks of heeft seks geëist en één pleger bezocht de huisarts vanwege een letsel. We zien dat een groot aantal geweldsincidenten plaatsvond in het afgelopen jaar en dat een groter aantal incidenten langer dan een jaar geleden waren voorgevallen zonder exact te weten hoelang geleden.

Grensgedrag van kindermishandeling uit zich in negeren van het kind, schreeuwen, krijsen en gillen tegen het kind of het kind stom of lui noemen. Fysieke vormen van grensgedrag hebben betrekking op slaan op de hand, arm of been, het kind schudden, het kind knijpen of het kind met de blote hand een tik geven. De meerderheid van de incidenten vonden langer dan een jaar geleden plaats zonder het tijdstip van het geweld exact te weten. Wel zijn er aanwijzingen dat een aantal respondenten zich niet gehouden heeft aan onze tijdslijmiet 'in de afgelopen vijf jaar' en ook grensgedragingen gerapporteerd hebben die langer dan vijf jaar geleden zijn gebeurd. Dit kan worden afgeleid uit de hoge gemiddelde leeftijd van de respondenten.

Kindermishandeling uit zich ook door emotionele en fysieke vormen van geweld. Met emotionele vormen van geweld wordt bedoeld negeren, schreeuwen, krijsen of gillen en het kind stom of lui noemen. Wat fysieke vormen betreft vonden we: het kind op de hand, arm of been slaan, het kind met een voorwerp op de kont slaan, in het gezicht slaan, op het hoofd slaan of om de oren slaan. In een geval werd het kind met een wapen bedreigd. Ook geldt dat de meeste geweldsincidenten langer dan een jaar geleden hebben plaatsgevonden en dat de meeste incidenten naar alle waarschijnlijkheid zelfs meer dan vijf jaar geleden hebben plaatsgevonden.

Overlapgeweld komt in acht gevallen wat niet gering is in een groep van 69 plegers. Overlapgeweld is een samenspel van incidenten die eerder gerapporteerd werden voor partnergeweld en kindermishandeling.

Op basis van dit onderzoek kunnen we zeer moeilijk een uitspraak doen of de ernst van het geweld dat plaatsvindt in een algemene bevolking afwijkt van de ernst van geweld dat plaatsvindt bij klinische populatie. Er is sprake van selectiebias omdat alleen geweldplegers uit de algemene bevolking werden bevraagd die bereid waren mee te werken aan het onderzoek. Hetzelfde geldt voor klinische groepen die vrijwillig of gedwongen de weg vinden naar instanties. Echter, het is bekend dat het grootste gedeelte van de geweldplegers onbekend blijven waardoor vergelijkingen niet relevant zijn.

5.3 Achtergrondfactoren en risicofactoren van plegers en niet-plegers

In het kwantitatieve onderzoek zijn plegers van partnergeweld, kindermishandeling en niet-plegers vergeleken op een aantal kenmerken. *Geslacht en opleidingsniveau* verschillen niet en de gevonden verschillen voor leeftijd zijn weinig zeggend, omdat niet de leeftijd ten tijde van het geweld maar wel op het tijdstip van het onderzoek werd gevraagd. Burgerlijke staat en gezinssamenstelling verschillen wel significant tussen de groepen. De groep partnergeweld is minder vaak gehuwd en woont vaker alleen of alleen met kinderen vergeleken met de andere twee groepen wat ook kan samenhangen met het partnergeweld. Meer dan de helft van de respondenten in de groep kindermishandeling woont met partner samen zonder kinderen; meer dan de helft van de niet-plegers woont samen met kinderen en partner.

De groep overlappers is zeer klein in ons onderzoek), zes zijn vrouw, vijf zijn gehuwd, twee ongehuwd en een is gescheiden. Zes respondenten wonen (on)gehuwd samen met kinderen, een respondent is alleenstaand met kind en een respondent leeft ongehuwd samen zonder kind. Geen van de overlappers heeft willen meewerken aan het interview. De groep overlappers werd niet betrokken in de verdere analyses. Dat de groep overlappers klein is mag ons niet verbazen als we weten dat de overlapperpercentage tussen de 5-11% liggen in een algemene populatie aldus Appel en Holden (1998).

Kwantitatieve resultaten

De drie groepen verschillen significant van elkaar op *palliatieve reactiepatroon, passief reactiepatroon, dyadische aanpassing en de behoefte aan macht en controle*. Partnergeweldplegers hanteren vaker een palliatief reactiepatroon en zullen eerder de directe aanpak van een probleem vermijden dan niet-plegers en plegers van kindermishandeling. Zowel plegers van partnergeweld als van kindermishandeling reageren passiever op een probleem dan niet-plegers. Plegers van partnergeweld ervaren meer relationele distress en hebben meer problemen zich aan te passen aan de partner. Opvallend is dat plegers van kindermishandeling en niet-plegers op deze factor zeer overeenkomstig scoren. De behoefte aan macht en controle op de partner is meer aanwezig bij plegers van partnergeweld dan bij niet-plegers en plegers van kindermishandeling, terwijl macht en controle wel vaker voorkomt in de groep kindermishandeling dan in de groep niet-plegers.

Vier factoren leveren een voorspellende bijdrage aan het plegen van huiselijk geweld (partnergeweld en kindermishandeling). Dit zijn *sociale inhibitie, actief aanpakken van problemen, vermijden van problemen en de behoefte aan macht en controle*. Plegers van huiselijk geweld zijn sociaal meer geremd, pakken problemen minder actief aan en vertonen meer vermijgend gedrag. Tenslotte, macht en controle hebben voorspellend waarde voor huiselijk geweld. Wanneer naar beide pleeggroepen afzonderlijk wordt gekeken, dan zien we dat *palliatieve reactiepatronen, een gebrek aan consensus tussen partners en macht en controle van de pleger ten aanzien van het slachtoffer* bijdraagt in de voorspelling van partnergeweld, terwijl *een gebrek aan tevredenheid, het vertonen van vermijgend gedrag, een gebrek aan gezinscohesie en depressie* voorspellend zijn voor kindermishandeling.

Kwalitatieve resultaten

Op basis van de interviews komen er nog andere overeenkomsten en verschillen tussen plegers (partnergeweld en kindermishandeling) en niet-plegers naar voren. Zowel plegers als niet-plegers maken ruzie en hebben onenigheid in de relatie. In meer dan drie op 10 gevallen verloopt dit volgens terugkerende patronen zonder dat er negatieve sporen worden nagelaten. Een escalatie (overgaan tot geweld) komt vaker voor bij plegers dan bij niet-plegers. Er zijn verschillende triggers die verantwoordelijk zijn voor ruzie en onenigheid, zoals vermoeidheid, stress en werkdruk, onenigheid over de opvoeding van de kinderen en alcohol en drugs. Deze triggers verschillen eigenlijk niet tussen plegers en niet-plegers. Het uiten van dreigementen, vaak uit onmacht of als middel om een ruzie te stoppen, komt ook voor bij niet-plegers. Triggers worden beter ingeschat en beter geplaatst naarmate een relatie langer duurt en partners elkaar beter leren kennen, zich beter aanpassen aan elkaar, respect tonen en zich beter kunnen inleven.

Waarin verschillen plegers en niet-plegers dan wel? Het verschil betreft vooral de manier hoe op triggers wordt gereageerd. Het is opvallend dat niet-plegers van partnergeweld elkaar meer ruimte geven, beter luisteren naar elkaar, elkaar proberen te begrijpen en problemen beter benoemen en bespreken. Ze houden ook meer rekening met elkaar, durven zich kwetsbaarder op te stellen, geven elkaar meer ruimte en slagen er beter in een time-out in te laten om het conflict even te laten rusten en het daarna weer terug op te nemen. Het inlassen van een time-out verschilt wel degelijk tussen respondenten die eerder een escalatie en geen escalatie hebben meegemaakt. Een time-out of het conflict laten rusten heeft bij respondenten die eerder een escalatie hebben ervaren de functie van erger voorkomen, zwijgen en vermijden dat het uit de hand loopt, terwijl respondenten die geen escalatie hebben meegemaakt in het verleden, een time-out gebruiken om zichzelf en de partner even de mogelijkheid te geven tot rust te komen. Bij de laatste groep is er veel meer sprake van aanpassing aan de ander en rekening houden met de draagkracht van de ander. Plegers van partnergeweld in deze studie slagen er minder goed in om irritaties en gevoelens uit te spreken, luisteren minder goed naar elkaar, tonen minder begrip en respect voor de partner, vermijden het bespreekbaar maken van problemen en kunnen moeilijker afstand nemen van een conflict. Ook speelt het karakter van de partner een rol om escalaties te voorkomen. Zo wordt door een minderheid van de plegers van partnergeweld aangegeven dat een rustig karakter van de partner een temperende werking heeft op een conflict wat een escalatie kan afwenden. Macht en controle worden tijdens de interviews door vier vrouwen genoemd en had betrekking op eerdere relaties. Zeven respondenten spreken van stalking, wat ook een vorm van macht en controle is en in vijf gevallen was de pleger een man.

Plegers van kindermishandeling en niet-plegers zijn lastiger te vergelijken. Beide groepen gebruiken verbale middelen om hun kinderen te corrigeren. Bijna vier op 10 respondenten gebruiken een tik op de billen, de vingers of het gezicht om te corrigeren en in een enkel geval wordt een voorwerp gebruikt om te corrigeren. Plegers van kindermishandeling, vergeleken met niet-plegers, steunen elkaar minder als koppel en zitten minder vaak op dezelfde golfen met elkaar. Zij praten ook minder met de kinderen en maken minder vaak duidelijke

afspraken met de kinderen. Door een minderheid wordt aangegeven dat het gesprek aangaan met het kind, uitleg geven en samen zoeken naar oplossingen, belangrijke mechanismen zijn die een escalatie kunnen voorkomen, omdat op deze manier aan het kind een stem wordt gegeven.

Wanneer de kwantitatieve en kwalitatieve resultaten naast elkaar worden gelegd, dan zijn er overlappingen en aanvullingen. Uit beide resultaten komt naar voren dat plegers van partnergeweld zich moeilijker kunnen aanpassen aan de ander, het oplossen van problemen vaker uitstellen, er minder consensus is tussen partners en minder actief met problemen wordt omgegaan dan niet-plegers. Macht en controle komen zowel cijfermatig als in woorden naar voren als risicofactor van partnergeweld. Stress blijkt in beide analyses een belangrijke factor te zijn maar belangrijker is de wijze hoe partners met stress omgaan. Kwantitatieve resultaten geven enkel antwoord op vragen of iets voorkomt en hoe vaak, maar zeggen weinig hoe stress kan leiden tot geweld. Uit de interviews blijkt dat niet-plegers elkaar als partner op een andere manier bejegenen dan plegers van partnergeweld, wat op zich bufferend kan werken.

5.4 Factoren die aan incidenten van partnergeweld en kindermishandeling voorafgaan

Eerder werd reeds gesproken dat triggers op zich niet onmiddellijk hoeven te leiden tot partnergeweld en/of kindermishandeling maar dat vooral de manier hoe met triggers wordt omgegaan een mechanisme in negatieve zin kan activeren. Uit de interviews blijkt dat onenigheid of ruzie, vermoeidheid, opvoedingsaspecten, geldzorgen, stress, spanning en werkdruk de meest voorkomende triggers zijn in onze onderzoeksgroep en dat het drieluik vermoeidheid-stress-werkdruk door een op vier wordt vermeld. Of en wanneer onenigheid of ruzie al dan niet kon uitmonden in verbale en/of fysieke agressie, hangt samen met de aanwezigheid van versterkende of bufferende mechanismen als reactie op de triggers. Deze triggers werken als een rode lap op een stier wanneer men niet de ruimte krijgt om zich uit te spreken en wanneer de ander geen rekening houdt met de wensen en verwachtingen van de ander. Langdurige vermoeidheid, onmacht en controleverlies kunnen eveneens leiden tot geweld wanneer er niets mee wordt gedaan. Maar er zijn ook mechanismen die beschermen en bufferen en juist daardoor erger kunnen voorkomen, zoals het bespreekbaar maken van gevoelens en irritaties, het uitpraten van conflicten en het even laten rusten, op dezelfde lijn zitten met de partner, geduld hebben en goede afspraken maken met de partner en/of de kinderen.

5.5 Verschillen tussen mannen en vrouwen

Op basis van de kwantitatieve data zijn er weinig man-vrouw verschillen die echt betekenisvol zijn, behalve dat ongeacht de pleeggroep, vrouwelijke plegers meer steun zoeken dan mannelijke plegers en vrouwelijke plegers een positievere ouder-kind interactie rapporteren dan mannelijke plegers. Omdat cijfers zich minder goed lenen om genderverschillen te duiden baseren we ons op de interviews. Mannen en vrouwen verschillen niet op het vlak van onenigheid en ruzie en de aard van de triggers zoals, vermoeidheid en irritaties. Wel zien we dat het

opvoeden van kinderen en de zorg voor kinderen ongelijk is verdeeld en vaker op de schouders van de vrouw terechtkomt.

Er zijn nog andere verschillen tussen mannen en vrouwen. Er zijn zes vrouwelijke respondenten die tijdens een conflict angstig zijn voor hun mannelijk partner omdat ze zich onveilig voelen en al eerder ervaringen hebben gehad die geleid hebben tot escalaties. De angst heeft niet enkel betrekking op zichzelf maar ook op de kinderen. Mannen daarentegen spreken niet over angst. Mannen en vrouwen verschillen met betrekking tot de aard van een escalatie. Mannen gaan vooral slaan, vrouwen gooien vaker met spullen en schreeuwen. Tenslotte, de behoefte aan macht en controle in de relatie verschillen wel degelijk tussen mannen en vrouwen. Vooral mannen rapporteren deze behoefte en/of oefenen macht en controle uit en gaan over tot stalking. Vier vrouwen waren slachtoffer van macht en controle en in vijf van de zeven gevallen was de stalker een man. Deze aantallen kunnen klein lijken, maar zijn wel in lijn met internationale cijfers die aantonen dat meer dan 90% van de plegers die intimate terrorism plegen man is (Johnson, 1995).

5.6 Het veroorzaken en verminderen van een escalatie

We hebben in vorige paragrafen gezien dat triggers in negatieve zin kunnen worden geactiveerd wanneer er onzorgvuldig wordt mee omgegaan en dat er versterkende en bufferende mechanismen zijn die kunnen leiden tot een escalatie of die juist een escalatie kunnen afwenden en de relatie terug kunnen normaliseren. In algemene zin gaan plegers minder adequaat om met negatieve triggers waardoor de escalatie-versterkende mechanismen in werking treden wat leidt tot escalatie. Ten eerste dient een onderscheid te worden gemaakt tussen intrinsieke triggers en mechanismen die uitgaan van het individu of in de interactie met de partner of het kind aanwezig zijn en de zogenaamde meer structurele turning-points (ommekeer) als gevolg van een extrinsieke hulpbron. Het veroorzaken en voorkomen van een escalatie is reeds besproken in 5.2. en 5.3.. Het voorkomen van een escalatie door turning-points is nog niet aan bod gekomen. Turning-points van structurele aard zijn uit elkaar gaan en samen in relatietherapie gaan. Deze turning-points hebben het geweld doen stoppen wat in bijna een op de vijf respondenten het geval is. Deze turning-points zijn extrinsiek omdat externe hulpbronnen nodig waren om de escalatie te doen stoppen.

5.7 Discussie en kritische beschouwingen

5.7.1 Discussie

Onze resultaten hebben raakvlakken met de literatuur die in hoofdstuk 1 is besproken. In ons onderzoek vinden we enkele unieke risicofactoren die we ook in de literatuur tegenkomen. Het hanteren van een probleemoplossende coping, het hebben van een baan en het opzoeken van sociale steun, zijn beschermende factoren voor partnergeweld. Hoewel, het hebben van een baan kan ook voor stress zorgen wanneer de 'work-home' balans niet in evenwicht is, bijvoorbeeld wanneer de vrouw naast het werk buitenshuis ook nog eens de

zorg en opvoeding van de kinderen voor haar rekening moet nemen (Bakker & Schaufeli, 2013). In ons eigen onderzoek rapporteert een op de vier een combinatie van stress-werkdruk-vermoeidheid als triggers van partnergeweld maar ongetwijfeld geldt deze triptiek ook voor kindermishandeling. We stellen echter vast dat er weinig onderzoek is gedaan naar de associatie tussen werkdruk, eisen die worden gesteld aan het werk en in de thuissituatie (job demand), bronnen die men ter beschikking heeft, zoals weerbaarheid tegen stress of hulp in het huishouden (job resources) en partnergeweld en/of kindermishandeling. Ook voor kindermishandeling zijn er beschermende factoren, zoals sociale steun van de partner, een gemakkelijk temperament van het kind en een goede ouder-kind interactie (Assink et al., 2016; Guterman & Lee, 2005).

Het is opvallend dat demografische factoren, zoals leeftijd en opleidingsniveau in de literatuur veelvuldig worden aangemerkt als risicofactoren en/of voorspellers van huiselijk geweld in het algemeen. Een nuancering is gepast: demografische kenmerken kunnen beter niet als enkelvoudige factoren in verband gebracht met huiselijk geweld in het algemeen, maar moeten worden onderzocht in relatie tot andere factoren. Dit brengt ons bij het ontwikkelings-systemisch model van Capaldi (2005) en het ecologisch cumulatief model van Belsky (1984). Beide modellen gaan uit van meerdere levels (individuele, relationele en contextfactoren) en verklaren huiselijk geweld vanuit een samenspel tussen meerdere risicofactoren. Naast het belang van multifactoriële modellen in de verklaring van partnergeweld en kindermishandeling, is een procesmatige benadering even belangrijk. In de meeste gevallen is er een opbouw naar huiselijk geweld, zijn er triggers die – wanneer ze niet adequaat worden aangepakt - geactiveerd worden waardoor een situatie verergert en kan leiden tot een escalatie. Deze cumulatieve ‘pathway’ benadering die we in het onderzoek hebben toegelicht ontbreekt in de literatuur. Het is daarom ook aan te bevelen om deze pathway benadering in de toekomst verder te ontwikkelen.

Het onderscheid dat Johnson (2005) maakt tussen situationeel partnergeweld en intimate terrorism, waar macht en controle centraal staan, vinden we ook terug in het eigen onderzoek. Vier vrouwen van de 49 ondervraagden hebben in eerdere relaties macht en controle ervaren en zeven respondenten rapporteren stalking waarvan de stalker in vijf gevallen een man was. Het toepassen van macht en controle in de relatie blijkt dus een mannenzaak te zijn en komt eerder uitzonderlijk voor (minder dan 10% van alle gevallen van partnergeweld betreft intimate terrorism). Dit is echter in strijd met een recent onderzoek onder meer dan 14.000 universiteitskoppels. Op basis van self-report vertoont vijf procent van de mannen en negen procent van de vrouwen intimate terrorism; op basis van partnerinformatie vertoont iets meer dan zes procent van de vrouwen en zeven procent van de mannen intimate terroristisch gedrag (Straus & Gozjolko, 2016). Een belangrijke vraag is echter of niet eerder vanuit een continuüm-gedachte moet worden gekeken naar het gebruik van macht en controle dan vanuit een typologie- of classificatie-benadering. Macht en controle komen wellicht in veel relaties voor, in meer of mindere mate, terwijl een dichotome benadering de werkelijkheid wellicht te eenvoudig voorstelt. Eerder is onderzoek gedaan naar factoren van controle en macht in een bevolkingspopulatie. Naarmate er een toename is van het aantal factoren dat wordt aangewend, wordt de groep mannen groter en de groep vrouwen kleiner (Bogaerts et al., 2010).

De Vaan et al. (2016) onderstrepen dat om goed zicht te krijgen op genderverschillen, vooral rekening moet worden gehouden met de impact en de gevolgen van het geweld voor de slachtoffers, de voorzetting van geweld na het stopzetten van de relatie, de aanwezigheid van macht en controle en het betrekken van de bredere context bij het interpreteren van geweld. Deze visie wordt ondersteund door dit onderzoek en dan vooral door het kwalitatief onderzoek. We durven zelfs de vraag op te werpen of cijfers wel in staat zijn om deze factoren te tackelen. Wat ons betreft niet: gesprekken met plegers (en slachtoffers) brengen een heel andere werkelijkheid tot leven dan de gereduceerde werkelijkheid die door cijfers wordt verkregen.

5.7.2 Kritische beschouwingen

Bij de aanvang van dit onderzoek was er goede hoop dat het beoogde aantal respondenten zou worden gehaald. Dit bleek in werkelijkheid niet zo te zijn: niettegenstaande we CentERdata de opdracht gaven om de respondenten van de gezondheidsmonitor tweemaal aan te schrijven, we ook toegang hadden tot twee poliklinieken die echter weinig medewerking verleenden en zich tijdens een lezing over huiselijk geweld, enkele kandidaten voor het onderzoek spontaan aangemeld hadden, slaagden we er niet in om voldoende plegers te selecteren. Uiteindelijk kwamen we voor het kwantitatief deel uit bij 25 plegers van partnergeweld, 36 plegers van kindermishandeling en acht overlapplegers. Het vinden van voldoende controlerespondenten was geen probleem. Voor deelname aan de interviews vonden we slechts 24 plegers (14 partnergeweld + 10 kindermishandeling + 0 overlapplegers) en 25 controles bereid. Met name de volledige afwezigheid van overlapplegers is een ernstige beperking. We kunnen besluiten dat onderzoek naar huiselijk geweld bij een bevolkingspopulatie een moeilijke onderneming is. Partnergeweld en kindermishandeling zijn gevoelige onderwerpen waar moeilijk over gepraat wordt en nog zeer veel schaamte voor is. Zo had een niet gering aantal respondenten eerst schriftelijk laten weten mee te willen werken aan het interview, maar haakten toch af na het nemen van contact om afspraken te maken voor het interview. Ook bleek tijdens het interview dat zes respondenten zichzelf voorstelden als slachtoffer terwijl ze zich schriftelijk als plegger hadden opgegeven. Ook bleek dat acht respondenten zowel plegger als slachtoffer waren. Een directe confrontatie was niet aan de orde eveneens als het afbreken van het interview. De enige mogelijkheid was om de respondenten te vragen zich te verplaatsen in de rol van de plegger en in enkele gevallen kwam er meer openheid en sprak het slachtoffer ook over pleeggedrag. Ook waren er enkele controlesubjecten die toch kindermishandeling rapporteren. Het was echter niet mogelijk om kwantitatieve en kwalitatieve data te koppelen. Ook refereren zes respondenten aan ervaringen langer dan vijf jaar geleden.

De verkregen aantallen lijken op het eerste oog klein, maar dit is geen epidemiologische studie maar een studie naar moeilijke en kwetsbare groepen die zich bovendien in de verborgenheid bevinden. Het doel van dit onderzoek is het ontsluiten van deze verborgenheid en antwoorden te geven op de onderzoeksvragen. De verkregen aantallen zijn daarom niet te gering en het uitvoeren van statistische analyses levert robuuste resultaten

op. Bovendien zijn 49 interviews gehouden wat niet alleen verdiepend en aanvullend is op de cijfers, maar tevens geleid heeft tot nieuwe inzichten en de ontwikkeling van een heuristisch model dat in de toekomst verder zal onderzocht worden. Het feit dat we geen interviews hebben kunnen doen met overlappers is wel een belangrijke beperking.

Kan worden gesproken van een representatieve steekproef? Een tegenvraag is hoe een representatieve steekproef van partnergeweldplegers, plegers van kindermishandeling en overlappers uit een hidden populatie wordt getrokken; een populatie die verborgen blijft en waar we weinig over weten. We kennen uiteraard methoden voor omvangschattingen van verborgen populaties, maar deze methoden hebben niets te maken met het trachten te bereiken van deze hidden populatie en leveren ook weinig inzichten in onderliggende processen op. We zijn erin geslaagd om een aanzienlijke groep plegers van huiselijk geweld afkomstig uit een hidden populatie te onderzoeken. Het gaat om respondenten waarvan de overgrote meerderheid niet bekend is bij instanties, zoals politie en zorg, en er geen enkele evidentie is om op basis van deze studie te concluderen dat deze onderzoeksgroep (al dan niet) zou afwijken van huiselijk geweldplegers afkomstig uit klinische groepen (zie Henrichs, et al., 2015). Dit moet uiteraard verder onderzocht en onderbouwd worden. We hebben laten zien dat huiselijk geweld plaatsvindt in de algemene populatie en dat we wellicht slechts een topje van de ijsberg hebben gevonden. Het blijft lastig maar tegelijk ook noodzakelijk om onderzoek te doen naar huiselijk geweld omdat het aantal slachtoffers van huiselijk geweld bijzonder groot is en voor elk slachtoffer een dader staat die zouden moeten kunnen rekenen op ondersteuning en hulp.

Daarom is het zo belangrijk dat onderzoek en toekomstig beleid zich blijft richten op de verborgen groep van plegers (en slachtoffers) zodat de juiste hulp kan worden geboden en om preventieve en justitiële maatregelen te nemen om slachtoffers te beschermen en te helpen en plegers te straffen en te behandelen. Het is belangrijk dat partnergeweld en kindermishandeling bespreekbaar worden gemaakt en beleidsmakers in overleg met relevante actoren, zoals leerkrachten, hulpverleners en slachtoffers nadenken op welke manier dit moet gebeuren. Vaak wordt gewezen naar de rol die scholen kunnen spelen maar tegelijk moet de vraag worden gesteld of leerkrachten deze moeilijke taak wel op zich kunnen nemen. Ook instanties als Veilig Thuis hebben een cruciale rol en kunnen leerkrachten ondersteunen. Een andere belangrijke groep zijn gezondheidswerkers die geschoold moeten worden in het herkennen van signalen van partnergeweld en kindermishandeling. Onderzoek laat namelijk zien dat er te weinig basiskennis aanwezig is om huiselijk geweld te herkennen (Ruijne, Howard, Trevillion, Jongejan, Garofalo, Bogaerts, Mulder, & Kamperman, 2017).

In conclusie, het huidige onderzoek laat zien dat huiselijk geweld voorkomt in de algemene populatie en dat er verschillende demografische, individuele en relationele risicofactoren voor dit geweld zijn. Structureel inzetten op meerdere risicofactoren tegelijk die escalatie in dergelijke situaties kunnen voorkomen is essentieel in de preventie van huiselijk geweld.

Referentielijst

- Alink, L., Pannebakker, F., Euser, S., Bakermans-Kranenburg, M., Vogels, T., & van IJzendoorn, R. (2013). Kindermishandeling in Nederland Anno 2010. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, *91*(7), 396-404.
- Appel, A. E., & Holden, G. W. (1998). The co-occurrence of spouse and physical child abuse: A review and appraisal. *Journal of family psychology*, *12*(4), 578.
- Archer, J. (2000). Sex differences in aggression between heterosexual partners: a meta-analytic review. *Psychological bulletin*, *126*(5), 651.
- Assink, M., van der Put, C., Kuiper, K., Mulder, T., Stams, G., & Orthopedagogiek, P. F. (2016). Risicofactoren voor kindermishandeling.
- Babcock, J. C., Miller, S. A., & Siard, C. (2003). Toward a typology of abusive women: Differences between partner-only and generally violent women in the use of violence. *Psychology of Women Quarterly*, *27*(2), 153-161.
- Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1992). Social cognitive theory of social referencing Social referencing and the social construction of reality in infancy (pp. 175-208): Springer.
- Baucom, D. H., & Hoffman, J. A. (1986). The effectiveness of marital therapy: Current status and application to the clinical setting. *Clinical handbook of marital therapy*, 597-620.
- Beckerman, M., van Berkel, S. R., Mesman, J., & Alink, L. R. (2017). The role of negative parental attributions in the associations between daily stressors, maltreatment history, and harsh and abusive discipline. *Child abuse & neglect*, *64*, 109-116.
- Bell, K. M., & Naugle, A. E. (2008). Intimate partner violence theoretical considerations: Moving towards a contextual framework. *Clinical psychology review*, *28*(7), 1096-1107.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child development*, 83-96.
- Berkout, O. V., & Kolko, D. J. (2016). Understanding child directed caregiver aggression: An examination of characteristics and predictors associated with perpetration. *Child abuse & neglect*, *56*, 44-53.
- Bidarra, Z. S., Lessard, G., & Dumont, A. (2016). Co-occurrence of intimate partner violence and child sexual abuse: prevalence, risk factors and related issues. *Child abuse & neglect*, *55*, 10-21.
- Birkley, E. L., & Eckhardt, C. I. (2015). Anger, hostility, internalizing negative emotions, and intimate partner violence perpetration: A meta-analytic review. *Clinical psychology review*, *37*, 40-56.
- Bledsoe, L. K., & Sar, B. K. (2011). Intimate partner violence control scale: Development and initial testing. *Journal of Family Violence*, *26*(3), 171-184.
- Bogaerts, S., Van der Veen, H., & Van der Knaap, L. (2011). Aspects of intimate terrorism: A test of Johnson's typology in a Dutch online sample. *International Perspectives in Victimology*, *5*(1), 13-21.
- Bronfenbrenner, U. (1974). Developmental research, public policy, and the ecology of childhood. *Child development*, *45*(1), 1-5.

- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development. *Handbook of child psychology*.
- Burnette, C. E., Ferreira, R. J., & Buttell, F. (2017). Male parenting attitudes and batterer intervention: Assessing child maltreatment risk. *Research on Social Work Practice, 27*(4), 468-477.
- Capaldi, D. M., Kim, H. K., & Shortt, J. W. (2004). Women's Involvement in Aggression in Young Adult Romantic Relationships: A Developmental Systems Model.
- Capaldi, D. M., Kim, H. K., & Shortt, J. W. (2007). Observed initiation and reciprocity of physical aggression in young, at-risk couples. *Journal of Family Violence, 22*(2), 101-111.
- Capaldi, D. M., Knoble, N. B., Shortt, J. W., & Kim, H. K. (2012). A systematic review of risk factors for intimate partner violence. *Partner abuse, 3*(2), 231-280.
- Capaldi, D. M., & Langhinrichsen-Rohling, J. (2012). Informing intimate partner violence prevention efforts: Dyadic, developmental, and contextual considerations. *Prevention Science, 13*(4), 323-328.
- Capaldi, D. M., Shortt, J. W., & Kim, H. K. (2005). A Life Span Developmental Systems Perspective on Aggression Toward a Partner.
- Cash, S. J. (2001). Risk assessment in child welfare: The art and science. *Children and Youth Services Review, 23*(11), 811-830.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2014, 19 mei). *Doodsoorzaken: niet-natuurlijke dood (inwoners), diverse kenmerken, 1996-2011*. Geraadpleegd van <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=sInl&PA=37683>
- Chien, A. J., & Dunner, D. L. (1996). The tridimensional personality questionnaire in depression: State versus trait issues. *Journal of Psychiatric Research, 30*, 21-27.
- Coohey, C. (2004). Battered mothers who physically abuse their children. *Journal of interpersonal violence, 19*(8), 943-952.
- Costa, B. M., Kaestle, C. E., Walker, A., Curtis, A., Day, A., Toumbourou, J. W., & Miller, P. (2015). Longitudinal predictors of domestic violence perpetration and victimization: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior, 24*, 261-272.
- Crane, D. R., Allgood, S. M., Larson, J. H., & Griffin, W. (1990). Assessing marital quality with distressed and nondistressed couples: A comparison and equivalency table for three frequently used measures. *Journal of Marriage and the Family, 87-93*.
- Crane, D. R., Middleton, K. C., & Bean, R. A. (2000). Establishing criterion scores for the Kansas marital satisfaction scale and the revised dyadic adjustment scale. *American Journal of Family Therapy, 28*(1), 53-60.
- Cuenca Montesino, M. L., Graña Gómez, J. L., Peña Fernández, M. E., & Andreu Rodríguez, J. M. (2013). Psychometric properties of the Dyadic Adjustment Scale (DAS) in a community sample of couples. *Psicothema, 25*(4).
- Daigneault, I., Hébert, M., & McDuff, P. (2009). Men's and women's childhood sexual abuse and victimization in adult partner relationships: A study of risk factors. *Child abuse & neglect, 33*(9), 638-647.
- Daru, S., Mejdoubi, J., de Vaan, & Visser, A. (2016). *Aandacht voor gender maakt de aanpak van huiselijk geweld effectiever: Wat doet de gemeente?* Utrecht: Movisie.

- De Beurs, E., Van Dyck, R., Marquenie, L. A., Lange, A., & Blonk, R. W. (2001). De DASS: een vragenlijst voor het meten van depressie, angst en stress. *Gedragstherapie*, 34(1), 35-54.
- Denollet, J. (2000). Type D personality: A potential risk factor refined. *Journal of psychosomatic research*, 49(4), 255-266.
- Denollet, J. (2005). DS14: standard assessment of negative affectivity, social inhibition, and Type D personality. *Psychosomatic medicine*, 67(1), 89-97.
- De Vaan, K., Dijkstra, S., & Witkamp, B. (2016). *Verbetering gendersensitiviteit van prevalentieonderzoek huiselijk geweld: Advies*. Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.
- De Vries Robbé, M., & Willis, G. M. (2017). Assessment of protective factors in clinical practice. *Aggression and Violent Behavior*, 32, 55-63.
- De vries, K. M., Mak, J. Y., Bacchus, L. J., Child, J. C., Falder, G., Petzold, M., . . . Watts, C. H. (2013). Intimate partner violence and incident depressive symptoms and suicide attempts: a systematic review of longitudinal studies. *PLoS Med*, 10(5), e1001439.
- Dobash, R. E., & Dobash, R. P. (1977). Wives: The appropriate victims of marital violence. *Victimology*.
- Doidge, J. C., Higgins, D. J., Delfabbro, P., & Segal, L. (2017). Risk factors for child maltreatment in an Australian population-based birth cohort. *Child abuse & neglect*, 64, 47-60.
- Dutton, D. G. (1995). Male abusiveness in intimate relationships. *Clinical psychology review*, 15(6), 567-581.
- Eddy, J. M., Heyman, R. E., & Weiss, R. L. (1991). An empirical evaluation of the Dyadic Adjustment Scale: Exploring the differences between marital "satisfaction" and "adjustment.". *Behavioral Assessment*.
- Edleson, J. L. (1999). The overlap between child maltreatment and woman battering. *Violence against women*, 5(2), 134-154.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. London, England: Sage .
- Friese, S. (2014). *Qualitative data analysis with ATLAS. ti*. London, England: Sage
- Frye, V., Manganello, J., Campbell, J. C., Walton-Moss, B., & Wilt, S. (2006). The distribution of and factors associated with intimate terrorism and situational couple violence among a population based sample of urban women in the United States. *Journal of interpersonal violence*, 21(10), 1286-1313.
- Gerstenberger, C. B., & Williams, K. R. (2013). Gender and intimate partner violence: does dual arrest reveal gender symmetry or asymmetry? *Journal of interpersonal violence*, 28(8), 1561-1578.
- Gomez, R., Summers, M., Summers, A., Wolf, A., & Summers, J. (2014). Depression Anxiety Stress Scales-21: Measurement and structural invariance across ratings of men and women. *Assessment*, 21(4), 418-426.
- Guterman, N. B., & Lee, Y. (2005). The role of fathers in risk for physical child abuse and neglect: Possible pathways and unanswered questions. *Child maltreatment*, 10(2), 136-149.
- Hansenne, M., & Bianchi, J. (2009). Emotional intelligence and personality in major depression: Trait versus state effects. *Psychiatry Research*, 166, 63-68.
- Hartley, C. C. (2004). Severe domestic violence and child maltreatment: Considering child physical abuse, neglect, and failure to protect. *Children and Youth Services Review*, 26(4), 373-392.

- Hellmuth, J. C., & McNulty, J. K. (2008). Neuroticism, marital violence, and the moderating role of stress and behavioral skills. *Journal of personality and social psychology, 95*(1), 166.
- Henrichs, J., Bogaerts, S., Sijtsema, J., & Klerx-van Mierlo, F. (2015). Intimate Partner Violence Perpetrators in a Forensic Psychiatric Outpatient Setting Criminal History, Psychopathology, and Victimization. *Journal of interpersonal violence, 30*(12), 2109-2128.
- Herrera, V. M., Wiersma, J. D., & Cleveland, H. H. (2008). The influence of individual and partner characteristics on the perpetration of intimate partner violence in young adult relationships. *Journal of Youth and Adolescence, 37*(3), 284-296.
- Hindley, N., Ramchandani, P. G., & Jones, D. P. (2006). Risk factors for recurrence of maltreatment: a systematic review. *Archives of disease in childhood, 91*(9), 744-752.
- Holtzworth-Munroe, A., Meehan, J. C., Herron, K., Rehman, U., & Stuart, G. L. (2003). Do subtypes of maritally violent men continue to differ over time? *Journal of consulting and clinical psychology, 71*(4), 728.
- Holtzworth-Munroe, A., & Stuart, G. L. (1994). Typologies of male batterers: Three subtypes and the differences among them. *Psychological bulletin, 116*(3), 476.
- Jennings, W. G., Okeem, C., Piquero, A. R., Sellers, C. S., Theobald, D., & Farrington, D. P. (2017). Dating and intimate partner violence among young persons ages 15–30: Evidence from a systematic review. *Aggression and Violent Behavior, 33*, 107-125.
- Johnson, M. P. (2006). Conflict and control: Gender symmetry and asymmetry in domestic violence. *Violence against women, 12*(11), 1003-1018.
- Kim, H. K., Laurent, H. K., Capaldi, D. M., & Feingold, A. (2008). Men's aggression toward women: A 10- year panel study. *Journal of Marriage and Family, 70*(5), 1169-1187.
- Kluczniok, D., Boedeker, K., Fuchs, A., Hindi Attar, C., Fydrich, T., Fuehrer, D., . . . Heinz, A. (2016). Emotional availability in mother–child interaction: The effects of maternal depression in remission and additional history of childhood abuse. *Depression and anxiety, 33*(7), 648-657.
- Lamers-Winkelmann, F., Slot, N. W., & Bijl, B. (2007). Scholieren over kindermishandeling: Het VU-PI research onderzoek. *Pedagogiek, 27*(3), 220-235.
- Lange, A., & Jansen, H. (2000). De Ouder-Kind Interactie Vragenlijst-Revised. In: OKIV-R.
- Langhinrichsen-Rohling, J., Misra, T. A., Selwyn, C., & Rohling, M. L. (2012). Rates of bidirectional versus unidirectional intimate partner violence across samples, sexual orientations, and race/ethnicities: A comprehensive review. *Partner Abuse, 3*(2), 199-230.
- Lansford, J. E., Alampay, L. P., Al-Hassan, S., Bacchini, D., Bombi, A. S., Bornstein, M. H., . . . Dodge, K.A. (2010). Corporal punishment of children in nine countries as a function of child gender and parent gender. *International journal of pediatrics, 2010*.
- Lenton, R. L. (1995). Power versus feminist theories of wife abuse. *Canadian J. Criminology, 37*, 305.
- Leonard, K. E., & Senchak, M. (1996). Prospective prediction of husband marital aggression within newlywed couples. *Journal of abnormal psychology, 105*(3), 369.
- Levendosky, A. A., Huth-Bocks, A. C., Shapiro, D. L., & Semel, M. A. (2003). The impact of domestic violence on the maternal-child relationship and preschool-age children's functioning. *Journal of family psychology, 17*(3), 275-287.

- Lévesque, S., Clément, M.-É., & Chamberland, C. (2007). Factors associated with co-occurrence of spousal and parental violence: Quebec Population Study. *Journal of Family Violence, 22*(8), 661-674.
- Lewis, S. F., & Fremouw, W. (2001). Dating violence: A critical review of the literature. *Clinical psychology review, 21*(1), 105-127.
- Liao, M., Lee, A. S., Roberts-Lewis, A. C., Hong, J. S., & Jiao, K. (2011). Child maltreatment in China: An ecological review of the literature. *Children and Youth Services Review, 33*(9), 1709-1719.
- Linder, J. R., & Collins, W. A. (2005). Parent and peer predictors of physical aggression and conflict management in romantic relationships in early adulthood. *Journal of family psychology, 19*(2), 252.
- Lloyd, M. H., & Kepple, N. J. (2017). Unpacking the parallel effects of parental alcohol misuse and low income on risk of supervisory neglect. *Child abuse & neglect, 69*, 72-84.
- Lovibond, P. F., & Lovibond, S. H. (1995). The structure of negative emotional states: Comparison of the Depression Anxiety Stress Scales (DASS) with the Beck Depression and Anxiety Inventories. *Behaviour research and therapy, 33*(3), 335-343.
- Margolin, G., Gordis, E. B., Medina, A. M., & Oliver, P. H. (2003). The co-occurrence of husband-to wife aggression, family-of-origin aggression, and child abuse potential in a community sample: Implications for parenting. *Journal of interpersonal violence, 18*(4), 413-440.
- Menaker, C. A. F. T. A., & Kercher, G. A. (2011). The Effects of Family-of-Origin Violence on Intimate Partner Violence.
- Mihalic, S. W., & Elliott, D. (1997). A social learning theory model of marital violence. *Journal of Family Violence, 12*(1), 21-47.
- Mitchell, L. (2011). Domestic violence in Australia: an overview of the issues.
- Namy, S., Carlson, C., O'Hara, K., Nakuti, J., Bukuluki, P., Lwanyaaga, J., ... & Michau, L. (2017). Towards a feminist understanding of intersecting violence against women and children in the family. *Social Science & Medicine, 184*, 40-48.
- Nederlands Jeugdinstuut. (2014). Partnergeweld. Geraadpleegd van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-onderwerp/Partnergeweld>
- Overheid.nl: Wettenbank. (2018). *Jeugdwet*. Geraadpleegd van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0034925/2018-01-01>
- Pallant, J. F. (2007). *SPSS survival manual: A step-by-step guide to data analysis with SPSS*. New York, NY: McGrath Hill.
- Quigley, B. M. Q., Levitt, A., Derrick, J. L., Testa, M., Houston, R. J., & Leonard, K. E. (2018). Alcohol, Self-regulation, and Partner Physical Aggression: Actor-Partner Effects Over a Three Year Time Frame. *Frontiers in behavioral neuroscience, 12*, 130.
- Riggs, D. S., & O'Leary, K. D. (1989). A theoretical model of courtship aggression.
- Riggs, D. S., & O'LEARY, K. D. (1996). Aggression between heterosexual dating partners: An examination of a causal model of courtship aggression. *Journal of interpersonal violence, 11*(4), 519-540.

- Rijksoverheid. (2016). Huiselijk geweld. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld>
- Rizo, C. F. (2016). Intimate Partner Violence Related Stress and the Coping Experiences of Survivors: "There's Only So Much a Person Can Handle". *Journal of Family Violence, 31*(5), 581-593.
- Rodriguez, C. M., Gracia, E., & Lila, M. (2016). Multimethod prediction of child abuse risk in an at-risk sample of male intimate partner violence offenders. *Child abuse & neglect, 60*, 27-35.
- Rose, D., Trevillion, K., Woodall, A., Morgan, C., Feder, G., & Howard, L. (2011). Barriers and facilitators of disclosures of domestic violence by mental health service users: qualitative study. *The British Journal of Psychiatry, 198*(3), 189-194.
- Rubenstein, B. L., Lu, L. Z. N., MacFarlane, M., & Stark, L. (2017). Predictors of Interpersonal Violence in the Household in Humanitarian Settings: A Systematic Review. *Trauma, Violence, & Abuse.*
- Rumm, P. D., Cummings, P., Krauss, M. R., Bell, M. A., & Rivara, F. P. (2000). Identified spouse abuse as a risk factor for child abuse. *Child abuse & neglect, 24*(11), 1375-1381.
- Russell, A., Hart, C., Robinson, C., & Olsen, S. (2003). Children's sociable and aggressive behaviour with peers: A comparison of the US and Australia, and contributions of temperament and parenting styles. *International journal of behavioral development, 27*(1), 74-86.
- Sanderman, R., & Ormel, J. (1992). De Utrechtse Coping Lijst (UCL): validiteit en betrouwbaarheid. *Gedrag & Gezondheid: Tijdschrift voor Psychologie en Gezondheid.*
- Schaufeli, W. B., & Van Dierendonck, D. (1992). The reliability and validity of the Utrecht Coping Inventory. A longitudinal study among school-leavers. *Gedrag Gezond, 20*, 38-45.
- Schippers, G., & Broekman, T. (2010). De AUDIT. *Nederlandse vertaling van de Alcohol Use Disorders Identification Test.*
- Schreurs, P. J. G., Van de Willige, G., Brosschot, J. F., Tellegen, B., & Graus, G. M. H. (1993). *De Utrechtse coping lijst: omgaan met problemen en gebeurtenissen.*
- Seto, M. C., & Lalumiere, M. L. (2010). What is so special about male adolescent sexual offending? A review and test of explanations through meta-analysis: American Psychological Association.
- Slep, A. M. S., Foran, H. M., Heyman, R. E., & Snarr, J. D. (2015). Identifying unique and shared risk factors for physical intimate partner violence and clinically-significant physical intimate partner violence. *Aggressive behavior, 41*(3), 227-241.
- Slep, A. M. S., & O'leary, S. G. (2001). Examining partner and child abuse: Are we ready for a more integrated approach to family violence? *Clinical Child and Family Psychology Review, 4*(2), 87-107.
- Slep, A. M. S., & O'leary, S. G. (2005). Parent and partner violence in families with young children: rates, patterns, and connections. *Journal of consulting and clinical psychology, 73*(3), 435.
- Smith, D. E. (1990). *The conceptual practices of power: A feminist sociology of knowledge*: University of Toronto Press.
- Stets, J. E. (1990). Verbal and physical aggression in marriage. *Journal of Marriage and the Family, 50*-514.
- Stith, S. M., Liu, T., Davies, L. C., Boykin, E. L., Alder, M. C., Harris, J. M., . . . Dees, J. (2009). Risk factors in child maltreatment: A meta-analytic review of the literature. *Aggression and Violent Behavior, 14*(1), 13-29.

- Straus, M. A. (1976). Sexual inequality, cultural norms, and wife-beating. *Victimology*.
- Straus, M. A., & Douglas, E. M. (2004). A short form of the Revised Conflict Tactics Scales, and typologies for severity and mutuality. *Violence and victims, 19*(5), 507.
- Straus, M.A., & Gozjolko, K.L. (2016). Concordance between partners in “intimate terrorism”: A comparison of two typologies. *Aggression and Violent Behavior, 29*, 55-60.
- Straus, M. A., & Stewart, J. H. (1999). Corporal punishment by American parents: National data on prevalence, chronicity, severity, and duration, in relation to child and family characteristics. *Clinical child and family psychology review, 2*(2), 55-70.
- Sugg, N. (2015). Intimate partner violence: prevalence, health consequences, and intervention. *Medical Clinics of North America, 99*(3), 629-649.
- Tajima, E. A., Herrenkohl, T. I., Huang, B., & Whitney, S. D. (2004). Measuring child maltreatment: A comparison of prospective parent reports and retrospective adolescent reports. *American Journal of Orthopsychiatry, 74*(4), 424.
- ten Boom, A., & Witkamp, B. (2016). De samenloop en samenhang van huiselijk geweld en kindermishandeling binnen gezinnen. Den Haag: WODC.
- Tucker, M. C., Rodriguez, C. M., & Baker, L. R. (2017). Personal and couple level risk factors: maternal and paternal parent-child aggression risk. *Child abuse & neglect, 69*, 213-222.
- Van der Veen, H., & Bogaerts, S. (2010). Huiselijk geweld in Nederland: Boom Juridische Uitgevers.
- Van Dijk, T., Veen, M., & Cox, E. (2010). Slachtofferschap van huiselijk geweld: aard, omvang, omstandigheden en hulpzoekgedrag.
- Wilson, S. R., Rack, J. J., Shi, X., & Norris, A. M. (2008). Comparing physically abusive, neglectful, and non-maltreating parents during interactions with their children: A meta-analysis of observational studies. *Child abuse & neglect, 32*(9), 897-911.
- World Health Organization. (2012). *Understanding and addressing violence against women*. Geraadpleegd van http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77433/WHO_RHR_12.35_eng.pdf?sequence=1
- World Health Organization. (2017). *Child maltreatment: The health sector responds*. Geraadpleegd van [http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/child/Child_maltreatment_infographic EN.pdf](http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/child/Child_maltreatment_infographic_EN.pdf)
- Yllö, K. E., & Bograd, M. E. (1988). Feminist perspectives on wife abuse. Paper presented at the National Conference for Family Violence Researchers, 2nd, 1984, U of New Hampshire, NH, US.

Bijlagen

Bijlage 1. Informatiebrief

Informatiebrief bij het onderzoek

“Huiselijk geweld en kindermishandeling“

Geachte mevrouw, mijnheer,

Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn nog steeds grote problemen in onze samenleving. We weten vrij weinig over de kenmerken en gevolgen van huiselijk geweld en kindermishandeling. We weten dat niet alle gezinnen de hulp krijgen die zij misschien nodig hebben. Met dit onderzoek willen we graag meer inzicht krijgen in de kenmerken van huiselijk geweld en kindermishandeling zodat we deze gezinnen kunnen helpen. Hierbij kan er gedacht worden aan het voorkomen ervan, maar ook aan begeleiding wanneer dit nodig is. Uw deelname aan dit onderzoek is dan ook heel belangrijk omdat u ons meer inzicht kan geven in deze kenmerken. Hiermee kunnen mogelijke plegers en slachtoffers in de toekomst beter geholpen worden .

U bent via de gezondheidsmonitor van Centerdata benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. We willen graag volwassenen van 18 jaar of ouder ondervragen die de Nederlandse taal goed beheersen en die daarnaast te maken hebben (gehad) met huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Ook mensen die nooit te maken hebben gehad met huiselijk geweld en/of kindermishandeling willen we graag ondervragen. Deze informatiebrief is bedoeld om u te informeren over het onderzoek. We zijn ons er bewust van dat praten over dit gevoelig onderwerp niet gemakkelijk is. We zijn u daarom ook zeer dankbaar voor uw medewerking.

HOE WORDT HET ONDERZOEK UITGEVOERD?

Als u wilt meewerken aan het onderzoek zal u gevraagd worden om enkele vragenlijsten in te vullen. Daarnaast kan het zijn dat u ook wordt uitgenodigd voor een interview. Het invullen van de vragenlijsten duurt in totaal ongeveer een uur. Het interview duurt tevens ongeveer een uur. Wanneer u alleen de vragenlijst invult krijgt u 20 euro, wanneer u de vragenlijst invult en meewerkt aan het interview ontvangt u 35 euro. Als u alleen meewerkt aan de vragenlijst dan krijgt u een link via uw e-mail. Deze link leidt naar een aparte site waar u de vragenlijst online kunt invullen. Als u meewerkt aan het interview en de vragenlijst invult, dan krijgt u tevens een link via uw e-mail om de vragenlijst online in te vullen. Via e-mail of telefoon wordt contact met u gezocht om een afspraak te maken met de onderzoeker voor het interview. Wanneer u de toestemmingsverklaring ondertekent, stemt u in met medewerking aan het onderzoek. De toestemmingsverklaring wordt niet gekoppeld aan uw antwoorden in het onderzoek, waardoor u gegarandeerd anoniem blijft. In het geval er sprake is van acute en ernstige problematiek zorgt de onderzoeker er met een verwijzing voor dat er hulp op gang wordt gebracht

WAT WORDT ER VAN U VERWACHT?

Aan het begin van elke vragenlijst wordt kort uitgelegd hoe deze moet worden ingevuld. Let goed op dat u alles invult. Het is belangrijk dat u de vragen eerlijk beantwoordt. Er zijn geen goede of foute antwoorden, alleen uw persoonlijke mening telt. Denk niet te lang na over de vragen en uw antwoorden.

IS DEELNAME VRIJWILLIG?

Ja, deelname aan het onderzoek is volledig vrijwillig. U heeft het recht om op elk moment uw deelname aan het onderzoek – zonder opgave van reden – stop te zetten.

WAT GEBEURT ER MET UW ANTWOORDEN?

De antwoorden zijn alleen bedoeld voor wetenschappelijk onderzoek en worden niet aan andere mensen bekend gemaakt. De uitkomst van alle antwoorden worden samen opgenomen in een verslag. Namen, geboortjaar of mogelijke andere aanwijzingen naar personen worden nooit vermeld. Resultaten zijn dus nooit herleidbaar tot individuele personen. De verwerking van de gegevens gebeurt zoals is voorgeschreven in de wetgeving over de verwerking van persoonsgegevens, zodat de vertrouwelijkheid van de gegevens gegarandeerd is. Alleen de onderzoekers die onderaan deze informatiebrief staan mogen de gegevens zien. Zij hebben een geheimhoudingsplicht. De onderzoeksgegevens worden 10 jaar bewaard. De antwoorden worden gecodeerd opgeslagen onder een uniek nummer en kunnen niet teruggevoerd worden naar u als persoon.

VERTROUWENSPERSOON

Als u dit wenst kunt u contact opnemen met een vertrouwenspersoon, mevrouw Jenny Houtepen. Zij is psycholoog en zij werkt ook bij de Universiteit van Tilburg, maar staat los van het onderzoek. Door het bespreken van gevoelige situaties in de vragenlijsten of bij het interview kan er soms de behoefte ontstaan om over bepaalde zaken te praten of om hulp te vragen. Een vertrouwenspersoon kan hierin een luisterend oor bieden, maar kan ook meedenken over een eventuele doorverwijzing naar een hulpinstantie wanneer u het gevoel heeft het niet meer alleen aan te kunnen of op te kunnen lossen. De vertrouwenspersoon kan benaderd worden via het volgende mailadres: J.A.B.M.Houtepen@uvt.nl.

CONTACTPERSOON

Heeft u nog vragen over het onderzoek? Dan kunt u contact opnemen met de onderzoeker, Kasja Woicik, via het volgende mailadres K.Woicik@uvt.nl of telefonisch via +31 13 466 2408.

Met vriendelijke groeten, De onderzoekers:

Stefan Bogaerts
Kasja Woicik,

Mara Eisenberg,
Kim Lens

Jelle Sijtsema

Bijlage 2. Toestemmingsverklaring

Toestemmingsverklaring bij het onderzoek

“Huiselijk geweld en kindermishandeling“

Naam :

Datum :

Ik heb de informatiebrief van de onderzoeker gekregen. Ik heb de informatiebrief gelezen en heb de vragen die ik daarbij had aan de onderzoeker kunnen stellen. De onderzoeker heeft uitleg gegeven over alles wat te maken heeft met het onderzoek en het onderwerp huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook gaf de onderzoeker aan dat er actief hulp wordt geboden in het geval er sprake is van ernstige problematiek of wanneer ik zelf om hulp vraag. Ik heb over mijn deelname aan het onderzoek kunnen nadenken. Ik heb het recht om op elk moment te stoppen met het onderzoek, zonder daar een reden voor te hoeven geven. Ik geef toestemming voor deelname aan het onderzoek “huiselijk geweld en kindermishandeling”.

Ik geef toestemming om mijn onderzoeksgegevens alleen te gebruiken voor wetenschappelijk onderzoek. Ik geef de verantwoordelijke onderzoekers toestemming om deze gegevens anoniem op te slaan voor een periode van tien jaar.

Handtekening

Ondergetekende, verantwoordelijke onderzoeker, verklaart dat de hierboven genoemde persoon zowel schriftelijk als mondeling over het bovenvermelde onderzoek is geïnformeerd.

Naam :

Datum :

Handtekening

Bijlage 3. Vragenlijst qualtrics (kwantitatieve data)

Q1 Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn grote problemen in onze samenleving. We weten vrij weinig over de kenmerken en gevolgen van huiselijk geweld en kindermishandeling. We weten dat niet alle gezinnen de hulp krijgen die zij misschien nodig hebben. Met dit onderzoek willen we graag meer inzicht krijgen in de kenmerken van huiselijk geweld en kindermishandeling, zodat we deze gezinnen kunnen helpen. Hierbij kan er gedacht worden aan het voorkomen ervan, maar ook aan begeleiding wanneer dit nodig is. Uw deelname aan dit onderzoek is dan ook heel belangrijk omdat u ons meer inzicht kan geven in deze kenmerken. Hiermee kunnen mogelijke plegers en slachtoffers in de toekomst beter geholpen worden.

Q2 Toestemmingsverklaring bij het onderzoek

Ik heb over mijn deelname aan het onderzoek kunnen nadenken. Ik heb het recht om op elk moment te stoppen met het onderzoek, zonder daar een reden voor te hoeven geven. Ik geef toestemming voor deelname aan het onderzoek “huiselijk geweld en kindermishandeling”.

Ik geef toestemming om mijn onderzoeksgegevens alleen te gebruiken voor wetenschappelijk onderzoek. Ik geef de verantwoordelijke onderzoekers toestemming om deze gegevens anoniem op te slaan voor een periode van tien jaar.

- Ik ga akkoord (1)

Q3 De volgende vragenlijsten hebben als doel om negatieve gebeurtenissen in de huiselijke sfeer, zoals huiselijk geweld en kindermishandeling, te meten. Voordat een nieuwe vragenlijst begint, krijgt u kort uitleg over het onderwerp van de vragenlijst en hoe u de vragenlijst moet invullen. U dient alle vragen te beantwoorden voor u door kunt gaan naar de volgende vragenlijst. Uw antwoorden blijven vertrouwelijk, dus weest u alstublieft eerlijk.

Q4 Wat is uw geslacht?

▼ Man (1) ... Vrouw (2)

Q5 Wat is uw geboortedatum? (dd/mm/jjjj)

Q6 Wat is uw burgerlijke staat?

- Ongehuwd (1)
- Gehuwd (2)
- Gescheiden (3)
- Verweduwd (4)

Q7 Wat is uw gezinssamenstelling?

- Alleenstaande (1)
- (On)gehuwd samenwonend, zonder kind(eren) (2)
- (On)gehuwd samenwonend, met kind(eren) (3)

28. Samen aan iets werken (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
29. Te moe zijn om seks te hebben (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
30. Geen genegenheid tonen (6)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q16 Hieronder ziet u verschillende graden van geluk in uw relatie. Het middelste punt ‘gelukkig’ staat voor de mate van geluk in de meeste relaties. Vink het antwoord aan dat het best de algemene mate van geluk beschrijft in uw relatie.

	zeer ongelukkig (1)	tamelijk ongelukkig (2)	een beetje ongelukkig (3)	gelukkig (4)	zeer gelukkig (5)	uitermate gelukkig (6)	perfect (7)
31. de mate van geluk (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q17 32. Welke van de volgende uitspraken beschrijft het best hoe u denkt dat uw relatie er in de toekomst zal uitzien? Vink één passende uitspraak aan.

- Ik wil absoluut dat mijn relatie slaagt, en ik zou hiervoor tot het uiterste gaan. (1)
- Ik wil heel graag dat mijn relatie slaagt, en zal hiervoor alles doen wat ik kan. (2)
- Ik wil heel graag dat mijn relatie slaagt, en zal hiervoor binnen redelijke grenzen mijn best doen. (3)
- Het zou fijn zijn als mijn relatie slaagde, maar ik kan niet meer doen dan ik nu al doe. (4)
- Het zou fijn zijn als de relatie slaagde, maar ik weiger om meer te doen dan ik nu al doe. (5)
- Mijn relatie kan nooit slagen, en er is niets meer dat ik kan doen (om de relatie gaande te houden). (6)

Q18 Hieronder staan een aantal uitspraken die mensen vaak gebruiken om zichzelf te beschrijven. Geef bij elke uitspraak aan in hoeverre deze op u van toepassing is. Er zijn geen goede of slechte antwoorden. Uw eigen indruk is het enige dat telt. Uw antwoorden blijven vertrouwelijk.

	Onjuist (1)	Eerder onjuist (2)	Neutraal (3)	Eerder juist (4)	Juist (5)
1. Ik maak gemakkelijk contact met mensen (1)	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ik maak me dikwijls druk over onbelangrijke zaken (2)	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ik maak vaak een praatje met onbekenden (3)	☐	☐	☐	☐	☐
4. Ik voel me vaak ongelukkig (4)	☐	☐	☐	☐	☐

5. Ik ben vaak geïrriteerd (5)	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik voel me vaak geremd in de omgang met anderen (6)	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ik zie de zaken somber in (7)	☐	☐	☐	☐	☐
8. Ik vind het moeilijk om een gesprek te beginnen (8)	☐	☐	☐	☐	☐
9. Ik ben vaak slecht gehumeurd (9)	☐	☐	☐	☐	☐
10. Ik ben een gesloten persoon (10)	☐	☐	☐	☐	☐
11. Ik houd andere mensen het liefst wat op afstand (11)	☐	☐	☐	☐	☐
12. Ik maak me dikwijls zorgen (12)	☐	☐	☐	☐	☐
13. Ik zit vaak in de put (13)	☐	☐	☐	☐	☐
14. Ik weet niet waarover ik moet praten met anderen (14)	☐	☐	☐	☐	☐

Q19 De volgende vraag gaat over uw gebruik van alcoholische dranken zoals bier, wijn, jenever en dergelijke in **het afgelopen jaar**.

1. Hoe vaak drinkt u alcohol? (1)	Nooit (1)	1 keer per maand of minder (2)	2 tot 4 keer per maand (3)	2 tot 3 keer per week (4)	4 of meer keer per week (5)

Q20 De volgende vragen gaan over uw gebruik van alcoholische dranken zoals bier, wijn, jenever en dergelijke in **het afgelopen jaar**. In vraag 2 en 3 worden de glazen bedoeld waaruit de drank normaal gesproken gedronken wordt. Die worden ook wel standaardglazen genoemd. Een pijpje bier is iets meer, namelijk 1,2 standaardglas, een halve liter bier is 2 standaardglazen. Een hele fles wijn is 8 standaardglazen. Vink het antwoord aan dat het meest overeenkomt met uw antwoord op de vraag. Uw antwoorden blijven vertrouwelijk.

2. Op een dag waarop u alcohol drinkt, hoeveel glazen drinkt u dan gewoonlijk? (2)	1 of 2 (1)	3 of 4 (2)	5 of 6 (3)	7 tot 9 (4)	10 of meer (5)
3. Hoe vaak zijn er gelegenheden waarop u 6 of meer glazen alcohol drinkt? (3)	Nooit (1)	Minder dan 1 keer per maand (2)	Maandelijks (3)	Wekelijks (4)	Dagelijks of bijna dagelijks (5)
4. Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar gemerkt dat u niet kon stoppen met drinken als u eenmaal begonnen was? (4)	Nooit (1)	Minder dan 1 keer per maand (2)	Maandelijks (3)	Wekelijks (4)	Dagelijks of bijna dagelijks (5)
5. Hoe vaak was u in het afgelopen jaar vanwege drankgebruik niet in staat om dingen te doen die normaal van u verwacht worden? (5)	Nooit (1)	Minder dan 1 keer per maand (2)	Maandelijks (3)	Wekelijks (4)	Dagelijks of bijna dagelijks (5)
6. Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar 's ochtends alcohol nodig gehad om weer op gang te komen nadat u veel had gedronken? (6)	Nooit (1)	Minder dan 1 keer per maand (2)	Maandelijks (3)	Wekelijks (4)	Dagelijks of bijna dagelijks (5)
7. Hoe vaak heeft u zich het afgelopen jaar schuldig gevoeld of spijt gehad nadat u gedronken had? (7)	Nooit (1)	Minder dan 1 keer per maand (2)	Maandelijk (3)	Wekelijks (4)	Dagelijks of bijna dagelijks (5)
8. Hoe vaak kon u zich het afgelopen jaar niet herinneren wat de vorige avond gebeurd was doordat u gedronken had? (8)	Nooit (1)	Minder dan 1 keer per maand (2)	Maandelijks (3)	Wekelijks (4)	Dagelijks of bijna dagelijks (5)

Q21 Vink per vraag één passend antwoord aan dat op u van toepassing is.

9. Bent uzelf, of is iemand anders ooit gewond geraakt doordat u gedronken had? (1)	Nee (1)	Ja, maar niet in het afgelopen jaar (2)	Ja, in het afgelopen jaar (3)
10. Heeft een familielid, een vriend, een dokter of een andere hulpverlener zich ooit zorgen gemaakt over uw drankgebruik of u aangeraden om minder te drinken? (2)	Nee (1)	Ja, maar niet in het afgelopen jaar (2)	Ja, in het afgelopen jaar (3)

Q22 Heeft u kinderen?

- Ja (1)

- Nee (2)

Q23

Deze vragenlijst meet hoe mensen zich ten aanzien van hun kinderen gedragen.

Vink per vraag één antwoord aan dat het meest op u van toepassing is. Uw antwoorden blijven vertrouwelijk, dus weest u alstublieft eerlijk.

Voorbeeld: Ik leg mijn kind altijd uit waarom iets fout is.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q24 Ik heb mijn kind wel eens genegeerd.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q25 Ik heb mijn kind wel eens naar de kamer gestuurd.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q26 Ik heb mijn kind wel eens door elkaar geschud.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)

- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q27 Ik heb mijn kind wel eens op de kont geslagen met een riem, een borstel een stok of een ander hard voorwerp.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

28 Ik heb mijn kind wel eens gezegd dat het iets anders moest gaan doen om de ruzie te laten stoppen.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q29 Ik heb wel eens tegen mijn kind geschreeuwd, gegild of gekrijs.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q30 Ik heb mijn kind wel eens met een vuist geslagen of (heel) hard geschopt.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q31 Ik heb mijn kind wel eens met de blote hand een tik op de kont gegeven.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q32 Ik heb mijn kind wel eens bij de keel gegrepen of de adem afgeknepen.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q33 Ik heb wel een tegen mijn kind gevloekt of het uitgescholden.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q34 Ik heb mijn kind wel eens in elkaar geslagen (d.w.z. achter elkaar hard geslagen).

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q35 Ik heb mijn kind wel eens expres verwond met een heet of gloeiend voorwerp.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q36 Ik heb mijn kind wel eens gedreigd om het te slaan maar heb het niet gedaan.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q37 Ik heb mijn kind wel eens met een riem, borstel, stok of een ander voorwerp op een deel van het lichaam anders dan de kont geslagen.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q38 Ik heb mijn kind wel eens op de hand, arm of been geslagen.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q39 Ik heb mijn kind wel eens verboden te computeren, tv te kijken (of zoiets), of huisarrest gegeven.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q40 Ik heb mijn kind wel eens geknepen.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q41 Ik heb mijn kind wel eens met een mes of pistool bedreigd.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q42 Ik heb mijn kind wel eens tegen de grond gegooid of geslagen.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q43 Ik heb mijn kind wel eens stom of lui genoemd.

- Dit is nooit gebeurd (1)

- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q44 Ik heb mijn kind wel eens een klap in het gezicht, op het hoofd of op de oren gegeven.

- Dit is nooit gebeurd (1)
- Niet in het afgelopen jaar, wel in de jaren daarvoor (2)
- Één keer in het afgelopen jaar (3)
- Twee keer in het afgelopen jaar (4)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (5)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (6)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (7)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (8)

Q45 Deze vragenlijst meet hoe mensen met problemen omgaan in het algemeen. Hieronder staan een aantal beschrijvingen die aangeven wat men zoal kan denken of doen als er problemen zijn. Wilt u achter iedere zin aangeven hoe vaak u in het algemeen op de beschreven manier reageert. U kunt dit doen door een vinkje te zetten bij het best passende antwoord. Er zijn geen goede of foute antwoorden. Uw antwoorden blijven vertrouwelijk.

	zelden of nooit (1)	soms (2)	vaak (3)	zeer vaak (4)
1. Je bedenken dat er nog wel ergere dingen kunnen gebeuren (1)	☐	☐	☐	☐
2. Proberen je te ontspannen (2)	☐	☐	☐	☐
3. Je volledig afzonderen van anderen (3)	☐	☐	☐	☐
4. Je ergernis laten blijken (4)	☐	☐	☐	☐
5. De zaken somber inzien (5)	☐	☐	☐	☐
6. Je met andere dingen bezighouden om niet aan een probleem te hoeven denken (6)	☐	☐	☐	☐
7. Laten zien dat je kwaad bent op degene die verantwoordelijk is voor het probleem (7)	☐	☐	☐	☐

8. Toegeven om moeilijke situaties te vermijden (8)	☐	☐	☐	☐
9. Je neerleggen bij de gang van zaken (9)	☐	☐	☐	☐
10. Je zorgen met iemand delen (10)	☐	☐	☐	☐
11. Direct ingrijpen als er moeilijkheden zijn (11)	☐	☐	☐	☐
12. Tegen jezelf zeggen dat het allemaal wel mee zal vallen (12)	☐	☐	☐	☐

Q46 Deze vragenlijst meet hoe mensen met problemen omgaan in het algemeen. Hieronder staan een aantal beschrijvingen die aangeven wat men zoal kan denken of doen als er problemen zijn. Wilt u achter iedere zin aangeven hoe vaak u in het algemeen op de beschreven manier reageert. U kunt dit doen door een vinkje te zetten bij het best passende antwoord. Er zijn geen goede of foute antwoorden. Uw antwoorden blijven vertrouwelijk.

	zelden of nooit (1)	soms (2)	vaak (3)	zeer vaak (4)
13. Problemen als een uitdaging zien (13)	☐	☐	☐	☐
14. Je zorgen tijdelijk verdrijven door er even uit te gaan (14)	☐	☐	☐	☐
15. De kat uit de boom kijken (15)	☐	☐	☐	☐
16. Spanningen proberen te verminderen door bijv. meer te roken, drinken, eten of beweging nemen (16)	☐	☐	☐	☐
17. Afleiding zoeken (17)	☐	☐	☐	☐
18. Een probleem van alle kanten bekijken (18)	☐	☐	☐	☐
19. Moeilijke situaties zoveel mogelijk uit de weg gaan (19)	☐	☐	☐	☐
20. Optimistisch blijven over de toekomst (20)	☐	☐	☐	☐

21. Kalm blijven in moeilijke situaties (21)	☐	☐	☐	☐
22. Verschillende mogelijkheden bedenken om een probleem op te lossen (22)	☐	☐	☐	☐

Q47 Deze vragenlijst meet hoe mensen met problemen omgaan in het algemeen. Hieronder staan een aantal beschrijvingen die aangeven wat men zoal kan denken of doen als er problemen zijn. Wilt u achter iedere zin aangeven hoe vaak u in het algemeen op de beschreven manier reageert. U kunt dit doen door een vinkje te zetten bij het best passende antwoord. Er zijn geen goede of foute antwoorden. Uw antwoorden blijven vertrouwelijk.

	zelden of nooit (1)	soms (2)	vaak (3)	zeer vaak (4)
23. Doelgericht te werk gaan om een probleem op te lossen (23)	☐	☐	☐	☐
24. Piekeren over het verleden (24)	☐	☐	☐	☐
25. Opgewekt gezelschap zoeken als je je zorgen maakt of van streek bent (25)	☐	☐	☐	☐
26. Proberen je te onttrekken aan een situatie (26)	☐	☐	☐	☐
27. Je spanningen afreageren (27)	☐	☐	☐	☐
28. Wachten op betere tijden (28)	☐	☐	☐	☐
29. Iemand om hulp vragen (29)	☐	☐	☐	☐
30. Rustgevende middelen gebruiken als je je gespannen voelt of nerveus bent (30)	☐	☐	☐	☐
31. Wegvluchten in fantasieën (31)	☐	☐	☐	☐
32. De zaken eerst op een rij zetten (32)	☐	☐	☐	☐
33. Je geheel in beslag laten nemen door problemen (33)	☐	☐	☐	☐

34. Aan andere dingen denken die niet met het probleem te maken hebben (34)	☐	☐	☐	☐
35. Op de een of andere manier proberen je wat prettiger te voelen (35)	☐	☐	☐	☐

Q48 Deze vragenlijst meet hoe mensen met problemen omgaan in het algemeen. Hieronder staan een aantal beschrijvingen die aangeven wat men zoal kan denken of doen als er problemen zijn. Wilt u achter iedere zin aangeven hoe vaak u in het algemeen op de beschreven manier reageert. U kunt dit doen door een vinkje te zetten bij het best passende antwoord. Er zijn geen goede of foute antwoorden. Uw antwoorden blijven vertrouwelijk.

	zelden of nooit (1)	soms (2)	vaak (3)	zeer vaak (4)
36. Je bedenken dat anderen het ook wel eens moeilijk hebben (36)	☐	☐	☐	☐
37. Je bedenken dat na regen zonneschijn komt (37)	☐	☐	☐	☐
38. Je gevoelens tonen (38)	☐	☐	☐	☐
39. Troost en begrip zoeken (39)	☐	☐	☐	☐
40. Moeilijkheden over je heen laten komen (40)	☐	☐	☐	☐
41. De humoristische kant van problemen zien (41)	☐	☐	☐	☐
42. Laten merken dat je ergens mee zit (42)	☐	☐	☐	☐
43. Met vrienden of familieleden het probleem bespreken (43)	☐	☐	☐	☐
44. De zaak op z'n beloop laten (44)	☐	☐	☐	☐
45. Je niet druk maken: meestal komt alles op z'n pootjes terecht (45)	☐	☐	☐	☐
46. Je niet in staat voelen om iets te doen (46)	☐	☐	☐	☐
47. Jezelf moed inspreken bij moeilijkheden (47)	☐	☐	☐	☐

Q49 Deze vragenlijst meet de omgang tussen ouder en kind in het gezin. Het is de bedoeling dat u bij het invullen van de vragenlijst steeds één of meer van uw kinderen in gedachten neemt in de leeftijds categorie van 8 tot 18 jaar. Uw antwoorden blijven vertrouwelijk, dus weest u alstublieft eerlijk.

Q50 Hoeveel kinderen heeft u in de leeftijd van 8 tot 18 jaar?

▼ 1 kind (1) ... Meer dan drie kinderen (5)

Q51 Geboortedatum kind 1 (dd/mm/jjjj)

Q52 Geboortedatum kind 2 (dd/mm/jjjj)

Q53 Geboortedatum kind 3 (dd/mm/jjjj)

Q54 Geboortedatum kind 4 (dd/mm/jjjj)

Q55 Geslacht kind 1

▼ Jongen (1) ... Meisje (2)

Q56 Geslacht kind 2

▼ Jongen (1) ... Meisje (2)

Q57 Geslacht kind 3

▼ Jongen (1) ... Meisje (2)

Q58 Geslacht kind 4

▼ Jongen (1) ... Meisje (2)

Q59 Geef voor elk van de onderstaande uitspraken aan in hoeverre u vindt dat deze in het algemeen van toepassing is op de omgang tussen u en één of meer van uw kinderen. Het is de bedoeling dat u bij het antwoorden niet te lang nadenkt. Het gaat om wat er het eerste bij u opkomt. Stel dat u de volgende uitspraak voorgelegd krijgt:

'Ik vind het belangrijk dat zich aan onze afspraken houdt'

Het is de bedoeling dat u op de plaats van de puntjes één of meer van uw kinderen in gedachten neemt. Vink het antwoord aan dat het beste op de omgang tussen u en één of meer van uw kinderen van toepassing is.

	Helemaal niet van toepassing (1)	In beperkte mate van toepassing (2)	Min of meer van toepassing (3)	Grotendeels van toepassing (4)	Precies van toepassing (5)
1. Als.... geen zin heeft om zijn/haar kamer om te ruimen dan hoeft dat ook niet (1)	☐	☐	☐	☐	☐
2. overtreedt dagelijks onze huisregels (2)	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ik vind het moeilijk iets aardigs te zeggen tegen.... (3)	☐	☐	☐	☐	☐
4. Er bestaan veel conflicten tussen mij en die niet uitgepraat kunnen worden (4)	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ik accepteer geen kritiek van (5)	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik ben vaak ontevreden over (6)	☐	☐	☐	☐	☐
7. heeft echt vertrouwen in mij (7)	☐	☐	☐	☐	☐
8. Ik neem de tijd om naar te luisteren (8)	☐	☐	☐	☐	☐

Q60 Vink het antwoord aan dat het beste op de omgang tussen u en één of meer van uw kinderen van toepassing is.

	Nooit (1)	Bijna nooit (2)	Soms (3)	Bijna altijd (4)	Altijd (5)
9. Ik laat duidelijk merken dat ik het fijn vind wanneer iets voor mij doet (1)	☐	☐	☐	☐	☐
10. Als ik een hele dag met optrek, werkt hij/zij me op m'n zenuwen (2)	☐	☐	☐	☐	☐

11. Ik luister graag naar de verhalen van (3)	☐	☐	☐	☐	☐
12. lijkt wel de baas in huis (4)	☐	☐	☐	☐	☐
13. Ik vind het leuk om aan te raken (5)	☐	☐	☐	☐	☐
14. Ik beslis met welke vrienden of vriendinnen omgaat (6)	☐	☐	☐	☐	☐
15. Ik heb weinig zin om te luisteren naar wat heeft meegemaakt (7)	☐	☐	☐	☐	☐
16. Wanneer en ik een meningsverschil hebben, schreeuw ik tegen hem/haar (8)	☐	☐	☐	☐	☐
17. Als niet doet wat ik zeg, zie ik dat meestal door de vingers (9)	☐	☐	☐	☐	☐
18. luistert wanneer ik hem/haar iets uitleg (10)	☐	☐	☐	☐	☐
19. Ik ben erg tots op (11)	☐	☐	☐	☐	☐
20. Ik geef een compliment (12)	☐	☐	☐	☐	☐
21. Als van streek is, is het voor mij duidelijk wat er aan de hand is (13)	☐	☐	☐	☐	☐

Q61 Geef voor ieder van de onderstaande uitspraken aan in hoeverre de uitspraak de **afgelopen week** voor u van toepassing was door één van de antwoorden aan te vinken. Er zijn geen goede of foute antwoorden. Besteed niet te veel tijd aan iedere uitspraak, het gaat om uw eerste indruk. Uw antwoorden blijven vertrouwelijk.

	Helemaal niet of nooit van toepassing (1)	Een beetje of soms van toepassing (2)	Behoorlijk of vaak van toepassing (3)	Zeer zeker of meestal van toepassing (4)
1. Ik vond het moeilijk om mezelf te kalmeren (1)	☐	☐	☐	☐
2. Ik merkte dat mijn mond droog aanvoelde (2)	☐	☐	☐	☐

3. Ik was niet in staat om ook maar enig positief gevoel te ervaren (3)	☐	☐	☐	☐
4. Ik had moeite met ademen (bijv. overmatig snel ademen, buiten adem zijn zonder me in te spannen) (4)	☐	☐	☐	☐
5. Ik vond het moeilijk om het initiatief te nemen om iets te gaan doen (5)	☐	☐	☐	☐
6. Ik had de neiging om overdreven te reageren op situaties (6)	☐	☐	☐	☐
7. Ik merkte dat ik beefde (bijv. met de handen) (7)	☐	☐	☐	☐
8. Ik was erg opgefokt (8)	☐	☐	☐	☐
9. Ik maakte me zorgen over situaties waarin ik in paniek zou raken en mezelf belachelijk zou maken (9)	☐	☐	☐	☐
10. Ik had het gevoel dat ik niets had om naar uit te kijken (10)	☐	☐	☐	☐

Q62 Geef voor ieder van de onderstaande uitspraken aan in hoeverre de uitspraak de **afgelopen week** voor u van toepassing was door één van de antwoorden aan te vinken. Er zijn geen goede of foute antwoorden. Besteed niet te veel tijd aan iedere uitspraak, het gaat om uw eerste indruk. Uw antwoorden blijven vertrouwelijk.

	Helemaal niet of nooit van toepassing (1)	Een beetje of soms van toepassing (2)	Behoorlijk of vaak van toepassing (3)	Zeer zeker of meestal van toepassing (4)
11. Ik merkte dat ik erg onrustig was (11)	☐	☐	☐	☐
12. Ik vond het moeilijk me te ontspannen (12)	☐	☐	☐	☐
13. Ik voelde me somber en zwaarmoedig (13)	☐	☐	☐	☐
14. Ik vond het moeilijk om te dulden dat ik gestoord werd bij wat ik aan het doen was (14)	☐	☐	☐	☐
15. Ik had het gevoel dat ik bijna in paniek raakte (15)	☐	☐	☐	☐

16. Ik was niet in staat om over ook maar iets enthousiast te worden (16)	☐	☐	☐	☐
17. Ik had het gevoel dat ik als persoon niet veel voorstel (17)	☐	☐	☐	☐
18. Ik merkte dat ik nogal licht geraakt was (18)	☐	☐	☐	☐
19. Ik was bewust van mijn hartslag terwijl ik me niet fysiek inspande (bijv. het gevoel van een versnelde hartslag of het overslaan van het hart) (19)	☐	☐	☐	☐
20. Ik was angstig zonder enige reden (20)	☐	☐	☐	☐
21. Ik had het gevoel dat mijn leven geen zin had (21)	☐	☐	☐	☐

Q89 Geef aan hoe vaak u de hieronder beschreven wensen/situaties heeft ervaren in uw huidige of voorgaande relatie(s).

	Nooit (1)	Zelden (2)	Soms (3)	Vaak (4)	Zeer vaak (5)
1. Ik zou graag meer te zeggen hebben over wie de vrienden van mijn partner zijn (1)	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ik zou graag meer te zeggen hebben over de dingen die mijn partner met zijn of haar vrienden doet (2)	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ik zou willen dat mijn partner geen tijd besteedde aan het praten met of het bezoeken van zijn of haar familieleden (3)	☐	☐	☐	☐	☐
4. Ik zou willen dat mijn partner zich gewoon zou voegen naar beslissingen over alledaagse zaken (4)	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ik zou willen dat ik mijn partner zo ver kon krijgen ontslag te nemen of ontslagen te worden (5)	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik zou willen dat ik mijn partner ervan kon weerhouden de auto te gebruiken zonder mijn toestemming (6)	☐	☐	☐	☐	☐

7. Ik zou willen dat ik altijd wist waar mijn partner is en wat hij of zij doet (7)	☐	☐	☐	☐	☐
8. Ik zou willen dat ik mijn partner ervan kon weerhouden de telefoon te gebruiken (8)	☐	☐	☐	☐	☐
9. Ik zou willen dat ik op de een of andere manier de telefoongesprekken van mijn partner kon nagaan (9)	☐	☐	☐	☐	☐
10. Ik zou willen dat ik op de een of andere manier de e-mails van mijn partner kon nagaan (10)	☐	☐	☐	☐	☐
11. Ik zou willen dat mijn partner niet zoveel te zeggen had over hoe het geld wordt uitgegeven (11)	☐	☐	☐	☐	☐
12. Ik zou willen dat mijn partner niet meer zou klagen over het moeten vragen om geld (12)	☐	☐	☐	☐	☐
13. Ik zou willen dat ik meer controle had over hoe mijn partner zijn of haar dag besteedt (13)	☐	☐	☐	☐	☐
14. Ik zou willen dat ik niet soms hoefde te dreigen met weggaan om mijn partner naar me te laten luisteren (14)	☐	☐	☐	☐	☐
15. Ik zou willen dat ik de kinderen bij mijn partner weg kon halen, zodat hij of zij zich voegt naar de gang van zaken (15)	☐	☐	☐	☐	☐
16. Soms zeg ik iets in bijzijn van anderen om mijn partner in verlegenheid te brengen, zodat hij of zij zich voegt naar de gang van zaken (16)	☐	☐	☐	☐	☐

Q64 De volgende vragen gaan over je huidige relatie of laatste relatie. In iedere relatie is er wel eens wat, zelfs als het een hele goede relatie is. Soms erger je je wel eens aan de ander, of wil je net iets anders dan je partner. Soms heb je gewoon ruzie omdat je moe bent of in een slechte bui. Ieder stel heeft zo zijn eigen manieren om meningsverschillen of ruzies op te lossen. De lijst hieronder is een lijst waar van alles wordt genoemd wat er zou kunnen gebeuren bij meningsverschillen en of ruzies. Wilt u invullen hoe vaak dit soort dingen in het **afgelopen jaar** tussen u en uw partner zijn voorgevallen?

Q65 1. Ik legde mijn kant van de zaak uit of stelde een compromis voor als ik van mening verschilde met mijn partner

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q66 2. Mijn partner legde zijn/haar kant van de zaak uit of stelde een compromis voor als we van mening verschilden

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q67 3. Ik heb mijn partner beledigd, of ik vloekte of schreeuwde tegen hem/haar

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q68 4. Mijn partner beledigde mij of vloekte of schreeuwde tegen mij

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q69 5. Ik heb een verstuiking, blauwe plek of kleine wond opgelopen of voelde de volgende dag nog (fysieke) pijn omdat ik met mijn partner had gevochten

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q70 6. Mijn partner had een verstuiking, blauwe plek of kleine wond opgelopen of voelde de volgende dag nog (fysieke) pijn omdat hij/zij met mij had gevochten

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q71 7. Ik toonde respect voor mijn partner of liet mijn partner zien dat ik om zijn/haar gevoelens gaf, hoewel we van mening verschilden

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q72 8. Mijn partner toonde respect voor mij of liet mij zien dat hij/zij om mijn gevoelens gaf, hoewel we van mening verschilden

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q73 9. Ik heb mijn partner geduwd, weggeschoven of geslagen

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q74 10. Mijn partner heeft mij geduwd, weggeschoven of geslagen

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q75 11. Ik duwde, schopte of sloeg mijn partner in elkaar

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q76 12. Mijn partner duwde, schopte of sloeg mij in elkaar

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q77 13. Ik heb wel eens iets kapot gemaakt wat van mijn partner was of dreigde mijn partner te slaan

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)

- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q78 14. Mijn partner heeft wel eens iets kapot gemaakt wat van mij was of dreigde mij te slaan

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q79 15. Ik moest naar mijn (huis)arts omdat ik met mijn partner had gevochten

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q80 16. Mijn partner moest naar de (huis)arts omdat hij/zij met mij had gevochten

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q81 17. Ik heb geweld/ kracht of dreigementen gebruikt (zoals slaan, neerdrukken of een wapen gebruiken) om er voor te zorgen dat mijn partner seks met mij had

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)

- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q82 18. Mijn partner heeft geweld/ kracht of dreigementen gebruikt (zoals slaan, neerdrukken of een wapen gebruiken) om ervoor te zorgen dat ik seks had met hem/haar

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q83 19. Ik stond erop dat we seks hadden toen mijn partner niet wilde, of stond er op seks zonder condoom te hebben (maar gebruikte geen fysiek geweld)

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q84 20. Mijn partner stond erop dat we seks hadden toen ik niet wilde, of stond er op seks zonder condoom te hebben (maar gebruikte geen fysiek geweld)

- 1 keer in het afgelopen jaar (1)
- 2 keer in het afgelopen jaar (2)
- 3-5 keer in het afgelopen jaar (3)
- 6-10 keer in het afgelopen jaar (4)
- 11-20 keer in het afgelopen jaar (5)
- meer dan 20 keer in het afgelopen jaar (6)
- niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd (7)
- dit is nooit gebeurd (8)

Q85 Om nog beter zicht te krijgen op negatieve gebeurtenissen in de huiselijke sfeer willen wij graag een interview afnemen. De vragen in het interview zullen ingaan op hoe er met conflicten in de relatie wordt omgegaan. Daarnaast wordt er ook gevraagd hoe u conflicten met uw kinderen oplost. Wanneer u aangeeft

mee te willen werken met het interview zal er contact opgenomen worden om meer uitleg te geven over het interview. Wanneer u besluit mee te doen, krijgt u een extra vergoeding. U krijgt dan in totaal 35 euro (dit is inclusief de 20 euro die u krijgt voor het invullen van de vragenlijsten). U kunt op elk gewenst moment (zonder dat u verplicht bent hier uitleg over te geven) besluiten om niet mee te doen of te stoppen met het interview. Bent u bereid om mee te doen met het interview?

- Ja, ik wil mee doen (1)
- Nee, ik wil niet mee doen (2)

Q86 U bent bereid mee te doen aan het interview, heeft u ervaring met incidenten?

- Ja, ik heb ervaring met incidenten ten aanzien van mijn kinderen (1)
- Ja, ik heb ervaring met incidenten in de partner relatie (2)
- Ja, ik heb ervaring met incidenten ten aanzien van mijn kinderen en in de partner relatie (3)
- Nee, ik heb geen ervaring met incidenten maar wil wel mee doen (4)

Q87 Zouden u en uw partner eventueel bereid zijn om samen mee te doen aan het interview?

- Ja (1)
- Nee (2)
- Ik heb geen partner (3)

Bijlage 4. Semigestructureerd interviewprotocol

U heeft eerder al kort telefonisch/per e-mail met mij of mijn collega gesproken over dit interview. Iedereen heeft wel eens onenigheid, discussie of ruzie en soms kan het ook uit de hand lopen. Daar kan je op verschillende manieren mee om gaan. In dit interview gaan we het hebben over hoe in uw gezin wordt omgegaan met onenigheid, ruzie en hoe het uit de hand kan lopen.

Algemene kenmerken

0. Wie horen er allemaal bij het gezin? Zijn er nog andere inwonende gezinsleden?
1. Wat is uw leeftijd en die van uw partner? Wat zijn de leeftijden van uw kinderen (en andere inwonende gezinsleden)?
2. Bent u getrouwd of woont u op een andere manier samen? Sinds wanneer zijn jullie samen?
3. Wat voor opleiding hebben u en uw partner gehad?
4. Hebt u werk en wat voor werk doet u? Hoe zit dat bij uw partner?

Gelijkwaardigheid in de relatie

5. Hoe is bij jullie het huishoudelijk werk verdeeld? Is er iemand die deze taak vooral op zich neemt of verdelen jullie dit? Spreken jullie er expliciet over?
6. Hoe is bij jullie de zorg voor de kinderen verdeeld? Is er iemand die de zorg voor de kinderen vooral op zich neemt of wordt dit verdeeld? Spreken jullie er expliciet over?
7. Als er belangrijke beslissingen genomen moeten worden in het gezin (bijvoorbeeld een grote uitgave), wie neemt deze beslissingen meestal (bijvoorbeeld zelf, partner of samen).

Onenigheid met de partner of met de kinderen kan soms leiden tot ruzie of uit erger. In dit interview verstaan we onder een onenigheid: ‘een situatie waarin twee of meer mensen het niet eens zijn met elkaar’. Ruzie wordt hierin gezien als ‘een toestand waarin mensen boos op elkaar zijn en vervelend tegen elkaar gaan doen’. Tenslotte wordt een uit de hand gelopen situatie gedefinieerd als een ‘stap voor stap erger wordende situatie waarin er een uitbarsting plaatsvindt’ (bijv. schreeuwen, schelden, gooien met spullen, fysiek geweld).

Informatie voor de interviewer: in het kader van de gendersensitiviteit van het onderzoek worden de volgende 8 vragen systematisch gesteld bij de vragen over ‘ruzie thuis’:

- ✓ Wie gebruikt welk geweld tegen wie?
- ✓ Wat is de rol van (onzichtbare) macht, dwang en controle gedurende het hele proces van de ruzie en/of het geweld?
- ✓ Zet het geweld zich voort na afloop van de relatie (bij ex-partners) of start het geweld na de relatie en zo ja, hoe?
- ✓ Is er sprake van stalking tijdens en na de relatie?
- ✓ Is er sprake van angst voor de geweldplegers?
- ✓ Welke impact heeft het geweld (psychologisch, fysiek en sociaal)?
- ✓ Was er sprake van geweld in het gezin van oorsprong (zie blok verleden)?
- ✓ Wat waren de motieven voor het geweld

Conflicten thuis

Vragen over onenigheid, ruzies en escalaties)

(de interviewer vraagt de genderspecifieke vragen uit)*

8. Met wie (tussen wie) heeft u wel eens onenigheid in het gezin? Hoe zou u die onenigheid beschrijven? (hoe begon het, wie begon er, wie deed wat daarna, hoe eindigde het)
9. Hoe gaat u om in het algemeen (?) met de onenigheid? Hoe gaat uw partner om met onenigheid? bijv. negeren, uitpraten, weglopen, schreeuwen, gooien met spullen, fysiek? Wat maakt dat uw reactie van de reactie van uw partner verschilt?*
10. Over welke onderwerpen of situaties heeft u onenigheid? Benoem en beschrijf de drie belangrijkste onderwerpen of situaties waarover regelmatig onenigheid ontstaat.
11. Leidt de onenigheid wel eens tot ruzie (in plaats van 'ruzie' kan er ook gevraagd worden of de onenigheid erger wordt)? Zo ja, hoe ziet dat er dan uit? (hoe begon het, wie begon er, wie deed wat daarna, hoe eindigde het)*
12. Hoe gaat u zelf om met ruzie? Hoe gaat uw partner om met ruzie? (bijv. negeren, uitpraten, weglopen, schreeuwen, gooien met spullen, fysiek)*
13. Over welke onderwerpen of situaties heeft u ruzie? Benoem en beschrijf de drie belangrijkste onderwerpen of situaties waarover regelmatig ruzie ontstaat.
14. Hoe maken jullie dan ruzie? Kun je aangeven wie welke rol heeft?*
15. Loopt een ruzie wel eens uit de hand? Zo ja, hoe ziet deze er dan uit? (hoe begon het, wie begon er, wie deed wat daarna, hoe eindigde het)*
16. Wanneer liep een dergelijk situatie voor het eerst echt uit de hand? Wat is de laatste keer dat dat gebeurde?. Hoe vaak komt het gemiddeld voor dat een situatie zo uit de hand loopt?
17. Hoe gaat u zelf om met zo'n uit de hand gelopen situatie? Hoe gaat uw partner daarmee om? bijv. negeren, uitpraten, weglopen, schreeuwen, gooien met spullen, fysiek? Wat maakt het verschil?*
18. Ziet elke onenigheid, ruzie of escalatie er hetzelfde uit? Is er sprake van een patroon? Welke factor zorgt er voor dat dit (eventueel) verschilt?*
19. Hoe lang duurt een onenigheid gemiddeld? En hoe zit bij een ruzie of een escalatie?
20. Hoe vaak gemiddeld per maand komt een onenigheid in de relatie voor? En een ruzie of een escalatie?
21. Zijn er ook situaties dat u of uw partner of ex-partner blijft terugkomen op wat er gebeurd is?
22. Wat vind u ervan dat er onenigheid, ruzie of escalaties plaatsvinden? Bijvoorbeeld wordt u hier boos of verdrietig van?
23. Ervaart u ook wel eens **angst** als er sprake is van een onenigheid, ruzie of escalatie? Zo ja, wat voor effect heeft dit dan op het dagelijks functioneren?
24. Wat voor consequenties heeft de onenigheid, ruzie of escalatie **op korte en lange termijn?** (voorbeelden schaamte, angst, geen vertrouwen meer in partner/relatie, angst, verdriet, zelfverwonding, verlies van contact met de kinderen, bang dat partner weggaat, harder werken om het partner naar de zin te maken, niet naar werk kunnen gaan, ziekenhuisbezoeken, contacten met hulpverlening)
25. Is er een moment geweest waarop u merkte dat de onenigheid, ruzie of escalaties zijn veranderd of is dit altijd hetzelfde gebleven? Wanneer begonnen de ruzies in uw relatie/gezin?
26. Is de onenigheid, ruzie of escalatie gedurende de relatie steeds erger geworden?

27. Wanneer is er een beginpunt geweest van de onenigheid, ruzie of escalaties? (was dit al in het begin van de relatie of speelde er belangrijke levensgebeurtenissen mee zoals bijv. zwangerschap)
28. Wat is de reden dat er soms escalaties in uw relatie plaatsvinden? (vragen naar redenen van partner en van zichzelf)
29. Heeft uw partner er wel eens mee gedreigd om weg te gaan bij u (of andersom)?
30. Heeft uw partner u wel eens verboden om iets te doen wat u wel graag had willen doen (of andersom)?
31. Weet uw partner altijd waar u bent als jullie niet samen zijn (en andersom)?
32. Zijn er bepaalde plekken waar u naartoe zou willen gaan, maar niet gaat omdat u weet dat uw partner dit niet leuk zou vinden (en andersom) (hier ook vragen naar controle/macht)?

Mogelijke stalking vragen

Tijdens de relatie

33. Is er tijdens uw huidige relatie sprake van geweest dat uw partner u achtervolgt of bespioneert, ongevraagd in vele mate belt of sms't of andere bekenden van u lastigvalt.
34. Heeft u tijdens uw huidige relatie uw partner achtervolgt of bespioneert, ongevraagd in vele mate gebeld of gesms't of andere bekenden van uw partner lastig gevallen.
35. Is dit tijdens een eerdere relatie wel eens voorgevallen (zowel als slachtoffer of als dader)

Kort een herhaling van de begrippen: onenigheid: 'een situatie waarin twee of meer mensen het niet eens zijn met elkaar'. Ruzie wordt hierin gezien als 'een toestand waarin mensen boos op elkaar zijn en vervelend tegen elkaar gaan doen'. Tenslotte wordt een escalatie gedefinieerd als een 'stap voor stap erger wordende situatie waarin er een uitbarsting (bijv. schreeuwen, schelden, gooien met spullen, fysiek geweld) plaatsvindt'.

Triggers van ruzie [risicofactoren]

36. Zijn er **voor u** situaties die voor extra spanning zorgen en aanleiding kunnen zijn voor onenigheid, een ruzie of een escalatie? Bijvoorbeeld:
 - a. Alcohol/drugs
 - b. Geldzorgen
 - c. Werkloosheid
 - d. Te hoge werkdruk
 - e. Stress
 - f. Vermoeidheid
 - g. Ongelijke verdeling huishouden
 - h. Moeilijke combinatie werk/gezin
 - i. Problemen (psychologisch/fysiek) van partner en/of kinderen
 - j. Eigen problemen (psychologisch/fysiek)
37. Zijn er situaties die voor extra spanning zorgen bij **uw partner** en aanleiding kunnen zijn voor onenigheid, ruzie of een escalatie?
 - a. Alcohol/drugs
 - b. Geldzorgen
 - c. Werkloosheid

- d. Te hoge werkdruk
- e. Stress
- f. Vermoeidheid
- g. Ongelijke verdeling huishouden
- h. Moeilijke combinatie werk/gezin
- i. Problemen (psychologisch/fysiek) van partner en/of kinderen
- j. Eigen problemen (psychologisch/fysiek)

Voorkomen van onenigheid, ruzies of escalaties

- 38. Hoe voorkomt u dat een onenigheid of ruzie uitloopt op een escalatie?
- 39. Wat doet u meestal als de onenigheid, ruzie of escalatie is afgelopen? (denk aan verontschuldigen/ erover praten/ doen alsof er niets aan de hand is etc.). Wat doet uw partner?*
- 40. Welke factoren zorgen er bij uw partner voor dat de situatie niet uit de hand loopt? Denk bijvoorbeeld aan iets wat uw partner doet (bijvoorbeeld iets geruststellend zeggen) of bepaalde gedachten die u heeft (geruststellende gedachten bijvoorbeeld)

Kort een herhaling van de begrippen: onenigheid: 'een situatie waarin twee of meer mensen het niet eens zijn met elkaar'. Ruzie wordt hierin gezien als 'een toestand waarin mensen boos op elkaar zijn en vervelend tegen elkaar gaan doen'. Tenslotte wordt een escalatie gedefinieerd als een 'stap voor stap erger wordende situatie waarin er een uitbarsting (bijv. schreeuwen, schelden, gooien met spullen, fysiek geweld) plaatsvindt'.

Kinderen (hier het verschil uitvragen tussen zonen en dochters)

- 41. Waren uw kinderen wel eens aanwezig tijdens een onenigheid, ruzie of escalatie? (zo ja, wat vond u daarvan)
- 42. Als er onenigheid/ ruzie of escalaties plaatsvinden met uw partner, heeft dit dan consequenties voor uw kinderen? (Denk bijvoorbeeld aan het afreageren van de boosheid op de kinderen of de kinderen treden op als bliksemafleider). Hoe is dat bij u of uw partner?
Hoe reageerden uw kinderen tijdens de onenigheid, ruzie of escalatie tussen u en uw partner?
- 43. Hoe gaat u om met onenigheid, ruzie of escalatie bij uw kinderen? Bent u streng? Heeft u vaste regels? Hoe is dat bij uw partner?
- 44. Hoe corrigeert u uw kinderen? Hoe corrigeert uw partner de kinderen?
- 45. Wat gebeurt er als uw kinderen zich niet aan de regels houden? Hoe denkt uw partner hierover en wat doet hij/zij als zij zich niet aan de regels houden?
- 46. Hoe vaak per maand moet u ze straffen of corrigeren? Hoe doet u dat dan? Hoe denkt uw partner hierover en hoe vaak straft of corrigeert hij/zij ze?

Psychologische / fysieke mishandeling (hier het verschil uitvragen tussen zonen en dochters)

- 47. Bestraft u de kinderen met woorden? Wat zegt u dan? Zegt u wel eens dat kinderen stom, dom of slecht zijn? (ipv slecht gedrag maar slecht persoon). Maakt u wel eens bestraffende grappen of in het algemeen opmerkingen over uw kinderen waardoor de kinderen zich schamen of klein gemaakt worden (al dan niet in het bijzijn van anderen)?
- 48. Geeft u wel eens een corrigerende tik? Met de vlakke hand of met een voorwerp?

49. Heeft u de kinderen wel eens voor straf zonder eten naar bed gestuurd?
50. Heeft u uw kind altijd op deze manier gecorrigeerd? Heeft uw partner de kinderen altijd op deze manier gecorrigeerd?
51. Als er meerdere kinderen zijn; corrigeert u al uw kinderen hetzelfde? Corrigeert uw partner alle kinderen hetzelfde?
52. Zijn er soms momenten waarop u anders corrigeert? Bijvoorbeeld als u veel spanningen heeft dat u strenger bent of dat als u juist ontspannen bent misschien meer toelaten? Hoe is dat bij uw partner?

Verwaarlozing

53. Is er een periode in uw leven geweest waarin u moedeloos of depressief bent geweest of problemen met alcohol had waardoor u minder aandacht had voor uw kinderen? Moesten jonge kinderen zelf denken aan tanden poetsen, ontbijt maken en naar school gaan?
54. Konden/kunnen de kinderen altijd bij u en uw partner terecht met problemen, kleine en grote?
55. Zijn de kinderen wel eens ongewassen of zonder eten naar school gegaan?
56. Is er altijd voldoende geld geweest om te kunnen zorgen voor de basisbehoeften zoals eten, kleding en medicijnen?
57. Zijn de kinderen wel eens een periode bij familie/elders ondergebracht omdat het thuis niet meer ging?

Seksueel misbruik

58. Zijn uw kinderen wel eens blootgesteld aan pornografisch materiaal?
59. Hebben uw kinderen eens seksuele handelingen gezien tussen volwassenen (op televisie of in het echt)?
60. Zijn uw kinderen wel eens op een seksuele manier aangeraakt door iemand? Was dat iemand binnenshuis of buitenshuis? Familie?
61. Hoe lang heeft het seksueel misbruik plaats gevonden?
62. Heeft u ingegrepen op het moment dat uw kinderen psychisch of fysiek in gevaar waren? Wat heeft u toen gedaan?

Kort een herhaling van de begrippen: onenigheid: 'een situatie waarin twee of meer mensen het niet eens zijn met elkaar'. Ruzie wordt hierin gezien als 'een toestand waarin mensen boos op elkaar zijn en vervelend tegen elkaar gaan doen'. Tenslotte wordt een escalatie gedefinieerd als een 'stap voor stap erger wordende situatie waarin er een uitbarsting (bijv. schreeuwen, schelden, gooien met spullen, fysiek geweld) plaatsvindt'.

Verleden

63. Hoe werd onenigheid, ruzie of een escalatie in het gezin van herkomst opgelost (hoe gingen uw ouders om met ruzie)?
64. Hoe werd u als kind gecorrigeerd?
65. Is er in eerdere relaties sprake geweest van onenigheid, ruzie of escalaties? Doorvragen hoe dat eruitzag, of het erger is geworden of minder
66. Hoe gaat u om met onenigheid, ruzie of een escalatie met anderen in de familie buiten het gezin, op straat of op uw werk?

67. Bent u of uw partner wel eens om andere redenen in contact gekomen met politie of justitie? Zo ja, wanneer was dat en waarvoor?

Steun uit de omgeving

68. Heeft u iemand in uw omgeving met wie u kunt praten over ruzie thuis? Of om raad kan vragen?
69. Heeft u een escalatie wel eens besproken met een familielid, vriend of kennis?
70. Heeft u de huisarts of een andere instantie om hulp gevraagd? Heeft uw partner wel eens een instantie ingeschakeld? Zo ja, op welk moment heeft u of uw partner om hulp gevraagd?
71. Als u zo terug kijkt wat was er nodig geweest om eerder hulp te zoeken?
72. Hoe voelt u zich in het algemeen?
73. Hoe ervaart u de steun in uw omgeving in het algemeen?
74. Zijn er nog andere dingen die u kwijt wilt?

Bijlage 5. Labels voor partnergeweld en kindermishandeling

Respondent kenmerken	Inwonende gezinsleden
	Leeftijd
	Burgerlijke staat
	Opleiding
	Werk
Gelijkwaardigheid in de relatie	Eerlijke verdeling taken
	Eerlijke verdeling zorg kinderen
	Eerlijke verdeling belangrijke beslissingen
Onenigheid/ruzie	Met wie
	Aard van de onenigheid/ruzie
	Mechanismen
	Handelingen
	Patroon
	Duur
	Frequentie
	Gevolg korte termijn
	Gevolgen lange termijn
	Veranderingen in ruzie maken
	Beginpunt
	Dreigen met uit elkaar gaan
Controle	Weten waar iemand is
	Niet naar bepaalde plekken gaan
	Verbieden
	Stalken
Escalatie	Met wie
	Aard
	Mechanismen
	Handelingen
	Patroon
	Duur
	Frequentie
	Gevolgen korte termijn
	Gevolgen lange termijn
	Controle
	Macht
	Verandering in escalatie
	Beginpunt
	Voorkomen
Onenigheid/ruzie/escalatie	Uitlokkers
	Controle
	Macht
Gezin van oorsprong	Oplossing ruzie

	Als kind gecorrigeerd
Coping ruzie in eerdere relatie	Negeren
	Verbaal
	Fysiek
	Weglopen
Coping escalatie in eerdere relaties	Negeren
	Verbaal
	Fysiek
	Weglopen
Coping ruzie op het werk	Negeren
	Verbaal
	Fysiek
	Weglopen
Contacten met politie	Contact met politie
Steun in de omgeving	Familie
	Partner
	Vrienden
	Huisarts
	Hulpverlening
	Geen steun
Kinderen	Ruzie met kinderen
	Niet consequent handelen
Fysiek geweld kinderen	Corrigeren/straffen (hoe)
	Frequentie corrigeren/straffen
	Met een tik
Psychologisch geweld	Aanwezig tijdens ruzie
	Afreageren op kinderen vanwege ruzie met partner
	Met woorden: denigreren/kleineren
	Andere vormen van psychologisch geweld
	Duur van het psychologisch geweld
Verwaarlozing	Gebrek aan aandacht
	Gebrek aan zorg
	Gebrek aan liefde
	Uithuisplaatsing van kinderen
	Zonder eten naar bed sturen
	Duur van verwaarlozing
Seksueel misbruik	Kinderen als getuige van seksueel misbruik tussen partner
	Kinderen als slachtoffer van seksueel misbruik
	Duur van seksueel misbruik

Bijlage 6. Tabellen frequenties partnergeweld

Tabel 1. Frequentie items CTS2 “plegers partnergeweld”

Items	dit is nog nooit gebeurd	niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd	één keer in het afgelopen jaar	twee keer in het afgelopen jaar	3-5 keer in het afgelopen jaar	6-10 keer in het afgelopen jaar	11-20 keer in het afgelopen jaar	meer dan 20 keer in het afgelopen jaar	
	N	N	N	N	N	N	N	N	
1. Ik legde mijn kant van de zaak uit of stelde een compromis voor als ik van mening verschilde met mijn partner	25	0	4	2	3	4	5	3	4
2. Mijn partner legde zijn/haar kant van de zaak uit of stelde een compromis voor als we van mening verschilden	25	1	4	2	2	9	4	1	2
3. Ik heb mijn partner beledigd, of ik vloekte of schreeuwde tegen hem/haar	25	4	7	2	2	3	1	5	3
4. Mijn partner beledigde, mij of vloekte of schreeuwde tegen mij	25	2	8	2	0	3	2	4	4
5. Ik heb een verstuiking, blauwe plek of kleine wond opgelopen of voelde de volgende dag nog (fysieke) pijn omdat ik met mijn partner had gevochten	25	9	9	4	2	0	1	0	0
6. Mijn partner had een verstuiking, blauwe plek of kleine wond opgelopen of voelde de volgende dag nog (fysieke) pijn omdat hij/zij met mij had gevochten	25	13	5	2	2	1	1	1	0
7. Ik toonde respect voor mijn partner of liet mijn partner zien dat ik om zijn/haar gevoelens gaf, hoewel we van mening verschilden	25	0	5	1	3	3	2	2	9
8. Mijn partner toonde respect voor mij of liet mij zien dat hij/zij om mijn gevoelens gaf, hoewel we van mening verschilden	25	4	1	1	4	4	4	2	5
9. Ik heb mijn partner geduwd, weggeschoven of geslagen	25	7	10	3	2	1	1	0	1
10. Mijn partner heeft mij geduwd, weggeschoven of geslagen	25	4	13	4	1	0	2	0	1
11. Ik duwde, schopte of sloeg mijn partner in elkaar	25	16	4	2	0	0	2	1	0
12. Mijn partner duwde, schopte of sloeg mij in elkaar	25	16	4	2	16	4	2	0	0
13. Ik heb wel eens iets kapot gemaakt wat van mijn partner was of dreigde mijn partner te slaan	25	17	4	1	1	0	2	0	0
14. Mijn partner heeft wel eens iets kapot gemaakt wat van mij was of dreigde mij te slaan	25	11	8	1	3	1	1	0	0
15. Ik moest naar mijn (huis)arts omdat ik met mijn partner had gevochten	25	19	5	0	0	1	0	0	0
16. Mijn partner moest naar de (huis)arts omdat hij/zij met mij had gevochten	25	20	1	2	0	2	0	0	0
17. Ik heb geweld/ kracht of dreigementen gebruikt (zoals slaan, neerdrukken of een wapen gebruiken) om er voor te zorgen dat mijn partner seks met mij had	25	23	1	0	1	0	0	0	0
18. Mijn partner heeft geweld/ kracht of dreigementen gebruikt (zoals slaan, neerdrukken of een wapen gebruiken) om ervoor te zorgen dat ik seks had met hem/haar	25	22	2	0	0	1	0	0	0
19. Ik stond erop dat we seks hadden toen mijn partner niet wilde, of stond er op seks zonder condoom te hebben (maar gebruikte geen fysiek geweld)	25	23	1	0	1	0	0	0	0
20. Mijn partner stond erop dat we seks hadden toen ik niet wilde, of stond er op seks zonder condoom te hebben (maar gebruikte geen fysiek geweld)	25	20	4	0	0	1	0	0	0

Tabel 2. Frequentie items CTS2 “controlegroep”

Items	dit is nog nooit gebeurd		niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel	één keer in het afgelopen jaar	twee keer in het afgelopen jaar	3-5 keer in het afgelopen jaar	6-10 keer in het afgelopen jaar	11-20 keer in het afgelopen jaar	meer dan 20 keer in het afgelopen jaar
	N	N	N	N	N	N	N	N	N
1. Ik legde mijn kant van de zaak uit of stelde een compromis voor als ik van mening verschilde met mijn partner	35	5	6	3	4	12	3	2	0
2. Mijn partner legde zijn/haar kant van de zaak uit of stelde een compromis voor als we van mening verschilden	35	5	6	3	5	11	5	0	0
3. Ik heb mijn partner beledigd, of ik vloekte of schreeuwde tegen hem/haar	35	25	4	2	4	0	0	0	0
4. Mijn partner beledigde, mij of vloekte of schreeuwde tegen mij	35	25	4	2	4	0	0	0	0
5. Ik heb een verstuiking, blauwe plek of kleine wond opgelopen of voelde de volgende dag nog (fysieke) pijn omdat ik met mijn partner had gevochten	35	35	0	0	0	0	0	0	0
6. Mijn partner had een verstuiking, blauwe plek of kleine wond opgelopen of voelde de volgende dag nog (fysieke) pijn omdat hij/zij met mij had gevochten	35	35	0	0	0	0	0	0	0
7. Ik toonde respect voor mijn partner of liet mijn partner zien dat ik om zijn/haar gevoelens gaf, hoewel we van mening verschilden	35	7	4	2	4	6	3	2	7
8. Mijn partner toonde respect voor mij of liet mij zien dat hij/zij om mijn gevoelens gaf, hoewel we van mening verschilden	35	7	4	2	4	5	3	3	7
9. Ik heb mijn partner geduwd, weggeschoven of geslagen	35	35	0	0	0	0	0	0	0
10. Mijn partner heeft mij geduwd, weggeschoven of geslagen	35	34	1	0	0	0	0	0	0
11. Ik duwde, schopte of sloeg mijn partner in elkaar	35	35	0	0	0	0	0	0	0
12. Mijn partner duwde, schopte of sloeg mij in elkaar	35	35	0	0	0	0	0	0	0
13. Ik heb wel eens iets kapot gemaakt wat van mijn partner was of dreigde mijn partner te slaan	35	35	0	0	0	0	0	0	0
14. Mijn partner heeft wel eens iets kapot gemaakt wat van mij was of dreigde mij te slaan	35	35	0	0	0	0	0	0	0
15. Ik moest naar mijn (huis)arts omdat ik met mijn partner had gevochten	35	35	0	0	0	0	0	0	0
16. Mijn partner moest naar de (huis)arts omdat hij/zij met mij had gevochten	35	35	0	0	0	0	0	0	0
17. Ik heb geweld/ kracht of dreigementen gebruikt (zoals slaan, neerdrukken of een wapen gebruiken) om er voor te zorgen dat mijn partner seks met mij had	35	35	0	0	0	0	0	0	0
18. Mijn partner heeft geweld/ kracht of dreigementen gebruikt (zoals slaan, neerdrukken of een wapen gebruiken) om ervoor te zorgen dat ik seks had met hem/haar	35	35	0	0	0	0	0	0	0
19. Ik stond erop dat we seks hadden toen mijn partner niet wilde, of stond er op seks zonder condoom te hebben (maar gebruikte geen fysiek geweld)	35	35	0	0	0	0	0	0	0
20. Mijn partner stond erop dat we seks hadden toen ik niet wilde, of stond er op seks zonder condoom te hebben (maar gebruikte geen fysiek geweld)	34	34	0	0	0	0	0	0	0

Tabel 3. Frequentie items CTS2 “plegers kindermishandeling”

Items	dit is nog nooit gebeurd	niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd	één keer in het afgelopen jaar	twee keer in het afgelopen jaar	3-5 keer in het afgelopen jaar	6-10 keer in het afgelopen jaar	11-20 keer in het afgelopen jaar	meer dan 20 keer in het afgelopen jaar	
	N	N	N	N	N	N	N	N	
1. Ik legde mijn kant van de zaak uit of stelde een compromis voor als ik van mening verschilde met mijn partner	15	0	4	2	1	5	2	1	0
2. Mijn partner legde zijn/haar kant van de zaak uit of stelde een compromis voor als we van mening verschilden	15	1	4	2	1	6	2	0	0
3. Ik heb mijn partner beledigd, of ik vloekte of schreeuwde tegen hem/haar	15	6	2	3	2	1	1	0	0
4. Mijn partner beledigde, mij of vloekte of schreeuwde tegen mij	15	9	2	3	0	0	1	0	0
5. Ik heb een verstuiking, blauwe plek of kleine wond opgelopen of voelde de volgende dag nog (fysieke) pijn omdat ik met mijn partner had gevochten	15	15	0	0	0	0	0	0	0
6. Mijn partner had een verstuiking, blauwe plek of kleine wond opgelopen of voelde de volgende dag nog (fysieke) pijn omdat hij/zij met mij had gevochten	15	15	0	0	0	0	0	0	0
7. Ik toonde respect voor mijn partner of liet mijn partner zien dat ik om zijn/haar gevoelens gaf, hoewel we van mening verschilden	15	1	3	1	2	3	2	1	2
8. Mijn partner toonde respect voor mij of liet mij zien dat hij/zij om mijn gevoelens gaf, hoewel we van mening verschilden	15	1	4	1	2	4	0	1	2
9. Ik heb mijn partner geduwd, weggeschoven of geslagen	15	14	1	0	0	0	0	0	0
10. Mijn partner heeft mij geduwd, weggeschoven of geslagen	15	14	1	0	0	0	0	0	0
11. Ik duwde, schopte of sloeg mijn partner in elkaar	15	15	0	0	0	0	0	0	0
12. Mijn partner duwde, schopte of sloeg mij in elkaar	15	15	0	0	0	0	0	0	0
13. Ik heb wel eens iets kapot gemaakt wat van mijn partner was of dreigde mijn partner te slaan	15	15	0	0	0	0	0	0	0
14. Mijn partner heeft wel eens iets kapot gemaakt wat van mij was of dreigde mij te slaan	15	13	2	0	0	0	0	0	0
15. Ik moest naar mijn (huis)arts omdat ik met mijn partner had gevochten	15	15	0	0	0	0	0	0	0
16. Mijn partner moest naar de (huis)arts omdat hij/zij met mij had gevochten	15	15	0	0	0	0	0	0	0
17. Ik heb geweld/ kracht of dreigementen gebruikt (zoals slaan, neerdrukken of een wapen gebruiken) om er voor te zorgen dat mijn partner seks met mij had	15	15	0	0	0	0	0	0	0
18. Mijn partner heeft geweld/ kracht of dreigementen gebruikt (zoals slaan, neerdrukken of een wapen gebruiken) om ervoor te zorgen dat ik seks had met hem/haar	15	15	0	0	0	0	0	0	0
19. Ik stond erop dat we seks hadden toen mijn partner niet wilde, of stond er op seks zonder condoom te hebben (maar gebruikte geen fysiek geweld)	15	15	0	0	0	0	0	0	0
20. Mijn partner stond erop dat we seks hadden toen ik niet wilde, of stond er op seks zonder condoom te hebben (maar gebruikte geen fysiek geweld)	15	14	1	0	0	0	0	0	0

Tabel 4. Frequentie items CTS2 “plegers grensgedrag KM”

Items	dit is nog nooit gebeurd		niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd	één keer in het afgelopen jaar	twee keer in het afgelopen jaar	3-5 keer in het afgelopen jaar	6-10 keer in het afgelopen jaar	11-20 keer in het afgelopen jaar	meer dan 20 keer in het afgelopen jaar	
	N	N	N	N	N	N	N	N	N	
1. Ik legde mijn kant van de zaak uit of stelde een compromis voor als ik van mening verschilde met mijn partner	21		3	2	1	4	8	2	1	0
2. Mijn partner legde zijn/haar kant van de zaak uit of stelde een compromis voor als we van mening verschilden	21		4	1	4	3	5	1	2	1
3. Ik heb mijn partner beledigd, of ik vloekte of schreeuwde tegen hem/haar	21		7	5	6	1	2	0	0	0
4. Mijn partner beledigde, mij of vloekte of schreeuwde tegen mij	21		8	4	4	2	3	0	0	0
5. Ik heb een verstuiking, blauwe plek of kleine wond opgelopen of voelde de volgende dag nog (fysieke) pijn omdat ik met mijn partner had gevochten	21		21	0	0	0	0	0	0	0
6. Mijn partner had een verstuiking, blauwe plek of kleine wond opgelopen of voelde de volgende dag nog (fysieke) pijn omdat hij/zij met mij had gevochten	21		21	0	0	0	0	0	0	0
7. Ik toonde respect voor mijn partner of liet mijn partner zien dat ik om zijn/haar gevoelens gaf, hoewel we van mening verschilden	21		0	5	2	2	6	2	1	3
8. Mijn partner toonde respect voor mij of liet mij zien dat hij/zij om mijn gevoelens gaf, hoewel we van mening verschilden	21		0	6	2	2	5	2	1	3
9. Ik heb mijn partner geduwd, weggeschoven of geslagen	21		18	2	0	0	1	0	0	0
10. Mijn partner heeft mij geduwd, weggeschoven of geslagen	21		20	1	0	0	0	0	0	0
11. Ik duwde, schopte of sloeg mijn partner in elkaar	21		21	0	0	0	0	0	0	0
12. Mijn partner duwde, schopte of sloeg mij in elkaar	21		21	0	0	0	0	0	0	0
13. Ik heb wel eens iets kapot gemaakt wat van mijn partner was of dreigde mijn partner te slaan	21		19	1	0	1	0	0	0	0
14. Mijn partner heeft wel eens iets kapot gemaakt wat van mij was of dreigde mij te slaan	21		20	1	0	0	0	0	0	0
15. Ik moest naar mijn (huis)arts omdat ik met mijn partner had gevochten	21		21	0	0	0	0	0	0	0
16. Mijn partner moest naar de (huis)arts omdat hij/zij met mij had gevochten	21		21	0	0	0	0	0	0	0
17. Ik heb geweld/ kracht of dreigementen gebruikt (zoals slaan, neerdrukken of een wapen gebruiken) om er voor te zorgen dat mijn partner seks met mij had	21		21	0	0	0	0	0	0	0
18. Mijn partner heeft geweld/ kracht of dreigementen gebruikt (zoals slaan, neerdrukken of een wapen gebruiken) om ervoor te zorgen dat ik seks had met hem/haar	21		21	0	0	0	0	0	0	0
19. Ik stond erop dat we seks hadden toen mijn partner niet wilde, of stond er op seks zonder condoom te hebben (maar gebruikte geen fysiek geweld)	21		21	0	0	0	0	0	0	0
20. Mijn partner stond erop dat we seks hadden toen ik niet wilde, of stond er op seks zonder condoom te hebben (maar gebruikte geen fysiek geweld)	21		20	0	0	1	0	0	0	0

Bijlage 7. Tabel frequentie items KM “plegers grensgedrag kindermishandeling”

Items	dit is nog nooit gebeurd	niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd	één keer in het afgelopen jaar	twee keer in het afgelopen jaar	3-5 keer in het afgelopen jaar	6-10 keer in het afgelopen jaar	11-20 keer in het afgelopen jaar	meer dan 20 keer in het afgelopen jaar	
	N	N	N	N	N	N	N	N	
1. Ik leg mijn kind altijd uit waarom iets fout is	21	1	7	2	1	1	2	2	5
2. Ik heb mijn kind wel eens genegeerd	21	8	7	1	0	3	1	0	1
3. Ik heb mijn kind wel eens naar de kamer gestuurd	21	2	13	1	2	2	0	1	0
4. Ik heb mijn kind wel eens door elkaar geschud	21	9	8	3	1	0	0	0	0
5. Ik heb mijn kind wel eens op de kont geslagen met een riem, een borstel een stok of een ander hard voorwerp	21	21	0	0	0	0	0	0	0
6. Ik heb mijn kind wel eens gezegd dat het iets anders moest gaan doen om de ruzie te laten stoppen	21	6	12	0	1	1	0	0	0
7. Ik heb wel eens tegen mijn kind geschreeuwd, gegild of gekrijs	21	1	13	4	0	3	0	0	0
8. Ik heb mijn kind wel eens met een vuist geslagen of (heel) hard geschopt	21	21	0	0	0	0	0	0	0
9. Ik heb mijn kind wel eens met de blote handen een tik op de kont gegeven	21	4	16	0	0	1	0	0	0
10. Ik heb mijn kind wel eens bij de keel gegrepen of de adem afgeknepen	21	21	0	0	0	0	0	0	0
11. Ik heb wel eens tegen mijn kind gevloekt of	21	9	8	1	1	1	0	1	0
12. Ik heb mijn kind wel eens in elkaar geslagen (d.w.z. achter elkaar hard geslagen)	21	21	0	0	0	0	0	0	0
13. Ik heb mijn kind wel eens expres verwond met een heet of gloeiend voorwerp	21	21	0	0	0	0	0	0	0
14. Ik heb mijn kind wel eens gedraigd om het te slaan maar heb het niet gedaan	21	5	13	1	1	0	2	0	0
15. Ik heb mijn kind wel eens met een riem, borstel, stok of ander voorwerp op een deel van het lichaam anders dan de kont geslagen	21	21	0	0	0	0	0	0	0
16. Ik heb mijn kind wel eens op de hand, arm of been geslagen	21	5	14	1	0	1	0	0	0
17. Ik heb mijn kind wel eens verboden te computeren, tv te kijken (of zoiets), of huisarrest gegeven	21	5	10	2	2	1	1	0	1
18. Ik heb mijn kind wel eens geknepen	21	15	3	2	1	0	0	0	0
19. Ik heb mijn kind wel eens met een mes of pistool bedreigd	21	21	0	0	0	0	0	0	0
20. Ik heb mijn kind wel eens tegen de grond gegoooid of geslagen	21	21	0	0	0	0	0	0	0
21. Ik heb mijn kind wel eens stom of lui genoemd	21	6	10	1	0	4	0	0	0
22. Ik heb mijn kind wel eens een klap in het gezicht, op het hoofd of op de oren gegeven	21	21	0	0	0	0	0	0	0

Bijlage 8. Tabellen frequenties kindermishandeling

Tabel 1. Frequentie items KM “plegers partnergeweld”

Items	dit is nog nooit gebeurd	niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd	één keer in het afgelopen jaar	twee keer in het afgelopen jaar	3-5 keer in het afgelopen jaar	6-10 keer in het afgelopen jaar	11-20 keer in het afgelopen jaar	meer dan 20 keer in het afgelopen jaar	
	N	N	N	N	N	N	N	N	
1. Ik leg mijn kind altijd uit waarom iets fout is	9	1	0	0	0	2	1	0	5
2. Ik heb mijn kind wel eens genegeerd	9	7	1	1	0	0	0	0	0
3. Ik heb mijn kind wel eens naar de kamer gestuurd	9	2	3	1	0	1	1	0	1
4. Ik heb mijn kind wel eens door elkaar geschud	9	9	0	0	0	0	0	0	0
5. Ik heb mijn kind wel eens op de kont geslagen met een riem, een borstel een stok of een ander hard voorwerp	9	9	0	0	0	0	0	0	0
6. Ik heb mijn kind wel eens gezegd dat het iets anders moest gaan doen om de ruzie te laten stoppen	9	6	1	0	0	0	0	1	1
7. Ik heb wel eens tegen mijn kind geschreeuwd, gegild of gekrijst	9	2	3	0	0	3	0	0	1
8. Ik heb mijn kind wel eens met een vuist geslagen of (heel) hard geschopt	9	9	0	0	0	0	0	0	0
9. Ik heb mijn kind wel eens met de blote handen een tik op de kont gegeven	9	5	1	2	1	0	0	0	0
10. Ik heb mijn kind wel eens bij de keel gegrepen of de adem afgeknepen	9	9	0	0	0	0	0	0	0
11. Ik heb wel eens tegen mijn kind gevloekt of het uitgescholden	9	8	0	1	0	0	0	0	0
12. Ik heb mijn kind wel eens in elkaar geslagen (d.w.z. achter elkaar hard geslagen)	9	9	0	0	0	0	0	0	0
13. Ik heb mijn kind wel eens expres verwond met een heet of gloeiend voorwerp	9	9	0	0	0	0	0	0	0
14. Ik heb mijn kind wel eens gedraigd om het te slaan maar heb het niet gedaan	9	7	0	0	1	1	0	0	0
15. Ik heb mijn kind wel eens met een riem, borstel, stok of ander voorwerp op een deel van het lichaam anders dan de kont geslagen	9	9	0	0	0	0	0	0	0
16. Ik heb mijn kind wel eens op de hand, arm of been geslagen	9	8	1	0	0	0	0	0	0
17. Ik heb mijn kind wel eens verboden te computeren, tv te kijken (of zoiets), of huisarrest gegeven	9	1	4	0	0	2	0	1	1
18. Ik heb mijn kind wel eens geknepen	9	8	1	0	0	0	0	0	0
19. Ik heb mijn kind wel eens met een mes of pistool bedreigd	9	9	0	0	0	0	0	0	0
20. Ik heb mijn kind wel eens tegen de grond gegooid of geslagen	9	9	0	0	0	0	0	0	0
21. Ik heb mijn kind wel eens stom of lui genoemd	9	6	1	1	0	0	1	0	0
22. Ik heb mijn kind wel eens een klap in het gezicht, op het hoofd of op de oren gegeven	9	9	0	0	0	0	0	0	0

Tabel 2. Frequentie items KM “controlegroep”

Items	dit is nog nooit	niet in het	één keer in het	twee keer in het	3-5 keer in het	6-10 keer in het	11-20 keer in het	meer dan 20	
	gebeurd	afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd	afgelopen jaar	afgelopen jaar	afgelopen jaar	afgelopen jaar	afgelopen jaar	keer in het afgelopen jaar	
	N	N	N	N	N	N	N	N	
1. Ik leg mijn kind altijd uit waarom iets fout is	35	5	10	1	2	3	3	0	11
2. Ik heb mijn kind wel eens genegeerd	35	29	1	2	0	2	0	1	0
3. Ik heb mijn kind wel eens naar de kamer gestuurd	35	14	14	1	2	1	3	0	0
4. Ik heb mijn kind wel eens door elkaar geschud	35	34	1	0	0	0	0	0	0
5. Ik heb mijn kind wel eens op de kont geslagen met een riem, een borstel een stok of een ander hard voorwerp	35	35	0	0	0	0	0	0	0
6. Ik heb mijn kind wel eens gezegd dat het iets anders moest gaan doen om de ruzie te laten stoppen	35	20	10	1	1	1	0	1	1
7. Ik heb wel eens tegen mijn kind geschreeuwd, gegild of gekrijsd	35	24	7	3	0	0	1	0	0
8. Ik heb mijn kind wel eens met een vuist geslagen of (heel) hard geschopt	35	35	0	0	0	0	0	0	0
9. Ik heb mijn kind wel eens met de blote handen een tik op de kont gegeven	35	23	9	2	1	0	0	0	0
10. Ik heb mijn kind wel eens bij de keel gegrepen of de adem afgeknepen	35	35	0	0	0	0	0	0	0
11. Ik heb wel eens tegen mijn kind gevloekt of het uitgescholden	35	30	3	1	0	1	0	0	0
12. Ik heb mijn kind wel eens in elkaar geslagen (d.w.z. achter elkaar hard geslagen)	35	35	0	0	0	0	0	0	0
13. Ik heb mijn kind wel eens expres verwond met een heet of gloeiend voorwerp	35	35	0	0	0	0	0	0	0
14. Ik heb mijn kind wel eens gedraigd om het te slaan maar heb het niet gedaan	35	32	2	1	0	0	0	0	0
15. Ik heb mijn kind wel eens met een riem, borstel, stok of ander voorwerp op een deel van het lichaam anders dan de kont geslagen	35	35	0	0	0	0	0	0	0
16. Ik heb mijn kind wel eens op de hand, arm of been geslagen	35	31	4	0	0	0	0	0	0
17. Ik heb mijn kind wel eens verboden te computeren, tv te kijken (of zoiets), of huisarrest gegeven	35	15	15	0	0	1	1	3	0
18. Ik heb mijn kind wel eens geknepen	35	35	0	0	0	0	0	0	0
19. Ik heb mijn kind wel eens met een mes of pistool bedreigd	35	35	0	0	0	0	0	0	0
20. Ik heb mijn kind wel eens tegen de grond gegooid of geslagen	35	35	0	0	0	0	0	0	0
21. Ik heb mijn kind wel eens stom of lui genoemd	35	27	4	2	1	0	1	0	0
22. Ik heb mijn kind wel eens een klap in het gezicht, op het hoofd of op de oren gegeven	35	35	0	0	0	0	0	0	0

Tabel 3. Frequentie items KM “plegers kindermishandeling”

Items	dit is nog nooit gebeurd		niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd		één keer in het afgelopen jaar		twee keer in het afgelopen jaar		3-5 keer in het afgelopen jaar		6-10 keer in het afgelopen jaar		11-20 keer in het afgelopen jaar		meer dan 20 keer in het afgelopen jaar	
	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N		
1. Ik leg mijn kind altijd uit waarom iets fout is	15	0	7	0	0	2	1	1	4							
2. Ik heb mijn kind wel eens genegeerd	15	6	5	3	0	0	1	0	0							
3. Ik heb mijn kind wel eens naar de kamer gestuurd	15	1	10	0	1	1	2	0	0							
4. Ik heb mijn kind wel eens door elkaar geschud	15	12	3	0	0	0	0	0	0							
5. Ik heb mijn kind wel eens op de kont geslagen met een riem, een borstel een stok of een ander hard voorwerp	15	8	6	1	0	0	0	0	0							
6. Ik heb mijn kind wel eens gezegd dat het iets anders moest gaan doen om de ruzie te laten stoppen	15	4	9	0	0	0	1	1	0							
7. Ik heb wel eens tegen mijn kind geschreeuwd, gegild of gekrijsd	15	3	9	1	0	1	0	1	0							
8. Ik heb mijn kind wel eens met een vuist geslagen of (heel) hard geschopt	15	14	1	0	0	0	0	0	0							
9. Ik heb mijn kind wel eens met de blote handen een tik op de kont gegeven	15	4	9	1	0	1	0	0	0							
10. Ik heb mijn kind wel eens bij de keel gegrepen of de adem afgeknepen	15	14	1	0	0	0	0	0	0							
11. Ik heb wel eens tegen mijn kind gevloekt of	15	8	7	0	0	0	0	0	0							
12. Ik heb mijn kind wel eens in elkaar geslagen (d.w.z. achter elkaar hard geslagen)	15	15	0	0	0	0	0	0	0							
13. Ik heb mijn kind wel eens expres verwond met een heet of gloeiend voorwerp	15	15	0	0	0	0	0	0	0							
14. Ik heb mijn kind wel eens gedraigd om het te slaan maar heb het niet gedaan	15	6	7	0	1	0	0	0	0							
15. Ik heb mijn kind wel eens met een riem, borstel, stok of ander voorwerp op een deel van het lichaam anders dan de kont geslagen	15	14	1	0	0	0	0	0	0							
16. Ik heb mijn kind wel eens op de hand, arm of been geslagen	15	10	5	0	0	0	0	0	0							
17. Ik heb mijn kind wel eens verboden te computeren, tv te kijken (of zoiets), of huisarrest gegeven	15	0	11	1	0	0	1	0	1							
18. Ik heb mijn kind wel eens geknepen	15	11	4	0	0	0	0	0	0							
19. Ik heb mijn kind wel eens met een mes of pistool bedreigd	15	14	0	0	1	0	0	0	0							
20. Ik heb mijn kind wel eens tegen de grond gegooid of geslagen	15	15	0	0	0	0	0	0	0							
21. Ik heb mijn kind wel eens stom of lui genoemd	15	8	4	2	0	1	0	0	0							
22. Ik heb mijn kind wel eens een klap in het gezicht, op het hoofd of op de oren gegeven	15	7	7	1	0	0	0	0	0							

Bijlage 9. Tabellen frequenties overlapgeweld

Tabel 1. Frequentie items CTS2 “overlap groep”

Items	dit is nog nooit gebeurd		niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd	één keer in het afgelopen jaar	twee keer in het afgelopen jaar	3-5 keer in het afgelopen jaar	6-10 keer in het afgelopen jaar	11-20 keer in het afgelopen jaar	meer dan 20 keer in het afgelopen jaar
	N	N	N	N	N	N	N	N	N
1. Ik legde mijn kant van de zaak uit of stelde een compromis voor als ik van mening verschilde met mijn partner	8	1	1	1	0	1	2	0	2
2. Mijn partner legde zijn/haar kant van de zaak uit of stelde een compromis voor als we van mening verschilden	8	1	3	0	1	0	1	0	1
3. Ik heb mijn partner beledigd, of ik vloekte of schreeuwde tegen hem/haar	8	1	2	0	2	1	0	1	1
4. Mijn partner beledigde, mij of vloekte of schreeuwde tegen mij	8	1	2	1	1	0	2	0	1
5. Ik heb een verstuiking, blauwe plek of kleine wond opgelopen of voelde de volgende dag nog (fysieke) pijn omdat ik met mijn partner had gevochten	8	4	3	0	1	0	0	0	0
6. Mijn partner had een verstuiking, blauwe plek of kleine wond opgelopen of voelde de volgende dag nog (fysieke) pijn omdat hij/zij met mij had gevochten	8	4	4	0	0	0	0	0	0
7. Ik toonde respect voor mijn partner of liet mijn partner zien dat ik om zijn/haar gevoelens gaf, hoewel we van mening verschilden	8	1	1	0	2	3	0	0	1
8. Mijn partner toonde respect voor mij of liet mij zien dat hij/zij om mijn gevoelens gaf, hoewel we van mening verschilden	8	1	1	0	1	1	0	0	1
9. Ik heb mijn partner geduwd, weggeschoven of geslagen	8	2	4	1	0	1	0	0	0
10. Mijn partner heeft mij geduwd, weggeschoven of geslagen	8	3	2	0	1	1	0	0	0
11. Ik duwde, schopte of sloeg mijn partner in elkaar	8	6	2	0	0	0	0	0	0
12. Mijn partner duwde, schopte of sloeg mij in elkaar	8	5	2	1	0	0	0	0	0
13. Ik heb wel eens iets kapot gemaakt wat van mijn partner was of dreigde mijn partner te slaan	8	5	2	1	0	0	0	0	0
14. Mijn partner heeft wel eens iets kapot gemaakt wat van mij was of dreigde mij te slaan	8	5	2	0	1	0	0	0	0
15. Ik moest naar mijn (huis)arts omdat ik met mijn partner had gevochten	8	7	1	0	0	0	0	0	0
16. Mijn partner moest naar de (huis)arts omdat hij/zij met mij had gevochten	8	8	0	0	0	0	0	0	0
17. Ik heb geweld/ kracht of dreigementen gebruikt (zoals slaan, neerdrukken of een wapen gebruiken) om er voor te zorgen dat mijn partner seks met mij had	8	8	0	0	0	0	0	0	0
18. Mijn partner heeft geweld/ kracht of dreigementen gebruikt (zoals slaan, neerdrukken of een wapen gebruiken) om ervoor te zorgen dat ik seks had met hem/haar	8	7	1	0	0	0	0	0	0
19. Ik stond erop dat we seks hadden toen mijn partner niet wilde, of stond er op seks zonder condoom te hebben (maar gebruikte geen fysiek geweld)	8	7	0	0	1	0	0	0	0
20. Mijn partner stond erop dat we seks hadden toen ik niet wilde, of stond er op seks zonder condoom te hebben (maar gebruikte geen fysiek geweld)	8	6	1	0	1	0	0	0	0

Tabel 2. Frequentie items KM “overlap groep”

Items	dit is nog nooit gebeurd	niet in het afgelopen jaar, maar het is daarvoor wel gebeurd	één keer in het afgelopen jaar	twee keer in het afgelopen jaar	3-5 keer in het afgelopen jaar	6-10 keer in het afgelopen jaar	11-20 keer in het afgelopen jaar	meer dan 20 keer in het afgelopen jaar	
	N	N	N	N	N	N	N	N	
1. Ik leg mijn kind altijd uit waarom iets fout is	8	0	1	1	0	1	1	0	4
2. Ik heb mijn kind wel eens genegeerd	8	3	0	2	0	0	2	1	0
3. Ik heb mijn kind wel eens naar de kamer gestuurd	8	1	2	0	1	2	0	0	1
4. Ik heb mijn kind wel eens door elkaar geschud	8	3	4	1	0	0	0	0	0
5. Ik heb mijn kind wel eens op de kont geslagen met een riem, een borstel een stok of een ander hard voorwerp	8	8	0	0	0	0	0	0	0
6. Ik heb mijn kind wel eens gezegd dat het iets anders moest gaan doen om de ruzie te laten stoppen	8	2	2	0	1	0	0	1	1
7. Ik heb wel eens tegen mijn kind geschreeuwd, gegild of gekrijsd	8	0	2	0	1	1	1	1	2
8. Ik heb mijn kind wel eens met een vuist geslagen of (heel) hard geschopt	8	8	0	0	0	0	0	0	0
9. Ik heb mijn kind wel eens met de blote handen een tik op de kont gegeven	8	2	5	1	0	0	0	0	0
10. Ik heb mijn kind wel eens bij de keel gegrepen of de adem afgeknepen	8	8	0	0	0	0	0	0	0
11. Ik heb wel eens tegen mijn kind gevloekt of	8	2	2	2	0	2	0	0	0
12. Ik heb mijn kind wel eens in elkaar geslagen (d.w.z. achter elkaar hard geslagen)	8	8	0	0	0	0	0	0	0
13. Ik heb mijn kind wel eens expres verwond met een heet of gloeiend voorwerp	8	8	0	0	0	0	0	0	0
14. Ik heb mijn kind wel eens gedraigd om het te slaan maar heb het niet gedaan	8	1	3	2	0	1	0	1	0
15. Ik heb mijn kind wel eens met een riem, borstel, stok of ander voorwerp op een deel van het lichaam anders dan de kont geslagen	8	8	0	0	0	0	0	0	0
16. Ik heb mijn kind wel eens op de hand, arm of been geslagen	8	0	6	1	0	1	0	0	0
17. Ik heb mijn kind wel eens verboden te computeren, tv te kijken (of zoiets), of huisarrest gegeven	8	1	2	1	1	1	0	0	2
18. Ik heb mijn kind wel eens geknepen	8	4	4	0	0	0	0	0	0
19. Ik heb mijn kind wel eens met een mes of pistool bedreigd	8	8	0	0	0	0	0	0	0
20. Ik heb mijn kind wel eens tegen de grond gegooid of geslagen	8	7	1	0	0	0	0	0	0
21. Ik heb mijn kind wel eens stom of lui genoemd	8	4	1	1	0	2	0	0	0
22. Ik heb mijn kind wel eens een klap in het gezicht, op het hoofd of op de oren gegeven	8	3	5	0	0	0	0	0	0

Bijlage 10. Statistische informatie grensgedrag

Verschillen tussen plegers van kindermishandeling en grensgedrag

Om te onderzoeken of er significante verschillen zijn tussen plegers van grensgedrag en kindermishandeling zijn er *t*-toetsen en chi-kwadraat toetsen uitgevoerd. Ten eerste zijn demografische variabelen, zoals geslacht, burgerlijke staat, gezinssamenstelling en opleidingsniveau met Chi-kwadraat toetsen tussen de groepen vergeleken (zie Tabel A). Hieruit bleek dat er geen significante verschillen waren tussen de twee groepen. Daarnaast is het verschil in leeftijd tussen de groepen met een *t*-test getoetst (zie Tabel B). Hieruit kwamen geen significante verschillen naar voren.

Tabel A. *Chi-kwadraat grensgedrag en kindermishandeling*

	N	Grensgedrag	Kindermishandeling	<i>p</i>
		N (%)	N (%)	
Geslacht	36			0,158
Mannen		12 (57,1)	5 (33,3)	
Vrouwen		9 (42,9)	10 (67,7)	
Burgerlijke staat	36			0,443
Gehuwd		17 (63,0)	10 (37,0)	
Ongehuwd		4 (44,4)	5 (55,6)	
Gezinssamenstelling	35			0,289
Alleenstaand		0 (0)	2 (100)	
(On)gehuwd samenwonend, zonder kind(eren)		11 (68,8)	5 (31,3)	
(On)gehuwd samenwonend, met kind(eren)		7 (58,3)	5 (41,7)	
Alleenstaande, met kind(eren)		2 (40,0)	3 (60,0)	
Opleidingsniveau	35			0,654
Lager onderwijs		3 (14,3)	2 (14,3)	
Middelbaar onderwijs		7 (33,3)	7 (50,0)	
Hoger onderwijs		11 (52,4)	5 (35,7)	

Ten tweede zijn de groepen vergeleken op verschillende de risicofactoren op basis van een aantal *t*-toetsen (zie Tabel B). Hieruit bleek dat beide groepen niet verschilden in depressie, angst en stress. De groepen verschilden ook niet in alcoholgebruik of coping (actief aanpakken, palliatieve reactie, vermijden, sociale steun zoeken, passieve reactiepatroon, expressie van emoties en geruststellende gedachten). Met betrekking tot de relatie met partner en kind(eren) waren er ook geen verschillen tussen de groepen. Beide groepen scoorden dus niet verschillend op aanpassing in de relatie en interactie tussen het kind en de ouder (dit gold zowel voor de totaalscore als voor de schalen conflicthantering en acceptatie). Tenslotte is gekeken naar verschillen tussen de twee groepen in aspecten van partnergeweld, te weten macht en controle, fysieke mishandeling, seksuele mishandeling, verwonding en psychologische mishandeling (zie Tabel B). Hier werden geen significante verschillen gevonden.

Tabel B. *T-toetsen grensgedrag en kindermishandeling*

	<i>N</i>	<i>Grensgedrag</i>		<i>Kindermishandeling</i>		<i>T</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
Demografische factoren								
Leeftijd	36	62,52	3,09	55,47	3,39	1,52	34	0,14
Internaliserende problematiek								
Depressie	36	5,62	6,22	2,67	1,83	1,76	33,42	0,09
Stress	36	5,90	5,23	4,13	5,15	1,01	34	0,32
Angst	36	3,90	5,57	1,73	2,60	1,56	30,10	0,13
Sociale inhibitie	36	8,57	5,89	6,93	4,38	0,91	34	0,37
Negatieve affectiviteit	36	9,33	5,78	5,93	4,01	1,96	34	0,06
Coping								
Actief aanpakken	36	18,00	3,36	18,00	4,11	0,00	34	1,00
Sociale steun zoeken	36	13,29	3,38	14,27	4,20	-0,78	34	0,44
Geruststellende gedachten	36	11,71	2,19	12,13	2,62	-0,52	34	0,61
Palliatieve reactiepatroon	36	15,86	2,24	16,73	4,48	-0,70	19,03	0,49
Vermijden	36	16,24	3,74	15,80	2,04	0,45	32,17	0,66
Passief reactiepatroon	36	11,43	2,56	10,27	1,91	1,49	34	0,15
Expressie van emotie	36	6,14	1,15	5,67	1,68	1,01	34	0,32
Alcoholgebruik	31	14,33	2,74	13,62	1,61	0,91	28,04	0,37
Relatie								
Dyadische aanpassing	34	150,10	18,22	154,86	17,64	-0,76	32	0,45
Consensus	34	63,00	8,39	63,64	8,66	-0,22	32	0,83
Tevredenheid	34	48,05	5,97	51,21	4,26	-1,70	32	0,10
Cohesie	34	21,95	4,21	21,64	3,86	0,22	32	0,83
Affectieve expressie	34	17,10	3,97	18,36	3,46	-0,96	32	0,35
Macht en controle	35	1,32	0,39	1,24	0,32	0,64	33	0,53
Fysieke mishandeling	36	0,33	0,97	0,13	0,52	0,73	34	0,47
Seksuele mishandeling	36	0,19	0,87	0,07	0,26	0,53	34	0,60
Verwonding	36	0,00	0,00	0,00	0,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Psychologische mishandeling	36	3,00	2,92	2,87	3,23	0,13	34	0,90
Ouder-kind interactie								
Conflicthantering	36	49,71	5,87	52,13	5,06	-1,29	34	0,21
Acceptatie	36	34,19	5,98	37,13	4,47	-1,61	34	0,12
Ouder-kind interactie	36	83,90	9,80	89,27	9,00	-1,67	34	0,10

Verschillen tussen plegers van grensgedrag, plegers van kindermishandeling en niet-plegers

Plegers van grensgedrag zijn ook vergeleken met plegers van kindermishandeling en niet-plegers op demografische factoren, internaliserende problematiek, coping, relatiekenmerken en ouder-kind interactie. Dit is door middel van één-weg variantieanalyses en Chi-kwadraat analyses onderzocht.

De drie groepen verschilden niet op de demografische variabelen geslacht, burgerlijke staat, gezinssamenstelling en opleiding (zie Tabel C). Uit de een-weg variantieanalyse bleek dat er ook geen verschillen in leeftijd waren tussen de drie groepen (zie Tabel D).

Tabel C. *Chi-kwadraat grensgedrag, kindermishandeling en niet-plegers*

	N	Grensgedrag	Kindermishandeling	Niet-plegers	P
		N (%)	N (%)		
Geslacht	71				0,365
Mannen		12 (57,1)	5 (33,3)	15 (42,9)	
Vrouwen		9 (42,9)	10 (67,7)	20 (57,1)	
Burgerlijke staat	71				0,578
Gehuwd		17 (33,3)	10 (19,6)	24 (47,1)	
Ongehuwd		4 (20,0)	5 (25,0)	11 (55,0)	
Gezinssamenstelling	68				0,119
Alleenstaand		0 (0)	2 (50,0)	2 (50)	
(On)gehuwd samenwonend, zonder kind(eren)		11 (44,0)	5 (20,0)	9 (62,5)	
(On)gehuwd samenwonend, met kind(eren)		7 (21,9)	5 (15,6)	20 (62,5)	
Alleenstaande, met kind(eren)		2 (28,6)	3 (42,9)	2 (28,6)	
Opleidingsniveau	68				0,416
Lager onderwijs		3 (25,0)	2 (16,7)	7 (58,3)	
Middelbaar onderwijs		7 (33,3)	7 (33,3)	7 (33,3)	
Hoger onderwijs		11 (31,4)	5 (14,3)	19 (54,3)	

Als er naar internaliserende problematiek wordt gekeken, dan is er een significant verschil in depressieve klachten tussen de drie groepen (zie Tabel D). Post-hoc vergelijkingen laten zien dat niet-plegers significant minder depressieve klachten rapporteerden dan de groep die grensgedrag vertoont. Plegers van kindermishandeling verschilden niet van deze twee groepen. De drie groepen verschilden niet significant op de overige internaliserende problemen, relatiekenmerken, coping en ouder-kind interactie.

Tabel D. *Een-weg variantieanalyses grensgedrag, kindermishandeling en niet-plegers*

	N	Grensgedrag		Kindermishandeling		Niet-plegers		<i>p</i>
		M	SD	M	SD	M	SD	
Demografische factoren								
Leeftijd	71	62,52	14,15	55,47	13,12	56,29	17,09	1,000
Internaliserende problematiek								
Depressie	71	5,62	6,22	2,67	3,83	1,43	2,20	0,046
Stress	71	5,90	5,23	4,13	5,15	3,31	4,52	1,000
Angst	71	3,90	5,57	1,73	2,60	,97	2,29	0,340
Sociale inhibitie	71	8,57	5,89	6,93	4,38	7,91	4,82	1,000
Negatieve affectiviteit	71	9,33	5,78	5,93	4,01	5,97	4,53	0,561
Coping								
Actief aanpakken	71	18,00	3,36	18,00	4,11	19,17	3,85	1,000
Sociale steun zoeken	71	13,29	3,38	14,27	4,20	14,00	3,82	1,000
Geruststellende gedachten	71	11,71	2,19	12,13	2,62	11,40	2,42	1,000
Palliatieve reactiepatroon	71	15,86	2,24	16,73	4,48	15,71	3,06	1,000
Vermijden	71	16,24	3,74	15,80	2,04	14,11	2,64	0,418
Passief reactiepatroon	71	11,43	2,56	10,27	1,91	9,34	2,07	0,088
Expressie van emotie	71	6,14	1,15	5,67	1,68	5,60	1,22	1,000
Alcoholgebruik	60	14,33	2,74	13,62	1,61	15,07	3,37	1,000
Relatie								
Dyadische aanpassing	65	150,10	18,22	154,86	17,64	159,94	12,98	1,000
Consensus	65	63,00	8,39	63,64	8,66	65,58	5,21	1,000
Tevredenheid	65	48,05	5,97	51,21	4,26	51,58	4,37	0,600
Cohesie	65	21,95	4,21	21,64	3,86	23,45	3,13	1,000
Affectieve expressie	65	17,10	3,97	18,36	3,46	19,32	3,26	1,000
Macht en controle	64	1,33	0,40	1,24	0,32	1,10	0,12	0,450
Ouder-kind interactie								
Conflicthantering	71	49,71	5,87	52,13	5,06	53,03	3,27	0,561
Acceptatie	71	34,19	5,98	37,13	4,47	37,89	5,33	0,658
Ouder-kind interactie	71	83,90	9,80	89,27	9,00	90,91	7,55	0,315

Bijlage 11. Statistische informatie mannen-vrouwen*Tabel A. T-toets plegers verschil tussen mannen en vrouwen*

	<i>Plegers</i>						<i>T</i>	<i>p</i>
	<i>N</i>	<i>Mannen</i>		<i>Vrouwen</i>				
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
Demografische factoren								
Leeftijd	69	54,13	15,32	50,62	16,37	0,91	1,000	
Internaliserende problematiek								
Depressie	69	4,50	6,72	5,30	6,52	-0,50	1,000	
Stress	69	7,31	6,54	6,76	6,62	0,35	1,000	
Angst	69	3,19	6,36	3,78	5,90	-0,40	1,000	
Sociale inhibitie	69	8,38	5,24	8,08	5,58	0,23	1,000	
Negatieve affectiviteit	69	8,34	5,36	8,84	5,91	-0,36	1,000	
Coping								
Actief aanpakken	69	18,53	3,49	18,54	3,52	-0,01	1,000	
Sociale steun zoeken	69	13,38	3,31	14,95	3,49	-1,91	0,900	
Geruststellende gedachten	69	11,63	2,64	12,68	2,47	-1,71	1,000	
Palliatieve reactiepatroon	69	16,84	3,83	18,19	3,60	-1,50	1,000	
Vermijden	69	15,47	3,58	16,46	2,82	-1,28	1,000	
Passief reactiepatroon	69	11,00	2,89	11,81	2,72	-1,20	1,000	
Expressie van emotie	69	6,34	1,56	6,05	1,68	0,74	1,000	
Alcoholgebruik	61	15,24	4,62	13,31	1,66	2,13	0,697	
Relatie								
Dyadische aanpassing	66	147,45	18,62	137,09	31,35	1,65	1,000	
Macht en controle	67	1,32	0,45	1,58	0,57	-2,04	0,720	
Ouder-kind interactie								
Ouder-kind interactie	53	85,71	11,00	89,72	7,24	-1,54	1,000	

Tabel B. Chi-kwadraat plegers verschil tussen mannen en vrouwen

	N	Plegers		p
		Mannen	Vrouwen	
Burgerlijke staat	69			0,373
Gehuwd		19 (51,4)	18 (48,6)	
Ongehuwd		13 (40,6)	19 (59,4)	
Gezinssamenstelling	68			0,303
Alleenstaand		5 (45,5)	6 (54,5)	
(On)gehuwd samenwonend, zonder kind(eren)		11 (47,8)	12 (52,2)	
(On)gehuwd samenwonend, met kind(eren)		13 (59,1)	9 (40,9)	
Alleenstaande, met kind(eren)		3 (25,0)	9 (75,0)	
Opleidingsniveau	65			0,430
Lager onderwijs		4 (33,3)	8 (66,7)	
Middelbaar onderwijs		12 (46,2)	14 (53,8)	
Hoger onderwijs		15 (55,6)	12 (44,4)	

Tabel C. Chi-kwadraat toets niet-plegers verschil tussen mannen en vrouwen.

	N	Niet- plegers		p
		Man	Vrouw	
Burgerlijke staat	92			0,119
Gehuwd		27 (45,8)	32 (54,2)	
Ongehuwd		9 (27,3)	24 (72,7)	
Gezinssamenstelling	88			0,065
Alleenstaand		2 (20,0)	8 (80,0)	
(On)gehuwd samenwonend, zonder kind(eren)		14 (56,0)	11 (44,0)	
(On)gehuwd samenwonend, met kind(eren)		17 (38,6)	27 (61,4)	
Alleenstaande, met kind(eren)		1 (11,1)	8 (88,9)	
Opleidingsniveau	87			0,953
Lager onderwijs		10 (38,5)	16 (61,5)	
Middelbaar onderwijs		10 (41,7)	14 (58,3)	
Hoger onderwijs		14 (37,8)	23 (62,2)	

Tabel D. T-toets niet-plegers verschil tussen mannen en vrouwen

Niet-plegers							
	N	Mannen		Vrouwen		T	p
		M	SD	M	SD		
Demografische factoren							
Leeftijd	92	58,36	15,63	54,16	15,53	1,263	1,000
Internaliserende problematiek							
Depressie	92	2,11	3,70	1,18	1,94	1,394	1,000
Stress	92	3,44	4,58	2,68	3,64	0,889	1,000
Angst	92	1,06	2,97	0,86	1,74	0,404	1,000
Sociale inhibitie	92	8,14	5,86	7,43	4,84	0,633	1,000
Negatieve affectiviteit	92	6,31	5,86	6,13	3,61	0,166	1,000
Coping							
Actief aanpakken	92	19,39	4,27	18,79	3,51	0,738	1,000
Sociale steun zoeken	92	12,42	3,13	14,02	3,37	-2,286	0,350
Geruststellende gedachten	92	10,97	2,44	12,16	2,23	-2,403	0,270
Palliatieve reactiepatroon	92	14,75	3,39	15,95	2,50	-1,823	0,949
Vermijden	92	13,47	2,82	15,14	2,66	-2,871	0,080
Passief reactiepatroon	92	9,61	2,85	9,75	2,03	-0,273	1,000
Expressie van emotie	92	5,67	1,47	5,36	1,42	1,006	1,000
Alcoholgebruik	70	15,00	3,11	14,00	2,91	1,385	1,000
Relatie							
Dyadische aanpassing	77	161,41	13,37	157,69	19,15	0,946	1,000
Macht en controle	79	1,17	0,24	1,18	0,28	-0,078	1,000
Ouder-kind interactie							
Ouder-kind interactie	92	87,58	6,76	92,73	6,24	-3,739	0,000